

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની વડી અદાલતમાં

કંપની અરજી નં. ૧૨૬/૨૦૦૭ માં

કંપની પિટિશન નં. ૯૩/૨૦૦૭

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ કે.એમ. મહેતા

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પ્રતિનિધિઓને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે?	હા
૨	ચુકાદો રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવો કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા ઇચ્છે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ અથવા તે હેઠળ કરાયેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગેનો કાયદાનો કોઈ મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે ?	ના
૫	શું તે સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે ?	ના

=====

વિરુદ્ધ

પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ : શ્રી કે.એસ. નાણાવટી, શ્રી મિહિર ઠાકોરે, શ્રી એસ.એન. સોપારકર, વિદ્વાન
સિનિયર કાઉન્સિલ

શ્રી કે.એસ. નાણાવટી, શ્રી મિહિર ઠાકોર, શ્રી એસ.એન. સોપારકર, અરજદાર વતી શ્રી
નંદિશ ચુડગર, વિદ્વાન એડવોકેટ સાથે વિદ્વાન પરિષ્ઠ કાઉન્સિલ.

સુશ્રી અમી યાજ્ઞિક, ઓફિશિયલ લિડિંગડેટર વતી વિદ્વાન એડવોકેટ

શ્રી ગિરીશ પટેલ, વાંધાકર્તાઓ વતી શ્રી શાલિન એન. મહેતા, વિદ્વાન એડવોકેટ સાથે
વિદ્વાન પરિષ્ઠ કાઉન્સિલ.

કેન્દ્ર સરકાર વતી શ્રી હરિન પી રાવલ

શ્રી પી.આર. ઠક્કર, એક્સિલરી ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વતી વાંધાકર્તા માટે વિદ્વાન એડવોકેટ

એસસી/એસટી કર્મચારીઓ વતી વાંધાકર્તા માટે શ્રી રામનંદન સિંહ

=====

કોરમ :માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ કે.એમ. મહેતા

તારીખ : ૧૬/૮/૨૦૦૭

સી.એ.વી. ચુકાદો

૧. ઇન્ડિયન પેટ્રોકેમિકલ્સ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (આગળથી “આઈપીસીએલ” તરીકે ઉલ્લેખિત), અરજદાર કંપની (હસ્તાંતરક કંપની) એ કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩૯૧ સાથે વાંચવાની કલમ ૩૯૪ હેઠળ આ કંપની અરજી દાખલ કરી છે, એવી પ્રાર્થના સાથે કે આ અદાલત અરજી સાથેના આંક “જી” સ્વરૂપે રહેલી વિલીનીકરણ યોજનાને મંજૂરી આપે જેથી તે નિમણૂક તારીખ ૧.૪.૨૦૦૬ થી અમલમાં આવતી રીતે અરજદાર કંપની, રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (આગળથી આર.આઈ.એલ. તરીકે ઉલ્લેખિત), હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની તથા તેમના સંબંધિત તમામ શેરહોલ્ડરો, લેણદારો અને સંબંધિત તમામ વ્યક્તિઓ પર બંધનકારક બને. ઉક્ત યોજના મુજબ હસ્તાંતરક કંપનીનું સમગ્ર ઉપક્રમ તેની તમામ સંપત્તિઓ, દેવાઓ, જવાબદારીઓ વગેરે સહિત હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીને હસ્તાંતરિત થયેલું ગણાશે, હસ્તાંતરક કંપની દ્વારા અથવા તેની સામે બાકી રહેલી તમામ કાનૂની કાર્યવાહી હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની દ્વારા અથવા તેની સામે ચાલુ રહેશે, હસ્તાંતરક કંપનીના કર્મચારીઓ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના કર્મચારીઓ બની જશે અને હસ્તાંતરક કંપની હસ્તાંતરક કંપનીના શેરહોલ્ડરોને યોજનામાં દર્શાવેલા અનુપાતમાં હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના શેર ફાળવશે.

ચુકાદાની અનુક્રમણિકા

	વિગતો	ફકરા નંબર	પાના નંબર
૧	(એકીકરણ અને વિલીનીકરણ) ને લગતી પાયાની હકીકતો.	૨ થી ૫.૫એચ	૩ થી ૪૧
૨	વિવિધ વાંધાકર્તાઓ તરફથી લેવાયેલા વાંધા.	૬ થી ૨૨.૧૩	૪૧ થી ૧૮૭

૩	વાંધાઓ અંગે કંપનીની રજૂઆત	૨૩.૧ થી ૩૦.૧૩	૧૮૭ થી ૨૪૨
---	---------------------------	------------------	------------

કોર્ટના અવલોકનો

૧	કોર્ટના ક્ષેત્રાધિકાર બાબતે.	૩૧ થી ૩૨.૩	૨૪૩ થી ૨૮૫
૨	વિવિધ વાંધાઓ બાબતે અદાલતનો નિર્ણય/અભિપ્રાય."	૩૩.૧ થી ૪૫.૨	૨૮૫ થી ૪૦૬
૩	કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૩૯૧ થી ૩૯૪ ની યોજના	૪૫.૩ થી ૪૫.૧૮	૪૦૭ થી ૪૨૨
૪	આખરી નિર્દેશો / કાર્યકારી આદેશ	૪૭.૧ થી ૪૮	૪૨૭ થી ૪૩૮/૪૪૫

૨. આ અરજીના ઉદ્ભવ પાછળની હકીકતો નીચે મુજબ છે:

હસ્તાંતરક કંપની વિષેના તથ્યો:

૨.૧ અરજદાર કંપનીની સ્થાપના ગુજરાત રાજ્યમાં કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ (આગળ "અધિનિયમ" તરીકે ઉલ્લેખિત) હેઠળ ૨૨.૩.૧૯૬૯ના રોજ કરવામાં આવી હતી. અરજદાર કંપનીનું નોંધાયેલ કચેરીનું સરનામું પી.ઓ. પેટ્રોકેમિકલ્સ, જિલ્લો વડોદરા, ગુજરાત ખાતે છે.

૨.૨ અરજદાર કંપની જે હેતુઓ માટે સ્થાપિત કરવામાં આવી છે તે તેના એસોસિએશનના મેમોરેન્ડમમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા છે. મુખ્ય હેતુઓમાંથી એક હેતુ પેટ્રોલિયમ હાઇડ્રોકાર્બન તત્વોમાંથી ઉત્પન્ન થતા તમામ સજીવ અને નિર્જીવ રસાયણો, રસાયણિક સંયોજનો અને કોઈપણ સ્વરૂપ તથા પ્રકારના ઉત્પાદનો, જેમાં તેના ઉપઉત્પાદનો, અવતરણો અને મિશ્રણોનો સમાવેશ થાય છે, તેમનો પ્રક્રિયા કરવો, રૂપાંતર કરવું, ઉત્પાદન કરવું, નિર્માણ કરવું, સંયોજન તૈયાર કરવું, ઉપયોગ કરવો, ખરીદી કરવી, હસ્તગત કરવું, આયાત કરવી, સંગ્રહ કરવો, પેકિંગ કરવું, વેચાણ કરવું, પરિવહન કરવું, વિતરણ કરવું, નિકાસ કરવી અને તેનો નિકાલ કરવાના વ્યવસાય ચલાવવાનો છે (એ).

૨.૩ અરજદાર કંપનીની ૩૧.૩.૨૦૦૭ની સ્થિતિએ અધિકૃત, જારી કરાયેલ, સબસ્ક્રાઇબ કરાયેલ અને ચુકવાયેલ શેર મૂડી નીચે મુજબ હતી:

	રૂ.	રૂ.
અધિકૃત શેર મૂડી		
	રૂ.	રૂ.
(૧) રૂ.૪૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ ની રૂ. ૧૦/- પ્રત્યેકની ઇક્વિટી શેરો	૪૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦	
(૨) રૂપિયા ૪૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ ના બિન-પરિવર્તનીય પરતચૂકવાપાત્ર પ્રાથમિકતા શેરો, પ્રતિ શેર રૂપિયા ૧૦/- ના	૪૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦	
કુલ		૮૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦

જારી કરાયેલ શેર મૂડી		
રૂ. ૧૦/- ની પ્રત્યેક ૩૦,૩૦,૧૦,૯૩૭ ઇક્વિટી શેર		૩૦૩,૦૧,૦૯,૩૭૦
ચુકવાયેલું અને અદા કરાયેલું શેર મૂડી		
૩૦,૦૭,૦૨,૭૯૮ રૂ. ૧૦/- પ્રત્યેકના ઇક્વિટી શેર	૩૦૦,૭૦,૨૭,૯૮૦	
ઉમેરો : જમ કરાયેલા શેરો	૮૨,૭૨,૪૯૫	
કુલ		૩૦૧,૫૩,૦૦,૪૭૫

૨.૪ કંપનીની નફાકારકતા દર્શાવવા માટે, અરજદાર કંપનીનો ૩૧.૩.૨૦૦૬ના રોજ પૂર્ણ થયેલા વર્ષનો હિસાબ તપાસાયેલ બેલેન્સ શીટ અરજીફરિયાદ સાથે અનુબંધિત કરવામાં આવ્યો છે. અરજદાર કંપનીના ૩૧.૩.૨૦૦૭ની સ્થિતિએ અંતિમ હિસાબ તપાસાયા વિનાના નાણાકીય હિસાબો પણ અરજીફરિયાદ સાથે અનુબંધિત કરવામાં આવ્યા છે.

૨.૫ અરજદાર કંપનીના ઇક્વિટી શેર બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ લિમિટેડ અને નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ ખાતે સૂચિબદ્ધ છે. બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ લિમિટેડે તા. ૧૩.૩.૨૦૦૭ના પોતાના પત્ર દ્વારા અને નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડે તા. ૧૪.૩.૨૦૦૭ના પોતાના પત્ર દ્વારા વિલીનીકરણ યોજનાને લઈને તેમની “કોઈ વાંધો નથી” જાહેર કરી છે.

હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના તથ્યો:

૩. હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીની સ્થાપના અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ કર્ણાટક રાજ્યમાં ૮.૫.૧૯૭૩ના રોજ માયનાયલોન લિમિટેડ તરીકે કરવામાં આવી હતી. હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીનું નામ અનુસરે ૧૧.૩.૧૯૭૭ના રોજ રિલાયન્સ ટેક્સટાઈલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના નોંધાયેલ કાર્યાલયનું સ્થાન ૨.૭.૧૯૭૭ના રોજ કર્ણાટક રાજ્યમાંથી મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં બદલવામાં આવ્યું હતું. હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીનું નામ ફરીથી ૨૭.૬.૧૯૮૫ના રોજ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ કરવામાં આવ્યું હતું. એવું જણાય છે કે હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના નોંધાયેલ કાર્યાલયનું સરનામું આ મુજબ છે : ૩મો માળ, મેકર ચેમ્બર્સ જ, ૨૨૨, નરીમાન પોઇન્ટ, મુંબઈ ૪૦૦ ૦૨૧, મહારાષ્ટ્ર. હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની જે હેતુઓ માટે સ્થાપિત કરવામાં આવી છે તે તેના સંગઠન સ્મરણપત્રમાં દર્શાવવામાં આવ્યા છે. મુખ્ય હેતુઓ નીચે પુનઃપ્રસ્તુત કરવામાં આવે છે:

૩.૧ “તમામ પ્રકારના માનવસર્જિત રેસા અને તમામ પ્રકારના માનવસર્જિત રેસાના સૂતો, તમામ પ્રકારના માનવસર્જિત રેસાના કોર્ડ્સ અને તમામ પ્રકારના માનવસર્જિત રેસાના કાપડો, ઉન, કપાસ, ધાત્વિક અથવા વનસ્પતિ, ખનિજ અથવા પ્રાણીમૂલના અન્ય કોઈપણ રેસા જેવા પદાર્થો સાથે મિશ્રિત કરીને અથવા મિશ્રણ વિના, તેમજ ઉપર વર્ણવ્યા મુજબ અન્ય મૂળના રેસાઓ સાથે મિશ્રણ કરીને અથવા મિશ્રણ વિના, તમામ વર્ણન અને પ્રકારના એવા માનવસર્જિત રેસા અને માનવસર્જિત રેસા ઉત્પાદનોનું ઉત્પાદન કરવા માટે જરૂરી તમામ વર્ણનના પેટ્રોકેમિકલ્સનો ઉપયોગ કરીને અથવા વનસ્પતિ અથવા ખનિજ તેલો અથવા તમામ વર્ણનના ઉત્પાદનોનો ઉપયોગ કરીને, કોઈપણ પ્રક્રિયા દ્વારા, તમામ

પ્રકારના ઉત્પાદકો, વેપારીઓ, પ્રતિનિધિઓ, આડતિયાઓ, આયાતકારો, નિકાસકારો, સોદાગરો અને નાણાંપુરવઠાકર્તાઓ તરીકે વ્યવસાય ચલાવવો.”

૩.૨ પરિવર્તનગ્રાહી કંપનીની અધિકૃત, જારી કરાયેલ, સબસ્ક્રાઇબ કરાયેલ અને ભરપાઈ કરાયેલ શેર મૂડી ૩૧.૩.૨૦૦૭ની સ્થિતિએ નીચે મુજબ હતી:

	રૂ.	રૂ.
અધિકૃત શેર મૂડી		
૨૫૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ ઇક્વિટી શેરો, પ્રતિ શેર રૂપિયા ૧૦ના	૨૫૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦	
રૂ. ૧૦ પ્રત્યેકના ૫૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ પ્રાથમિકતા શેરો	૫૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦	
કુલ		૩૦૦૦,૦૦,૦૦,૦૦૦
જારી કરેલ, સબસ્ક્રાઇબ કરેલ અને ભરપાઈ કરેલ શેર મૂડી:		
૧૩૯,૩૫,૦,૦૪૧ રૂ. ૧૦/- મૂલ્યના પ્રતિ ઇક્વિટી શેર, સંપૂર્ણ ચૂકવાયેલા	૧૩૯૩,૫૦,૮૦,૪૧૦	
	રૂ.	રૂ.
ઓછું: કોલની બાકી રકમ – અન્ય દ્વારા	૩૧,૨૭,૩૮૦	

કુલ		૧૩૯૩,૧૯,૫૩,૦૩૦
-----	--	----------------

૩.૩ હસ્તાંતરી કંપનીના ઇક્વિટી શેરો બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ લિમિટેડ અને નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડમાં સૂચિબદ્ધ છે. બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ લિમિટેડે તેના તા. ૧૩.૩.૨૦૦૭ના પત્ર દ્વારા અને નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડે તેના તા. ૧૪.૩.૨૦૦૭ના પત્ર દ્વારા વિલીનીકરણ યોજનાને તેમની “કોઈ વાંધો નથી” મંજૂરી આપી છે. હસ્તાંતરી કંપનીના આધારભૂત ઇક્વિટી શેરોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા જી.ડી.આર. લક્ષ્મબર્ગ સ્ટોક એક્સચેન્જમાં સૂચિબદ્ધ છે અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ નેશનલ એસોસિએશન ઓફ સિક્યુરિટીઝ ડીલર્સ ઇન્કના પોરલ માર્કેટમાં તથા સીઈએફયુ (લંડન સ્ટોક એક્સચેન્જ)માં વેપાર પામે છે. હસ્તાંતરી કંપનીના બિન-રૂપાંતરણીય ડિબેન્યરો નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડના હોલસેલ ડેટ માર્કેટ વિભાગમાં સૂચિબદ્ધ છે.

૩.૪ અરજદાર હસ્તાંતરક કંપની (આઈ.પી.સી.એલ.) પેટ્રોકેમિકલ ઉત્પાદનોની અગ્રણી ભારતીય એકીકૃત ઉત્પાદક છે. તેના મુખ્ય ઉત્પાદનો પોલિમર્સ, ફાઈબર ઇન્ટરમીડિયેટ્સ અને રસાયણો છે. તે ભારતમાં ત્રણ એકીકૃત પેટ્રોકેમિકલ સંકુલો ચલાવે છે – વડોદરા ખાતે નાફ્થા આધારિત કેકર સંકુલ; દહેજ ખાતે ગેસ આધારિત કેકર સંકુલ; અને નાગોઠાણે ખાતે ગેસ આધારિત કેકર સંકુલ. અરજદાર કંપનીનો પોલિમર વ્યવસાય કોમોડિટી પ્લાસ્ટિક કાચા માલ, એટલે કે પોલિપ્રોપિલિન (પી.પી.), પોલિએથિલિન (પી.ઈ.) અને પોલિ વિનાઈલ ક્લોરાઈડ (પી.વી.સી.)ને આવરી લે છે.

૩.૫ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની (આર.આઈ.એલ.) શુદ્ધ કારોબારી વળતર, કુલ સંપત્તિ, શુદ્ધ મૂલ્ય અને શુદ્ધ નફાના દૃષ્ટિકોણે ભારતના સૌથી મોટા ખાનગી ક્ષેત્રના ઔદ્યોગિક ઉદ્યોગોમાંની એક છે અને ફોર્ચ્યુન ૫૦૦ કંપની છે. હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની તેના બહોળાભાગના ઉત્પાદનો માટે વિશ્વના શ્રેષ્ઠ ૧૦ ઉત્પાદકોમાં સ્થાન ધરાવે છે. વર્ષો દરમિયાન, હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીની વ્યૂહરચના દેશીય બજારમાં અગ્રણ સ્થાનનો બજારહિસ્સો ઊભો કરવાનો, નિકાસની તકોનો અનુસરણ કરવાનો, ઊભી, આગાહી અને પછાત એકીકરણ અમલમાં મૂકવાનો અને તે જ સમયે માપની અર્થક્ષમતાઓ હાંસલ કરવાની, નાણાકીય વ્યવસ્થાપન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની અને પાયાભૂત સુવિધાના પ્રકલ્પોમાં રોકાણ કરવાની રહી છે.

વિષય: ટ્રાન્સફરર કંપનીનું હસ્તાંતરણ મેળવનાર કંપની સાથે એકીકરણ બાબત.

૩.૬ સ્થાનાંતરક કંપની અને સ્થાનાંતરગ્રાહી કંપની બન્નેએ તેમના વિલીનીકરણની યોજના અંગે નિર્ણય કર્યો. સ્થાનાંતરક કંપનીના નિર્દેશક મંડળે તેની ૧૦.૩.૨૦૦૭ના રોજ યોજાયેલી બેઠકમાં એક ઠરાવ પસાર કરી, યોગ્ય સત્તાધિકારીઓ પાસેથી, જે કોઈ હોય તો, તમામ આવશ્યક મંજૂરીઓ પ્રાપ્ત કરવાની શરતે તથા બોમ્બે સ્થિત ન્યાયવિભાગની વડી અદાલત અને અમદાવાદ સ્થિત ગુજરાતની વડી અદાલતની મંજૂરીને આધીન રહીને, ઉક્ત યોજનાને મંજૂરી આપી.

૩.૭ ટ્રાન્સફરી કંપની (રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ) ના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સે પણ ૧૦.૩.૨૦૦૭ના રોજ યોજાયેલી તેની બેઠકમાં સમાન ઠરાવ પસાર કર્યો છે.

૩.૮ તદનુસાર, વિલીનીકરણની યોજના તૈયાર કરવામાં આવી હતી. યોજનાનો તર્કધાર નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવ્યો છે:

“હસ્તાંતરક કંપનીનું ગ્રહીત કંપની સાથેનું વિલીનીકરણ, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, નીચેના લાભો આપશે:

(એ) એકીકૃત એકમ માટે વધુ મોટું કદ, વ્યાપ, એકીકરણ તથા વધુ નાણાકીય સક્ષમતા અને લવચીકતા, જેના પરિણામે કુલ શેરધારક મૂલ્યનું મહત્તમીકરણ થશે;

(બી) ઉદ્યોગમાં નેતૃત્વને વધુ મજબૂત બનાવવું, માત્ર સંપત્તિ આધાર, આવક, ઉત્પાદનોની શ્રેણી, ઉત્પાદનની માત્રા અને બજારહિસ્સાના દૃષ્ટિકોણથી જ નહીં, પરંતુ કુલ શેરધારક વળતરનાં દૃષ્ટિકોણથી પણ;

(સી) ઉત્પાદનો, પ્રક્રિયાઓ અને સંસાધનોના દૃષ્ટિકોણે બંને એકમો વચ્ચે અસ્તિત્વમાં રહેલી પરસ્પરપૂરકતાઓનો તમામ હિતધારકોના શ્રેષ્ઠ હિતમાં લાભ લઈ શકાય છે;

(ડી) વિલીનીકૃત સંસ્થાને તેના વિશાળ સંપત્તિ આધાર, ઉત્પાદનો અને સેવાઓની વૈવિધ્યસભર શ્રેણી તથા બૌદ્ધિક મૂડીના વિશાળ ભંડારનો લાભ ઉઠાવી શેરધારકોના મૂલ્યમાં વૃદ્ધિ કરવાની ક્ષમતા રહેશે;

(ઈ) વિલીનીકરણથી વધેલી નાણાકીય મજબૂતી અને લવચીકતા પ્રાપ્ત થશે, અને વિલીનીકૃત સંસ્થાની મોટા પ્રકલ્પો હાથ ધરવાની ક્ષમતા વધશે, જેના પરિણામે ભવિષ્યના વ્યવસાયિક સંભાવનાના વૃદ્ધિમાં યોગદાન મળશે;

(એફ) આઈપીસીએલ અને આરઆઈએલની ઉત્પાદન તથા અન્ય સુવિધાઓનું એકીકરણ વિલયિત એકમ માટે વધેલી વૈશ્વિક સ્પર્ધાત્મકતા માટે યોગદાન આપશે, અને તેથી દેશીય તથા આંતરરાષ્ટ્રીય બજારોમાં તેના સમકક્ષ જૂથ સાથે સ્પર્ધા કરવાની તેની ક્ષમતા વધશે;

(જી) સંમિલિત એકમને સુધારેલી સંગઠનાત્મક ક્ષમતા અને નેતૃત્વનો લાભ મળશે, જે આઈ.પી.સી.એલ. અને આર.આઈ.એલ.ના એવા વ્યક્તિઓના સંયોજનથી ઉદ્ભવશે, જેઓ વધતી જતી સ્પર્ધાત્મક ઉદ્યોગવ્યવસ્થામાં સફળતાપૂર્વક સ્પર્ધા કરવા માટે વિવિધ કૌશલ્યો, પ્રતિભા અને વિશાળ અનુભવ ધરાવે છે; અને

(એચ) ખર્ચમાં બચત વધુ કેન્દ્રિત સંચાલનાત્મક પ્રયત્નો, તર્કસંગતકરણ, માનકીકરણ અને વેપાર પ્રક્રિયાઓના સરળીકરણ, ઉત્પાદકતામાં સુધારા, સુધારેલી ખરીદી તથા ક્ષિરુક્તિના નિરાકરણથી થવાની અપેક્ષા છે.”

૩.૯ હસ્તાંતરક કંપનીએ આ અદાલત સમક્ષ કંપની અરજી ક્રમાંક ૧૨૬ ઓફ ૨૦૦૭ દાખલ કરી હતી. આ અદાલતે (કોરમ: એમ.આર. શાહ, જે) તા. ૧૬.૩.૨૦૦૭ના આદેશ દ્વારા અરજદાર કંપની (હસ્તાંતરક કંપની)ના ઇકિવટી શેરહોલ્ડરો, સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ અને અસુરક્ષિત ઋણદાતાઓની બેઠકો બોલાવવા માટેના નિર્દેશો આપ્યા હતા. એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત મુજબ યોજનારી બેઠકો પહેલાં ઓછામાં ઓછા ૨૧ સ્પષ્ટ દિવસ અગાઉ, ઉક્ત બેઠકો બોલાવતી નોટિસો, જેમાં દિવસ, તારીખ, સ્થળ અને સમય દર્શાવેલ હોય, તથા તેની સાથે વિલીનીકરણ યોજનાની નકલ, કંપનીઝ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમ ૩૯૩ હેઠળ મોકલવાની આવશ્યક સ્પષ્ટીકરણાત્મક હકીકતપત્રકની નકલ અને નિર્ધારિત પ્રોક્સી ફોર્મ, પોર્સિંગના પ્રમાણપત્ર હેઠળ અરજદાર કંપનીના દરેક ઇકિવટી શેરહોલ્ડર, સુરક્ષિત ઋણદાતા (ડિબેન્યરધારકો સહિત) અને અસુરક્ષિત ઋણદાતાને તેમના છેલ્લા જાણીતાં સરનામે સંબોધીને મોકલવામાં આવે. એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે શ્રી ન્યાયમૂર્તિ એસ.ડી. દવે (નિવૃત્ત) અને તેમની ગેરહાજરીમાં શ્રી લલિત ભાસિન ઉક્ત બેઠકોના અધ્યક્ષ રહેશે. ઉક્ત બેઠકો સંબંધિત અનુષંગિક અને આકસ્મિક નિર્દેશો પણ ઉક્ત આદેશ દ્વારા આપવામાં આવ્યા હતા.

૩.૧૦ ઉપરોક્ત ઉદ્દેશિત બેઠકો, તદનુસાર, આવશ્યક નોટિસો જારી કર્યા પછી ચોજવામાં આવી હતી અને વિલીનીકરણને સમર્થન આપતા પ્રસ્તાવિત ઠરાવ અંગે મતદાન થયું હતું. બેઠકમાં નિયુક્ત કરાયેલા તપાસકર્તાઓએ તેમના અહેવાલો રજૂ કર્યા હતા, જે નીચે મુજબ છે:

વિષય: શેરહોલ્ડર્સની બેઠક:

(એ) ઠરાવના સમર્થનમાં મત આપ્યો:

હાજર રહેલા (વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રતિનિધિપત્ર દ્વારા) અને મતદાન કરનાર સભ્યોની સંખ્યા	તેમના દ્વારા પડાયેલા મતોની સંખ્યા	હાજર રહેલા (વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રોક્સી દ્વારા) અને મતદાન કરનાર કુલ સભ્યોની સંખ્યાના ટકા જેટલા	તેમના દ્વારા પડાયેલા મતોની કુલ સંખ્યામાંથી ટકાવારી.
૭૬૩૨	૨૦,૩૭,૭૩,૨૮૬	૮૭.૦૪	૮૮.૮૮

(બી) ઠરાવના વિરોધમાં મત આપ્યો:

હાજર રહેલા (વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રતિનિધિ સંખ્યા	તેમના દ્વારા પડાયેલા મતોની સંખ્યા	હાજર રહેલા (વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રતિનિધિ સંખ્યાનો ટકા.	તેમના દ્વારા પડેલા મતોની કુલ સંખ્યાનો ટકા.

દ્વારા) અને મતદાન કરનાર સભ્યોની સંખ્યા		દ્વારા) અને મતદાન કરનાર સભ્યોની કુલ સંખ્યાના ટકા જેટલા	
૨૩૩	૨,૨૮,૭૦૫	૨.૯૫	૦.૧૧%

(સી) અમાન્ય મતો

જેઓના મતો અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા તેવા સભ્યોની કુલ સંખ્યા	તેમના દ્વારા આપવામાં આવેલા મતની કુલ સંખ્યા
૫૪	૧૧,૭૪,૮૭૯

વિષય: ગીર્ણાધિકાર સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ (ડિબેન્યર સહિત ધારકો) બેઠક:

(એ) ઠરાવના પક્ષમાં મત આપ્યો:

હાજર (વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રતિનિધિ દ્વારા) રહેલા અને મતદાન કરનાર સુરક્ષિત દેણદારોની સંખ્યા (ડિબેન્યરધારકો	હાજર રહીને મતદાન કરનારાઓની સુરક્ષિત દેવાની કિંમત (રૂપીયા કરોડમાં)	હાજર (વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રતિનિધિ મારફતે) અને મતદાન કરતા સુરક્ષિત લેણદારોની (ડિબેન્યરધારકો સહિત) કુલ	હાજર રહેલા અને મતદાન કરનારાઓમાંના સુરક્ષિત ઋણના કુલ મૂલ્યના ટકા.
--	--	--	--

સહિત)		સંખ્યાના % જેટલા	
૫૧	૩૫૫.૩૪	૧૦૦%	૧૦૦

(બી) ઠરાવ વિરુદ્ધ મત આપ્યો

હાજર રહેલા (વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રતિનિધિ દ્વારા) અને મતદાન કરનાર સુરક્ષિત હેંદારોની સંખ્યા (ડિબેન્ચર ધારકો સહિત)	હાજર રહીને મતદાન કરનારાઓના સુરક્ષિત ઋણનું મૂલ્ય (રૂ. કરોડમાં)	હાજર રહેલા (વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રોક્સી દ્વારા) અને મતદાન કરનાર સુરક્ષિત લેંદારોની કુલ સંખ્યાના ટકાવારી ભાગ (ડિબેન્ચર ધારકો સહિત).	હાજર રહીને મતદાન કરનારાઓના સુરક્ષિત ઋણની કુલ કિંમતના ટકાવારી.
	શૂન્ય	શૂન્ય	શૂન્ય

(સી) અમાન્ય મતો

જેઓના મતો અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા તે સુરક્ષિત ધિરાણદાતાઓની કુલ સંખ્યા	કુલ મૂલ્ય (રૂ. કરોડમાં)
૩	૦.૨૫

વિષય: અસુરક્ષિત લેણદારોની બેઠક:

(એ) ઠરાવના સમર્થનમાં મત આપ્યો:

હાજર રહેલા (વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રતિનિધિ મારફતે) અને મતદાન કરનાર અસુરક્ષિત ઋણદાતાઓની સંખ્યા	હાજર રહેલા અને મતદાન કરનારાઓના અસુરક્ષિત દેવાનું મૂલ્ય (રૂ. કરોડમાં)	હાજર રહેલા (વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રતિનિધિ દ્વારા) અને મતદાન કરતા બિનસુરક્ષિત દેણદારોની કુલ સંખ્યાના ટકા.	હાજર રહેલા અને મતદાન કરનારાઓના અસુરક્ષિત દેવાની કુલ કિંમતના ટકા.
૬૩૫	૬૮૭.૪૮	૧૦૦%	૧૦૦%

(બી) ઠરાવના વિરોધમાં મત આપ્યો:

હાજર રહેલા (વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રતિનિધિ દ્વારા) અને મતદાન કરનાર અસુરક્ષિત લેણદારોની સંખ્યા	હાજર અને મતદાન કરનારાઓના અસુરક્ષિત ઋણનું મૂલ્ય (રૂપિયા કરોડમાં)	હાજર (વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રતિનિધિ દ્વારા) અને મતદાન કરનાર અસુરક્ષિત ઋણદાતાઓની કુલ સંખ્યાના %	હાજર અને મતદાન કરનારાઓના અનસિક્યોર્ડ દેવાના કુલ મૂલ્યના ટકા.
નિલ	શૂન્ય	શૂન્ય	નિલ

(સી) અમાન્ય મતો:

જે સુરક્ષાવિહોણા લેણદારોના મત અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા, તેમની કુલ સંખ્યા	કુલ મૂલ્ય (કરોડ રૂપિયામાં)
૪	શૂન્ય

૩.૧૧ આમ, અહેવાલ મુજબ, યોજના સુરક્ષિત લેણદારો (ડિબેનચર ધારકો સહિત), અસુરક્ષિત લેણદારો, ઇક્વિટી શેરધારકોની ભારે બહુમતી દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હતી અને સભામાં વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રતિનિધિ દ્વારા ઉપસ્થિત રહી મતદાન કરનાર ઇક્વિટી શેરધારકોના શેરહિસ્સેદારીના મૂલ્યમાં ત્રણ-ચોથીથી વધુ હિસ્સો પ્રતિનિધિત્વ કરતા તેમજ સંખ્યાબળમાં બહુમતીથી વધુ એવા સભ્યો દ્વારા ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૩.૧૨ આ મુજબ, તપાસકર્તાઓના અહેવાલના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, અધ્યક્ષ, ન્યાયમૂર્તિ એસ.ડી. દવે (નિવૃત્ત), એ તારીખ ૧૮.૪.૨૦૦૭નો અહેવાલ તૈયાર કર્યો, જે પાનું ૧૧૪ પર આવેલ છે, અને ઉપરોક્ત પરિણામોની જાણ કરી હતી. અધ્યક્ષે ઉક્ત અહેવાલના સમર્થનમાં સોગંદનામું પણ દાખલ કર્યું છે. ટ્રાન્સફરર કંપનીના કંપની સેક્રેટરી શશિકલા રાવએ પણ અરજીની પુષ્ટિ કરતું સોગંદનામું દાખલ કર્યું હતું.

વર્તમાન વિવાદ:

૪.૧ તે જ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, ટ્રાન્સફરર કંપનીએ ટ્રાન્સફરર કંપની (આઈ.પી.સી.એલ.) અને ટ્રાન્સફરી કંપની (આર.આઈ.એલ.) ના વિલીનીકરણની

યોજનાના સંદર્ભમાં, આ અદાલત સમક્ષ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ હેઠળ કંપની અરજી નં. ૯૩ ઓફ ૨૦૦૭ દાખલ કરી હતી.

યોજનાની વિગતો:

૪.૨ યોજનાના અનુસંધાને, નિયુક્ત તારીખનો અર્થ ૧લી એપ્રિલ, ૨૦૦૬ એવો થાય છે, જેનો ઉદ્દેશ યોજનાના ભાગ ૧ માં રહેલી વ્યાખ્યાઓ અને શેર મૂડી હેઠળ કરવામાં આવ્યો છે. અમલમાં આવતી તારીખ કલમ ૧.૩ માં આપવામાં આવી છે, જેના અર્થ તરીકે યોજનાની કલમ ૧૮.૧ માં ઉદ્દેશિત શરતો પૂર્ણ થયેલ હોય તેવી તારીખોમાંથી છેલ્લી તારીખ સમજવાની થાય છે. કલમ ૧.૧૨ માં “ઉપક્રમ” શબ્દની વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે. “ઉપક્રમ” શબ્દનો અર્થ હસ્તાંતરક કંપનીના સમગ્ર ઉપક્રમ અને સમગ્ર વ્યવસાય, ચાલુ ચિંતા તરીકે, જેમાં તમામ સંપત્તિઓ અને મિલ્કતોનો સમાવેશ થાય છે, એવો થશે.

૪.૩ તેમાં ભાગ ૨ ની કલમ ૪ હેઠળ ઉપક્રમના હસ્તાંતરણ અંગે પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. કલમ ૪.૧ ઉપક્રમના સામાન્ય હસ્તાંતરણની જોગવાઈ કરે છે; કલમ ૪.૨ સંપત્તિના હસ્તાંતરણની જોગવાઈ કરે છે; કલમ ૪.૩ જવાબદારીઓના હસ્તાંતરણની જોગવાઈ કરે છે. યોજનામાં વધુમાં એવી જોગવાઈ પણ કરવામાં આવી છે કે જ્યારે હસ્તાંતરક કંપનીનું વિલીનીકરણ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની સાથે થાય, ત્યારે હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની, યોજનામાં દર્શાવેલ સંબંધિત હકો સાથે, હસ્તાંતરક કંપનીના ઇક્વિટી શેરધારકોને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના રૂ. ૧૦/- (માત્ર દસ રૂપિયા) ના મૂલ્યદરવાળા ૧ (એક) ઇક્વિટી શેર, હસ્તાંતરક કંપનીમાં આવા ઇક્વિટી શેરધારકો અથવા તેમના સંબંધિત વારસદારો, નિર્વાહકો અથવા, જે રીતે પ્રસંગોપાત હોય, ઉત્તરાધિકારીઓ દ્વારા ધારિત અને પૂર્ણ ચૂકવણીવાળા તરીકે જમા કરાયેલા રૂ. ૧૦/- (માત્ર દસ રૂપિયા) ના મૂલ્યદરવાળા

દર ૫ (પાંચ) ઇક્વિટી શેર બદલ, જારી કરશે. જે અનુપાતમાં હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના ઇક્વિટી શેરો હસ્તાંતરક કંપનીના શેરધારકોને જારી અને ફાળવવાના છે, તેને હવેથી “શેર વિનિમય અનુપાત” તરીકે ઉલ્લેખવામાં આવે છે). યોજનામાં અન્ય વિવિધ પાસાઓ, જેમ કે નવા ઇક્વિટી શેરો, મંજૂરીઓ પ્રાપ્ત કરવી, અંશીય હકદારી, નોંધણીમાંથી મુક્તિ, મંજૂરીની શરતાધીન યોજના વગેરે બાબતોની પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. સામાન્ય વિભાગના પરિચ્છેદ ૩ માં, કંપનીઓના વર્ણન હેઠળ, યોજનાનું તર્કસંગત કારણ આપવામાં આવ્યું છે, જેનો મેં અગાઉ ઉલ્લેખ કર્યો છે.

૪.૪ ઉપરોક્ત બેઠકો બોલાવવાની પ્રક્રિયા અંગે ઉપરોક્ત કાર્યવાહીનું પાલન થયા બાદ, સાંભળણીની તારીખ અંગે જાહેર નોટિસના પ્રકાશન માટે દિશાનિર્દેશોની માંગ સાથે વિલીનીકરણ અંગેની હાલની અરજી એપ્રિલ, ૨૦૦૭ માં દાખલ કરવામાં આવી હતી. અરજિયદ્ધિ જણાવાયું છે કે અધિનિયમની કલમો ૨૩૫ થી ૨૫૧ હેઠળ અરજદાર કંપની સંબંધે કોઈ તપાસ કાર્યવાહી આરંભવામાં આવી નથી અને/અથવા બાકી નથી.

૪.૫ આ અદાલતે ૨૩.૪.૨૦૦૭ના રોજ અરજિ સ્વીકારી હતી અને તેની સુનાવણી ૧૯.૬.૨૦૦૭ના રોજ નક્કી કરી હતી. તે આદેશના અનુસંધાને અરજદાર કંપનીએ ૩૦.૪.૨૦૦૭ના રોજ સત્તાવાર લિક્વિડેટરને તથા પશ્ચિમ ક્ષેત્ર, કંપની બાબતો વિભાગ, ૫મા માળ, “એવરેસ્ટ”, ૧૦૦, નેતાજી સુભાષ રોડ, મુંબઈ સ્થિત પ્રાદેશિક નિદેશકને પણ નોટિસની સેવા કરી છે અને તે હેતુસર ૪.૫.૨૦૦૭ના રોજ સેવાના સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. અરજદાર કંપનીએ આ અદાલતના આદેશના અનુસંધાને ૨૧.૫.૨૦૦૭ના રોજ ટાઈમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા માં તથા ૨૧.૫.૨૦૦૭ના રોજ ગુજરાત

સમાચાર, અમદાવાદ અને વડોદરા આવૃત્તિઓમાં નોટિસ પ્રસિદ્ધ કરી હતી. કંપની સચિવે ૯.૬.૨૦૦૭ તારીખનું જાહેરાતનું સોગંદનામું પણ દાખલ કર્યું છે. આ રીતે, ઉપરોક્ત આદેશના પાલનમાં આ અદાલત સમક્ષ આવશ્યક સોગંદનામાં દાખલ કરવામાં આવ્યા છે.

૪.૬ ઉપરોક્ત આદેશના અનુસંધાને, અધિકૃત લિક્વિડેટરે તા. ૧૮.૬.૨૦૦૭નો અહેવાલ રજૂ કર્યો છે.

૪.૬અ ઉક્ત આદેશને ધ્યાને રાખીને, અધિકૃત લિક્વિડેટરે ટ્રાન્સફરર કંપનીના તપાસકાર્ય હાથ ધરવા માટે એમ/એસ. મલય જે. દલાલ, ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સને નિયુક્ત કર્યા હતા. એમ/એસ. મલય જે. દલાલ, ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સે ઉપરોક્ત કંપનીના હિસાબી પુસ્તકો અને કારોબારી વ્યવહારોની તપાસ કર્યા બાદ તા. ૪.૬.૨૦૦૭નો તેમનો તપાસ અહેવાલ રજૂ કર્યો છે, જે અધિકૃત લિક્વિડેટરના અહેવાલ સાથે પરિશિષ્ટ-અ તરીકે જોડવામાં આવ્યો છે.

૪.૬બ આ દરમિયાન, અધિકૃત લિક્વિડેટરે પણ અરજદાર કંપનીને પત્ર લખી કંપનીના કારોબારી વ્યવહારો સંબંધિત કેટલીક વિગતો અને માહિતી પૂરી પાડવા વિનંતી કરી હતી. તે મુજબ, ઉક્ત કંપનીએ આવશ્યક વિગતો અધિકૃત લિક્વિડેટરને સોંપી છે, જે અહેવાલ સાથે પરિશિષ્ટ-બ તરીકે જોડવામાં આવી છે.

૪.૬ક ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સે (અર્થાત્ શ્રી મલય જે. દલાલે) ટેક્સ ઓડિટ, આવકવેરો, વેચાણવેરો, આબકારી શુલ્ક, વ્યવસાય કર, ભવિષ્ય નિધિ / સુપરએન્યુએશન / ગ્રેચ્યુઇટી / ઇએસઆઈસી, સંક્ષિપ્ત નાણાકીય સ્થિતિ, વર્ષવાર સંક્ષિપ્ત નફા અને નુકસાન ખાતું, ટ્રાન્સફરી કંપનીની વિગતો, વિલીનીકરણના લાભો તથા વિલીનીકરણ યોજનાના

મુખ્ય લક્ષણો પર વિચાર કર્યો હતો. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ નિષ્કર્ષે પહોંચ્યા છે કે તેમના અહેવાલમાં દર્શાવેલ ટિપ્પણીઓના આધારે અને તેમને આપવામાં આવેલા સ્પષ્ટીકરણો તથા તેમની સમક્ષ રજૂ કરાયેલા હિસાબી પુસ્તકો અનુસાર, તેઓ અહેવાલ આપે છે કે આઈપીસીએલના કૃત્યો અને વ્યવહારો કંપનીના મેમોરેન્ડમ ઓફ એસોસિયેશનમાં ઉલ્લેખિત હેતુઓની હદમાં જ કરવામાં આવ્યા હતા અને કંપનીના કારોબારી વ્યવહારો તેના સભ્યોના હિત અથવા જાહેર હિતને પ્રતિકૂળ થાય તેવી રીતે ચલાવવામાં આવ્યા નહોતા.

૪.૭ અધિકૃત લિક્વિડેટરના અહેવાલ સાથે, હસ્તાંતરક અને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીઓની વિગતો રજૂ કરવામાં આવી હતી અને આઈ.પી.સી.એલ. તથા આર.આઈ.એલ.ની વર્ષ ૨૦૦૧-૨૦૦૨, ૨૦૦૨-૨૦૦૩, ૨૦૦૩-૨૦૦૪, ૨૦૦૪-૨૦૦૫, ૨૦૦૫-૨૦૦૬ માટેની તુલનાપત્રકો પરિશિષ્ટરૂપે જોડવામાં આવી હતી.

૪.૮ સત્તાવાર લિક્વિડેટરે આ અદાલત સમક્ષ તા. ૧૮.૬.૨૦૦૭નો અહેવાલ દાખલ કર્યો છે. અહેવાલ સાથે, સત્તાવાર લિક્વિડેટરે ઓડિટર પ્રાઈસવોટરહાઉસ કૂપર્સ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ અને એન્સ્ટે એન્ડ ચંગ પ્રાઈવેટ લિમિટેડના અહેવાલો સંલગ્ન કર્યા છે. આ બંને ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ ફર્મો અત્યંત પ્રતિષ્ઠિત અને પ્રસિદ્ધ ફર્મો છે. આ બંને ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ ફર્મોએ રજૂ કરેલ અભિપ્રાય મુજબ, આઈ.પી.સી.એલ.નું રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં કાર્યરત એકમ તરીકે પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ થવા અંગે ઇક્વિટી શેરોના ન્યાયસંગત વિનિમય ગુણોત્તર વિશેનો અભિપ્રાય રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

આ બે ઓડિટરોનો અહેવાલ (પ્રાઈસવોટરહાઉસ કૂપર્સ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ અને એન્સ્ટે એન્ડ ચંગ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ:

જ.ટએ તેમણે બંને કંપનીઓને ઇકિવટી શેરોના વિનિમય અનુપાત અંગે પત્ર સંબોધ્યો હતો. ઉક્ત પત્રના પેરા ૨ માં તેમણે જણાવ્યું છે કે વિશ્લેષણમાં અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાઓમાં પરિસ્થિતિઓ હેઠળ જરૂરી ગણાતા એવા મૂળભૂત પગલાંનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં કેટલીક બાબતોનો સમાવેશ થાય છે, પરંતુ તે માત્ર તેટલાં સુધી મર્યાદિત નથી. તેમણે પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ સાથે સંબંધિત રીતે આર.આઈ.એલ. અને આઈ.પી.સી.એલ.ના ઇકિવટી શેરોના વિનિમય અનુપાતના નિર્ધારણના હેતુસર ઉક્ત પત્રના પેરા ૨ માં વિગતવાર દર્શાવેલ માહિતી, આંકડા અને સ્પષ્ટીકરણો પર પણ આધાર રાખ્યો છે. તેમણે આર.આઈ.એલ. અને આઈ.પી.સી.એલ.ની એવી મિલકતો અને જવાબદારીઓનું પણ મૂલ્યાંકન કર્યું છે, જે કંપનીના તુલનાપત્રમાં દર્શાવાયેલી હતી. વિનિમય અનુપાતના નિર્ધારણના હેતુસર તેમણે બંને કંપનીઓના વ્યવસ્થાપન દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી નાણાકીય તથા અન્ય માહિતીનો ઉપયોગ કર્યો છે. ઉક્ત પત્ર સાથે તેમણે અનુસૂચિ-૧ પણ જોડેલ છે, જેમાં બંને કંપનીઓના ઇકિવટી શેરોના વિનિમય અનુપાતના નિર્ધારણમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવેલા પરિબળો દર્શાવવામાં આવ્યા છે. અગાઉના ભાગમાં તેમણે હસ્તાંતરક કંપની અને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની બંનેની માહિતી અને પૃષ્ઠભૂમિ દર્શાવી છે અને પેરા ક્રમાંક ૨ માં પદ્ધતિશાસ્ત્ર શું છે તે દર્શાવ્યું છે. તેમણે શેરોના મૂલ્યાંકનમાં આ પદ્ધતિ અપનાવી છે. તેમણે નેટ એસેટ્સ વેલ્યુ, કમાણી મૂલ્ય, બજાર મૂલ્ય અને ત્યારબાદ તેમણે બંને કંપનીઓના શેરોના મૂલ્યનું નિર્ધારણ કર્યું છે. તેમણે એ પણ દર્શાવ્યું છે કે આર.આઈ.એલ.નું બજાર મૂલ્ય છેલ્લા ત્રણ મહિનામાં લેવડદેવડ થયેલા શેરોના મૂલ્ય અને પરિમાણની સરેરાશ કાઢીને ગણવામાં આવ્યું છે. તેમણે એ પણ જણાવ્યું છે કે આઈ.પી.સી.એલ.નું બજાર મૂલ્ય છેલ્લા ત્રણ મહિનામાં લેવડદેવડ થયેલા શેરોના મૂલ્ય અને પરિમાણની સરેરાશ કાઢીને ગણવામાં આવ્યું છે. અંતે, તેમણે વિનિમય પ્રમાણ વિશે પોતાનો અભિપ્રાય આપ્યો છે.

જ.ટબી આ અદાલતે પ્રાદેશિક નિયામકને આપેલી નોટિસ અનુસંધાને, શ્રી પી.એલ. મલિક, કંપનીઓના સહાયક રજીસ્ટ્રારે, તા. ૧.૬.૨૦૦૭નું સોગંદનામું (પૃષ્ઠ ૧૩૬) દાખલ કર્યું છે, જેમાં તેમણે જણાવ્યું છે કે તેઓ ભારત સરકારના કંપની બાબતોના મંત્રાલયના પશ્ચિમ પ્રદેશના પ્રાદેશિક નિયામક, મુંબઈ દ્વારા અધિકૃત કરાયા મુજબ આ સોગંદનામું દાખલ કરી રહ્યા છે. ઉક્ત સોગંદનામામાં જણાવાયું છે કે અરજદારને અરજની અંતિમ સુનાવણી અંગેની નોટિસના પ્રકાશન સંબંધિત સોગંદનામું દાખલ કર્યાનો પુરાવો રજૂ કરવા દિશાનિર્દેશ આપવામાં આવે. તેમણે વધુમાં પ્રાદેશિક નિયામક, પશ્ચિમ પ્રદેશ, મુંબઈ દ્વારા કંપનીઓના રજીસ્ટ્રારને મોકલાયેલ મૂળ પત્ર/પત્ર તા. ૩૧.૫.૨૦૦૭ પણ જોડ્યો છે. આ અરજી પ્રાદેશિક નિયામક, મુંબઈના નિર્દેશો અનુસાર દાખલ કરવામાં આવી છે. તા. ૩૧.૫.૨૦૦૭નો પત્ર અરજના પૃષ્ઠ ૧૩૬સી પર રજૂ કરવામાં આવ્યો છે.

જ.ટસી અરજદારે અરજદાર કંપનીના કંપની સેક્રેટરી શશિકલા રાવનું તા. ૧૮.૬.૨૦૦૭નું સોગંદનામું પણ દાખલ કર્યું છે. ઉક્ત સોગંદનામામાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે અહીંના અરજદારે આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ નિર્દેશોનું પાલન કર્યું છે. યોજનાને અરજદાર કંપનીના હિસ્સેદારો અને લેણદારોની આવશ્યક બહુમતી દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી છે. પ્રાદેશિક નિયામકે આ અદાલત દ્વારા યોજનાને મંજૂરી આપવામાં આવે તે અંગે પોતાની કોઈ વાંધો નથી એવી સંમતિ અગાઉથી જ આપી દીધી છે. ઉક્ત સોગંદનામું પાનું ૧૩૭-૧૪૨ પર છે.

જ.ટડી કારણ કે ટ્રાન્સફર કંપનીનું નોંધાયેલ કાર્યાલય ગુજરાત રાજ્યની અંદર આવેલું છે, તેથી વર્તમાન અરજીફરિયાદ ટ્રાન્સફર કંપની દ્વારા આ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવી છે.

હાલની વિલય અરજીમાં આ અદાલત સમક્ષ સુનાવણી: (શ્રી કે.એસ. નાણાવટી, શ્રી મિહિર ઠાકોર, શ્રી એસ.એન.સોપારકર, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલોની દલીલો)

કંપનીની રજૂઆતો:

પ.૧ ત્યારબાદ, આ મામલો સુનાવણી માટે આ અદાલત સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યો છે. અરજદાર કંપની તરફથી શ્રી કે.એસ. નાણાવટી, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ અને શ્રી એસ.એન. સોપારકર, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ, શ્રી નંદિશ ચુડગર સાથે, એ જણાવ્યું છે કે વર્તમાન અરજી આઈ.પી.સી.એલ., હસ્તાંતરક કંપની દ્વારા, અરજદાર કંપનીના આર.આઈ.એલ. સાથેના વિલીનીકરણની યોજનાને મંજૂરી મેળવવા માટે દાખલ કરવામાં આવી છે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ હેઠળની પ્રક્રિયાનું આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા પાલન કરવામાં આવ્યું છે. અદાલતે અલગથી સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ (ડિબેન્યર ધારકો સહિત) અને અસુરક્ષિત ઋણદાતાઓની સભા બોલાવવાનો આદેશ કર્યો હતો. અરજદાર કંપનીની વિલીનીકરણ યોજના, હાજર રહેલા અને વ્યક્તિગત રીતે મતદાન કરનારાઓની, જેમાં ડિબેન્યર ધારકો અને અસુરક્ષિત ઋણદાતાઓનો સમાવેશ થાય છે, પ્રચંડ બહુમતી દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી છે. પ્રાદેશિક નિયામકે વિલીનીકરણ યોજનાને “કોઈ વાંધો નથી” આપતો પોતાનો અહેવાલ રજૂ કર્યો છે.

પ.૨ પ્રાદેશિક નિયામકે પોતાની અહેવાલ રજૂ કરીને યોજનાને અંગે પોતાની કોઈ વાંધો ન હોવાની નોંધ કરી છે અને અન્ય બાબતો સાથે એવું જણાવ્યું છે કે યોજના જાહેર નીતિના

વિરુદ્ધ નથી. સત્તાવાર લિક્વિડેટરે પણ પોતાનો અહેવાલ રજૂ કરીને એવું જણાવ્યું છે કે યોજનાને મંજૂરી આપવાથી સભ્યો તેમજ સર્વસામાન્ય જનતાના હિતને આંચ ન પહોંચે. ઉપરાંત, બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ લિમિટેડ અને નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડે પણ લિસ્ટિંગ એગ્રીમેન્ટની કલમ ૨૪(એફ) હેઠળ આવશ્યક હોય તે મુજબ યોજનાને માટે પોતાની કોઈ વાંધો ન હોવાની મંજૂરી આપી છે. આથી, આ સ્વતંત્ર સંસ્થાઓએ યોજનાની તપાસ-પરખ કર્યા પછી તેની સામે કોઈ વાંધો ન હોવાનું જણાવ્યું છે તે હકીકત સ્પષ્ટ દર્શાવે છે કે યોજના વૈધાનિક આવશ્યકતાઓને અનુરૂપ છે અને જાહેર નીતિના વિરુદ્ધ નથી તથા જાહેર હિતના પણ વિરોધમાં નથી.

૫.૩ ટ્રાન્સફરી કંપની અંગે, ટ્રાન્સફરી કંપનીનું નોંધાયેલ કાર્યાલય મહારાષ્ટ્ર રાજ્યની હદમાં આવેલું હોવાથી, ટ્રાન્સફરી કંપનીએ બોમ્બે વડી અદાલત સમક્ષ અરજી દાખલ કરી છે. ટ્રાન્સફરી કંપની દ્વારા દાખલ કરાયેલ કંપની અરજી નં. ૨૮૩/૨૦૦૭ માં બોમ્બે વડી અદાલતના તા. ૧૬.૩.૨૦૦૭ ના આદેશના અનુસંધાને, ટ્રાન્સફરી કંપનીએ તા. ૨૧.૪.૨૦૦૭ ના રોજ ટ્રાન્સફરી કંપનીના ઇક્વિટી શેરધારકો, સુરક્ષિત દેવાદારો (ડિબેન્યરધારકો સહિત) તથા બિનસુરક્ષિત દેવાદારોની અલગ અલગ બેઠકો યોજી હતી. જણાવેલ બેઠકોના અધ્યક્ષે પોતાનો અહેવાલ બોમ્બે વડી અદાલત સમક્ષ રજૂ કર્યો છે. ટ્રાન્સફરી કંપનીએ બોમ્બે વડી અદાલત સમક્ષ અરજપત્ર દાખલ કરવાની પ્રક્રિયા પણ શરૂ કરી છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે યોજના બંને વડી અદાલતોની મંજૂરીને આધીન છે.

૫.૪ શ્રી કે.એસ. નાણાવટી, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે મારું ધ્યાન આ હકીકત તરફ દોર્યું છે કે ઉપરોક્ત આદેશને અનુસરીને, હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની દ્વારા બોમ્બે વડી અદાલતમાં શરૂ

કરાયેલી કાર્યવાહી દરમ્યાન, બોમ્બે વડી અદાલતે તેના તા. ૧૨.૬.૨૦૦૭ના આદેશથી, આ યોજના આ અદાલત દ્વારા પણ મંજૂર કરવામાં આવે તેવી શરતે, યોજનાને મંજૂરી આપી છે (પેપરબુકના પાનું ક્રમાંક ૧૮૧).

૫.૫ ઉપરોક્ત કાર્યવાહી અનુસંધાને, ખાસ કરીને અખબારમાં પ્રસિદ્ધ કરાયેલ જાહેરાત મુજબ, અનેક વાંધાકારોએ વિલીનીકરણની યોજનાનો વિરોધ કર્યો છે. વાંધાકારોનો પ્રકાર નીચે મુજબ છે:

૫.૫એ વાંધો-૧ એવો સહાયક ઉદ્યોગો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવ્યો છે, જે તે સમયે વડોદરા જિલ્લામાં આવેલા દૂરવર્તી ગામમાં તેમજ મહારાષ્ટ્રના રાયગઢ ખાતે આઈપીસીએલની સ્થાપના કરવામાં આવી ત્યારે સ્થાપિત થયા હતા.

૫.૫બી ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૬(૪) ને ધ્યાનમાં રાખીને અગાઉ આઈપીસીએલમાં નોકરીએ રહેલા અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓએ પણ વિલીનીકરણ અંગે પોતાનો વાંધો ઉઠાવ્યો છે.

૫.૫સી ત્રણ મજૂર સંઘો, એટલે કે, આઈપીસીએલ એમ્પ્લોઈઝ એસોસિયેશન, આઈપીસીએલ એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન અને પેટ્રોકેમિકલ એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન તથા આઈપીસીએલના કર્મચારીઓના અન્ય મજૂર સંઘે આ આધારે યોજનાનો વિરોધ કર્યો છે કે યોજના અંતિમરૂપ પામે તે પહેલાં તેમની સાથે પરામર્શ કરવામાં આવ્યો નહોતો અને તેમને સાંભળવામાં આવ્યા નહોતા. વિલીનીકરણની યોજના આરંભવામાં આવે તે પહેલાં તેઓને વિશ્વાસમાં પણ લેવામાં આવ્યા નહોતા.

પ.પડી કામદારો અને કેટલાક કર્મચારી-હિસ્સેદારોએ પણ એવા વાંધા ઉઠાવ્યા છે કે વિલીનીકરણની યોજના જાહેર હિત અને જાહેર નીતિના વિરુદ્ધ છે. હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના ગુપ્ત હેતુઓ હોવાથી વિલીનીકરણ યોજનાને મંજૂરી આપવી ન જોઈતી.

પ.પઈ વાંધાકારોએ એવો પણ દાવો કર્યો છે કે આ અદાલતે યોજનાને મંજૂરી આપતી વખતે નિગમિત આવરણ દૂર કરીને બાબતની વાસ્તવિકતાઓને જોવી જોઈએ.

પ.પએફ વાંધાકારોએ તે હિસ્સા વિનિમય ગુણોત્તરનો પણ વિરોધ કર્યો છે, જે બે ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટની ફર્મો દ્વારા નક્કી કરવામાં આવ્યો છે, એવો દાવો કરીને કે તે ન્યાયસંગત અને યોગ્ય નથી અને તેથી યોજનાને મંજૂરી આપવી ન જોઈતી. વાંધાકારે એવો પણ દાવો કર્યો છે કે કંપનીઓએ સુરક્ષિત દેવાદારો અને ડિબેન્યર ધારકોની સંયુક્ત બેઠક બોલાવી હતી, જ્યારે ડિબેન્યર ધારકો અને સુરક્ષિત દેવાદારોના હિતો ભિન્ન હોવાથી કંપનીઓએ તેમની અલગ અલગ બેઠક યોજવી જોઈતી હતી.

પ.પજી વાંધાકારે એવો પણ વાંધો ઉઠાવ્યો છે કે હિસ્સેદારો અથવા કર્મચારીઓ પાસેથી એકત્ર કરાયેલા કેટલાક પ્રોક્સી બળજબરી અને દબાણ હેઠળ એકત્ર કરવામાં આવ્યા છે અને તેથી કંપનીઓમાં હિસ્સેદારોના મતદાન પર આધારિત પરિણામ દૂષિત બન્યું છે.

પ.પએચ સહાયક ઉદ્યોગોની હદ સુધી, શ્રી પી.આર. ઠક્કર દ્વારા વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે, જેમને શ્રી શાલિન મહેતા, વિદ્વાન વકીલ દ્વારા સમર્થ રીતે સહકાર આપવામાં આવ્યો છે. અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓ અંગે, આ અદાલત સમક્ષ શ્રી રામનંદન સિંહ દ્વારા વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે. કામદારો અંગે, શ્રી ગિરીશ પટેલ, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ, શ્રી શાલિન મહેતા સાથે, દ્વારા વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે અને અન્ય વાંધાઓ શ્રી શાલિન મહેતા, વિદ્વાન વકીલ, દ્વારા ઉઠાવવામાં આવ્યા છે.

વિવિધ પક્ષકારો દ્વારા વાંધો: (શ્રી પી.આર. ઠક્કર અને શ્રી શાલિન એન. મહેતા દ્વારા)

અનુષંગિક ઉદ્યોગો: (શ્રી પી.આર. ઠક્કર, વિદ્વાન વકીલની દલીલ, જેને શ્રી શાલિન મહેતા, વિદ્વાન વકીલે સમર્થન આપ્યું)

ક. નોંધવું યોગ્ય છે કે જ્યારે ઉપરોક્ત મામલો આ અદાલત સમક્ષ લંબિત હતો, ત્યારે શોન પ્લાસ્ટિક્સ પ્રા. લિ. દ્વારા, તેના વકીલ શ્રી પી.આર. ઠક્કર મારફતે, કંપની અરજી ક્રમાંક રપપ ઓફ ૨૦૦૭ એ પ્રાર્થના સાથે દાખલ કરવામાં આવી હતી કે આ અદાલત તેમની અરજી મંજૂર કરી સ્વીકારી લે અને નાગોઠાણો (મહારાષ્ટ્ર) સ્થિત આઈપીસીએલના ઇશારે રચાયેલ અને સ્થાપિત અરજદારો તથા અન્ય આનુષંગિક ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાનો આદેશ પણ કરે. અરજદારોએ વધુમાં પ્રાર્થના કરી હતી કે આ અદાલત પ્રસ્તાવિત એકીકરણ યોજનાને મંજૂરી ન આપે, જો સુધી આઈપીસીએલ તેઓએ રજૂ કરેલા અભિલેખમાંથી ઊભી થતી કરારજન્ય જવાબદારીને આ અદાલત સમક્ષ સ્વીકારશે નહીં અને ઉક્ત કરારની શરતો મુજબ તે પૂર્ણ કરવાની ખાતરી આપશે નહીં. વર્ષ ૧૯૯૦માં જારી કરવામાં આવેલી ટેન્ડર સૂચના અને આઈપીસીએલના તા. ૨૦.૧૨.૧૯૯૧ના પત્રના અનુસંધાનમાં, ઉક્ત અરજી તા. ૬.૫.૨૦૦૭ના રોજ દાખલ કરવામાં આવી હતી. તેવી જ રીતે, રચના પોલી પેક દ્વારા તા. ૧૦.૫.૨૦૦૭ના રોજ કંપની અરજી ક્રમાંક રપ૭ ઓફ ૨૦૦૭, શોન પ્લાસ્ટિક્સ લિ. દ્વારા દાખલ કરાયેલી કંપની અરજી ક્રમાંક રપપ ઓફ ૨૦૦૭માં કરાયેલી સમાન પ્રાર્થના સાથે દાખલ કરવામાં આવી હતી, કારણ કે બંને આનુષંગિક ઉદ્યોગો છે અને તેઓએ સમાન રાહતની પ્રાર્થના કરી છે.

ક.૧ ઉક્ત અરજીઓમાં, કંપનીએ ૧૫.૬.૨૦૦૭ના રોજ જવાબ પણ દાખલ કર્યો છે તેમજ મુખ્ય મામલામાં પણ જવાબ દાખલ કર્યો છે. તે જ રીતે કંપની અરજી નં. રપપ ઓફ

૨૦૦૭માં પણ કંપનીએ જવાબ દાખલ કર્યો છે. આ બન્ને અરજીઓમાં, આ અદાલતે ૧૯.૬.૨૦૦૭ના રોજ એવો આદેશ કર્યો કે કંપની અરજીઓનો નિકાલ આ નિરીક્ષણ સાથે કરવામાં આવે કે અરજીઓમાં ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓને પ્રસ્તાવિત વિલય યોજનાના વાંધાઓ તરીકે ગણવામાં આવે અને તે જનો વિચાર મુખ્ય કંપની અરજીની સુનાવણી સમયે કરવામાં આવે.

રચના પોલીપેક એન્ડ શોન પ્લાસ્ટિક પ્રા. લિ. –આક્ષેપકારો (કંપની અરજી ક્રમાંક ૨૫૫ ઓફ ૨૦૦૭માં અરજદારો)

સહાયક ઉદ્યોગો – પ્રોજેક્ટથી પ્રભાવિત વ્યક્તિઓ (કંપની અરજી ક્રમાંક ૨૫૭ ઓફ ૨૦૦૭ માં અરજદારો).

૬.૨ આઈ.પી.સી.એલ. મૂળભૂત રીતે તથા મૂળથી ભારત સરકારનું ભારત દેશમાં પેટ્રોકેમિકલ ઉદ્યોગો સ્થાપિત કરતું ઉપક્રમ છે.

૬.૩ આઈ.પી.સી.એલ.નું નાગોઠાણે (મહારાષ્ટ્ર) ખાતે પછાત અને આદિવાસી વિસ્તારમાં કારખાનું આવેલું છે.

૬.૪ રાસાયણિક અને ખાતર મંત્રાલય આઈ.પી.સી.એલ.ના કાર્યોનું સંચાલન અને પર્યવેક્ષણ કરતું હતું, જેણે રાષ્ટ્રના પછાત અને આદિવાસી વિસ્તારમાં આવી ઉદ્યોગો સ્થાપવાનો નિર્ણય કર્યો હતો, જેથી તે વિસ્તારના લોકોને રોજગાર આપી શકાય અને અન્ય ઔદ્યોગિક લાભો પ્રાપ્ત કરી શકાય.

૬.૫ નાગોઠાણે સ્થિત આઈ.પી.સી.એલ.ને પ્રકલ્પથી પ્રભાવિત વ્યક્તિઓને (એક આદિવાસી અને અન્ય) રોજગાર આપવાનો હતો. તેથી ૧૦ કિ.મી.ની પરિધિમાં રચાનારા આનુષંગિક ઉદ્યોગો ઉભા કરવાનો નિર્ણય લેવાયો. તેથી આઈ.પી.સી.એલ. માટે

આનુષંગિક ઉદ્યોગ સ્થાપવા અરજીઓ મંગાવતી તા. ૨૧/૨/૧૯૯૨ની ટેન્ડર સૂચના
(અનુબંધ-એ, પાનું-૨૦)

પરિશિષ્ટ-એમાં નિર્ધારિત પૂર્વશરતો

૧. “ઉદ્યોગસાહસિક આર્થિક રીતે સક્ષમ અને તકનીકી રીતે સમર્થ હોવો જોઈએ.

૨. આઈ.પી.સી.એલ.ના નિર્દેશો મુજબ પ્રકલ્પથી પ્રભાવિત લોકોને રોજગારમાં લેવામાં આવવા જોઈએ.

૬.૬ કંપની અરજી નં. ૨૫૭ ઓફ ૨૦૦૭ના અરજદાર નં. ૨, જે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારી હતા, તેમણે તે માટે અરજી કરી હતી અને વિધિવત રચાયેલી સમિતિ દ્વારા પસંદગી પામી અનુસંગિક ઉદ્યોગ તરીકે નોંધણી કરાવવામાં આવી હતી. તેથી, પ્રતિવાદી આઈ.પી.સી.એલ.એ તા. ૯/૧૦/૧૯૯૨નો ઇરાદાપત્ર (પરિશિષ્ટ-બી, પાનું-૨૫) જારી કર્યો હતો. આમ, અરજદાર અને આઈ.પી.સી.એલ. વચ્ચે કરાર કરવામાં આવ્યો હતો, અને તેથી (પરિશિષ્ટ-એ) ની ટેન્ડર સૂચનાની કલમ ૫ મુજબ તથા પરિશિષ્ટ-બીના ઇરાદાપત્રની કલમ ૨ મુજબ, આઈ.પી.સી.એલ. અનુસંગિક ઉદ્યોગોને તેમની કુલ ઉત્પાદન ક્ષમતાના ઓછામાં ઓછા ૫૦% જેટલા ભાગ માટે ખરીદીના આદેશો આપવા બંધાયેલ છે. ઇરાદાપત્રમાં આઈ.પી.સી.એલ.એ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે તેઓ અરજદાર કંપનીને આઈ.પી.સી.એલ.ની અનુસંગિક એકમ તરીકે જાહેર કરે છે અને તેની નોંધણી કરે છે.

૬.૭ સહાયક ઉદ્યોગની વ્યાખ્યા ઉદ્યોગો (વિકાસ અને નિયમન) અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૩(અઅ) માં નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે:

“સહાયક ઔદ્યોગિક ઉપક્રમ”નો અર્થ એવો ઔદ્યોગિક ઉપક્રમ થાય છે, જે કલમ ૧૧-બી ની ઉપકલમ (૧) ના પરંતુક તથા તે ઉપકલમ હેઠળ નિર્ધારિત આવશ્યકતાઓ અનુસાર, આ અધિનિયમના હેતુઓ માટે સહાયક ઔદ્યોગિક ઉપક્રમ તરીકે નોંધણી મેળવવાનો હકદાર હોય.”

૬.૭અ ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૩(ડી) હેઠળ “ઔદ્યોગિક ઉપક્રમ”ની વ્યાખ્યા કરવામાં આવી છે, જેનો અર્થ એવો થાય છે કે સરકાર સહિત કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા સત્તાધિકારી દ્વારા એક અથવા વધુ કારખાનાઓમાં ચલાવવામાં આવતું અનુસૂચિત ઉદ્યોગ સંબંધિત કોઈપણ ઉપક્રમ. અને અનુસૂચિત ઉદ્યોગનો અર્થ ઉક્ત અધિનિયમની પ્રથમ અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ ઉદ્યોગ થાય છે.

૬.૭બી ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૧(બી) ની જોગવાઈમાં એવો ઉપબંધ કરવામાં આવ્યો છે કે,

“પરંતુ એવું જોગવાયેલ છે કે કોઈ ઔદ્યોગિક ઉપક્રમને એક સહાયક ઔદ્યોગિક ઉપક્રમ, જો તે અન્ય એકમોને અન્ય વસ્તુઓના ઉત્પાદન માટે પુરવઠો કરવાના અથવા સેવાઓ પ્રદાન કરવાના કાર્યમાં સંલગ્ન ન હોય, અથવા તેમાં સંલગ્ન થવાનો પ્રસ્તાવિત ન હોય, અને તે પોતાની ઉત્પાદન ક્ષમતાના અથવા પોતાની કુલ સેવાઓના, પરિસ્થિતિ પ્રમાણે, ૫૦%થી વધુ નહિ પરંતુ ૫૦% સુધીના હિસ્સા જેટલો પુરવઠો અથવા સેવાઓ પ્રદાન કરતું હોય, તે સિવાય.”

ક.૭સી એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી આઈપીસીએલના સહાયક ઉદ્યોગ તરીકે ગણાવા માટે, આઈપીસીએલ ઉપર કાયદેસર રીતે તે સહાયક ઉદ્યોગ, એટલે કે અરજદારોના ઉત્પાદનનું ૫૦% ખરીદવાની ફરજ બાંધકિયાતરૂપે મૂકવામાં આવી છે, તે પૂરતું સ્પષ્ટ છે.

ક.૮ ઉપરોક્ત કારણના આધારે અરજદારોને પરિશિષ્ટ-એ અને બીની શરતો મુજબ છ મહિનાની અંદર રૂપિયા ૬૦ લાખથી વધુ (રચના પોલીપેક દ્વારા) તથા શોન પ્લાસ્ટિક પ્રા. લિ. દ્વારા વિશાળ રકમનું રોકાણ કરવા પ્રેરિત કરવામાં આવ્યા હતા અને પ્લાન્ટ, મશીનરી, ઔદ્યોગિક શેડ વગેરે સ્થાપિત કરીને આઈપીસીએલ માટે સહાયક ઉદ્યોગ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હતો. આ પણ નોંધપાત્ર છે કે અતિ ટેકનિકલ અને વિશિષ્ટ ઉત્પાદન ધરાવતી ખાસ પ્રકારની વાલ્વ ટાઈપ બેગનું ઉત્પાદન આઈપીસીએલ દ્વારા આપેલ કડક વિશિષ્ટતાઓ મુજબ કરવાનું સંમત કરવામાં આવ્યું હતું, જે કારણની ફરજિયાત શરતોમાંથી એક હતી. તેથી, ખાસ પ્રકારનો પ્લાન્ટ અને મશીનરી સ્થાપિત કરવામાં આવ્યા હતા અને સહાયક ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન અન્ય ગ્રાહકો માટે ઉપયોગી બની શકતું નહોતું, કારણ કે તે માત્ર આઈપીસીએલના ધોરણોને જ પૂર્ણ કરતું હતું.

ક.૯ અરજદાર સહાયક ઉદ્યોગો અને અન્ય આશરે ચાર ઉદ્યોગોએ પ્રોજેક્ટથી પ્રભાવિત લોકોને મળીને આશરે ૫૦૦ કરતાં વધુ કર્મચારીઓ સુધી રોજગાર આપ્યો છે, જે જવાબદારી અન્યથા આઈ.પી.સી.એલ.ની હતી. નોંધપાત્ર છે કે આવા કારણ દ્વારા ઉક્ત જવાબદારી સહાયક ઉદ્યોગો ઉપર ખસેડવામાં આવી હતી અને તેથી આઈ.પી.સી.એલ.એ આ કારણના ફળનો લાભ લીધો હતો, વિશ્વ બેંકને એ દર્શાવીને કે આદિવાસી લોકોને (પ્રોજેક્ટથી પ્રભાવિત લોકોને) જીવનોપાર્જન પૂરું પાડવાનો આ એક નવતર માર્ગ છે, જે

માટે આઈ.પી.સી.એલ.ને સહાયક ઉદ્યોગો ઉભા કરવામાં આવ્યા, અને તે દ્વારા ઉદ્યોગની સ્થાપના થવાથી રાષ્ટ્રની અર્થવ્યવસ્થાનો વિકાસ થયો, તથા અંતે વિશ્વ બેંકે આઈ.પી.સી.એલ.ને પોતાની સહાયરૂપ હાથે વિસ્તરાવ્યા હતા.

૬.૧૦ જૂન, ૨૦૦૨માં, ભારત સરકારે વિનિયોજન-ઉપસંહાર કાર્યક્રમના ભાગરૂપે, આઈ.પી.સી.એલ.માં પોતાની ૨૬% હિસ્સેદારી રિલાયન્સ પેટ્રો ઇન્વેસ્ટમેન્ટ લિ. (આર.પી.આઈ.એલ.)ના પક્ષે હસ્તાંતરિત કરી. તે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. (આર.આઈ.એલ.)ની સંકળાયેલ કંપની હતી. ત્યારબાદ, આર.આઈ.એલ.એ બજારમાંથી અન્ય ૨૦% હિસ્સા હસ્તગત કરવાનું પસંદ કર્યું. શ્રી મુકેશ ડી. અંબાણી આઈ.પી.સી.એલ.ના અધ્યક્ષ બન્યા.

૬.૧૧ ત્યારબાદ આઈ.પી.સી.એલે કરારભંગ કરવાનું શરૂ કર્યું અને અનુગામી ઉદ્યોગોને ખરીદીના આદેશો આપવાનું બંધ કર્યું. તેથી, શરૂઆતમાં જ્યારે પ્રારંભિક ૨૬% શેરો અન્યત્ર વાળવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે માનનીય વિનિવેશ પ્રધાનનો અભિગમ કરવામાં આવ્યો, જ્યાં શ્રી મુકેશ અંબાણીએ નાગોઠાણેના અનુગામી ઉદ્યોગોને જળવાઈ રહે તે બાબતે ખાતરી આપી હતી. તેમ છતાં, કરારભંગ કરવામાં આવ્યો.

૬.૧૨ તેથી, પરિશિષ્ટ-ડી ખાતે બોમ્બે વડી અદાલત સમક્ષ રિટ અરજી, પરિશિષ્ટ-ઈ ખાતે બોમ્બે વડી અદાલતનો આદેશ કે રાહતનો દાવો નાગરિક અદાલતમાં અથવા સમાધાન-મધ્યસ્થી, લવાઈ દ્વારા કરી શકાય. ત્યારબાદ, બોમ્બે વડી અદાલત દ્વારા સૂચવ્યા મુજબ લવાઈ દ્વારા વિવાદના નિરાકરણ માટે પરિશિષ્ટ-એફ મુજબનું પત્ર.

૬.૧૩ કંપની અરજી ક્રમાંક ૨૫૭ ઓફ ૨૦૦૭ની રચના પોલીટેકે આઈ.પી.સી.એલ. વિરુદ્ધ કરારના નિર્દિષ્ટ પાલન માટે વિશેષ સિવિલ સ્યૂટ ક્રમાંક ૧૨૮ ઓફ ૨૦૦૭ (પરિશિષ્ટ-જે, પાનું-૮૧) દાખલ કરી છે (પરિશિષ્ટ-એ અને બી), જેમાં વૈકલ્પિક રીતે રૂ.૩,૪૧,૨૧,૦૦૦/-ની રકમ સુધી વળતર / નુકસાન માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવી છે. આ પ્રાર્થના ફરીયાદના પરિણેદ ૨૬ માં ચાલુ પાનું ૧૧૭ પર કરવામાં આવી છે.

૬.૧૪ અરજદાર આદરપૂર્વક રજૂ કરે છે કે પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજનામાં આઈ.પી.સી.એલ.એ આવી કરારાત્મક જવાબદારી અંગે કંઈ જ જાહેર કર્યું નથી. નોંધનીય છે કે એન્ડિસલરી ઇન્ડસ્ટ્રીઝમાં નિયોજિત ૫૦૦ પ્રોજેક્ટથી પ્રભાવિત કર્મચારીઓ અંગે, આ અદાલત દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવવાની માંગણી કરાયેલ વિલીનીકરણ યોજનામાં કંઈ પણ જણાવવામાં આવ્યું નથી. વિરોધી આઈ.પી.સી.એલ., જે વાસ્તવમાં આર.આઈ.એલ.ના પ્રભુત્વશાળી સંચાલન તરીકે કાર્ય કરે છે, તેણે કરારનો ભંગ કરવાનો અને સંબંધિત વ્યક્તિઓને એવો ઉત્પાદનનો કામ સોંપવાના ગુપ્ત હેતુથી સમગ્ર એન્ડિસલરી ઇન્ડસ્ટ્રીઝને નષ્ટ કરવાનો માર્ગ પસંદ કર્યો છે. તેથી, હસ્તાંતર ગ્રહીત કંપની એન્ડિસલરી ઇન્ડસ્ટ્રીઝ સાથેના કરારનું પાલન કરશે નહીં, કારણ કે તેમણે મળતાવળથી આ હકીકતો પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજનામાં જરા પણ જાહેર કરી નથી. એટલું જ નહીં, પરંતુ તેમણે યોજનામાં સ્વયં કોઈ જ જોગવાઈ કરી નથી, સિવાય કે એક સામાન્ય નિવેદન મૂક્યું છે કે આઈ.પી.સી.એલ. વિરુદ્ધની કાનૂની કાર્યવાહી હસ્તાંતર ગ્રહીત કંપની વિરુદ્ધની કાર્યવાહી તરીકે અર્થઘટિત કરવામાં આવશે. કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૩૯૪ મુજબ, વિલીનીકરણ યોજનાને મંજૂરી આપવાના પ્રશ્ન સાથે વ્યવહાર કરતાં અદાલતને હસ્તાંતરક કંપનીના સમગ્ર અથવા કોઈપણ ભાગના ઉપક્રમ, મિલકત અથવા જવાબદારીના હસ્તાંતર ગ્રહીત કંપનીને હસ્તાંતરણ સંબંધિત જોગવાઈ કરવાનો અધિકાર છે અને બોમ્બે વડી અદાલતના આદેશનો

યથાર્થ ભાવથી અમલ થાય તે માટે, વિવાદનું નિવારણ મધ્યસ્થતા પદ્ધતિથી અથવા અન્ય રીતે થાય તેવી જોગવાઈ પણ કરી શકે છે. તેથી, ન્યાયના હિતમાં યોજનાને મંજૂરી આપતી વખતે એવી શરત લાદવી અત્યંત આવશ્યક છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ની કોઈપણ કરારાત્મક જવાબદારી આર.આઈ.એલ., એટલે કે હસ્તાંતર ગ્રહીત કંપનીની જવાબદારી હોવાનું માનવામાં આવે અને વડોદરા નાગરિક અદાલત તેમજ રાયગઢ નાગરિક અદાલતમાં આઈ.પી.સી.એલ. વિરુદ્ધ લંબિત દાવાઓ હસ્તાંતર ગ્રહીત કંપની વિરુદ્ધ લંબિત હોવાનું માનવામાં આવે અને સંબંધિત અદાલતો દ્વારા ભવિષ્યમાં જો કોઈ હુકમનામા દ્વારા જવાબદારી ઊભી થાય તો તે જવાબદારી પૂર્ણ કરવા હસ્તાંતર ગ્રહીત કંપનીને નિર્દેશિત કરવામાં આવે.

૬.૧૫ આ અદાલતનું ધ્યાન કંપની અરજી નં. ૨૫૭ ઓફ ૨૦૦૭ માં પાનું ૧૨૧ પર આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા દાખલ કરાયેલ પ્રત્યુત્તર સોગંદનામા તરફ દોરવામાં આવે છે, જેમાં પરિચ્છેદ ૭ માં વિરોધી આઈ.પી.સી.એલ. એ, અમુક હદ સુધી, યોજનાને મંજૂરી મળતા કરાર આપોઆપ આર.આઈ.એલ.ને હસ્તાંતરિત થઈ જશે તેવી સ્થિતિનો વિચાર કર્યો છે, પરંતુ વિરોધી આઈ.પી.સી.એલ. એ એન્સિલરી ઇન્ડસ્ટ્રીઝ સાથે કરારના અસ્તિત્વનો ઇનકાર કરવાનો વિકલ્પ પસંદ કર્યો છે. સોગંદનામા પર કરવામાં આવેલો આવો ઇનકાર સંપૂર્ણપણે ખોટો છે, કારણ કે વિરોધી આઈ.પી.સી.એલ. એ કંપની અરજી નં. ૨૫૫ ઓફ ૨૦૦૭ ના અરજદાર શોન પ્લાસ્ટિક પ્રા. લિ. દ્વારા દાખલ કરાયેલ દાવામાં રાયગઢ નાગરિક અદાલત સમક્ષ સોગંદનામા પર કરારના અસ્તિત્વનો સ્વીકાર કર્યો છે. રાયગઢ નાગરિક અદાલતના આંક ૫ નીચે પસાર થયેલા આદેશની નકલ આ કંપની અરજીની દલીલો દરમિયાન રજૂ કરવામાં આવી છે અને જણાવેલ આદેશના પરિચ્છેદ ૨૭ નું વાચન કરીને ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું છે, જેમાં માનનીય ન્યાયાધીશે નીચે મુજબ નિષ્કર્ષ આપ્યો છે.

જો લેખિત જવાબ આંક ૨૧ પર નજર કરવામાં આવે, તો પ્રતિવાદી એ સ્વીકાર કરે છે કે પ્રતિવાદી દ્વારા વાદીને લખવામાં આવેલા પત્રોમાં દર્શાવેલ વિવિધ શરતો અને નિયમો પર, વાદીનું ૧૯૯૧ વર્ષમાં આનુષંગિક એકમ તરીકે નોંધણી કરવામાં આવી હતી. જોકે, કોઈપણ સમયે વાદીને કાયમી અથવા શાશ્વત એકમનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો ન હતો.

૬.૧૫એ તેથી, આઈ.પી.સી.એલે રાયગઢ સિવિલ અદાલત સમક્ષ કરારના અસ્તિત્વનો સ્વીકાર કર્યો છે, જ્યારે આ અદાલત સમક્ષ જવાબમાં દાખલ કરાયેલ સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૭ માં આઈ.પી.સી.એલે કરારના અસ્તિત્વનો ઇનકાર કરવાનો વિકલ્પ પસંદ કર્યો છે (પાનું નં. ૧૨૩, પરિચ્છેદ-૭).

૬.૧૬ આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા પ્રકલ્પથી પ્રભાવિત એવા આશરે ૫૦૦ કર્મચારીઓ, જેઓ અનુગામી ઉદ્યોગોમાં નિયોજિત હતા, તેમના સંદર્ભે અનુગામી ઉદ્યોગને કર્મચારી ઘટાડા અંગેનું વળતર આપવાની કોઈ જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી અને યોજનામાં તે અંગે સંપૂર્ણ અપ્રકટીકરણ છે.

૬.૧૭ વિદ્વાન વકીલે આ અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું છે કે કંપની અરજી નં. ૨૫૭ ઓફ ૨૦૦૭ના અરજદાર રચના પ્લોયપેકે નાગરિક કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૯ અને ૨૦ લાગુ કરીને કરારના વિશિષ્ટ પાલન તથા વળતર માટે વડોદરા નાગરિક અદાલત સમક્ષ દાવો દાખલ કર્યો હતો. નોંધનીય છે કે અરજદારને ઉપરોક્ત સી.પી.સી.ની તે કલમો હેઠળ પ્રતિવાદી આઈ.પી.સી.એલ. વિરુદ્ધ તે સ્થળે, જ્યાં આઈ.પી.સી.એલ.નું મુખ્ય/નોંધાયેલ કાર્યાલય આવેલું હોય, એટલે કે વડોદરામાં, દાવો દાખલ કરવાનો કાયદેસર અધિકાર છે અથવા જ્યાં કારણકાર્ય ઉત્પન્ન થયું હોય તે સ્થળે પણ દાવો દાખલ કરી શકે છે. વર્તમાન કેસમાં અરજદારે વડોદરા નાગરિક અદાલતમાં દાવો દાખલ કરવાનું પસંદ કર્યું છે, કારણ કે આઈ.પી.સી.એલ.નું મુખ્ય/નોંધાયેલ કાર્યાલય વડોદરામાં આવેલું છે અને તેથી કલમ-

૨૦ની સ્પષ્ટીકરણને ધ્યાનમાં લેતા તે દાવો વડોદરાની નાગરિક અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં ચલાવી શકાય એવો છે. આવી તમામ શક્યતા છે કે વિલીનીકરણ પછી, આઈ.પી.સી.એલ.નું અસ્તિત્વ સમાપ્ત થઈ જાય અને હસ્તાંતરીત કંપનીનું મુખ્ય કાર્યાલય બોમ્બેમાં આવેલું હોવાથી, હસ્તાંતરીત કંપની વડોદરા નાગરિક અદાલત સમક્ષ એવો વાંધો ઉઠાવે કે સી.પી.સી.ની કલમ ૨૦ને ધ્યાનમાં લેતા હવે માત્ર બોમ્બેની અદાલતને જ અધિકારક્ષેત્ર રહેશે, કારણ કે નોંધાયેલ કાર્યાલય હવે વડોદરામાં આવેલું નથી. તેથી અરજદારના કાયદેસર અધિકારો, એટલે કે વડોદરામાં મુખ્ય કાર્યાલય ધરાવતા આઈ.પી.સી.એલ. વિરુદ્ધ વડોદરામાં જ દાવો દાખલ કરવાનો અધિકાર, છીનવી લેવાય તેવી સંપૂર્ણ શક્યતા છે. તેથી, જે વિલીનીકરણ યોજના કોઈપણ વિવાદકારના કાયદેસર અધિકારનો હરણ કરે છે, તેને મંજૂરી આપી શકાય નહીં અથવા અદાલત અરજદારના આવા કાયદેસર અધિકારોનું સંરક્ષણ કરવા માટે કાનૂની જોગવાઈઓ હેઠળ સશક્ત છે.

૬.૧૮ તેથી, ઉપરોક્ત રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લેતાં, આ અદાલત સમક્ષ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તો વિલીનીકરણ યોજનાને નામંજૂર કરવામાં આવે અથવા આઈ.પી.સી.એલ. અથવા આર.આઈ.એલ. દ્વારા આનુષંગિક ઉદ્યોગોનો નાશ ન થાય તે માટે તેમની રક્ષા કરવામાં આવે અને આનુષંગિક ઉદ્યોગોના કરારાત્મક હિતો અને/અથવા આનુષંગિક ઉદ્યોગો અને આઈ.પી.સી.એલ. વચ્ચે બાકી રહેલ વાદપ્રકરણોની રક્ષા માટે જોગવાઈ કરવામાં આવે અને આનુષંગિક ઉદ્યોગમાં કાર્યરત એવા ૫૦૦ પ્રોજેક્ટથી પ્રભાવિત કર્મચારીઓ, જેઓની જવાબદારી ભૂતકાળમાં પણ અને વર્તમાનમાં પણ અન્યથા આઈ.પી.સી.એલ.ની જ હતી અને છે, તેમની રક્ષા માટે પણ જોગવાઈ કરવામાં આવે અને વધુમાં વડોદરા નાગરિક અદાલતના અધિકારક્ષેત્રનું પણ સંરક્ષણ કરવામાં આવે, એવો નિર્ધાર કરવામાં આવે કે જો અન્યથા વડોદરા નાગરિક અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર હોય, તો

સ્વીકૃત કંપની એવો અધિકારક્ષેત્ર અંગેનો વાંધો એ આધાર પર ઉઠાવી શકશે નહીં કે આર.આઈ.એલ. એટલે કે સ્વીકૃત કંપનીનું મુખ્ય કાર્યાલય બોમ્બે ખાતે છે અને વડોદરા ખાતે નથી. અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓ તરફથી વાંધો – શ્રી રામનંદન સિંહ, વિદ્વાન વકીલ દ્વારા:

૭. શ્રી રામનંદન સિંહ, વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે આઈ.પી.સી.એલ.માં કામ કરતા અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ વર્ગના આશરે પાંચ સભ્યો છે, જેમણે તમામ અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ કર્મચારીઓની તરફથી પ્રતિનિધિત્વ કર્યું છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે જ્યારે આઈ.પી.સી.એલ. એક કંપની હતી ત્યારે તે ભારત સરકારનું ઉપક્રમ હતું અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૬(૪)ને ધ્યાને લેતાં, આઈ.પી.સી.એલ. અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ વર્ગના કર્મચારીઓના પક્ષમાં કેટલાક ઠરાવો કરતી હતી. આ સ્થિતિ ૨૦૦૨ સુધી ચાલુ રહી, જ્યારે કંપની કાર્યરત હતી, અને ત્યારબાદ ડીમર્જરને કારણે રિલાયન્સે કંપનીના ૨૬% શેર કબજે કર્યા. ત્યારબાદ પણ અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના પક્ષમાં ઠરાવ ચાલુ રાખવામાં આવ્યો.

૭.૧ તેમ છતાં, જ્યારે તેમને એવું લાગ્યું કે આઈ.પી.સી.એલ.નું વિલીનીકરણ ટ્રાન્સફરી કંપની રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ સાથે થવાનું છે, ત્યારે તેમણે ૨૦૦૭ની વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૧૦૦૪૫ દાખલ કરી અને કેટલાંક નિર્દેશોની પ્રાર્થના કરી. જ્યારે આ મામલો આ અદાલત સમક્ષ સુનાવણી માટે આવ્યો, ત્યારે આ અદાલતે ૮મી મે, ૨૦૦૭ના રોજ આદેશ પસાર કરીને એવો નિર્દેશ કર્યો કે એસ.સી./એસ.ટી. વર્ગના વ્યક્તિઓએ સચિવ, રાસાયણિક અને પેટ્રોરાસાયણ મંત્રાલય, નવી દિલ્હી તથા સચિવ, નાણાં મંત્રાલય – વિનિયોજન વિભાગ સમક્ષ રજૂઆત કરવી. વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું છે કે તે મુજબ તેમણે અગાઉથી જ તા. ૫.૬.૨૦૦૭ની રજૂઆત આ બંને સત્તાધિકારીઓ સમક્ષ

કરી છે. તેમણે કેટલાક દસ્તાવેજો રજૂ કર્યા છે. વિદ્વાન વકીલે આ હકીકતો આ નોંધ પર મૂકતું સંક્ષિપ્ત સોગંદનામું દાખલ કરવાનું છે. તેમણે થોડી મુદત આપવાની પ્રાર્થના કરી છે. તે પ્રાર્થના મંજૂર કરવામાં આવે છે. તેથી તેમણે રજૂ કર્યું કે ૧૯૬૯થી આજદિન સુધી આઈ.પી.સી.એલ. અને એસ.સી./એસ.ટી. કર્મચારીઓ વચ્ચે જે કોઈ વ્યવસ્થા અને કરાર કરવામાં આવ્યા હતા અને જે ચાલુ રાખવામાં આવ્યા હતા, તે ચથાવત્ રાખવામાં આવે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે ભારત સરકાર સમક્ષ તેમણે જે રજૂઆત કરી છે તેના પર કેન્દ્રીય સરકાર જે કોઈ આદેશ કરશે, તે અંતિમ આદેશ ટ્રાન્સફરી કંપની માટે બંધનકારક રહેશે. કામદારોની રજૂઆતો: [શ્રી ગિરીશ પટેલ, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલની રજૂઆત]

૮.૧. કંપની અરજી ક્રમાંક ૨૬૦ ઓફ ૨૦૦૭ બાબતે, તે જ આઈ.પી.સી.એલ. એમ્પ્લોઈઝ અસોસિયેશન અને આઈ.પી.સી.એલ. એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે. તમામ અરજદારો આઈ.પી.સી.એલ.માં કાર્યરત કામદારોના ટ્રેડ યુનિયન છે, અને અરજદારો દ્વારા તેમના તા. ૧૦.૪.૨૦૦૭ના પત્ર દ્વારા ઉદ્ભાસિત કરવામાં આવેલા મુદ્દાઓ અંગે ટ્રાન્સફરર કંપની અને ટ્રાન્સફરી કંપનીના વ્યવસ્થાપનને અરજદારો સાથે પરામર્શ / ચર્ચા / વાટાઘાટો કરવા દિશાનિર્દેશ આપવામાં આવે તેવી પ્રાર્થના કરવામાં આવી છે. તે જના સમર્થનમાં અરજદાર ક્રમાંક ૧ અસોસિયેશનના સિનિયર વાઈસ પ્રેસિડેન્ટનું સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. આ બાબતમાં આ અદાલતે તા. ૧૯.૬.૨૦૦૭ના રોજ આદેશ કર્યો હતો કે હાલની અરજીને યોજનાપ્રતિ આક્ષેપ તરીકે ગણવામાં આવે.

૮.૨. વર્તમાન કંપની અરજી (કંપની અરજી નં. ૨૬૦ સન ૨૦૦૭)માં આઈ.પી.સી.એલ. (હસ્તાંતરક કંપની)માં છેલ્લા ૨૦ થી ૩૦ વર્ષથી સેવા આપતા આશરે ૫૦૦૦ કર્મચારીઓ/મજૂરોના ભવિષ્ય અંગેનો પ્રશ્ન સંકળાયેલો છે, જેઓ પોતાની કંપની

અચાનક અસ્તિત્વવિહોણી થવા અને ભિન્ન માલિકી હેઠળની નવી એકમ એવી રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની)માં સમાવી લેવામાં આવવાની સ્થિતિનો સામનો કરી રહ્યા છે. અરજદારો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલો કેન્દ્રીય પ્રશ્ન એ છે કે કંપનીઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતી કોઈપણ વ્યવસ્થા યોજના, વિલીનીકરણ, સમાધાન વગેરેમાં કંપની અથવા કંપનીઓના મજૂરો/કર્મચારીઓ માટે ચિંતાનો વ્યાપ કેટલો છે.

૮.૩. કંપની પિટિશન નં. ૯૩ ઓફ ૨૦૦૭ આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા આઈ.પી.સી.એલ. કંપનીનું રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ સાથે વિલીનીકરણ કરવાની યોજનાને અદાલતની મંજૂરી મળે તેવી પ્રાર્થના સાથે દાખલ કરવામાં આવી છે. આઈ.પી.સી.એલ. નફાકારક અગ્રણી સાહસ છે. મૂળરૂપે, તે ભારત સરકારનું સાહસ હતું, જાહેર ક્ષેત્રનું અગ્રણી ઉપક્રમ હતું, જેને નવરત્નોમાંના એક તરીકે માન્યતા પ્રાપ્ત હતી. તેમ છતાં, અંદાજે જૂન, ૨૦૦૨ દરમિયાન કંપનીમાં થયેલા વિનિયોજનના પરિણામે, રિલાયન્સ પેટ્રો-ઇન્વેસ્ટમેન્ટ લિમિટેડ (વ્યૂહાત્મક ભાગીદાર), જે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડની સંલગ્ન કંપની છે, તેણે હાલમાં આઈ.પી.સી.એલ.માં ૪૬.૫૭% હિસ્સેદારી પ્રાપ્ત કરી છે. નોંધવું આવશ્યક છે કે આઈ.પી.સી.એલ. નફાકારક સાહસ છે અને પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણના સમયે તેને કોઈ આર્થિક મુશ્કેલીઓ નહોતી અને નથી. તેવી જ રીતે, રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ ભારતના ખાનગી ક્ષેત્રના સૌથી મોટા ઔદ્યોગિક સાહસોમાંનું એક છે અને તેની મોટાભાગની ઉત્પાદનો માટે વિશ્વના ટોચના ૧૦ ઉત્પાદકોમાં તેની ગણના થાય છે. તેને વિશાળ વૈશ્વિકીકૃત નિગમ તરીકે ગણવામાં આવી શકે.

૮.૪. રજૂ કરવામાં આવે છે કે પ્રસ્તાવિત એકીકરણ યોજનાની મૂળભૂત વિશેષતાઓ કંપની અરજીના પાનું ૮ પર દર્શાવવામાં આવી છે અને યોજના પાનું ૪૯ પર પુનઃઉતારવામાં

આવી છે (કંપની અરજીનું અનુબંધક-૭). આ યોજના મુજબ, નિયુક્ત તારીખ ૧.૪.૨૦૦૬ છે. કલમ ૧.૧૨ માં “ઉપક્રમ” ની વ્યાખ્યા એવી રીતે કરવામાં આવી છે કે તેમાં “હસ્તાંતરક કંપનીના ધંધા અને કામગીરીમાં રોકાયેલા અથવા તેના સંબંધિત તમામ કર્મચારીઓ” નો સમાવેશ થાય છે. કલમ ૪.૧ મુજબ હસ્તાંતરક કંપનીના ઉપક્રમનું તેના તમામ સંપત્તિ, દેવા, બાધ્યતાઓ અને કર્મચારીઓ સાથે કાર્યરત ધંધા તરીકે હસ્તાંતરણ કરવાનું પ્રાવધાન છે. કલમ બી(એ) યોજનાના તર્કસંગત આધાર સાથે સંબંધિત છે, અર્થાત વધુ કાર્યક્ષમતા, મિતવ્યયિતા, પ્રમાણલાભ, ઉચ્ચ ઉત્પાદનક્ષમતા, સંસાધનોનું તર્કસંગત વહેંચણા અને ઉપયોગ વગેરે હાંસલ કરવા માટે. તેમ છતાં, કલમ બી (ગવર્નમેન્ટ) નીચે મુજબ છે:

આ વિલીન થયેલ એકમને સુધારેલી સંસ્થાકીય ક્ષમતા અને નેતૃત્વનો લાભ મળશે, જે આઈ.પી.સી.એલ. અને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના વિવિધ કૌશલ્ય, પ્રતિભા અને શ્રેષ્ઠ અનુભવ ધરાવતા લોકોના સંયોજનથી ઉત્પન્ન થાય છે, જેથી વધતી જતી સ્પર્ધાત્મક ઉદ્યોગમાં સફળતાપૂર્વક સ્પર્ધા કરી શકાય (કંપની અરજીના પાના ૧૮ અને ૧૯). કલમ ૭.૨ આ દરમિયાન આઈ.પી.સી.એલ. પર પ્રતિબંધો મૂકે છે (પાનું ૬૮). કલમ ૮ ખાસ કરીને આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ અંગે વ્યવસ્થા કરે છે (કંપની અરજીના પાના ૧૩ અને ૭૦). કલમ ૧૩, વાઈનિંગ અપ કર્યા વિના, આઈ.પી.સી.એલ.ના વિઘટન માટે જોગવાઈ કરે છે.

૮.૫. યુનિયનો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ પ્રશ્ન એ છે કે શું કામદારો નવી એકીકૃત કંપનીમાં આઈ.પી.સી.એલ. (હસ્તાંતરક કંપની) ના ભૂતપૂર્વ કામદારો તરીકે તેમજ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની) માં સમાવી લેવાયેલા કર્મચારીઓ તરીકે યથાવત્ રહ્યા હતા.

કામદારોની મુખ્ય દલીલો:

૯.(૧) ચાલુ સંસ્થા, એટલે કે, આઈ.પી.સી.એલ., નો અત્યંત મહત્વનો ભાગ હોવાથી કામદારોને પરામર્શ કરવામાં આવવાનો અથવા વિશ્વાસમાં લેવામાં આવવાનો અધિકાર છે, અથવા બે કંપનીઓ વચ્ચે ચાલી રહેલી વિલીનીકરણની કાર્યવાહીમાંથી જેમણે ભાગ લીધો હોય તેવા લોકો તરીકે તેમને ગણવામાં આવવાનો અધિકાર છે. વર્તમાન કેસમાં, આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીમાં કામદારોને એકદમ પણ સામેલ કરવામાં આવ્યા નથી. એટલું જ નહીં, પરંતુ તેમને ક્યારેય જાણ પણ કરવામાં આવી નહોતી, તેમને કોઈ તક પણ આપવામાં આવી નહોતી, તેમજ આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારો દ્વારા આપવામાં આવેલી લેખિત વ્યથાઓ અંગે કોઈ પ્રતિસાદ પણ આપવામાં આવ્યો નહોતો.

૯.(૨) પ્રશ્નાસ્પદ વિલય યોજના કામદારોને સ્થાનાંતરીત કંપનીમાં જોડાવું કે નહીં તે અંગેના તેમના અધિકાર અથવા સ્વતંત્રતાનો તો ઉલ્લેખ પણ કરતી નથી. તેમનો મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે જો કોઈ કામદાર રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (સ્થાનાંતરીત કંપની) માં જોડાવા ઇચ્છુક ન હોય, તો તેના ઇનકારનું સ્વરૂપ શું ગણાશે? શું તે રાજીનામું ગણાશે, સેવા સમાપ્તિ ગણાશે, કે કર્મચારી ઘટાડો ગણાશે? યોજનામાં તથા કંપનીએ અદાલત સમક્ષ કરેલી પ્રાર્થનામાં માત્ર એટલું જ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે મંજૂરી અપાતા જ આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારો રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કામદારો બની જશે. તેનો અર્થ એવો થાય છે કે કામદારોને માત્ર જડ મિલકત સમાન માનીને એક જગ્યાથી બીજી જગ્યાએ ખસેડી શકાય.

૯.(૩) આઈ.પી.સી.એલ. એ એવું સ્પષ્ટ કરે કે કામદારોને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં જોડાવાનું ન હોવાનો સ્વાતંત્ર્ય છે, તો પણ આ વિકલ્પ હકીકતમાં ભ્રામક છે,

કારણ કે કામદારો છેલ્લા ૨૦ થી ૨૫ વર્ષથી આઈ.પી.સી.એલ. સાથે કામ કરતા આવ્યા છે અને આ તબક્કે તેઓ તેમાંથી બહાર નીકળી શકતા નથી તથા તેમને કોઈ વૈકલ્પિક રોજગાર માટે સારા અવસરો પણ ઉપલબ્ધ નથી. આ તબક્કે કામદારોની આ દયનીય સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, જ્યારે વિલયની યોજના પ્રસ્તાવિત અને વાટાઘાટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે ત્યારે આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા કર્મચારીઓ સાથે નિષ્કર્ષાત્મક સમજૂતી કરવી વધુ મહત્વપૂર્ણ અને આવશ્યક બને છે.

૯.(૪) કારણ કે આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારો વિલય યોજનાથી સીધા અસરગ્રસ્ત થાય છે અને યોજનાના બળે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓ બની જશે, તથા અદાલત સમક્ષ તેની કંપની અરજીમાં આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા એવી ઘોષણા કરવા અદાલતનો આદેશ માગવામાં આવ્યો છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓ બની જશે, અન્ય શબ્દોમાં, જ્યારે તેમણે આ અસરનો અદાલતી આદેશ માગ્યો, ત્યારે કામદારોને વાંધા ઉઠાવવાનો અને અદાલત સમક્ષ હાજર થવાનો પૂર્ણ અધિકાર છે અને અદાલતમાં હાજર થઈ કોઈ પણ વિલય યોજનામાં વાંધો લેતા કામદારોના અધિકાર વિરુદ્ધ કોઈ વાંધો હોઈ શકતો નથી; કામદારોને યોજનાના પૂર્ણરૂપે અથવા આંશિક રૂપે વિરોધ કરવા માટે અવલંબનીય હક્ક છે.

૯.(૫) આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓના હાલના હકો અને હિતો, જેઓમાં આંતરિક રીતે સંભવિત વિકાસ અથવા વૃદ્ધિનો અવકાશ સમાયેલો છે, તેનું યોગ્ય રીતે વિચારણા, ચર્ચા અને સંરક્ષણ કરવામાં આવ્યું નથી. ફક્ત સામાન્ય શબ્દોમાં દર્શાવેલ કલમ ૮ કામદારોની ફરિયાદોનું નિરાકરણ કરતી નથી.

૯.(૬) કલમ ૮નો જે ભાગ આઈપીસીએલ દ્વારા માત્ર સ્પષ્ટીકરણાત્મક તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યો છે, તે કામદારોના અધિકારો માટે સંપૂર્ણપણે ઘોર આપત્તિજનક, અન્યાયી અને હરણકારી છે. આઈપીસીએલ, જે કામદારોનો નોકરીદાતા છે, તેને કામદારોને એવું કહેવાનો કોઈ અધિકાર નથી કે ભલે તે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડનો કર્મચારી બની જાય, તેમ છતાં તેને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓને ઉપલબ્ધ કોઈપણ રોજગાર યોજનાનો અથવા અન્ય લાભોનો હકદાર ગણવામાં આવશે નહીં.

૯.(૭) આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારો કદાચ એવો દાવો કરી શકશે નહીં કે ભવિષ્યની ઘટનાઓ સામે અનિવાર્યપણે કોઈ ખાતરી હોવી જ જોઈએ, પરંતુ આઈ.પી.સી.એલ.માંથી રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં કર્મચારીઓના બદલીકરણના તાત્કાલિક પ્રભાવ અંગે પ્રશ્નો ઉઠાવવાનો તેમને પૂર્ણ અધિકાર છે અને તેમની પૂરતી કાળજી લેવામાં આવી નથી.

૯.(૮) આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારો દ્વારા આઈ.પી.સી.એલ. સમક્ષ તથા અદાલત સમક્ષ વ્યક્ત કરવામાં આવેલી વિશિષ્ટ ચિંતાઓનું નિરાકરણ વિલીનીકરણના તબક્કે જ કરી શકાય છે અને કરવું જોઈએ; અને આ ગિલાઓ માટે, તેમને સંપૂર્ણ વિલીનીકરણ સુધી રાહ જોવાની તથા મજૂર અદાલત વગેરે જેવા વૈકલ્પિક ઉપાયનો આશરો લેવા માટે મજબૂર કરી શકાય નહીં.

૯.(૯) જો આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારોના કાયદેસર અધિકારો અને હિતોનો નિષ્પક્ષ, વાજબી અને ન્યાયસંગત રીતે વિચાર કરવામાં આવ્યો ન હોય, તો યોજનાનો તે ભાગ નિશ્ચિતપણે જાહેર હિત અને જાહેર નીતિના વિરુદ્ધ છે.

વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલની વધુ રજૂઆત:

૧૦. એવો રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારોની તરફેણી અરજદારો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ મુખ્ય દલીલોને કોર્પોરેટ પ્રણાલી, કંપની કાયદો અને

વિશ્વ આર્થિક પ્રણાલીના ક્ષેત્રમાં થયેલા વિકાસના પરિપ્રેક્ષ્યમાં સમજવી અને મૂલવવી જોઈએ. તેથી એવો રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કામદારોની દલીલોનો વિચાર કરતી વખતે નીચેના પાસાઓ અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે.

૧૦.૧ વિવિધ દેશોમાં અને ભારતમાં ચર્ચાયેલ કંપની કાયદાના કેન્દ્રીય પ્રશ્નોમાંનો એક પ્રશ્ન:

૧૦.૨ શું મજૂરોએ કંપનીના કાર્યોમાં માત્ર મજૂરીશ્રમના વેચનાર તરીકે જ કોઈ સ્થાન ધરાવવાનું નથી? શું તેમને મશીનો, માલસામાન, ઈમારતો, કરારો, સંપત્તિ વગેરેની જેમ વર્તવા યોગ્ય નિર્જીવ સંપત્તિ તરીકે માનવામાં આવે છે, અથવા તેમને એવા જીવંત મનુષ્યો તરીકે વર્તન મળવું આવશ્યક છે, જેઓ કંપની સાથે બહુ મોટી સંખ્યામાં વર્ષો વિતાવે છે?

૧૦.૩ શ્રમ અને મૂડી (શેરહોલ્ડરો તથા લેણદારો પાસેથી આવતી મૂડી) વચ્ચેનો મહત્વનો ભેદ એ છે કે મૂડીના કિસ્સામાં, મૂડીના માલિકને મૂડીથી અલગ કરી શકાય છે અથવા તેનું જોડાણ તોડી શકાય છે, પરંતુ શ્રમના કિસ્સામાં, તેમનો શારીરિક અને માનસિક શ્રમ માનવ વ્યક્તિત્વથી અલગ કરી શકાય તેમ નથી. કંપની માત્ર મજૂરીઆધારિત શ્રમ ખરીદતી નથી, પરંતુ તે એક સંપૂર્ણ માનવીને નિયોજિત કરે છે.

૧૦.૪. તે પણ માન્ય કરવામાં આવ્યું છે કે આધુનિક નિગમ અથવા કંપની માત્ર નફા માટે કાર્યરત કોઈ વેપારી ઉપક્રમ નથી, પરંતુ તે એક જીવંત સામાજિક સંસ્થા છે અને સમુદાયના સામાજિક-આર્થિક જીવનનો અભિન્ન ભાગ છે, અને તેથી તેનો જન્મ, અંત, સફળતા અથવા નિષ્ફળતા, કાર્યપદ્ધતિઓ, કામગીરીઓ અને વ્યવહારોના સમાજ પર વ્યાપક પ્રત્યાઘાતો પડે છે અને તે માત્ર મૂડી પૂરી પાડનારાઓના આર્થિક હિત સુધી મર્યાદિત રહેતા નથી. તે પણ માન્ય કરવામાં આવ્યું છે કે આધુનિક નિગમે માત્ર શેરહોલ્ડરો અથવા લેણદારોના હિતને જ નહીં, પરંતુ સમાજના વિવિધ વર્ગોના લોકોના હિતને પણ માન્યતા

આપવી, તેનો આદર કરવો અને તેને પ્રોત્સાહિત કરવું આવશ્યક છે. આધુનિક નિગમના મહત્વના ઘટકોમાં પ્રોત્સાહકો, શેરહોલ્ડરો, લેણદારો, નિયામકો, વ્યવસ્થાપક, કામદારો, ગ્રાહકો, રાજ્ય, સમાજ અને વિશ્વનો સમાવેશ થાય છે. ઉદાહરણરૂપે, કંપની કાયદાને શેરહોલ્ડરોના વાસ્તવિક લોકશાહી અધિકારો અને વ્યવસ્થાપનમાં કામદારોની ભાગીદારીના પ્રશ્નોનો સામનો કરવો પડે છે.

૧૦.૫ નવી આર્થિક નીતિના યુગમાં, અર્થાત્ ઉદારીકરણ, ખાનગીકરણ અને વૈશ્વિકીકરણના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, તેમજ વિશાળ મોડેલ ધરાવતી, રાષ્ટ્રીય અને બહુરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓના ઉદયના પ્રકાશમાં, આ નિગમોના કાર્યકલાપો અને વ્યવહારોને સંપૂર્ણપણે તેમના પોતાના ભરોસે છોડી શકાય નહીં અને તેને નિગમ તથા તેના નિયામકો અને શેરહોલ્ડરોના સંપૂર્ણ આંતરિક વિષયો તરીકે માનવામાં આવી શકે નહીં. આ નિગમો આધુનિક વિશ્વમાં ખાનગી સત્તાના અતિ મહત્વના કેન્દ્રો છે – કેટલીક વખત તો રાજ્યોથી પણ વધુ શક્તિશાળી. તેથી, આધુનિક નિગમોની સામાજિક જવાબદારીઓનો પ્રશ્ન અને બિન-રાજ્ય કૃત્યો તરીકે ઓળખાતા આ નિગમો સામે મૂળભૂત માનવ અધિકારોની ઉપલબ્ધિનો પ્રશ્ન, માનવ અધિકારોના નવા આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદા તથા ઘણા દેશોના બંધારોમાં દૃઢતા પ્રશ્નો છે.

૧૦.૬ એ પણ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે કે આધુનિક ઉદ્યોગસંસ્થા મજૂરી અને મૂડીના સંયુક્ત પ્રયત્નોનું પરિણામ છે. એક બીના બીજા કાર્ય કરી શકતું નથી અને તેથી તેઓને વ્યવસાયિક ઉદ્યોગસંસ્થામાં લગભગ ભાગીદાર સમાન માનવામાં આવે છે. બંને કંપનીની ઉત્પાદનક્ષમતા અને તેના વિકાસમાં સમાન યોગદાન આપે છે અને તેથી બંનેનું સમાન સ્થાન ગતિશીલ કંપની કાયદા દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું છે અને સ્વીકારવામાં આવવું જ જોઈએ. જેમ શેરધારકો એવો દાવો કરે છે કે “એક્સ” અથવા “વાય” તેમની કંપની છે, તેમ

કામદારોને પણ એવો દાવો કરવાનો કાયદેસર હક છે કે “એક્સ” તેમની કંપની છે. વાસ્તવમાં, કામદારો મૂડી કરતાં ઘણાં વધુ મહત્વના છે, કારણ કે જીવંત માનવી તરીકે તેઓ જીવનનાં સૌથી ફળદાયી વર્ષો કંપની સાથે વિતાવે છે. તેમનું અસ્તિત્વ, તેમનું જીવન, તેમની ઓળખ, તેમનું વ્યક્તિત્વ અને તેમનું ભવિષ્ય કંપનીના જીવન સાથે અત્યંત ઘનિષ્ઠ રીતે જોડાયેલાં છે. આધુનિક વિશ્વમાં શેરધારકોને અંતે માત્ર લાભાંશના નિષ્ક્રિય પ્રાપ્તિકારકો તરીકે અને તેનાથી વધુ કંઈ નહીં એવા ગણવામાં આવે છે. જ્યારે કામદારોનું જીવન અને તેમના કાર્યકાળનો દરેક દિવસ કંપનીના કાર્યચાલન સાથે સંકળાયેલો હોય છે. તેથી એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે કંપનીનું જીવન અને મરણ કામદારો માટે અત્યંત મહત્વનું છે અને તેથી કંપની કાયદામાં કામદારોને સંપૂર્ણપણે અવગણવામાં આવી શકતા નથી.

૧૦.૭. ભારતના બંધારણ અને દેશના વૈધાનિક કાયદાઓએ પણ આધુનિક નિગમ અને સમાજમાં કામદારોના હકો અને હિતોને માન્યતા આપી છે.

(એ) ભારતના બંધારણની કલમ ૪૩એમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે “રાજ્ય યોગ્ય વિધાન દ્વારા અથવા અન્ય રીતે, કોઈપણ ઉદ્યોગમાં સંકળાયેલા ઉપક્રમો, પ્રતિષ્ઠાનો અથવા અન્ય સંસ્થાઓના વ્યવસ્થાપનમાં કામદારોની ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરવા માટે પગલાં લેશે”. આ ઉદ્યોગના એક પૈકીનું છે.

રાજ્યની નીતિના નિર્દેશાત્મક સિદ્ધાંતો છે અને દેશના શાસનમાં મૂળભૂત સિદ્ધાંત હોવાનું ઘોષિત કરવામાં આવ્યું છે તથા ન્યાયનું સંચાલન કરતી અદાલતો માટે પણ તે સમાન રીતે મહત્વપૂર્ણ છે.

(બી) ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે પણ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૧નું અર્થઘટન કરીને જીવનના અધિકારને માત્ર અસ્તિત્વના અધિકાર તરીકે નહીં, પરંતુ માનવીય ગૌરવ

સાથે જીવવાના અધિકાર તરીકે માન્ય રાખ્યો છે અને રાજ્યની નીતિના દિશાનિર્દેશક તત્વોમાંના અનેક તત્વોને જીવનના અધિકારના ઘટક અંગ તરીકે સમાવેશ કર્યો છે. એમાંથી એક કામદારોનું સશક્તિકરણ છે. કામદારો સાથે તેમની કંપની દ્વારા અને કંપની કાયદા હેઠળ કેવો વર્તીવ કરવામાં આવે છે, તે નિશ્ચિતપણે માનવીય ગૌરવનો વિષય છે અને માનવજીવનના ગૌરવને હાનિકારક હોય તેવી કોઈપણ પ્રથા અથવા નિયમોમાં કોઈપણ વ્યક્તિ પક્ષકાર બની શકતી નથી.

(સી) તેમણે રજૂ કર્યું કે ભારતના બંધારણનો અનુચ્છેદ ૩૯ રાજ્ય દ્વારા અનુસરવાના રાજ્યની નીતિના અમુક નિર્દેશક તત્વો નિર્ધારિત કરે છે, એમ કે પુરુષો અને સ્ત્રીઓને સમાન રીતે જીવનનિર્વાહના પૂરતા સાધનોનો અધિકાર છે; સમુદાયના ભૌતિક સ્ત્રોતોની માલિકી અને નિયંત્રણ એવી રીતે વહેંચવામાં આવે કે જે સર્વોત્તમ રીતે સામાન્ય હિતને સેવા આપે; આર્થિક વ્યવસ્થાનું સંચાલન એવી સ્થિતિનું પરિણામ ન આપે કે સંપત્તિ અને ઉત્પાદનના સાધનોનું કેન્દ્રીકરણ સામાન્ય હાનિરૂપ બને; તેમજ અન્ય બાબતો. અનુચ્છેદ ૪૧ રાજ્ય દ્વારા અમુક પરિસ્થિતિઓમાં કામ કરવાનો અધિકાર, શિક્ષણનો અધિકાર અને જાહેર સહાયતાની જોગવાઈ કરે છે. અનુચ્છેદ ૪૨ ન્યાયસંગત અને માનવીય કામકાજની પરિસ્થિતિઓ તથા માતૃત્વ રાહત માટે જોગવાઈ કરે છે. અનુચ્છેદ ૪૩ કામદારો માટે જીવનનિર્વાહયોગ્ય વેતન વગેરેની જોગવાઈ કરે છે. ભારતના બંધારણનો અનુચ્છેદ ૪૬ અનુસૂચિત જાતિઓ, અનુસૂચિત જનજાતિઓ અને અન્ય નબળા વર્ગોના શૈક્ષણિક અને આર્થિક હિતોના પ્રોત્સાહનની જોગવાઈ કરે છે. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના વિવિધ ચુકાદાઓમાં આ તમામ અનુચ્છેદો કામદારોના વિવિધ આવશ્યક અધિકારો નિર્ધારિત કરે છે, જેને માનવીય ગૌરવ સાથે જીવવાના અધિકારના રચનાત્મક તત્વ તરીકે માનવામાં આવ્યા છે.

(ડી) તેમણે આ અદાલતનું ધ્યાન ઔદ્યોગિક વિવાદો અધિનિયમ, ૧૯૪૭ ની જોગવાઈઓ તરફ પાછા દોર્યું છે, ખાસ કરીને કલમ ૩એ તરફ, જે ગુજરાત ૧૯૭૨ ના ૨૧ દ્વારા ૨૦.૧.૧૯૭૩ થી અમલમાં લાવવામાં આવી છે, અને જેમાં સંયુક્ત વ્યવસ્થાપન પરિષદની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. કલમ ૩બી પરિષદના કાર્યો અંગે જોગવાઈ કરે છે. ઉક્ત સુધારેલી કલમ ૩એ નોકરીદાતા અને કામદારોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી સંયુક્ત વ્યવસ્થાપન પરિષદની સ્થાપના માટે જોગવાઈ કરે છે અને વ્યવસ્થાપનમાં કામદારોની ભાગીદારી સુરક્ષિત કરતી કાનૂની જોગવાઈઓ દ્વારા અનુરોધ ૪૩એ ને અમલમાં મૂકવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.

(ઈ) આઈ.ડી. અધિનિયમના અધ્યાય ૫-એમાં પણ લેઓફ અને છટણી અંગે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે અને ૫-બીમાં નિર્ધારિત સ્થાપનાઓમાં લેઓફ, છટણી અને બંધ સંબંધિત વિશેષ જોગવાઈઓ કરવામાં આવી છે. આઈ.ડી. અધિનિયમના ઉક્ત અધ્યાય ૫એ અને ૫બી દ્વારા વ્યવસ્થાપનને લેઓફ અમલમાં મૂકવાની અને કામદારોની છટણી કરવાની અથવા ઉદ્યોગ બંધ કરવાની સત્તા સંબંધે વિશિષ્ટ જોગવાઈઓ કરવામાં આવી છે. આ પરંપરાગત રીતે વ્યવસ્થાપનના અધિકાર સાથે સંબંધિત અનુગામી મુદ્દાઓ છે, પરંતુ અધિનિયમ દ્વારા વ્યવસ્થાપકીય વિશેષાધિકારના ક્ષેત્રમાં પણ હસ્તક્ષેપ કરીને એવી આવશ્યકતા નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે કે વ્યવસ્થાપન દ્વારા આવા કોઈપણ પગલાં ભરવામાં આવે તે પહેલાં પૂર્વ મંજૂરી લેવી જરૂરી રહેશે.

૧૦.૮ તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કંપનીઓ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪નું અર્થઘટન કરતી વખતે, અને ખાસ કરીને બે કંપનીઓ વચ્ચેની વિલીનીકરણ યોજનામાં સંબંધિત કામદારોના સંદર્ભમાં, કંપનીઓ પોતે અને અદાલતે કંપની કાનૂનના

ક્ષેત્રમાં થયેલા આ તાજેતરના વિકાસોને, વિશેષ કરીને કામદારોની ભાગીદારીપૂર્ણ વ્યવસ્થાપન તરફ અને કાનૂનના માનવીકરણ તરફ, ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ.

૧૦.૯ વિદ્વાન વકીલે નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો છે:

(૧) મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ, દમોહ વિ. એમ/એસ. વ્રજ લાલ મણિલાલ એન્ડ કો. અહેવાલિત એ.આઈ.આર. ૧૯૮૨ એસ.સી. પૃ. ૮૪૪ (ફકરા ૪૭ અને ૪૮)

(૨) સુભાષ ચંદ જૈન વિ. દિલ્લી ઇલેક્ટ્રિક સપ્લાય અંડરટેકિંગ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૧ એસ.સી. ૭૫ માં અહેવાલિત (પરિચ્છેદ ૪, ૬, ૮ અને ૯૨)

(૩) ગુજરાત કામદાર સહકારી મંડળ અને અન્ય વિ. રામકૃષ્ણા મિલ્સ લિ. (૧૯૯૮) ૯૨ કંપની કેસિસ પાનાં ૬૯૨ અને ૭૧૧. કંપની અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ હેઠળ કંપનીની ભૂમિકા:

૧૧. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત તથા વકીલ અદાલતોના વિવિધ અગ્રણી ચુકાદાઓએ કંપનીઝ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ હેઠળ કંપની સંબંધિત કોઈપણ વ્યવસ્થા, સમાધાન અને વિલીનીકરણની યોજનાને મંજૂરી આપતી વખતે કંપની અદાલતની નિશ્ચિત ભૂમિકા વિષે વિશેષરૂપે વિચાર કરીને તેનો નિર્ધારણ કર્યો છે. આ ચુકાદાઓમાંથી ઉદ્ભવેલા મૂળભૂત સિદ્ધાંતો નીચે મુજબ છે:

૧૧.(૧) કંપની અધિનિયમની કલમો ૩૯૧-૩૯૪ હેઠળ, કંપની સંબંધિત વ્યવસ્થા, સમાધાન અને વિલીનીકરણના મામલામાં, અરજી માત્ર શેરધારકો અથવા ઋણદાતાઓ દ્વારા જ કરી શકાય છે.

૧૧.(૨) જો આવી યોજના માં કંપની અદાલતની મંજૂરી ફરજિયાત આવશ્યકતા હોય.

૧૧.(૩) યુનાઈટેડ કિંગડમથી ભિન્ન રીતે, વિલીનીકરણની યોજના માત્ર શેરધારકો અને ઋણદાતાઓ પર છોડવામાં આવેલી નથી, પરંતુ કાયદો શેરધારકો અને ઋણદાતાઓના હિત અને તેમના નાણાકીય હિતથી ઉપરના પ્રશ્નોની મહત્તાને માન્યતા આપે છે.

૧૧.(૪) એ પણ સ્થાપિત થયેલું છે કે કંપની અદાલત માત્ર યાંત્રિક મંજૂરી આપનાર અથવા નોંધણી સત્તા નથી, પરંતુ તે એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે સ્વતંત્ર દેખરેખની ભૂમિકા ધરાવે છે કે તમામ વૈધાનિક આવશ્યકતાઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે, યોજના ન્યાયસંગત, વાજબી અને યોગ્ય છે, જેને સાવચેત વ્યાવસાયિક વ્યવસ્થાપન મંજૂર કરે, અને યોજના જાહેર નીતિ અથવા જાહેર હિતના વિરોધમાં નથી.

૧૧.(૫) તેથી, કંપનીઓની અદાલતની ઢિગુણી ભૂમિકા છે (૧) એવો મધ્યસ્થ તરીકે કે જે ખાતરી કરે કે દાવો ન્યાયસંગત રીતે રજૂ થાય અને તે માત્ર સાદી બહુમતીના નિયમથી માર્ગદર્શિત ન હોય, તમામ હિતોનું યોગ્ય રીતે પરિચિંતન, પરામર્શ અને પ્રતિનિધિત્વ થાય; અને (૨) જાહેર નીતિ અથવા જાહેર હિતના રક્ષક તરીકે.

૧૧.(૬) યદ્યપિ એ માન્ય કરવામાં આવ્યું છે કે વિલીનીકરણ યોજના મંજૂર કરતી વખતે કંપની અદાલતને અપીલીય સત્તા નહીં પરંતુ માત્ર દેખરેખની સત્તા હોય છે, તો પણ ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ આ દેખરેખની સત્તા માત્ર ઔપચારિક મંજૂરી આપવાની અથવા વિલીનીકરણ યોજનાની નોંધણી કરવાની સત્તા નથી. દેખરેખની સત્તા પોતે જ અદાલતની એક મહત્વપૂર્ણ સત્તા છે.

૧૧.(૭) વધુમાં, અદાલતની આ સત્તા માત્ર એક વખતની દેખરેખ પૂરતી મર્યાદિત નથી, પરંતુ કલમ ૩૯૨ હેઠળ સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા અમલમાં મુકાય છે કે નહીં તે જોવા માટે સતત દેખરેખ રાખવાની સત્તા પણ છે; અદાલતને સમાધાન અથવા વ્યવસ્થાના યોગ્ય સંચાલન માટે જે જરૂરી જણાય તે મુજબ યોજનામાં દિશાનિર્દેશ આપવા અથવા સૂચનો

કરવા સત્તા પ્રાપ્ત છે. અને આ સત્તાનો ઉપયોગ કંપની અદાલત દ્વારા માત્ર મંજૂરી આપતી વખતે જ નહીં પરંતુ તે પછી કોઈપણ સમયે પણ કરી શકાય છે.

પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજનામાં કામદારોની સ્થિતિ અને દરજ્જો:

૧૨. રજૂ કરવામાં આવે છે કે વિલયની કોઈપણ યોજના પ્રસ્તાવિત કરતી અને અદાલતની મંજૂરી માંગતી કંપનીના અથવા કંપનીઓના કામદારોની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે. ૧૨.(૧) વિલયની યોજના માત્ર એક ક પની દ્વારા આંતરિક સંસ્થા અથવા ગોઠવણ જેવી એકતરફી યોજના અથવા કાર્યવાહી નથી, પરંતુ હસ્તાંતરક કંપની (આઈ.પી.સી.એલ.) અને હસ્તાંતરી કંપની (રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ) વચ્ચે થયેલા કરારનું પરિણામ છે. હકીકતમાં, તે બન્ને કંપનીઓના શેરહોલ્ડરો અને ઋણદાતાઓ વચ્ચેનો કરાર છે અને યોજનાની શરતો અને નિયમો બન્ને કંપનીઓ વચ્ચેની વાટાઘાટનો વિષય હોય છે અને તે માત્ર એક જ કંપની દ્વારા નક્કી કરવામાં આવતા નથી. બન્ને કંપનીઓ સંયુક્ત રીતે પ્રસ્તાવિત યોજના તૈયાર કરે છે અને ત્યારબાદ, જરૂરી પક્ષકારોની સંમતિ મેળવી, મંજૂરી માટે અદાલતનો આશરો લે છે. જો આવી પરિસ્થિતિ હોય, તો હસ્તાંતરક કંપની (આઈ.પી.સી.એલ.) ના કામદારો માત્ર હસ્તાંતરક કંપની દ્વારા જ નહીં પરંતુ હસ્તાંતરી કંપની દ્વારા પણ પરસ્પર ચર્ચાનો વિષય બની શકે છે. બે કંપનીઓ વચ્ચેના આવા પરસ્પર હસ્તાંતરણ કરારમાં, એક કંપનીના કામદારોને સંપૂર્ણપણે અવગણવામાં અથવા બહાર રાખવામાં આવી શકે નહીં. અને કંપની અધિનિયમમાં કામદારોને કાર્યવાહીમાંથી સંપૂર્ણપણે ભાગીદારીથી બહાર રાખતું કોઈ વૈધાનિક પ્રતિબંધ નથી. ચુકાદાઓની ભ્રાંતિ એ ખામીયુક્ત અભિગમમાંથી ઊભી થાય છે કે જેમાં યોજનાને એમ માનવામાં આવે છે જાણે કે તે હસ્તાંતરક કંપનીનું એકતરફી કૃત્ય હોય. ૧૨.(૨) એકવાર કંપની કંપની અદાલત સમક્ષ વિલયની યોજના રજૂ કરે અને એકવાર કંપની અદાલત મંજૂરી આપે, ત્યારબાદ યોજના

માત્ર સંમત થયેલાઓને બાંધકામક એવો કરાર બનીને રહેતી નથી, પરંતુ તેઓ સંમત હોય કે ન હોય, સર્વે માટે બાંધકામક બને છે. તેથી, વિલયની યોજનાને મંજૂરી આપતી વખતે અદાલત મંજૂરી આપવાની ભૂમિકા નિભાવતી હોય, ત્યારે અદાલત કંપનીના કામદારોની ચિંતાઓ, હિતો અને હકોનો યોગ્ય રીતે વિચાર કરી શકે છે. ૧૨.(૩) વિલયના પરિણામે, હસ્તાંતરક કંપનીનો વ્યવસાયિક ઉપક્રમ સંપૂર્ણપણે હસ્તાંતરી કંપનીને હસ્તાંતરિત થાય છે અને આ ઉપક્રમમાં તેના તમામ કામદારોનો પણ સમાવેશ થશે અને બીજું એ કે હસ્તાંતરક કંપનીનું વિસર્જન સમાપન કર્યા વિના થઈ જશે. ૧૨.(૪) વિલયના પરિણામે, હસ્તાંતરક કંપની સંપૂર્ણપણે અસ્તિત્વમાં રહેતી નથી અને તેની ઓળખ સંપૂર્ણપણે લુપ્ત થઈ જાય છે અને વિલય પછી હસ્તાંતરી કંપની બન્ને કંપનીઓના સંયોજનના પરિણામે નવી સત્તા બને છે. તેની નવી ઓળખ, નવી રચના, નવી સ્થાપના હશે અને તેનો હસ્તાંતરક કંપનીના કામદારો પર સ્પષ્ટ અને વ્યાપક પ્રભાવ પડશે, કારણ કે કર્મચારીઓનો નિયોજક અસ્તિત્વમાંથી બહાર થઈ જાય છે અને કર્મચારીઓને નવો નિયોજક મળે છે જેના અધીન તેઓએ કામ કરવાનું રહે છે. તેઓ માત્ર ડિવિડન્ડ અથવા તેમના ઋણ અને હિત સંબંધિત દાવાઓના નિષ્ક્રિય પ્રાપ્તિકર્તા નથી, પરંતુ તેમને નવી કંપની સાથે કામ કરવાનું હોવાથી નવી સ્થાપનામાં તેમની સ્થિતિ બાબતે તેમનો જીવંત અને સીધો હિત જોડાયેલો છે.

૧૨.(૫) જો વિલીનીકરણ યોજનાનો વિચાર કરવામાં આવે અને કંપની અરજી પર નજર કરવામાં આવે, તો આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ સીધા જ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓ બની જશે અને આ કામદારોના કરારના બળે નહીં, પરંતુ બંને કંપનીઓ દ્વારા હાથ ધરાયેલી વિલીનીકરણ યોજનાના બળે અને અદાલત દ્વારા આપવામાં આવનાર મંજૂરીના બળે થશે.

૧૨.(૬) તેથી અનુસરે છે કે જો આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ પર એકીકરણનો એવો પ્રભાવ થવાનો હોય, તો તેમને નોકરીદાતાની મનમાની મુજબ ખરીદી અને વેચી શકાય તેવી જંગમ મિલકત સમાન ગણાવી શકાશે નહીં અને તેમને દાસો સમાન પણ ગણાવી શકાશે નહીં.

૧૨.(૭) વિલયની યોજના અંતે કંપનીના સંગઠનાત્મક અને કાર્યાત્મક તંત્રના યુક્તિસંગતીકરણની યોજના છે અને શરૂઆતથી જ યુક્તિસંગતીકરણનો પ્રશ્ન હંમેશા નિયોજક અને કામદારો વચ્ચેના સંઘર્ષને સમાવે છે.

જ્યારે નિયોક્તાઓ લવચીકતા, કાર્ય કરવાની સ્વતંત્રતા, યુક્તિસંગતીકરણ અને મિતવ્યયિતાની ઇચ્છા, પુનર્ગઠન અને પુનઃફાળવણી, સંસાધનોને એક ક્ષેત્રમાંથી બીજા ક્ષેત્રમાં વાળવાની કાર્યવાહી, માત્ર આર્થિક તથા યુક્તિપૂર્ણ રીતે સંસાધનોના ઉપયોગ વગેરે ઇચ્છે છે, ત્યારે કામદારો હંમેશા સેવાકીય સુરક્ષાની યોગ્ય ખાતરી, સ્થિર અને વધતી જતી મજૂરી, અસુરક્ષા અને અનિશ્ચિતતા સામે યોગ્ય રક્ષણ વગેરેમાં રસ ધરાવે છે અને તેવી માંગ કરે છે. પરંપરાગત રીતે, પહેલું વિષય કંપની કાયદાના ક્ષેત્રમાં સ્થાન પામે છે અને બીજું હંમેશા ઔદ્યોગિક કાયદાના ક્ષેત્રમાં સમાવેશ પામે છે, કારણ કે યોગ્ય રીતે એવું કહેવાય છે કે કંપની કાયદા હેઠળના વ્યવસ્થાપકીય અધિકારપ્રાધાન્યમાં મજૂર વર્ગની ઉગ્રતા દ્વારા હસ્તક્ષેપ થાય છે.

૧૨.(૮) તેથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કંપની કાયદા સંબંધિત કોઈપણ પ્રશ્ન અને ખાસ કરીને વિલીનીકરણની યોજનાનો વ્યવહાર કરતી કંપની અદાલતે આ ક્ષેત્રમાં પ્રવર્તમાન વિવિધ કાયદાઓનો વિચાર કરવો જોઈએ અને પરસ્પર વિરોધી હિતોનું સુસંગતીકરણ કરીને સંતુલન સ્થાપિત કરવું જોઈએ, કારણ કે એમ કહેવામાં આવે છે કે કાયદો સામાજિક અભિયંત્રણનું વિજ્ઞાન છે.

૧૨.(૯) કંપની અદાલત કાયદેસર રીતે વિલીનીકરણની યોજનાના જાહેર હિત સંબંધિત પાસાં સાથે સંબંધિત હોવાથી, કામદારોના હિતનો પણ વિચાર કરવો આવશ્યક છે, કારણ કે (૧) કામદારોના હિતો ન્યાયસંગત, સમચિત અને વાજબી યોજનાનો અભિન્ન ભાગ બને છે અને જાહેર નીતિનો પણ ભાગ છે (૨) જાહેર નીતિ અથવા જાહેર હિતમાં કામદારોના હિતનો પણ સમાવેશ થાય છે, કારણ કે તેઓ કંપનીના એક મહત્વપૂર્ણ વર્ગ અથવા વિભાગનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે (૩) જાહેર નીતિમાં બંધારણીય નીતિનો પણ સમાવેશ થાય છે અને જાહેર નીતિના પ્રશ્નની ચર્ચા કરતી વખતે અદાલતે પ્રસ્તાવના, ભાગ ૩ (મૂળભૂત અધિકારો) અને ભાગ ૪ (રાજ્યની નીતિના દિશાનિર્દેશક તત્વો) તથા ભાગ-૪એ (મૂળભૂત કર્તવ્યો) માં જાહેર કરાયેલ બંધારણીય નીતિને પણ ધ્યાનમાં રાખવી પડે છે. વ્યવસ્થાપનમાં કામદારોની ભાગીદારી, કામદારોની ગૌરવભાવના અને કામદારોના અધિકારો તેથી બંધારણીય નીતિના અભિન્ન ભાગો છે અને કંપની અદાલત, જે વડી અદાલતનો એક ભાગ છે, આ બંધારણીય નીતિને અવગણી શકતી નથી, (૪) સમજદાર વ્યાવસાયિક વ્યવસ્થાપનની કસોટી પણ કામદારોના હિત અને અધિકારો પ્રત્યે ગંભીર અને સંવેદનશીલ ચિંતનની માંગ કરે છે, કારણ કે કામદારોનો સંતોષ અને કલ્યાણ સચોટ વ્યવસ્થાપન નીતિનો અનિવાર્ય ભાગ છે. અસંતોષિત, ખિન્ન, વિમુખ અને અલગ પડેલી શ્રમિક શક્તિને ઉદ્યોગના હિતમાં ગણાવી શકાય નહીં. આઈ.પી.સી.એલ. અને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ વચ્ચેની વિલીનીકરણ યોજનામાં વિલીનીકરણનું ચુકિતઆધાર ચર્ચાયું છે. કંપની અરજીના પાનું ૧૮ પરની કલમ બી(જી) એક લાભનો ઉલ્લેખ કરે છે, તે આ મુજબ છે: “વિલીન થયેલી એકમને આઈ.પી.સી.એલ. અને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના વિવિધ કુશળતા, પ્રતિભા અને શ્રેષ્ઠ અનુભવ ધરાવતા લોકોના સંયોજનથી ઉત્પન્ન થતી સુધારેલી સંસ્થાકીય ક્ષમતા અને નેતૃત્વનો લાભ મળશે, જેથી વધતી જતી સ્પર્ધાત્મક ઉદ્યોગ પરિસ્થિતિમાં સફળતાપૂર્વક સ્પર્ધા કરી શકાશે”.

૧૨.(૧૦) તેથી આઈ.પી.સી.એલ. (હસ્તાંતરક કંપની) ના કામદારોનો સરળ પ્રશ્ન એવો છે કે જો રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની) ને આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓની વિવિધ કૌશલ્યતા, પ્રતિભા અને અનુભવનો લાભ મળવાનો છે અને તેનો ઉપયોગ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીમાં થવાનો છે, તો તેમના હિતો (અર્થાત્ કામદારોના હિતો) નો વિચાર વિલીનીકરણના તબક્કે હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના સંદર્ભમાં પણ શા માટે ન કરવામાં આવે. જો હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની, રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ, ને આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓનો લાભ મળવાનો છે, તો તે આ કામદારો પ્રત્યેની જવાબદારી સ્વીકારવા માટે પણ તૈયાર હોવી જોઈએ અને તેની ખાતરી યોજનામાં જ આપવામાં આવવી જોઈએ.

૧૨.(૧૧) કામદારોના હિતને આવરી લેતા સંબંધિત ચુકાદાઓ આ મુજબ છે:

(૧) પંચમહાલ્સ સ્ટીલ લિ. વિ. યુનિવર્સલ સ્ટીલ ટ્રેડર્સ, જે ૪૬ કંપની કેસેસ ૭૦૬ માં અહેવાલિત છે (કોરમ: ડી.એ. દેસાઈ, જે)

(૨) ઇન રે હાથીસિંહ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લિમિટેડ. (લિક્વિડેશનમાં) અહેવાલિત (૧૯૭૬) ૪૬ કંપની કેસેસ પૃ. ૫૯ – પૃ. ૬૬ (ડી.એ. દેસાઈ, ન્યાયાધીશ)

(૩) મનસુખલાલ વિ. એમ.વી. શાહ, અધિકૃત લિક્વિડેટર, હીસિંગ એમ.એફ.જી. કો. લિ.ના લિક્વિડેટર, (લિક્વિડેશનમાં) અને અન્ય, (૧૯૭૬) ૪૬ કંપની કેસેસ ૨૭૯ (ડી.એ. દેસાઈ, જે.) માં અહેવાલિત

(૪) હિંદુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોયીઝ યુનિયન વિ. હિંદુસ્તાન લીવર લિ. અને અન્ય, (૧૯૯૫) ૮૩ કંપની કેસેસ પૃ. ૩૦ – પૃ. ૩૯ (સર્વોચ્ચ અદાલત) માં અહેવાલિત

(૫) ગુજરાત નાયલોન્સ લિ. ૧૯૯૨(૧) જી.એલ.એચ. પૃ. ૬૩૭ માં અહેવાલિત

(૬) ઇન રે નર્મદા કેમાટુર પેટ્રોકેમિકલ્સ લિ., કંપની અરજી ક્રમાંક ૧૪૭ ઓફ ૨૦૦૬માં આ અદાલત દ્વારા ૯.૧.૨૦૦૭ના રોજ આપવામાં આવેલ અપ્રકાશિત ચુકાદો (કોરમ: એમ.આર. શાહ, ન્યાયાધીશ).

(૭) બ્લૂ સ્ટાર લિમિટેડ (૨૦૦૧) ૧૦૪ કંપની કેસિસ પૃ. ૩૭૧. ૧૨.(૧૨) એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પ્રથમ ત્રણ કેસો, એટલે કે, પંચમહાલ્સ સ્ટીલ લિ. વિ. યુનિવર્સલ સ્ટીલ ટ્રેડર્સ (ઉપરોક્ત); ઇન રે હાથીસિંગ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લિ. (લિક્વિડેશનમાં) (ઉપરોક્ત); મનસુખલાલ વિ. એમ.વી. શાહ, ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર, લિક્વિડેટર ઓફ હાથીસિંગ એમએફજી. કો. લિ., (લિક્વિડેશનમાં) અને અન્ય (ઉપરોક્ત), કામદારો પ્રત્યેની ચિંતાને દર્શાવે છે, જ્યારે અનુવર્તી કેસો, એટલે કે, હિંદુસ્તાન લિવર એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન વિ. હિંદુસ્તાન લિવર લિ. અને અન્ય (ઉપરોક્ત); ગુજરાત નાયલોન્સ લિ. (ઉપરોક્ત); ઇન રે નર્મદા કેમેટુર પેટ્રોકેમિકલ્સ લિ. (ઉપરોક્ત); બ્લૂ સ્ટાર લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) હસ્તાંતરક કંપનીમાં કામદારોના અધિકારો અને હિતો સાથે સંબંધિત છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આ અનુવર્તી કેસોમાં કંપની ન્યાયાધીશે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતોમાં કામદારોના હિત અને કલ્યાણનો પણ એક મુદ્દા તરીકે વિચાર કરવામાં આવ્યો છે અને યોગ્ય કેસમાં એવો નિર્ધાર કરવામાં આવ્યો છે કે સંબંધિત કલમ કામદારોના હિતનું રક્ષણ કરે છે, પરંતુ અંતે અદાલતનો મુખ્ય વિચાર ન્યાયસંગત વર્તન અંગે હતો અને ન્યાયસંગત વર્તન શું ગણાય અથવા ન્યાયસંગતતાના ધોરણો કયા હોય, તે યાંત્રિક રીતે નિર્ધારિત કરી શકાય તેમ નથી અને કોઈપણ ચુકાદા દ્વારા તે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા નથી. જો ચુકાદાઓને સમગ્રરૂપે વાંચવામાં આવે, તો અસ્તિત્વમાન અધિકારોના સંરક્ષણ અંગેની કલમ વિષે અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલ વિચારણા અને કર્મચારીઓને આપવામાં આવેલ ખાતરી અંગે કંપનીઓના વકીલો દ્વારા

કરવામાં આવેલા નિવેદનો, તે કેસમાં ન્યાયસંગત વર્તનની આવશ્યકતા પૂર્ણ કરવા માટે પૂરતા ઠરી શકે. ૧૨.(૧૩) એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આ રીતે કામદારોને ન્યાયસંગત વર્તનના પ્રશ્નનો વિચાર કરતાં વિવિધ પાસાઓ પર વિચાર કરવો પડે છે અને ન્યાયસંગત વર્તન કોઈ એવું કઠોર બંધારિત સૂત્ર નથી કે જેને યાંત્રિક રીતે લાગુ કરી શકાય. અંતે, તે કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ પર આધાર રાખે છે.

આ અદાલત સમક્ષ તથા આઈ.પી.સી.એલ. (હસ્તાંતરક કંપની) સમક્ષ આઈ.પી.સી.એલ.ની ફરિયાદો અને માંગણીઓ:

કામદારો પર યોજનાનો પ્રભાવ:

૧૩.(૧) એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આઈપીસીએલનું રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ સાથેના વિલીનીકરણનું આયોજન કર્મચારીઓની સ્થિતિ અને દરજ્જા ઉપર ઊંડો અને વ્યાપક પ્રભાવ પાડશે

આઈપીસીએલ અને કામદારોના નિયોક્તા તરીકે આઈપીસીએલના સ્થાને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ આવી જશે, અને યોજનાની જ જોગવાઈ તથા અદાલતના આદેશના બળે આઈપીસીએલના કર્મચારીઓ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓ બની જશે, તેથી આઈપીસીએલના કર્મચારીઓને વિલય યોજનાનો વિરોધ કરવા માટે સ્પષ્ટ કાનૂની પાત્રતા અથવા લોકસ સ્ટેન્ડી છે. બીજું, ભારતીય કંપનીઓ અધિનિયમની વૈધાનિક જોગવાઈઓ ધારા ૩૯૧ થી ૩૯૪ હેઠળની આવી કાર્યવાહીમાં કામદારોની પાત્રતાને ખાસ અને સ્પષ્ટ રીતે, અથવા આવશ્યક અનુસંધાનથી પણ, પ્રતિબંધિત કરતી નથી. આશ્ચર્યની વાત છે કે હસ્તાંતરક કંપની અને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની આઈપીસીએલના કામદારોને બળજબરીપૂર્વક રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં સ્થાનાંતરિત કરવાની પ્રાર્થના કરે છે, છતાં તેઓએ એ જ બાબતનો વિરોધ કરવા કામદારોની પાત્રતાને જ પડકાર્યો છે.

ઉપર ઉલ્લેખિત આ અદાલતનો (કોરમ: એમ. આર. શાહ, જ) ચુકાદો કામદારોના લોકસ સ્ટેન્ડીને ખાસ માન્યતા આપે છે. બૉમ્બે વડી અદાલતે

(૨૦૦૦) ૧ કંપની લૉ જર્નલ પૃ. ૩૫૧ માં અહેવાલિત કામાણી એમ્પ્લોયીઝ યુનિયન કેસમાં કામદારોના હક અને કામદારોની લોકસ સ્ટેન્ડીનું સ્પષ્ટપણે માન્યકરણ કરવામાં આવ્યું હતું, તેમજ કામદારોની લોકસ સ્ટેન્ડી સિવાય કામદારોના આક્ષેપો પર વિચાર કરતી વખતે ઉલ્લેખિત વિવિધ અન્ય ચુકાદાઓમાં પણ તેમ જ કરવામાં આવ્યું હતું.

૧૩.(૨) વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે યોજનાની કલમ ૮ ના બળે, આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ અસરકારક તારીખથી સીધા રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓ બની જશે અને તે જ રીતે આઈ.પી.સી.એલ.ની કંપની અરજીમાં પણ અદાલત પાસેથી એવો આદેશ માગવામાં આવ્યો છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓ બનાવવામાં આવે. યોજનામાં કામદારોની પસંદગીની સ્વતંત્રતા અંગે અણસારપૂર્વક પણ કંઈ જણાવાયું નથી. એ સવિદિત છે (નોક્સ એન્ડ ઓક્સ વિ. ડોનકાસ્ટર એમાલ્ગેમેટેડ કોલિયરીઝ (૧૧ કંપની કેસિસ ૮૩) તથા એર ૧૯૮૯ એન એસ સી ૧૫૭૭ માં અહેવાલિત જવાહરલાલ નેહરુ યુનિવર્સિટી વિ. કે.એસ. જવાટકર ના કેસમાં આપેલા નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરતાં) કે એક નીઓકતા કંપનીના કામદારોને બળજબરીપૂર્વક બીજા નીઓકતા અથવા કર્મચારી કંપની પાસે બદલી શકાતા નથી. આવું કરવું બંધક મજૂરી અથવા ગુલામી સિવાય બીજું કશું નથી. આથી કંપનીઓનો તેમના કર્મચારીઓ પ્રત્યેનો અભિગમ પણ સ્પષ્ટ થાય છે. જ્યારે કંપની તેના કર્મચારીઓને બીજા નીઓકતા પાસે સ્થાનાંતરિત કરી રહી છે, ત્યારે કંપની પાસે એટલી સૌજન્યતા પણ નથી કે તેઓમાંથી કોઈને નવી કંપનીમાં જોડાવું છે કે નહીં તે પૂછે. આ માત્ર પસંદગીનો પ્રશ્ન નથી, પરંતુ તે વ્યક્તિની પોતાની જ ગૌરવની બાબત છે.

૧૩.(૩) પસંદગી અથવા વિકલ્પના આ અભાવના પરિણામે, કામદારોને યોગ્ય એવી ચિંતા છે, અર્થાત્, જો કોઈ કામદાર નવી કંપનીમાં જોડાવા ઇચ્છતો ન હોય, તો તેના ઇનકાર અથવા અનિચ્છાનું સ્વરૂપ શું ગણાશે? શું તે નોકરીનો પરિત્યાગ, રાજીનામું, સેવા સમાપ્તિ કે છટકી ગણાશે? આ પ્રશ્નના ઉત્તર પર કામદારોના હક્કો નિર્ભર કરે છે, અને માનીએ કે કામદારો જોડાવા ઇનકાર કરે અને તેને છટકી તરીકે ગણવામાં આવે, તો છટકી વળતર કોણ ચૂકવશે, આઈ.પી.સી.એલ. કે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ.

૧૩.(૪) એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે યોજના આ પાસા વિષે સંપૂર્ણપણે મૌન છે અને તેથી તે ખામીયુક્ત છે.

૧૩.(૫) એ સાચું છે કે યોજનામાં હસ્તાંતરીત કંપની એટલે કે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં જોડાવું કે ન જોડાવું તે અંગે વિકલ્પની જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તો પણ, મોટા ભાગના કામદારો માટે એવો વિકલ્પ નિશ્ચિતપણે ભ્રામક સાબિત થશે, કારણ કે તે તેમની આજીવિકાનું મૂળ સાધન જ છીનવી લે છે. કર્મચારીઓએ આઈ.પી.સી.એલ. સાથે ૨૦ થી ૨૫ વર્ષ સુધી સેવા બજાવી છે અને આવી લાંબી સેવા બાદ તથા મધ્યવયે, કંપનીઓએ તેમના ભવિષ્ય અંગે ચિંતા ન કરવી એ સંપૂર્ણપણે અન્યાયી અને ફૂર છે. બેરોજગારીવાળી આર્થિક પરિસ્થિતિમાં કામદારો સહેલાઈથી બહાર જઈને રોજગાર શોધી શકતા નથી. તેથી, બંને દૃષ્ટિકોણથી, એટલે કે કામદારોની મૂળભૂત માનમર્યાદા અને તેમની સ્વતંત્રતાને સિદ્ધાંતતઃ માન્યતા આપતા વિકલ્પની યોજનાના વિષયમાં મૌન રહેવું, અને અનિચ્છુક કામદારોને સામનો કરવો પડશે તેવી બેરોજગારીની દુર્ભાગ્યપૂર્ણ હકીકત, આ બંનેને ધ્યાનમાં લેતાં, યોજના અન્યાયી, અયોગ્ય અને અનીતિપૂર્ણ છે, કારણ કે તે જેને બંધક સમાન કામદારો કહી શકાય એવા કામદારોની ગંભીર ચિંતાઓનું ધ્યાન

રાખવામાં નિષ્ફળ જાય છે. આ કામદારોના શોષણ અને તેમને ધમકી દ્વારા વશમાં રાખવા સિવાય બીજું કશું નથી. આ અસમાનતાપૂર્ણ ભાગનો વિચાર કરવો જરૂરી છે.

૧૩.(૬) કંપની દ્વારા વિલીનીકરણની ઘટના સમયે કોઈ વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો નથી અને જો એવો વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો હોય તો તેનું સ્વરૂપ ભ્રામક હોવાથી, તે બાબતોને ધ્યાનમાં લેતાં એવું અનુસરે છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારોને વિલીનીકરણ અંગેની વાટાઘાટોની પ્રક્રિયામાં પરામર્શ મેળવવાનો હક છે. વર્તમાન કેસમાં કામદારોને પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજનાની ક્યારેય જાણ કરવામાં આવી નથી, તેમને તેની કોઈ વિગતો ક્યારેય આપવામાં આવી નથી, તેમને વાટાઘાટોની કાર્યવાહીથી ઘણાં દૂર રાખવામાં આવ્યા છે, તેમને તે અંગે ક્યારેય નોટિસ આપવામાં આવી નથી કે તેમનો કેસ રજૂ કરવાની તક આપવામાં આવી નથી અને તેમને ક્યારેય ભાગ લેવા દેવામાં આવ્યા નથી. કામદારોની રજૂઆત એવી છે કે યોજનાને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યા પછી તે યોજના સામે વાંધો ઉઠાવી અદાલતમાં આવવાનો તેમને માત્ર હક જ નથી, પરંતુ જ્યારે બંને કંપનીઓ દ્વારા યોજના પોતે જ વિચારાધીન હોય ત્યારે રજૂઆત કરવાની તથા તેમાં સંકળાવાનો પણ તેમને હક છે. આ જ ન્યાયસંગત વર્તનનું મૂળ તત્વ છે. શક્ય છે કે કામદારોની માંગનો સંપૂર્ણ અથવા આંશિક સ્વીકાર ન થાય, પરંતુ તે કારણસર કામદારોને વાટાઘાટોના મંચથી સંપૂર્ણપણે બહાર રાખી શકાય નહીં. યોજના ન્યાયસંગત, યુક્તિસંગત અને વાજબી હોવી જ જોઈએ અને કાનૂનમાં તેમજ તેના પાસાંઓમાં, યોજનાની વિષયવસ્તુ કરતાં પણ વધુ મહત્વનું પાસું પ્રક્રિયાત્મક પાસું છે, અર્થાત્ પ્રક્રિયામાં કામદારોની ભાગીદારી. અન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો, તર્કસંગત નિર્ણય-પ્રક્રિયાનું પાસું.

૧૩.(૭) વિલીનીકરણના તબક્કા પહેલાં કામદારોની આ ભાગીદારી બે કારણોસર આવશ્યક છે – (૧) માનવીય ગૌરવનો અધિકાર તેની માંગ કરે છે – જેને ભાગીદારીના

વિશાળ અર્થમાં પ્રાકૃતિક ન્યાયના આંતરિક મૂલ્ય તરીકે ઓળખવામાં આવે છે અને (૨) લાંબા અનુભવ અને કૌશલ્ય ધરાવતા કામદારો નિશ્ચિતપણે યોજનાના સ્વરૂપ તથા કોઈપણ વિલીનીકરણ યોજનામાં હસ્તાંતરક કંપનીના હિત માટે, અને ખાસ કરીને વાટાઘાટની પ્રક્રિયામાં, વધુ મહત્વપૂર્ણ ફાળો આપી શકે છે. અને છેલ્લા ૨૦ થી ૨૫ વર્ષથી કંપનીની અંદર રહેલા કામદારોનો આ ફાળો, વિશિષ્ટ શેરહોલ્ડરો અને ડિવિડન્ડ મેળવવા ઈચ્છતા દેણદારોની ભાગીદારીની તુલનામાં, વધુ મૂલ્યવાન રહેશે.

૧૩.(૮) રજૂ કરવામાં આવે છે કે કામદારોની આ બે દલીલો, એટલે કે, અદાલત દ્વારા પોતાને સાંભળવામાં આવે તેવી તેમની માંગ અને કંપની દ્વારા પોતાનો પરામર્શ કરવામાં આવે તેવી તેમની માંગ, એકબીજાથી સંપૂર્ણપણે ભિન્ન છે. પ્રથમ મુદ્દો અદાલત સમક્ષના પ્રાકૃતિક ન્યાયનો પ્રશ્ન છે, જ્યારે બીજો મુદ્દો કંપની દ્વારા જ નિર્ણય પ્રક્રિયામાં અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિઓની વ્યાપક ભાગીદારીના અધિકારને સ્પર્શે છે. વર્તમાન કાર્યવાહી દ્વારા કામદારોને આ બંને બાબતોથી વંચિત રાખવામાં આવ્યા છે.

૧૩.(૯) એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આઈપીસીએલના કર્મચારીઓએ કંપનીમાં દીર્ઘકાળ સુધી સેવા બજાવી છે અને તેમના કાર્યપ્રતિની ભક્તિ, પ્રતિબદ્ધતા, નિષ્ઠા તેમજ તેમના અનુભવ, કૌશલ્ય અને જ્ઞાનથી આઈપીસીએલને લાભ થયો છે, તેથી આઈપીસીએલનું સફળ સંચાલન તથા “નવરત્ન” પૈકી એક તરીકે તેની થયેલી માન્યતા નિશ્ચિતપણે કર્મચારીઓની કઠોર મહેનત અને પ્રતિબદ્ધ કાર્યને આભારી છે. જ્યારે હસ્તાંતરક કંપની પોતાની કાનૂની રચનામાં સ્વયંને સમાપ્ત કરી બીજી કંપનીમાં વિલય કરવાનો નિર્ણય કરે છે, ત્યારે આવી હસ્તાંતરક કંપનીએ, એક આદર્શ નોકરીદાતા તરીકે, કામદારો પાસેથી લાભ મેળવેલો હોઈ, હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની સાથેની કોઈપણ વાટાઘાટ પ્રક્રિયામાં પોતાના કામદારોના હિતોનું ન્યાયસંગત પ્રતિનિધિત્વ કરવાનો કર્તવ્ય ધરાવે છે.

વિલય પહેલાંના આઈપીસીએલના કામદારો સીધા હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની પાસે તેમના હકો અને હિતોના રક્ષણની માંગ કરી શકતા નથી, કારણ કે તે હજી તેમની નોકરીદાતા બની નથી; પરંતુ તેઓને આ બાબતે કાયદેસર અપેક્ષા રાખવાનો અને માંગણી કરવાનો અધિકાર છે કે હસ્તાંતરક કંપનીના કર્મચારીઓ તરીકે તેમના હિતો અને હકોનું યોગ્ય પ્રતિનિધિત્વ તેમના નોકરીદાતા આઈપીસીએલ દ્વારા કરવામાં આવશે અને આઈપીસીએલ કોઈપણ વાટાઘાટ પ્રક્રિયામાં કામદારો માટે શક્ય તેટલો વધુ લાભ મેળવે. આ કાર્યમાં આઈપીસીએલ સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ ગયું છે અને વિનમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે આઈપીસીએલના કામદારો પર યોજનાની અસરનો વિચાર કરતાં, કંપની અદાલતે આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા કામદારોના વાસ્તવિક પ્રવક્તા તરીકે કાર્ય કરવામાં થયેલ નિષ્ફળતાને પણ ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ, કામદારોના (૧) વર્તમાન હકો અને (૨) રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (હસ્તાંતરી કંપની) માં કામદારોના હિતના સંદર્ભમાં.

૧૩.(૧૦) આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓના હાલના હકો અંગે, કલમ ૮ ચાર બાબતોની જોગવાઈ કરે છે (૧) સેવામાં કોઈ વિરુદ્ધ અથવા અવરોધ નહીં, અર્થાત્ સેવાની સતતતા; (૨) શરતો અને સેવાકીય પરિસ્થિતિઓ ટ્રાન્સફર કંપનીમાં અમલમાં રહેલી શરતો કરતાં ઓછી અનુકૂળ નહીં હોય; (૩) આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ અને આઈ.પી.સી.એલ. વચ્ચે થયેલા તમામ સમાધાનો, કરારો વગેરેનો આદર કરવો; અને (૪) પેન્શન નિધિ, પ્રોવિડન્ટ ફંડ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડને સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવશે.

૧૩.(૧૧) એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આ આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારોના હિતોની રક્ષા કરવા પ્રયત્નશીલ એક સામાન્ય જોગવાઈ છે, પરંતુ રોજગારની શરતો અને નિયમો જટિલ છે અને જ્યાં સુધી તેમનું ચોક્કસ વિગતો સાથે વિશ્લેષણ ન કરવામાં આવે,

ત્યાં સુધી એક સામાન્ય સર્વવ્યાપક જોગવાઈ રોજગારની શરતો અને નિયમો દ્વારા પ્રદાન કરાયેલા અને સંરક્ષિત વિવિધ હકો તથા હિતો સાથે અસરકારક રીતે વ્યવહાર કરી શકતી નથી. વધુમાં, આ શરતો અને નિયમો સ્થિર નથી, પરંતુ તેમાં વિકાસ માટે આંતરિક અવકાશ પણ રહેલો છે.

૧૩.(૧૨) આ જ તે કારણ છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓને પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજનાની જાણ થઈ (એ નોંધવું જરૂરી છે કે તેમને ક્યારેય જાણ કરવામાં આવી નહોતી, ન તો તેમને કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી હતી, અને ન તો કોઈ ચર્ચા માટે આમંત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા), ત્યારે તેમણે પોતાની સ્થિતિ અંગે આઈ.પી.સી.એલ. સમક્ષ રજૂઆતો કરી હતી અને તા. ૧૦.૪.૨૦૦૭નું પત્ર (કંપની અરજીના પરિશિષ્ટ-વી, પૃષ્ઠ ૯૮) આઈ.પી.સી.એલ.ને લખ્યું હતું, જેમાં વિલીનીકરણ યોજના અમલમાં આવે તો તેમના અનેક પ્રશ્નો, અનિશ્ચિતતાઓ અને આશંકાઓ દર્શાવવામાં આવી હતી.

૧૩.(૧૩) દુર્ભાગ્યવશ, હસ્તાંતરક કંપની વિઝ., આઈ.પી.સી.એલ.એ, વિલીનીકરણની કાર્યવાહી ના પ્રારંભિક તબક્કામાં પણ, તા. ૧૦.૪.૨૦૦૭ ની આ રજૂઆતનો નોંધ લેવાનો પણ કષ્ટ કર્યો નહોતો, ચર્ચા માટે તેમને બોલાવવાની તો વાત જ દૂર રહી, પરંતુ પોતાના પ્રતિભાવને લેખિતમાં આપવા માટે પણ સમય ફાળવ્યો નહોતો. તેથી એવું જણાય છે કે આઈ.પી.સી.એલ.એ એક સામાન્ય વાક્યપ્રયોગ અથવા કલમનો સમાવેશ કરીને એવો અભિપ્રાય અપનાવ્યો હતો કે કામદારો સંતોષ માનશે.

૧૩.(૧૪) કર્મચારીઓએ દરેક ગિલો અથવા ફરિયાદ અથવા ચિંતા અંગે વિશેષરૂપે કાર્યવાહી કરી છે અને અદાલત સમક્ષ દલીલો દરમિયાન તેમણે કામદારોની દરેક ચિંતા અને માંગનું વિગતવાર વિશ્લેષણ રજૂ કર્યું છે. આ માંગણીઓ કર્મચારીઓ દ્વારા વિલય પછી ભવિષ્યમાં કરવામાં આવનારી માંગણીઓ અંગેની નથી, પરંતુ તે એવી ફરિયાદો છે કે

જેમનો જવાબ આપવામાં આવવો જોઈએ અને જેમનો વિચાર વિલયની જ પ્રક્રિયાના તબક્કે જ કરવામાં આવવો જોઈએ, જેથી કામદારોને અમલમાં આવતી તારીખથી તેમની સ્થિતિ શું રહેશે તે જાણી શકે.

૧૩.(૧૫) વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જ્યારે આઈ.પી.સી.એલ. રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ સાથે વિલીનીકરણની યોજના પ્રસ્તાવિત કરવા અને અમલમાં મૂકવા અંગે વિચારણા કરી રહી હતી તથા તે માટે પગલાં લઈ રહી હતી, ત્યારે આઈ.પી.સી.એલ.એ કામદારોને વિશ્વાસમાં લેવા જોઈએ હતા, તેમને ચર્ચા માટે બોલાવવા જોઈએ હતા અને હાલના અધિકારોમાંથી ઉપજતા તમામ અધિકારોનું સમાધાન કરવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ હતો, જેથી કામદારો નવી કંપનીમાં વધુ ઉત્તમ સંભાવનાઓ તરફ જોઈ શકે, કારણ કે એવું દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે અધિકારો સ્થિર નથી રહેતા પરંતુ તેઓ વિકસે છે અને કામદારોની ફરિયાદ એવી હતી કે માત્ર એટલી જ જોગવાઈ કરવાથી કે કામદારોને ઓછા અનુકૂળ ન હોય તેવી શરતો અને નિયમો પર રોજગારમાં ચાલુ રાખવામાં આવશે, કર્મચારીઓની વાજબી ફરિયાદનું નિવારણ થશે નહીં, કારણ કે તેનો અર્થ એવો થશે કે કામદારોના અધિકારો અને હિતો સ્થગિત થઈ જશે અને જડ બની જશે.

૧૩.(૧૬) જો આઈ.પી.સી.એલ. વાસ્તવિક અર્થમાં સ્વતંત્ર સત્તા હોત, તો તે કામદારોની વ્યથાઓનો નિરાકરણ લાવત અને વિલય યોજનાથી પહેલાં તેમની માંગણીઓનો સમાધાન કરત, એ સ્વાભાવિક છે; પરંતુ વર્તમાન પ્રકરણમાં આઈ.પી.સી.એલ. પોતે જ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના નિયંત્રણ હેઠળ હોવાથી, તેને વિલય પહેલાં કામદારોની માંગણીઓનું સમાધાન કરવામાં રસ ન હતો. અરજી દાખલ થયેલી તારીખ અને અમલમાં આવતી તારીખ વચ્ચેના સમયગાળા દરમિયાન રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડની સ્પષ્ટ સંમતિ વિના આઈ.પી.સી.એલ. (હસ્તાંતરક કંપની) કામદારોની સેવાની શરતો અને

નિયમોમાં ફેરફાર કરી શકે નહીં એવો પ્રતિબંધ એ બાબત અશક્ય બનાવે છે કે આઈ.પી.સી.એલ. વિલય પહેલાં કામદારોની માંગણીઓનું સમાધાન કરી શકે; અને તેનું પરિણામ એ થશે કે અસ્તિત્વમાં રહેલી શરતો અને નિયમો પણ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીની દયાપર છોડી દેવામાં આવશે.

૧૩.(૧૭) તેથી આઈપીસીએલના કર્મચારીઓની તેમની વર્તમાન સ્થિતિ અંગેની ફરિયાદનો સાર નીચે મુજબ શ્રેષ્ઠ રીતે સંક્ષિપ્ત કરી શકાય છે:

૧૩.(૧૮) ભવિષ્ય નિધિ, પેન્શન નિધિ, સુપરએન્યુએશન નિધિ વગેરે બાબતે, યોજનામાં આ નિધિઓનો ઉપયોગ આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓના હિત માટે થાય તે માટે રક્ષણની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, પરંતુ યોજના રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (ગ્રહિતા કંપની) ને આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓની આ નિધિઓને અલગ રાખવા અથવા રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડની સમાન પ્રકારની નિધિઓ સાથે ભેળવી દેવા અંગે વિવેકાધિકાર આપે છે. આ આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ માટે સ્વીકાર્ય નથી, કારણ કે વડોદરામાં આવેલી આઈ.પી.સી.એલ.ની આ નિધિઓનું મુંબઈમાં આવેલી રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડની સમાન પ્રકારની નિધિઓ સાથે વિલીનીકરણ કરવાથી, જેમને આ નિધિઓ સંબંધિત છે એવા આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ માટે અનેક વ્યાવહારિક સમસ્યાઓ ઊભી થશે.

૧૩.(૧૯) યોજનાના અમલમાં આવતાં સ્થાનાંતર-ગ્રાહી કંપનીમાં આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓની સ્થિતિ અંગે, આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓને કલમ ૮ના તે ભાગ સામે ગંભીર આક્ષેપ છે, જે નીચે મુજબ છે:

૧૩.(૨૦) “એવું સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે આ યોજનાના બંને હસ્તાંતરકર્તા કંપનીના જે કર્મચારીઓ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના કર્મચારીઓ બને છે, તેઓ રોજગાર નીતિઓનો હક

ધરાવતા ગણાશે નહીં અને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના કોઈપણ કર્મચારીઓને લાગુ પડતી અને ઉપલબ્ધ હોય તેવી કોઈપણ યોજનાઓ તથા લાભોનો લાભ લેવા માટે પણ હકદાર ગણાશે નહીં (જેમાં હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના કોઈપણ કર્મચારીઓને લાગુ પડતી અથવા આવરી લેતી કોઈપણ કર્મચારી સ્ટોક વિકલ્પ યોજનાઓના અથવા તે હેઠળના લાભોનો પણ સમાવેશ થાય છે), જો હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની દ્વારા ભિન્ન રીતે નક્કી કરવામાં ન આવે.”

કલમ ૮ માંની આ જોગવાઈ સામે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓએ નીચેના આધારોએ ગંભીર વાંધો ઉઠાવ્યો છે:

(એ) કલમ ૮ નો પ્રથમ ભાગ જાહેર કરે છે કે આઈપીસીએલના કર્મચારીઓ વિલય યોજનાના પરિણામે આપોઆપ અને સીધા રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (હસ્તાંતરી કંપની)ના કર્મચારીઓ બની જશે, પરંતુ કલમના બીજા ભાગમાં એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે તમે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓને ઉપલબ્ધ રોજગાર નીતિઓ અથવા અન્ય લાભો વગેરેના લાભ માટે પાત્ર અથવા હકદાર નહીં રહેશો. રજૂ કરવામાં આવે છે કે આ એ જ યોજનામાં પરસ્પર વિરોધાભાસી જોગવાઈ છે. એક તરફ, આઈપીસીએલના કર્મચારીઓ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓ બની જાય છે અને બીજી તરફ, તેમને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓને મળતા લાભોથી વંચિત રાખવામાં આવે છે.

(બી) એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓના નિયોતા તરીકે આઈ.પી.સી.એલ.એ વિલીનીકરણ પછી ગ્રહીત કંપનીમાં પોતાના કર્મચારીઓની સ્થિતિ અંગે વિચારણા કરી હોવી જોઈએ અને તેને ગંભીરતાપૂર્વક ધ્યાનમાં લીધી હોવી જોઈએ. તેના બદલે, આઈ.પી.સી.એલ. (હસ્તાંતરક કંપની) પોતાના કર્મચારીઓને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના લાભો મેળવવાથી રોકીને ગ્રહીત કંપનીના હિતોનું

સંરક્ષણ અને ધ્યાન રાખવા માગે છે. જે આઈ.પી.સી.એલ. હવે અસ્તિત્વમાં રહેવાની નથી, તેને રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં હસ્તાંતરિત થનારા કર્મચારીઓ માટે આવી શરત મૂકવાનો કયો વ્યવહારિક હિત છે?

(સી) કલમનો આ ભાગ ભવિષ્યમાં જ્યારે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓને ઉપલબ્ધ લાભોની માંગ કરશે ત્યારે તેમના આવા દાવાઓને અવરોધિત કરશે. પ્રશ્ન એવો નથી કે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ ભવિષ્યમાં રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓને મળતા લાભોની માંગ કરી શકશે કે નહીં અને તેમને તે લાભો મળશે કે નહીં; તે અલગ પ્રશ્ન છે. પરંતુ એકીકરણની જ અવસ્થાએ, આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારોને યોજનામાં જ એવી જોગવાઈ દ્વારા, જે સર્વ વ્યક્તિઓ પર બંધનકારક બનવાની છે, આવા લાભોની માંગ કરવા પરથી અવરોધિત અને નિવારિત કરી શકાય નહીં. તેનો અર્થ એવો થાય છે કે ભવિષ્યમાં પણ, જ્યારે આઈ.પી.સી.એલ.ના ભૂતપૂર્વ કર્મચારીઓ રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ પાસેથી આવા લાભોની માંગ કરશે, ત્યારે આ કલમનો ઉપયોગ કામદારોને આવા લાભોની માંગ કરતાં અટકાવવા માટે કરવામાં આવશે, કારણ કે આ પ્રતિબંધાત્મક કલમ આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ પર બંધનકારક રહેશે. રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ સમક્ષ સમાનતાના આધારે માંગણીઓ ઉઠાવવાનો આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓનો અધિકાર શરૂઆતથી જ કાયમ માટે છીનવી લેવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવી રહ્યો છે. આ અત્યંત અગ્રાહ્ય છે અને તેને મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

(ડી) એક તરફ એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે મંજૂરીના તબક્કે વિલય યોજનાનું કાર્ય ગ્રહીત કંપનીમાં તમારા ભાવિ અધિકારો માટે જોગવાઈ કરવાનું નથી; પરંતુ તે જ સમયે આ જ વિલય યોજના, તેની શરૂઆતથી જ, અમને રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના

કર્મચારીઓના લાભોની માંગણી કરવાથી અટકાવે છે. જો યોજના આવી પ્રતિબંધાત્મક કલમ માટે જોગવાઈ કરી શકે, તો તે નિશ્ચિતપણે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓને એવી સ્થિતિનો દાવો કરવા માટે અનુમતિપ્રદ કલમો અને સક્ષમીકરણ કલમો માટે પણ જોગવાઈ કરી શકે. તેથી, એવું કહેવું સાચું નથી કે વિલય પછી ગ્રહીત કંપનીના સંબંધમાં હસ્તાંતરક કંપનીના અધિકારો અને હિતોને ધ્યાનમાં લેવાનું યોજનાનો ભાગ બની શકતું નથી અને કંપની અધિનિયમની કલમો ૩૯૧-૩૯૪ હેઠળની કંપની અધિકારિતાની અંદર આવતું નથી.

(ઈ) કલમનો આ ભાગ પણ અન્યાયપૂર્ણ અને અયોગ્ય છે, કારણ કે વિલીનીકરણ બાદ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓના અનુભવ, પ્રતિભા, કુશળતા અને તાલીમના તમામ લાભોનો ઉપભોગ કરશે, પરંતુ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓને કોઈપણ હકો અથવા હિતોની બાંધધરી આપશે નહીં.

(એફ) આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓની આ વાજબી ચિંતા છે, જેને વિચારણામાં લેવી આવશ્યક છે, એટલે કે, વિલીનીકરણ પછી રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ સાથે કેવી રીતે વર્તવું? આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓને લુપ્ત થઈ જાય ત્યાં સુધી જાળવી રાખવાના અલગ વર્ગ તરીકે જુદા પાડી શકાતા નથી. આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓની માંગ એવી છે કે વિલીનીકરણ પછી તેમની સાથે દ્વિતીય શ્રેણીના કર્મચારીઓ તરીકે વર્તન કરી શકાય નહીં.

(જી) વધુમાં, એ વાત ભૂલાઈ ગઈ છે કે વિલીનીકરણ પછી, આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ બે અલગ બાબતો સાથે સંકળાયેલા છે: (૧) વિલીનીકરણનો તાત્કાલિક પ્રભાવ, અને (૨) તેમની ભવિષ્યની માંગણીઓ. ભવિષ્યમાં કર્મચારીઓ દ્વારા કરવામાં આવનારી માંગણીઓ અંગે યોગ્ય મંચનો અભિગમ કરીને નિવારણ મેળવવું શક્ય હોઈ શકે,

જેમ કે વેતનમાં વધારો અથવા સેવાની વધુ સારી શરતો બાબતની માંગણી; પરંતુ તાત્કાલિક પ્રભાવ સંબંધિત પ્રશ્નો આ સ્વરૂપના નથી, જેમ કે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડની વ્યવસ્થામાં આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓને મળનારા લાભો, તેમની પરિષ્કૃતિનો પ્રશ્ન, તેમની બઢતીનો પ્રશ્ન, સંઘોની સ્થિતિ અને તેમની માન્યતા વગેરે. કારણ કે આ વિલીનીકરણના તાત્કાલિક પ્રભાવ છે, તેવું નોંધાયું છે કે મોટી સંખ્યામાં કાયદેસરની સંસ્થાઓમાં અથવા વિલીનીકરણની પરિસ્થિતિઓમાં, સંબંધિત અધિનિયમ અથવા અધિનસ્ત વિધાન ખાસ કરીને ગોઠવવાની અથવા વિલીન કરવાની રહેલી વિવિધ કંપનીઓ અથવા એકમોના હકોના સમાયોજન અંગે સ્પષ્ટ જોગવાઈ કરે છે, ઉદાહરણ તરીકે લાઈફ ઇન્શ્યોરન્સ કોર્પોરેશન અથવા જનરલ ઇન્શ્યોરન્સ કંપનીઓના રાષ્ટ્રીયકરણમાં.

ઉપરોક્ત રજૂઆતના પ્રતિઉત્તરમાં વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કે.એસ. નાણાવટી દ્વારા કરવામાં આવેલ જવાબ બાદ, ચાર મજૂર સંઘોના કામદારો તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગિરીશ પટેલની વધારાની રજૂઆત)

૧૪. નીચે આપેલ નિર્દેશોનું પાલન ન થાય ત્યાં સુધી પ્રસ્તાવિત વિલય યોજનાને મંજૂરી આપવી નહીં:

૧૪.(૧) અરજદારો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓનો અરજદારોને સંતોષ થાય તે રીતે નિરાકરણ લાવવામાં આવે.

૧૪.(૨) હસ્તાંતરક કંપની (આઈ.પી.સી.એલ.) અને ગ્રહીતા કંપની (રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ) ના વ્યવસ્થાપનો અરજદારોના તા. ૧૦.૪.૨૦૦૭ ના પત્ર

(પરિશિષ્ટ-૩) દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલા મુદ્દા તેમજ તેઓ ઉઠાવે તેવા અન્ય મુદ્દાઓ અંગે અરજદારો સાથે ચર્ચા/પરામર્શ/વાટાઘાટો કરે.

૧૪.(૩) હસ્તાંતરક કંપની (આઈ.પી.સી.એલ.) ના કામદારોને આપમેળે હસ્તાંતરિત કરવામાં આવે તે પહેલાં, જો તેમાંના કોઈને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં જોડાવું ન હોય, તો તેને તમામ આનુષંગિક ચૂકવણીઓ સહિત કર્મચારી ઘટાડો અને/અથવા નિવૃત્તિ યોજના અંગે વિકલ્પ આપવામાં આવવો જોઈએ અને આઈ.પી.સી.એલ. તથા રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં જોડાવાની અનિચ્છાને ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ હેઠળ કર્મચારી ઘટાડો તરીકે સ્વીકારવી જોઈએ, જેમાં કર્મચારી ઘટાડા બદલનું વળતર સહિતની તમામ કાનૂની ચૂકવણીઓનો સમાવેશ થાય; અથવા તેને સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિના તમામ લાભો આપવાના પ્રસ્તાવિત કરવો જોઈએ.

૧૪.(૪) યોજનાની કલમ ૮ માં પણ અરજદારોના તા. ૧૦.૪.૨૦૦૭ ના પત્રમાં સમાયેલ તેમની ફરિયાદો તથા અરજદારો ઉઠાવે તેવા અન્ય મુદ્દાઓ, અને પક્ષકારો વચ્ચે જેમ સહમતી થયેલી હોય તે અંગેની જોગવાઈઓનો સમાવેશ થવો જોઈએ.

૧૪.(૫) આઈ.પી.સી.એલ. ની કલમ ૮(બી) માં ઉલ્લેખિત ભવિષ્ય નિધિઓ, પેન્શન નિધિઓ વગેરે અરજદારોની સંમતિ સિવાય અલગ જ રાખવા જોઈએ અને તેમનું વિલીનીકરણ કરવું નહીં.

૧૪.(૬) વર્તમાન સમાધાનો/કરારોથી ઊભા થતા તમામ વિવાદો, જેમનું પાલન કરવા માટે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ સંમત થઈ છે, તેમનું નિરાકરણ યોજના મંજૂર થાય તે પહેલાં લાવવામાં આવવું જોઈએ.

૧૪.(૭) કલમ ૮ નો “ઈટ ઇઝ કલેરિફાઈડ” થી શરૂ થતો અને “ટ્રાન્સફરી કંપની” પર સમાપ્ત થતો આક્ષેપયોગ્ય ભાગ કાઢી નાખવો જોઈએ.

૧૪.(૮) હસ્તાંતરક કંપની (આઈ.પી.સી.એલ.) અને ગ્રહીતા કંપની (રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ) એ આ બાબતે સંમતિ આપવી જોઈએ કે વિલયના તાત્કાલિક પ્રભાવથી ઊભા થતા તમામ પ્રશ્નો, જેમ કે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડની વ્યવસ્થામાં કામદારોની સ્થિતિ, જેઠાઈ, બઢતી, સંઘનો દરજ્જો વગેરે, અરજદારો સાથે પરામર્શ કરીને સૌહાર્દપૂર્ણ રીતે ઉકેલવામાં આવે. આ મુદ્દાઓ, આઈ.પી.સી.એલ. ના કર્મચારીઓ ભવિષ્યમાં ઉઠાવી શકે તેવી માંગણીઓથી ભિન્ન છે.

૧૪.(૯) અરજદારો દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ પામતા આઈ.પી.સી.એલ. ના કામદારોને માત્ર એ કારણસર કે તેઓ એક સમયે આઈ.પી.સી.એલ. ના કર્મચારી હતા, રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓને આપવામાં આવતા અથવા ભવિષ્યમાં આપવામાં આવી શકે તેવા લાભોથી વંચિત રાખવા જોઈએ નહીં. તેમને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓ સાથે સમાન વર્તનના લાભોથી વંચિત રાખવા જોઈએ નહીં.

૧૪.(૧૦) “ટર્મ્સ એન્ડ કન્ડિશન્સ” અંગેની કલમ ૮ ના પ્રથમ ભાગનો એવો અર્થ કાઢવો નહીં કે તેઓ સદા માટે સ્થિર અને નિશ્ચિત રાખવામાં આવ્યા છે. આઈ.પી.સી.એલ. ના કામદારોને વધુ સારા સેવા-શરતોની માંગ કરવાની અથવા તેમની પસંદગી મુજબ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓ સાથે સંપૂર્ણ એકીકરણની માંગ કરવાની સ્વતંત્રતા હોવી જોઈએ.

૧૪.(૧૧) વિનિવેશ પહેલાં આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા અમલમાં રહેલી અનામત નીતિ તથા વ્યૂહાત્મક ભાગીદાર રિલાયન્સ પેટ્રોકેમિકલ્સ દ્વારા આપવામાં આવેલ “બેસ્ટ એક્ટર્સ” નું આશ્વાસન અને/ વિનિવેશ વિલય પછી રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ દ્વારા ચથાવત્ રાખવામાં આવશે.

૧૪.(૧૨) નાગોઠાણે ખાતે પ્રકલ્પથી પ્રભાવિત વ્યક્તિઓને રોજગારની ખાતરી બાબતે આઈ.પી.સી.એલ. એ સ્વીકારેલી ગૌરવપૂર્ણ જવાબદારી વિલય પછી આર.આઈ.એલ. ની જવાબદારી તરીકે ચાલુ રહેવી જોઈએ.

૧૪.૧૩. આ અદાલત કૃપા કરીને જાહેર કરે કે આઈ.પી.સી.એલ., હસ્તાંતરક કંપનીના કર્મચારીઓ/મજૂરોને અદાલત સમક્ષ યોજનાનો વિરોધ કરવાની લોકસ સ્ટેન્ડી છે.

૧૪.૧૪. આ અદાલતને કૃપા કરીને એવી ઘોષણા કરવા અને ઠરાવ કરવા પ્રસન્ન થાય કે હસ્તાંતરણકર્તા કંપની (આઈપીસીએલ) તથા હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની (રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ) ના કર્મચારીઓ/કામદારોને વિલયની તમામ કક્ષાઓમાં ભાગ લેવાનો અધિકાર છે, કારણ કે આ યોજના આઈપીસીએલની એકતરફી કાર્યવાહી નથી, પરંતુ તે કરારનું પરિણામ છે, એટલે કે કંપનીઓ સમક્ષ તથા અદાલત સમક્ષ ચાલતી કાર્યવાહીમાં તેમની સલાહ લેવાવાનો અને તેમને સંકળાવવાનો અધિકાર છે.

૧૪.૧૫. જાહેર હિતમાં જે જરૂરી હોય અને યોજનાને કાર્યક્ષમ બનાવી શકાય તે માટે આ અદાલત દિશાનિર્દેશો આપવા અથવા આવશ્યક ફેરફારો સૂચવવા કૃપા કરે.

શ્રી ગિરીશ પટેલની અંતિમ રજૂઆતો: પુનઃપ્રત્યુત્તરમાં:

૧૫. શ્રી પટેલ, વિદ્વાન વકીલે, કંપની તરફથી રજૂઆતો પ્રાપ્ત થયા પછી વધુ રજૂઆતો કરી છે અને નીચે મુજબ વધારાની રજૂઆતો કરી છે:

૧૫.૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓના મામલામાં ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ ની કલમ ૨૫એફએફની લાગુ પડતાશ અને અસર બાબતે અરજદારનો દાવો કાયદાની દૃષ્ટિએ સર્વથા ભૂલભર્યો છે. આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારોનો ભય સાચો સાબિત થયો છે, જ્યારે આઈ.પી.સી.એલ., અરજદાર એવું કહે છે કે કલમ ૨૫એફએફ હેઠળ જો હસ્તાંતરક કંપનીના કર્મચારીઓને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીમાં ચાલુ

રાખવામાં આવે, તો તેમને કલમ ૨૫એફએફ હેઠળ કોઈ પણ છટણી વળતર મેળવવાનો હક રહેશે નહીં અને જો તેઓ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીમાં જોડાવાનું અસ્વીકાર કરે, તો તેઓને પણ છટણી વળતરના લાભનો હક રહેશે નહીં. અરજદાર કંપનીની આ વ્યાખ્યા યોગ્ય નથી. જો અરજદાર કંપની જે વ્યાખ્યા કરવા માંગે છે, તે એટલે કે યોજનાના અને આ અદાલતના આદેશના બળે એકવાર આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓ બની જાય અને જો તેઓ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં જોડાવાનું અસ્વીકાર કરે, તો તેઓ કોઈપણ છટણી વળતરના હકદાર રહેશે નહીં, તે યોગ્ય માનવામાં આવે, તો તે સ્પષ્ટપણે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓનું આઈ.પી.સી.એલ.માંથી રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં બળજબરીપૂર્વક હસ્તાંતરણ થયાનું દર્શાવે છે. અરજદાર કંપનીની વ્યાખ્યા મુજબ, આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં જોડાવું કે ન જોડાવું તે અંગે કોઈ વિકલ્પ રહેશે નહીં, કારણ કે જો તેઓ તેમના પર લાદવામાં આવેલા નવા નિયોજક હેઠળ કામ કરવાનો ઇનકાર કરે, તો તે ઇનકારને છટણી તરીકે ગણવામાં આવશે નહીં અને આઈ.પી.સી.એલ.માં લાંબી સેવા આપ્યા પછી પણ કર્મચારીઓ કોઈપણ છટણી લાભના હકદાર રહેશે નહીં. તેનો અર્થ એ થાય છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓએ આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા બનાવવામાં આવેલી એવી યોજનાના આધારે, જેમાં કામદારોને કોઈ કહેશો નથી, અને આ અદાલતના આદેશના બળે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં જોડાવું જ પડશે.

૧૫.૨ અરજદાર કંપનીનો આ વિવાદાસ્પદ દાવો બે મહત્વપૂર્ણ મુદ્દાઓ દર્શાવે છે. પ્રથમ, જો અદાલતના આદેશમાં વિલય યોજનાનો એવો પ્રભાવ હોય, તો તે સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે વિલય અંગે કોઈપણ નિર્ણય લેવાતા પહેલાં આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા તેના કર્મચારીઓ

સાથે પરામર્શ કરવાની સંપૂર્ણ આવશ્યકતા હતી, જેથી વિલયના તમામ પરિણામો પર ચર્ચા થઈ શકે અને આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારોના હિતોના સંરક્ષણ માટે યોજનામાં પૂરતી જોગવાઈઓ કરી શકાય. કર્મચારીઓ આગ્રહ રાખી શક્યા હોત કે કામદારોને રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં જોડાવું કે ન જોડાવું તેની સ્વતંત્રતા હોવી જ જોઈએ અને જો તેઓ નવી કંપની, અર્થાત હસ્તાંતર-ગ્રાહી કંપની, સાથે જોડાવા માગતા ન હોય, તો તેમને છટાણીના લાભો આપવામાં આવે અથવા તેમને સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ યોજનાનો લાભ આપવામાં આવે. આવું થઈ શક્યું નહીં કારણ કે વિલય પહેલાં આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારોને આઈ.પી.સી.એલ. સાથેના કોઈપણ પરામર્શ, સંવાદ અથવા ચર્ચામાંથી સંપૂર્ણપણે બહાર રાખવામાં આવ્યા હતા. બીજો મુદ્દો એ પણ સામે આવે છે કે જો અરજદાર કંપનીએ કલમ ૨૫એફએફ અંગે કરેલી વ્યાખ્યા યોગ્ય હોય, તો તેનો પરિણામ એ થશે કે હસ્તાંતરક કંપનીના કામદારોને, ભલે રોજગારીની એ જ શરતો અને નિયમો યથાવત્ રહે, તેમ છતાં હસ્તાંતર-ગ્રાહી કંપનીમાં જોડાવા માટે બળજબરી કરવામાં આવશે અને જો તેઓ જોડાવાનો ઇનકાર કરશે, તો તેમને છટાણીના લાભોથી વંચિત રાખવામાં આવશે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કામદારોને બેયોનેટની અણી પર યોજના સ્વીકારવી પડશે, અર્થાત્ છટાણી વળતરના નુકસાનને સ્વીકારવું પડશે. આ પરિસ્થિતિઓમાં, આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ પાસે રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડમાં જોડાવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ રહેશે નહીં. ઉપર ઉલ્લેખિત કેસોમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત અને વડી અદાલતે જે રીતે ઠરાવ્યું છે તે મુજબ, કર્મચારીઓને એક કંપનીમાંથી બીજી કંપનીમાં આ પ્રકારનું બળજબરીપૂર્વક હસ્તાંતરણ કામદારોને નવા માલિક હેઠળ કામ કરવું કે ન કરવું તેની સ્વતંત્રતા સાથે મૂળભૂત રીતે અસંગત રહેશે. આવી વ્યાખ્યાના પરિણામે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ ની કલમ ૨૫એફએફ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪, ૧૯(૧)(જી) અને ૨૧ના ઉદ્દેશનના આધારે બંધારણીય પડકાર માટે સંવેદનશીલ બની જશે.

૧૫.૩ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અરજદાર કંપની દ્વારા એ.આઈ.આર. ૨૦૦૬ એસ.સી. ૨૦૫૬ માં અહેવાલિત મેનેજમેન્ટ, મેટ્રુર બિયર્ડસેલ લિ., વિ. મેટ્રુર બિયર્ડસેલ લિમિટેડના કર્મચારીઓ અને અન્યના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના માનનીય ચુકાદાના પરિણેદ ૧૦ નો કરાયેલ ઉલ્લેખ અરજદાર યુનિયનના મુખ્ય તર્ક સાથે કોઈ સંબંધ ધરાવતો નથી, કારણ કે કર્મચારીઓએ ક્યારેય એવો આશય વ્યક્ત કર્યો નથી કે કલમ ૨૫એફએફ હેઠળના ઉપક્રમના અથવા સંચાલનના હસ્તાંતરણ માટે કર્મચારીઓની સંમતિ આવશ્યક છે. અરજદાર યુનિયનનો તર્ક એવો છે કે હાલનો કેસ કંપની અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ હેઠળની વિલય યોજનાને સંબંધિત છે, અને કારણ કે વિલય યોજના હેઠળ આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓનું રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડને હસ્તાંતરણ કરવાનો પ્રબંધ કરવામાં આવ્યો છે તથા કંપનીએ અદાલત સમક્ષ તેવો આદેશ માંગ્યો છે, તેથી વિલયની કાર્યવાહી ચાલી રહી હતી ત્યારે આઈ.પી.સી.એલ.એ પોતાના કર્મચારીઓનો વિશ્વાસ સંપાદિત કરવો જોઈએ હતો, કારણ કે જ્યાં સુધી આવું કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓના હિતોનું યોગ્ય રીતે સંરક્ષણ થઈ શકતું નથી. વધુમાં, અદાલત પાસે યોજનાને મંજૂરી આપવા માટે આદેશ માંગતા પહેલાં આ બાબત સંપૂર્ણપણે આવશ્યક પણ છે અને સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓમાં નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે મંજૂરી આપતા પહેલાં અદાલત જાહેર નીતિ અને જાહેર હિત અંગે પણ સંબંધિત છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કામદારોની હસ્તાંતરણ બાબતે સંમતિ યોજનાની માન્યતા માટે પૂર્વઆવશ્યકતા ન હોય તો પણ તેનો અર્થ એવો થતો નથી કે કામદારોને કોઈ પસંદગી જ ન હોઈ શકે અને પરામર્શ પ્રક્રિયામાં ભાગીદારીનો તેમને કોઈ હક ન હોય.

૧૫.૪ વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે વિલીનીકરણની યોજનાના માટે કામદારોની સંમતિની આવશ્યકતા એક બાબત છે, જ્યારે યોજના અંતિમરૂપ પામે તે પહેલાં કામદારો સાથે પરામર્શ કરવાની આવશ્યકતા બીજી બાબત છે. પાછળોક્ત આવશ્યકતા હસ્તાંતરક આઈ.પી.સી.એલ. કંપનીની એ ફરજમાંથી ઉદ્ભવે છે કે તેના પોતાના કર્મચારીઓને નવી કંપનીમાં હસ્તાંતરિત કરવામાં આવે ત્યારે તેમના હિતનું યોગ્ય રીતે વિચારણા અને રક્ષણ કરવામાં આવે, અને સાથે સાથે અદાલતની એ ફરજમાંથી પણ ઉદ્ભવે છે કે યોજના જાહેર હિતમાં છે કે નહીં અથવા જાહેર નીતિના વિરોધમાં છે કે નહીં, તેનું વિચારણા કરવું.

૧૫.૫ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પરામર્શની આ આવશ્યકતા બાબતે, વિચારવાનો પ્રશ્ન એ છે કે શું કંપનીઓ અધિનિયમ કામદારો સાથેના પરામર્શને સ્પષ્ટ રીતે પ્રતિબંધિત કરે છે કે નહીં. જો આવી આવશ્યકતાનો એવો કોઈ સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ ન હોય, તો જ્યારે યોજના અદાલત સમક્ષ હોય ત્યારે કંપનીઓ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અર્થપૂર્ણ અર્થઘટન માટે ખુદી રહે છે, જેથી યોજનાનું સુચારુ સંચાલન સુનિશ્ચિત કરવા માટે અદાલત કામદારોના હિત અને કામદારો સાથેના પરામર્શને ધ્યાનમાં લઈ શકે.

૧૫.૬ વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે જવાબના પરિચ્છેદ ૭માં વિલીનીકરણની યોજનાનો કામદારોના હાલના અધિકારો પર થનારા તાત્કાલિક પ્રભાવ અંગે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓએ ઉઠાવેલ મુખ્ય વિવાદનો જવાબ આપવામાં આવ્યો નથી. આ પ્રશ્ન વિલીનીકરણ બાદ કામદારોની ભવિષ્યની માંગણીઓના પ્રશ્નથી સંપૂર્ણપણે ભિન્ન છે. વિલીનીકરણનો કામદારોની સ્થિતિ પર થતો તાત્કાલિક પ્રભાવનો પ્રશ્ન એવો છે કે જેનો નિર્ણય વિલીનીકરણના તબક્કે જ કરવો જરૂરી છે અને કામદારોના હિતના સંરક્ષક

તેમજ જાહેર હિત અને જાહેર નીતિના સંરક્ષક તરીકે હસ્તાંતરક કંપની ઉપર, પ્રાપક કંપની સાથે ચર્ચા-વાટાઘાટ કરીને યોજના ઘડવાની ફરજ આવરી લે છે. બીજી તરફ, વિલીનીકરણ બાદ આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓની ભવિષ્યની માંગણીઓ સંબંધિત પ્રશ્ન ભિન્ન પ્રશ્ન છે અને તે અંગે કર્મચારીઓ વિલીનીકરણ બાદ યોગ્ય મંચનો આશ્રય લઈ કાર્યવાહી કરી શકે છે.

૧૫.૭ વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે યોજનાની કલમ ૮ અંગેની આક્ષેપિત જોગવાઈ હકીકતમાં કામદારોના વિલીનીકરણ પછી માંગણીઓ ઉઠાવવાના હક્કોને હરી લે છે. એક તરફ, યોજના સ્વયં જ આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારોને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કામદારો તરીકે ગણાવે છે અને અદાલતને માત્ર યોજનાના આધારે એવો આદેશ કરવા વિનંતી પણ કરે છે, જ્યારે બીજી તરફ, યોજના સ્વયં જ એવું પણ જોગવાઈ કરે છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ વિલીનીકરણના કારણે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓને ઉપલબ્ધ કોઈપણ લાભો મેળવવા માટે પાત્ર રહેશે નહીં. આ સ્પષ્ટ વિરોધાભાસ છે.

જાહેર નીતિ અને જાહેર હિત: (શ્રી ગિરીશ પટેલ, વિદ્વાન પરિષ્ક વકીલ દ્વારા)

૧૬.(૧) કંપની અદાલત માટે સૌથી મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્નોમાંનો એક જાહેર નીતિ અને જાહેર હિતનો પ્રશ્ન છે. જાહેર નીતિ અને જાહેર હિત કાનૂની ધોરણો છે અને સ્થિર નિશ્ચિત નિયમો જેવા નથી. તેથી, તે લવચીક અને ગતિશીલ છે અને તેમને યાંત્રિક રીતે લાગુ પાડવા માટે કઠોર બંધારણમાં બાંધી શકાય તેમ નથી. જાહેર નીતિ અને જાહેર હિતના ધોરણો સમય, પરિસ્થિતિઓ અને પ્રચલિત વિચારધારા પર આધાર રાખીને બદલાઈ શકે છે. આ સિદ્ધાંત

હેઠળ, તથ્યો, પરિસ્થિતિઓ, સમય, સ્થળ અને વિચારધારાને ધ્યાનમાં રાખીને કંપની અદાલતે ગતિશીલ ભૂમિકા ભજવવાની હોય છે.

૧૬.(૨) કંપનીઓ અધિનિયમમાં એવી કોઈ વિશિષ્ટ જોગવાઈ અથવા કલમ નથી, જે સ્પષ્ટપણે અને નિર્વિવાદ રીતે અથવા આવશ્યક અનુસંધાનથી, વિલીનીકરણની યોજના અમલમાં મૂકવાના તબક્કે પણ, કામદારો/કર્મચારીઓને વિલીનીકરણની કાર્યવાહીમાંથી બહાર રાખે.

૧૬.(૩) યોજના મંજૂર કરતી વખતે અદાલતે ધ્યાનમાં લેવાના વિવિધ પરિબલોની અદાલત દ્વારા કોઈ સર્વગ્રાહી યાદી આપવામાં આવી નથી, પરંતુ તે માત્ર દૃષ્ટાંતરૂપ છે અને આ અંગે કોઈ સામાન્ય ફોર્મ્યુલા નક્કી કરવામાં આવી નથી. તેથી, દરેક મામલો અંતે તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ પર આધાર રાખે છે અને તેથી કોઈ વિશિષ્ટ સમસ્યાથી સંબંધિત કોઈ એક ચુકાદાને આપનારા તમામ સમય માટે પ્રશ્નનું અંતિમ નિરાકરણ માનવામાં આવી શકે નહીં. અદાલતનો અભિગમ કાયદા અને કાનૂની ધોરણોને ક્રમશઃ વિકસાવવાનો છે.

૧૬.(૪) સંબંધિત ચુકાદાઓ આ મુજબ છે:

(૧) એ.આઈ.આર. ૧૯૯૭ એસ.સી. ૫૦૬ – મિહીર મફતલાલ (ફકરા ૨૮થી આગળ અને નિર્ધારિત સિદ્ધાંતો – પૃષ્ઠો ૫૧૯-૫૨૯

(૨) (૧૯૯૫) ૮૩ કંપની કેસિસ ૩૦ – હિન્દુસ્તાન લિવર કેસ – ન્યાયસંગતતા સંબંધિત પૃષ્ઠ ૩૭, પૃષ્ઠ ૩૯ (જાહેર હિત) પૃષ્ઠ ૪૦ (સુવિચારી વ્યવસાયિક વ્યવસ્થાપન કસોટી)

(૩) બેંક ઓફ બરોડા લિ. વિ. મહિન્દ્રા યુજિન સ્ટીલ કો. લિ. (૧૯૭૬) ૪૬ કંપની કેસિસ ૨૨૭ – પૃષ્ઠ ૨૩૨ (વિચારણા કરવા માટેની ૩ કસોટીઓ, પૃષ્ઠો ૨૪૦-૨૪૫ (સુવિચારી વ્યવસાયી વ્યક્તિ કસોટી) પૃષ્ઠ ૨૪૬ – જાહેર હિતના ભાગરૂપે કામદારોના હિત.

(૪) (૧૯૯૬) ૪૭ કંપની કેસેસ પાનું ૨૭૯ – સંબંધિત પાનાં: ૨૮૭ થી ૨૯૦ અને ૨૯૩

(૫) ઇન રે હાથીસિંગ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની (ઇન લિક્વિડેશન) (૧૯૭૬) ૪૬ કંપની કેસેસ – પાનાં ૫૯ – સંબંધિત પાનાં આ છે: પાનું ૬૬ (યોજનાનો વિચાર કરવા અદાલતના નિર્દેશથી કામદારોની બેઠક અંગે સંદર્ભ લો) – પાનું ૬૮ (૩ કસોટીઓ), પાનું ૭૯ (સાવચેત વ્યવસાયિક સંચાલન કસોટી) અને સાવચેત વ્યવસ્થાપક કોણ તે અંગે પાનું ૮૨ – અદાલતની સતત દેખરેખ, યોજનાની દેખરેખ માટે ટેક્સટાઇલ એસોસિએશનના પ્રતિનિધિને એક નિર્દેશક તરીકે નિયુક્ત કરવાનો નિર્દેશ.

એકાધિકાર: (શ્રી શાલીન મહેતા, વિદ્વાન વકીલની રજૂઆત)

૧૭.(૧) વિલયના પરિણામે એકાધિકારની રચના થવાથી રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ પાસે એકાધિકારી સ્થિતિ સર્જાય છે અથવા આર્થિક શક્તિ થોડાંક વ્યક્તિઓના હાથે કેન્દ્રિત થાય છે. એકાધિકારી સ્થિતિ અથવા આર્થિક શક્તિ થોડાંક વ્યક્તિઓના હાથે કેન્દ્રિત થવું ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૯(બી) અને (સી)ના વિરોધમાં છે. અનુચ્છેદ ૩૯ મુજબ રાજ્યએ, વિશેષરૂપે, પોતાની નીતિ એવા હેતુસર દોરવાની રહેશે કે – ખંડ (એ) xxxx, ખંડ (બી) મુજબ સમાજના ભૌતિક સાધનોની માલિકી અને નિયંત્રણ તેમનું વિતરણ એવી રીતે કરવામાં આવે કે તે સર્વોત્તમ રીતે સામાન્ય હિતને સેવા આપે; ખંડ (સી) મુજબ આર્થિક વ્યવસ્થાની કાર્યપદ્ધતિના પરિણામે સંપત્તિ અને ઉત્પાદનના

સાધનો સામાન્ય હાનિ થાય તેવી રીતે કેન્દ્રિત ન થાય. રાજ્યની નીતિના દિશાસૂચક તત્વો, ભલે કાયદાની અદાલતોમાં અમલયોગ્ય ન હોય, છતાં દેશના શાસનમાં મૂળભૂત છે અને ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે અનેક પ્રકરણોમાં જેમ ઠરાવ્યું છે તેમ, કોઈ કાયદા અથવા કોઈ કાર્યવાહીનું અર્થઘટન કરતી વખતે મૂળભૂત અધિકારો અને રાજ્યની નીતિના દિશાસૂચક તત્વો વચ્ચે યોગ્ય સંતુલન સાધવું આવશ્યક છે. તેથી, હાલના પ્રકરણમાં, કંપનીઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની સંબંધિત જોગવાઈઓ (કલમો ૩૯૧ અને ૩૯૪) ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૯ સાથે સંયુક્ત રીતે વાંચી અને અર્થઘટિત કરવી આવશ્યક છે.

૧૭.(૨) વિલીનીકરણની યોજના જાહેર હિત અને જાહેર નીતિથી પર થઈ શકતી નથી. ઉદ્યોગમાં એકાધિકારની સ્થિતિ અથવા નિયંત્રક બજારહિસ્સો પ્રાપ્ત કરવો જાહેર હિત અને જાહેર નીતિનો અત્યંત મહત્વનો તત્વ છે. વિલીનીકરણની કાર્યવાહીમાં સમતાસિદ્ધ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી કંપની અદાલત, જાહેર હિત અને જાહેર નીતિની સંરક્ષક અથવા અભિરક્ષક છે. તેથી, જ્યારે વિલીનીકરણની કોઈ યોજના મ જૂરી માટે આવે ત્યારે કંપની અદાલતે વિલીનીકરણની કાર્યવાહીમાં જાહેર હિત અને જાહેર નીતિના પાસાનો વિચાર કરવો આવશ્યક છે. સ્પષ્ટ છે કે જાહેર હિત અંગેની તપાસ અરજદાર કંપનીને અથવા મૂડીમાંથી ભાડાખોરી કરતા હિતસાધકોને સોંપી શકાય નહીં.

૧૭.(૩) હિંદુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોયીઝનો કેસ (૧૯૯૫ સપ્લ. (૧) એસ.સી.સી. ૪૯૯) વિલીનીકરણ અથવા મર્જરની યોજનામાં સંકળાયેલા જાહેર હિતના તત્વ સાથે સંબંધિત છે. તેથી, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું છે તેમ, એકાધિકારની સ્થિતિનું સર્જન અને તેના પરિણામે સર્જાતી એકમનું સ્પર્ધાત્મક વર્તન પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજનાને નામંજૂર કરવાનો આધાર બની શકે છે.

૧૭.(૪) આ જાહેર હિત અને જાહેર નીતિના તત્ત્વ પર ભારત સંઘ અથવા કંપનીઓના રજિસ્ટ્રાર અથવા સત્તાવાર લિક્વિડેટર દ્વારા કોઈપણ રીતે વિચારણા જ કરવામાં આવી નથી. સત્તાવાર લિક્વિડેટરના અહેવાલમાં કે કંપનીઓના રજિસ્ટ્રારના અહેવાલમાં કયાંય પણ એવું પ્રતિબિંબિત થતું નથી કે ઇજારાશાહી દરજ્જાની પ્રાપ્તિ અથવા વિલીનીકરણ અથવા એકત્રીકરણ એ નિવારણ માટે સંબોધવાનું ગંભીર પ્રશ્ન હતું.

૧૭.(૫) યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરિકા ના અધિકારક્ષેત્રની અંદર થતી વિલીનો અને હસ્તગતો પર લાગુ પડતી ન્યાય વિભાગની માર્ગદર્શિકાઓ, વિલીનના પરિણામે એકાધિકારની સ્થિતિ પ્રાપ્ત થવા અથવા સ્પર્ધા-વિરોધી વર્તન સર્જવા અંગે સરકારની ચિંતા દર્શાવે છે. ફેડરલ ટ્રેડ કમિશન (કંપનીઓના સ્પર્ધા-વિરોધી વર્તનનું પરીક્ષણ કરવા માટે સ્થાપિત એક એજન્સી) અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના મોટાભાગના અધિકારક્ષેત્રોમાં, એકાધિકારની સ્થિતિમાં પરિણામ આપતા વિલીનો અને હસ્તગતો માટે જે “પર સે” નિયમ તરીકે ઓળખાય છે તે લાગુ કરવામાં આવે છે. જો એવું જણાય કે કોઈ વિલીન અથવા હસ્તગતના પરિણામે બજાર-શક્તિનું સર્જન થાય છે અથવા બજાર હિસ્સો ૫૦% થી વધુ થાય છે, તો એવો વિલીન અથવા હસ્તગત મંજૂર કરવામાં આવતો નથી. ન્યાય વિભાગની માર્ગદર્શિકાઓ માત્ર એટલું દર્શાવે છે કે મોટા વિલીનોને કઈ ચિંતાની દૃષ્ટિએ જોવામાં આવે છે. આ ચિંતાઓ ભારત ખાતે થતી સમાયોજનો અને વિલીનો માટે અજાણી છે એવું કહી શકાય નહીં, જ્યાં તેમાંના કેટલાંકના પરિણામે એકાધિકારનું સર્જન થાય અથવા સ્પર્ધા-વિરોધી વર્તન ઉભું થાય.

ગુપ્ત વસ્તુ:

૧૮.(૧) પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજનાના અંતર્ગત કોઈ ગુપ્ત ઉદ્દેશ્ય રહેલું છે. આ ગુપ્ત ઉદ્દેશ્ય એટલું ઘોર અને નિઃકૃષ્ટ છે કે પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજના રદ કરવામાં આવવી આવશ્યક છે.

૧૮.(૨) માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે મિહિર મફતલાલના કેસમાં જે પ્રમાણે ઠરાવ્યું છે, “આ પાસા અંગે સંતોષ મેળવવાના હેતુથી યોજનાના આધારે રહેલા વાસ્તવિક ઉદ્દેશ્યનું નિર્ધારણ કરવા માટે, અદાલત, જો જરૂરી હોય, તો યોજનાના આધારે રહેલા દેખીતા નિગમિત હેતુના આવરણને ભેદી શકે છે અને તેનું ન્યાયસંગત રીતે ક્ષ-કિરણ પરીક્ષણ કરી શકે છે.

૧૮.(૩) વર્તમાન વિલીનીકરણ યોજનાનો વાસ્તવિક અને પ્રત્યક્ષ હેતુ એવો છે કે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ, આઈ.પી.સી.એલ.ની સંપત્તિઓ હટાવીને વિશેષ આર્થિક ક્ષેત્રોમાં નાણાં વાળવા માંગે છે, જેથી આઈ.પી.સી.એલ.ના અમૂલ્ય સંપત્તિરૂપ હિતોને પોતાના જોખમી વ્યાપારિક સાહસો માટે હસ્તગત કરી શકે. રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ એક જ આંચકામાં રૂપિયા ૪૫૦૦ કરોડ જેટલા આઈ.પી.સી.એલ.ના અનામત ભંડોળને સમાપ્ત કરવા માંગે છે. રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ પોતાની સાહસિક યોજનાઓને નાણાં પૂરાં પાડવા માટે આઈ.પી.સી.એલ.ની સંપત્તિઓનું પદ્ધતિસરનું લિક્વિડેશન હાથ ધરવા માંગે છે. જે યોજનાનો ઉદ્દેશ હસ્તાંતરક કંપનીની સંપત્તિઓનું પદ્ધતિસરનું લિક્વિડેશન કરવાનો હોય એવી યોજનાને કંપની અદાલતે મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં. આ સંદર્ભમાં, મિહિર મફતલાલના કેસના પરિણેદ ૨૮ માં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે કરેલા અવલોકનો ઉપયુક્ત છે.

૧૮.(૪) ભૂતકાળમાં, આઈપીસીએલને “નવરત્ન” તરીકે માનવામાં આવતું હતું. આઈપીસીએલને “વ્યૂહાત્મક ક્ષેત્ર” ઉદ્યોગ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યું હતું. “વ્યૂહાત્મક

ક્ષેત્ર” એટલું ભારત માટે મહત્વપૂર્ણ માનવામાં આવતું હતું કે ખાનગી સાહસોને તેમાં પ્રવેશની પરવાનગી આપવામાં આવતી નહોતી. પ્રસ્તાવિત એકીકરણ યોજનાના હેઠળ, રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ કોઈપણ પ્રતિફળરૂપ સામાજિક જવાબદારી વિના “વ્યૂહાત્મક ક્ષેત્ર”ના ઉદ્યોગનું અધિગ્રહણ કરશે. સમાજને સંબંધિત વિવિધ આર્થિક અને સામાજિક પરિબલોની પરવા કર્યા વિના કોઈ કંપનીને ઉઘાડી નાખવી અને તેને વિખેરી નાંખવી, શું કોઈ જાહેર હિતમાં હોઈ શકે? આ સંદર્ભમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના હિંદુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોયઝના નિર્ણયમાં નોંધ કરવામાં આવી છે કે “માત્ર શેરધારકો અથવા કર્મચારીઓનો હિત જ નહીં, પરંતુ સમાજના હિતની પણ તપાસ કરવી પડી શકે. અને જે યોજના કાયદેસર અને સારી હોય તે પણ જો જાહેર હિતના વિરુદ્ધ હોય તો ખરાબ ઠરી શકે.”

૧૮.(૫) પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજનામાં જાહેર હિત સામેલ છે અથવા તે જાહેર હિત અને જાહેર નીતિના વિરુદ્ધ નથી, તે સાબિત કરવાનો ભાર મંજૂરી માટે કંપની અદાલત સમક્ષ આવતી અરજદાર કંપની પર રહે છે. તેથી, વિરોધકર્તાઓને એ દર્શાવવા કહેવામાં કે પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજના જાહેર હિતમાં નથી, એવો ભાર તેમના પર ખસેડી શકાય નહિ. પુરાવા કાનૂનના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોમાંથી એક એવો છે કે કોઈ તથ્ય સાબિત કરવાનો ભાર તે દાવો કરતી પક્ષકાર પર રહે છે. કંપનીઝ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૨ હેઠળ, અરજદાર કંપનીને વિલીનીકરણ યોજનાની મંજૂરી કંપની અદાલત પાસેથી ત્યારે જ મળી શકે જ્યારે યોજના જાહેર હિત અને જાહેર નીતિ વિરુદ્ધ ન હોય. તેનો અર્થ એ થાય છે કે પ્રસ્તાવિત યોજના જાહેર હિત અને જાહેર નીતિના વિરુદ્ધ નથી, તે હકારાત્મક રીતે સાબિત કરવાનો ભારે ભાર અરજદાર કંપની પર છે. આ પાસાને લઈને અરજદાર કંપની તરફથી કરાયેલ અરજીઓમાં સંપૂર્ણ અભાવ છે. કંપની અરજીમાં કરાયેલ દાવાઓ એ

દર્શાવતા નથી કે પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજના જાહેર હિત અને જાહેર નીતિના વિરુદ્ધ કેવી રીતે નથી અથવા યોજના જાહેર હિતમાં કેવી રીતે છે. માત્ર અરજીઓમાં એટલું કહેવું કે પ્રસ્તાવિત યોજના જાહેર હિત અને જાહેર નીતિના વિરુદ્ધ નથી, એટલાથી વિલીનીકરણ કાર્યવાહીમાં જાહેર હિત અને જાહેર નીતિની કડક કસોટી પૂર્ણ થતી નથી. અરજદાર કંપનીએ અદાલત સમક્ષ એ દર્શાવવું પડશે કે વિલીનીકરણ યોજના પ્રસ્તાવિત કરતી વખતે સમાજને અસર કરતા વિવિધ આર્થિક અને સામાજિક પરિબલો ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે. આ વર્તમાન કેસમાં સંપૂર્ણપણે ગેરહાજર છે.

આવરણ ભેદવું:

૧૯. હાલના કેસમાં કંપની અદાલતે પ્રતિત્યક્ષ કંપની હેતુના પડદાને ભેદીને અને ન્યાયસંગત રીતે હાલની પ્રસ્તાવિત વિલય યોજનાનું ક્ષ-કિરણ સમીક્ષણ શા માટે કરવું જોઈએ તેના કારણો.

૧૯.(૧) પ્રસ્તાવિત વિલય યોજનાના કોઈપણ તબક્કે, આઈ.પી.સી.એલ.ના કામદારો અને કર્મચારીઓ અથવા આઈ.પી.સી.એલ.ના નોંધાયેલા કામદાર સંઘો સાથે પરામર્શ કરવામાં આવ્યો નથી.

૧૯.(૨) વાંધાકારોએ માંગેલો સૌથી મૂળભૂત દસ્તાવેજ પણ અરજદાર કંપનીએ આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. યોજનાનો આધાર બને છે એવો શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ વાંધાકારોને આપવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો, જોકે તેમણે તેની નકલ ખાસ કરીને માંગી હતી. તેથી, હાલની કંપની અરજી સુધી પહોંચેલી કાર્યવાહીમાં પારદર્શિતા અને ખુલાપણાનો સંપૂર્ણ અભાવ રહ્યો છે.

૧૯.(૩) આઈ.પી.સી.એલ. વર્ષ ૨૦૦૨થી રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડની સહયોગી કંપની છે. રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ આઈ.પી.સી.એલ.માં નિયંત્રણકારી શેરધારણ ધરાવે છે. આઈ.પી.સી.એલ.માં શેરધારણનો ઢાંચો એવો છે કે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ આઈ.પી.સી.એલ.માં અસહમતિના અવાજને દબાવી શકે છે. પ્રસ્તાવિત વિલય યોજનાની તપાસ કરતી વખતે તપાસનું સ્તર વધુ કડક બનાવે તે માટે અદાલતના મનમાં પૂરતો સંદેહ ઊભો થાય એવો આ પરિબળ છે.

૧૯.(૪) નિષ્ણાતોએ નક્કી કરેલો શેર વિનિમય ગુણોત્તર ગંભીર અને તત્વપૂર્ણ અનિયમિતતાઓથી પીડિત છે. કંપની અદાલતમાં રજૂ કરાયેલ મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં એ નિષ્કર્ષના આધારરૂપ કોઈ તથ્યો અને આંકડા જાહેર કે પ્રગટ કરવામાં આવ્યા નથી કે યોગ્ય શેર વિનિમય ગુણોત્તર એવો રહેશે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના પાંચ સંપૂર્ણ ચૂકવાયેલ ઇક્વિટી શેરોના બદલામાં રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડનો એક સંપૂર્ણ ચૂકવાયેલ ઇક્વિટી શેર આપવામાં આવે.

૧૯.(૫) આ વિલય અથવા મર્જરથી રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના હાથમાં એકાધિકાર શક્તિનું સર્જન થશે. એકાધિકાર શક્તિનું પ્રાપ્ત થવું અને તેના પરિણામે ઊભું થતું સ્પર્ધાવિરોધી વર્તન જાહેર હિત અને જાહેર નીતિના વિરોધમાં છે.

૧૯.(૬) પ્રસ્તાવિત વિલય યોજના સમગ્ર સમાજના હિતને સંપૂર્ણપણે અવગણે છે. પ્રસ્તાવિત યોજના વધુ રોજગારીનું સર્જન, વધુ સ્પર્ધા, અથવા ગ્રાહકોને ઓછી કિંમતે ઉત્પાદનો ઉપલબ્ધ થશે તેવી કોઈ ખાતરી આપતી નથી.

૧૯.(૭) અરજદાર કંપનીનું વર્તન તેને કંપની અરજીમાં કોઈપણ રાહત માંગવાથી અવરોધે છે. ૧૪.૪.૨૦૦૭ના ઇક્વિટી શેરહોલ્ડરોની બેઠક પહેલાં, કેટલાક અલ્પસંખ્યક ઇક્વિટી શેરહોલ્ડરોને અરજદાર કંપનીમાં ખાલી પ્રોક્સી ફોર્મ પર સહી કરવા ધમકી આપવામાં આવી

હતી. મંજૂરી આપતી વખતે કંપની અદાલતે ધ્યાનમાં લેવાનો આ અરજદાર કંપનીનો પૂર્વવર્તી વર્તન એક સંબંધિત પરિબળ છે.

૧૯.(૮) પ્રસ્તાવિત યોજનામાં સ્વવિરોધી કલમો સમાવેશ પામે છે. કંપની અરજીમાં કરાયેલી પ્રાર્થનાઓમાંથી એક એ છે કે કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમ ૩૯૪ હેઠળ એવો આદેશ કરવામાં આવે કે અમલમાં આવતી તારીખે અરજદાર કંપનીના બધા કાયમી કર્મચારીઓ યોજનામાં નિર્ધારિત જોગવાઈઓ અનુસાર ગ્રહીત કંપની (રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ)ના કર્મચારીઓ બની જશે. તેના સંપૂર્ણ વિરુદ્ધ, વિલય યોજનાની કલમ ૮.૧માં એવી જોગવાઈ છે કે “આથી સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે આ યોજનાના બળે ગ્રહીત કંપની (રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ)ના કર્મચારીઓ બનતા હસ્તાંતરક કંપની (આઈ.પી.સી.એલ.)ના કર્મચારીઓ રોજગાર નીતિઓ માટે હકદાર રહેશે નહીં અને ગ્રહીત કંપનીના કોઈપણ અથવા સર્વ કર્મચારીઓ માટે લાગુ પડતી અને ઉપલબ્ધ થતી કોઈપણ યોજનાઓ અને લાભોનો લાભ લેવા માટે પણ હકદાર રહેશે નહીં (જેમાં ગ્રહીત કંપનીના કોઈપણ અથવા સર્વ કર્મચારીઓને લાગુ પડતી અથવા આવરી લેતી કર્મચારી શેર વિકલ્પ યોજનાના લાભો અથવા તેની અંતર્ગતના લાભોનો સમાવેશ થાય છે), જો ગ્રહીત કંપની અન્યથા નક્કી ન કરે.” આમ, એક તરફ અરજદાર કંપની એવો આદેશ માંગે છે કે ૧.૪.૨૦૦૬થી આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓ બની જશે. પરંતુ બીજી તરફ, યોજના કહે છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ વાસ્તવમાં રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના કર્મચારીઓ બનશે નહીં. આ યોજનાને અતિઅપ્રિય, સર્વથા અયોગ્ય, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ અતાર્કિક અને સ્પષ્ટપણે અન્યાયી બનાવે છે. આ યોજના આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓના ભવિષ્યને અનિશ્ચિત અવધિ માટે અવરોધિત કરી દેશે.

શેર વિનિમય ગુણોત્તર/અદલાબદલી ગુણોત્તર ૧:૫:

૨૦. ૧:૫ નો શેર વિનિમય અનુપાત/સ્વેપ અનુપાત (આઈપીસીએલના ૫ શેરોના બદલે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડનો ૧ શેર) આઈપીસીએલના ઇક્વિટી શેરધારકોના સમગ્ર વર્ગ માટે અન્યાયી, અયોગ્ય અને હિતવિરુદ્ધ છે.

૨૦.(૧) શેર વિનિમય અનુપાત સંબંધે નીચે મુજબની ખામીઓ અને અનિયમિતતાઓ છે.

૨૦.(૨) આઈપીસીએલના ઇક્વિટી શેરધારકોની ૧૪.૪.૨૦૦૭ના રોજ યોજાયેલી બેઠકમાં ખાસ કરીને માંગવામાં આવેલ અને દાવો કરવામાં આવેલ હોવા છતાં, શેર વિનિમય અનુપાત સુધી પહોંચવા માટે એમ/એસ. પ્રાઈસવોટરહાઉસ કૂર્પર્સ પ્રા. લિ. અને અર્સ્ટ એન્ડ યંગ પ્રા. લિ. દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ કંપની અરજી નં. ૨૫૯ ઓફ ૨૦૦૭ના અરજદારોને પૂરો પાડવામાં આવ્યો નહોતો. તેથી, આક્ષેપકારોને અહેવાલ અંગે ટિપ્પણી કરવાની ન્યાયસંગત તકથી વંચિત રાખવામાં આવ્યા છે.

૨૦.(૩) કારણ કે આઈપીસીએલના ઇક્વિટી શેરધારકોની બેઠકના દિવસે શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ નિરીક્ષણ માટે ખુલ્લો રાખવામાં આવ્યો હતો, તેથી અહેવાલનું માત્ર નિરીક્ષણ કરવાથી અહેવાલ અંગે ટિપ્પણી કરવાની ન્યાયસંગત તક પ્રાપ્ત થયેલી ગણાઈ શકતી નથી. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે શેર મૂલ્યાંકન એક તકનીકી અને જટિલ વિષય છે. આઈપીસીએલના અલ્પસંખ્યક શેરધારકો જેવા સામાન્ય વ્યક્તિઓ પાસેથી આવી નિષ્ણાતી અને તકનીકીતા ધરાવતા વિષય પર ક્ષણિક પ્રેરણાથી ટિપ્પણી કરવાની અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં. જો શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલની એક નકલ આક્ષેપકારોને પૂરી પાડવામાં આવી હોત તો અરજદાર કંપનીને કોઈ હિતવિરુદ્ધ અસર થતી નહોત. તેમ છતાં,

આક્ષેપકારો અહેવાલ અંગે ટિપ્પણી કરવા અથવા તો તેનો અભ્યાસ કરવા પણ અસમર્થ રહેવાથી ગંભીર હિતવિરુદ્ધ અસર ભોગવી રહ્યા છે.

૨૦.(૪) શેર વિનિમય અનુપાતની ન્યાયસંગતતા, યુક્તિસંગતતા અને પ્રજ્ઞાસંગતતા નક્કી કરતી વખતે કંપની અદાલતે જોવાનું રહે છે કે યોગ્ય હિસાબી સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં, યોગ્ય પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવી છે કે નહીં, અને સંબંધિત પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે કે નહીં તથા અસંબંધિત પરિબલોને બાજુએ રાખવામાં આવ્યા છે કે નહીં. તેનો અર્થ એવો થતો નથી કે શેર વિનિમય અનુપાત નિષ્ણાતો દ્વારા ભલામણ કરાયેલ હોવાનું જણાય પછી કંપની અદાલતે કોઈ તપાસ જ કરવી નહીં. હકીકતમાં, ૧૯૯૫ સપ્લિ. (૧) એસસીસી ૪૯૯ માં અહેવાલિત હિન્દુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોયીઝના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અંતિમ શેર વિનિમય અનુપાત નક્કી કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવા યોગ્ય વિવિધ પરિબલોનો ઉલ્લેખ કર્યો છે.

૨૦.(૫) વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું છે કે આ અભિપ્રાયનું પુનરોચ્ચાર ફરીથી મિહીર મફતલાલના કેસમાં (૧૯૯૭) ૧ એસ.સી.સી. ૫૭૯ ના પાનું ૬૨૦ પર કરવામાં આવ્યું છે. તેથી, વિલીનીકરણની કાર્યવાહી દરમિયાન અદાલતની દેખરેખી ભૂમિકા તેને આ બાબતની તપાસ કરવા માટે અટકાવશે નહીં કે શેર વિનિમયનો અનુપાત નક્કી કરતી વખતે નિષ્ણાતોએ તમામ સંબંધિત પરિબલોને ધ્યાનમાં લીધા હતા કે નહીં.

૨૦.(૬) કંપની અરજી ક્રમાંક ૨૫૯ ઓફ ૨૦૦૭ માં અરજદારોએ ઉજાગર કરેલા અનેક મહત્વપૂર્ણ પરિબલોનું શેર વિનિમય ગુણોત્તર નિર્ધારિત કરતી વખતે નિષ્ણાતોએ ધ્યાનમાં લીધું નથી. આવા પરિબલોમાંના કેટલાક આ મુજબ છે:

૨૦.(૭) વર્ષ ૨૦૦૨માં વિનિયોજન પછીથી આઈ.પી.સી.એલ.ની સંપત્તિઓનું નવું મૂલ્યાંકન હાથ ધરવામાં આવ્યું નથી. બીજી તરફ, હાલની વિલીનીકરણ યોજનાના પ્રસ્તાવ પહેલાં રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડની સંપત્તિઓનું ઓછામાં ઓછા ચાર પ્રસંગે મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું છે. તેથી આઈ.પી.સી.એલ.નું મૂલ્ય ગંભીર રીતે ઓછું આંકવામાં આવ્યું છે.

૨૦.(૮) આઈપીસીએલનું રોકડ અનામત પ્રમાણ રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના રોકડ અનામત પ્રમાણ કરતાં વધુ ઉપલબ્ધ છે.

૨૦.(૯) રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડનો ભાવ-આવક ગુણોત્તર ૧૯ છે, જ્યારે આઈ.પી.સી.એલ.નો ભાવ-આવક ગુણોત્તર ૬ છે. આ રીતે, આઈ.પી.સી.એલ. રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ કરતાં ૩ ગણો વધુ મજબૂત છે. આઈ.પી.સી.એલ. પાસે એટલી વધુ આવક ઉપાર્જન કરવાની ક્ષમતા છે.

૨૦.(૧૦) આઈ.પી.સી.એલ. વર્ષ ૨૦૦૨થી રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડની સહયોગી કંપની છે. આઈ.પી.સી.એલ.ની શેરહોલ્ડિંગ રચના દર્શાવશે કે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ આઈ.પી.સી.એલ.માં નિયંત્રણકારી હિસ્સેદારી ધરાવે છે. તેના કારણે, શેર વિનિમય અનુપાત સ્વીકારતા પહેલાં આઈ.પી.સી.એલ. અને રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ સાથે સ્વતંત્ર અને નિષ્પક્ષ વ્યાવસાયિક વ્યવહાર થયો હતો તે દર્શાવવાનો ભારે બોજ અરજદાર કંપની પર આવે છે.

૨૦.(૧૧) શેર મૂલવણી અહેવાલ પર નજર કરતાં એ પણ જણાય છે કે બે કંપનીઓ (રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ અને આઈપીસીએલ) સંબંધિત કોઈ હકીકતો અને આંકડાઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી. બે કંપનીઓ સંબંધિત હકીકતો અને આંકડાઓનો કોઈ ઉલ્લેખ કર્યા વગર, નિષ્ણાતોએ કોઈ હકીકતો અને આંકડાઓ દર્શાવ્યા વિના રૂ. ૧૦/- ના મુખમૂલ્ય ધરાવતા રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડના સંપૂર્ણ ચૂકવાયેલા એક ઇક્વિટી શેર બદલ રૂ. ૧૦/- ના મુખમૂલ્ય ધરાવતા આઈપીસીએલના સંપૂર્ણ ચૂકવાયેલા પાંચ ઇક્વિટી શેરનો શેર વિનિમય અનુપાત ભલામણ કર્યો છે. એ અજાણ્યું નથી કે મૂલવણીમાં આંકડાશાસ્ત્ર, ગણિત અને આર્થિક નમૂનાઓનો સમાવેશ થાય છે. શેર મૂલવણી અહેવાલમાં કોઈ ગણિત અથવા આંકડાશાસ્ત્ર અથવા અર્થમિતિ અપનાવવામાં આવેલ નથી. નિષ્ણાતોના નિષ્કર્ષને બે કંપનીઓની હકીકતો અને આંકડાઓ પર આધાર રાખીને જ અલગ પાડી શકાય. કારણ કે બે કંપનીઓની હકીકતો અને આંકડાઓ શેર મૂલવણી અહેવાલમાં સંપૂર્ણપણે ગેરહાજર છે, તેથી વાંધાકર્તાઓ માટે અહેવાલ અંગે ટિપ્પણી કરવી પણ શક્ય નથી. શેર મૂલવણી અહેવાલમાં ઓછામાં ઓછું એટલું તો દર્શાવવું જ જોઈએ કે શેર વિનિમય અનુપાત નક્કી કરવા માટે બે કંપનીઓના સંબંધિત પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે. અન્યથા, શેર મૂલવણી અહેવાલ નિષ્ણાતોનું માત્ર ઇપ્સે ડિક્સિટ બની રહે છે.

૨૦.(૧૨) એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલના પૃષ્ઠ ૫ પર દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે આઈ.પી.સી.એલ.નું બજાર મૂલ્ય છેલ્લા ત્રણ મહિનામાં વેપાર થયેલા શેરોના મૂલ્ય અને જથ્થાનો સરેરાશ કાઢીને ગણવામાં આવ્યું છે. સમાન રીતે,

અહેવાલમાં એ પણ ઉલ્લેખ છે કે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડનું બજાર મૂલ્ય પણ છેલ્લા ત્રણ મહિનામાં વેપાર થયેલા મૂલ્ય અને જથ્થાનો સરેરાશ કાઢીને ગણવામાં આવ્યું છે. સ્પષ્ટ છે કે સંબંધિત કંપનીઓનું બજાર મૂલ્ય ન્યાયસંગત રીતે નક્કી કરવા માટે ત્રણ મહિનાનો આ સમયગાળો અતિશય ટૂંકો છે. મિહીર મફતલાલના કેસમાં (ઉપરોક્ત), ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ એમ/એસ. સી.સી. ચોક્કસી એન્ડ કંપનીએ અગાઉના ૨૪ મહિનાના ઇકિવટી શેરોના બજારભાવને ધ્યાનમાં લીધો હતો (પૃષ્ઠ ૬૧૯ પરિચ્છેદ ૪૦). હાલના મામલામાં, અરજદાર ૧.૪.૨૦૦૬ થી અમલમાં આવે તેવી પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજનાને મંજૂરી મેળવવા માગે છે. જ્યારે અરજદાર કંપની ૧.૪.૨૦૦૬ થી અમલ માટે મંજૂરી માગે છે, ત્યારે સામાન્ય બુદ્ધિ એવી માંગ કરે છે કે સંબંધિત કંપનીઓનું બજાર મૂલ્ય ૧.૪.૨૦૦૬ પહેલાંના છેલ્લા ૧૨ મહિનામાં વેપાર થયેલા શેરોના મૂલ્ય અને જથ્થાનો સરેરાશ કાઢીને ગણવું જોઈએ. તેના બદલે, હાલના મામલામાં, ડિસેમ્બર ૨૦૦૬ થી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૭ સુધીનો સમયગાળો નિષ્ણાતોએ સંબંધિત કંપનીઓનું બજાર મૂલ્ય કાઢવા માટે ધ્યાનમાં લીધો છે. આ સ્પષ્ટપણે અન્યાયી, પ્રથમદર્શને મનસ્વી અને પ્રગટપણે ગેરકાયદેસર છે. સંબંધિત કંપનીઓનું વાસ્તવિક બજાર મૂલ્ય માત્ર ડિસેમ્બર ૨૦૦૬ થી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૭ દરમિયાન વેપાર થયેલા શેરોના મૂલ્ય અને જથ્થાનો સરેરાશ કાઢીને નક્કી થઈ શક્યું હોત નહીં, કારણ કે ત્યાં સુધીમાં સમગ્ર બજારને બંને કંપનીઓ વચ્ચેની પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજનાની જાણ થઈ ગઈ હતી. સ્પષ્ટ છે કે સંબંધિત કંપનીઓનું બજાર મૂલ્ય નક્કી કરતી વખતે સહાત્મક તત્વ ટાળી શકાયું હોત નહીં, કારણ કે પ્રસ્તાવિત વિલીનીકરણ યોજનાના સમાચાર બજારમાં પ્રવેશતા જ સંબંધિત કંપનીઓના શેરોમાં વેપાર વધ્યો હોત. સંબંધિત કંપનીઓનું વાસ્તવિક બજાર મૂલ્ય નિર્ધારિત કરવા માટે ૧.૪.૨૦૦૬ પૂર્વના ૧૨ મહિનાનો સમયગાળો નિષ્ણાતોએ ધ્યાનમાં લેવો જરૂરી

હતો. હાલના મામલામાં એવું કરવામાં આવ્યું નથી, તેથી સહેલાઈથી અનુમાન કરી શકાય છે કે શેર વિનિમય અનુપાત સહાત્મક અસરથી પીડિત છે.

૨૦.(૧૩) વિગતવાર મૂલ્યાંકન અહેવાલના અભાવે, અરજદાર કંપની વિરુદ્ધ દુર્ભાવના અને ગૌણ હેતુ અંગેનો અનુમાન ઊભો થાય છે. યોજના ન્યાયસંગત, વાજબી અને જાહેર નીતિ / હિતના વિરુદ્ધ નથી તે સાબિત કરવાનો ભાર અરજદાર કંપની પર છે; જેના અભાવે કંપની અદાલત પોતાની દેખરેખ અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ યોજનાને રદ કરી શકે છે.

૨૦.(૧૪) ઉપરોક્ત વાંધાઓના સમર્થનમાં, વાંધાકારોએ આધાર રાખ્યો છે :

(૧) ઇન રે. ટોરેન્ટ પાવર એ.ઈ.સી. લિ. (૨૦૦૭) ૩૮ કમ્પ. કેસિસ ૧૩૯ (પૃષ્ઠ ૧૬૦-૧૬૧ પર)

(૨) જી.એલ. સુલતાનિયા વિ. સેબી (૨૦૦૭) ૫ એસસીસી ૧૩૩.

શેર વિનિમય અનુપાત અંગે શ્રી શાલિન મહેતાએ, વિદ્વાન વકીલ તરીકે, કરેલ વધારાની રજૂઆતો – પ્રતિઉત્તરમાં:

૨૦.(૧૫) શેર વિનિમય અનુપાત અંગેની નીચે મુજબની વધારાની ખામીઓ અને અનિયમિતતાઓ છે:

૨૦.(૧૬) જો કે મૌખિક દલીલો દરમિયાન અરજદાર કંપની તરફથી એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે વર્તમાન કાર્યવાહી દરમિયાન શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ અધિકૃત લિક્વિડેટરના અહેવાલ સાથે સંલગ્ન છે, તો પણ ઉક્ત અહેવાલ કોઈપણ રીતે શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ

નથી. અધિકૃત લિક્વિડેટરના અહેવાલ સાથે પરિશિષ્ટરૂપે જોડાયેલ ૯.૩.૨૦૦૭ તારીખનું પત્ર શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ કહી શકાય નહીં. વધુમાં વધુ એટલું જ કહી શકાય કે તે નિષ્ણાતો દ્વારા જારી કરાયેલું એક પત્ર/પ્રમાણપત્ર છે, જેમાં તેઓએ આ ભલામણ કરી હતી કે આઈ.પી.સી.એલ.ના પૂર્ણચૂકવેલા ઇક્વિટી શેરોના પાંચ શેરોના બદલે રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડનો એક પૂર્ણચૂકવેલો ઇક્વિટી શેર આપવાનો શેર વિનિમય અનુપાત નક્કી કરવામાં આવે. ૧૪.૪.૨૦૦૭ના રોજ યોજાયેલી ઇક્વિટી શેરધારકોની બેઠકમાં અરજદાર કંપની દ્વારા નિરીક્ષણ માટે ખુલ્લું રાખવામાં આવેલ દસ્તાવેજ શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ નહોતો, પરંતુ નિષ્ણાતો દ્વારા જારી કરાયેલું તા. ૯.૩.૨૦૦૭નું આ પત્ર/પ્રમાણપત્ર હતું.

૨૦.(૧૭) આઈ.પી.સી.એલ.ના ઇક્વિટી શેરધારકોની ૧૪.૪.૨૦૦૭ના રોજ યોજાયેલી બેઠકમાં, આક્ષેપકર્તાઓ દ્વારા માંગ ઉઠાવવામાં આવી હોવા છતાં, શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ જાહેર ન કરીને, અરજદાર કંપનીએ કંપનીઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમ ૩૯૧(૨) ની જોગવાઈ હેઠળ આવશ્યક હોય તેવું સત્ય, પૂર્ણ અને ન્યાયસંગત જાહેરકરણ કર્યું નથી. કોઈપણ વિલય યોજનામાં, શેર વિનિમય અનુપાત સૌથી મૂળભૂત અને આધારભૂત દસ્તાવેજ છે. શેર વિનિમય અનુપાત માત્ર શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ પરથી જ નિર્ધારિત કરી શકાય છે. તેથી, જ્યારે શેર વિનિમય અનુપાત અંગે વિશિષ્ટ આક્ષેપ ઉઠાવવામાં આવે, ત્યારે અરજદાર કંપની માટે એ અનિવાર્ય બને છે કે વિલય યોજનાનો વિચાર કરવા માટે બોલાવવામાં આવેલી અને પ્રસ્તાવિત ઇક્વિટી શેરધારકોની બેઠકમાં શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ રજૂ કરીને શેરોના મૂલ્યાંકનનું જાહેરકરણ કરે. અહીં સુધી કે મિહીર

મફતલાલના પ્રકરણમાં (ઉપરોક્ત) એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે કંપનીઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩૯૧(૨) ની જોગવાઈના અનુબંધ મુજબ કલ્પાયેલ સાચો, યોગ્ય અને

ન્યાયસંગત ખુલાસો કરવામાં ન આવે તો કોઈપણ વિલીનીકરણ યોજના નિષ્ફળ જવાની બાંહેધરી છે. વર્તમાન પ્રકરણમાં, અરજદાર કંપની દ્વારા શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ નિરીક્ષણ માટે ખુલ્લો રાખવામાં આવ્યો નહોતો, અરજદાર કંપનીના ઇક્વિટી શેરધારકોની ૧૪.૪.૨૦૦૭ ના રોજ યોજાયેલી બેઠકમાં તેનો ખુલાસો કરવામાં આવ્યો નહોતો, અને શેર વિનિમયના અનુપાત અંગે વાંધો ઉઠાવી ઇક્વિટી શેરધારકોની બેઠકમાં આ બાબતે તેમણે વિશિષ્ટ માંગણી કરી હોવા છતાં વાંધાર્થીઓને તેની નકલ પૂરું પાડવામાં આવી નહોતી; તેથી વર્તમાન વિલીનીકરણ યોજના અનુબંધની જોગવાઈનો ભંગ કરતી છે કંપનીઝ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩૯૧(૨).

૨૦.(૧૮) હાલની કાર્યવાહી માં અધિકૃત લિક્વિડેટરના અહેવાલ સાથે સંલગ્ન ૯.૩.૨૦૦૭ તારીખનો દસ્તાવેજ નીચેના કારણોસર શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ નથી:

(એ) નિર્ધારિત કરવામાં આવેલ મૂલ્યાંકનના સમર્થનમાં કોઈ આંકડા/તારીખ દસ્તાવેજમાંથી ઉલ્લેખવામાં આવ્યા નથી.

(બી) દસ્તાવેજ પરથી જણાય છે કે નિષ્ણાતો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવામાં આવ્યા હોવાનું જણાવાયેલા ત્રણ હિસાબી પદ્ધતિઓએ ત્રણ અલગ અલગ મૂલ્યાંકનો આપ્યા છે. જોકે, દરેક હિસાબી પદ્ધતિ હેઠળનું વિશ્લેષણ દસ્તાવેજમાં દર્શાવવામાં આવ્યું નથી.

(સી) દસ્તાવેજમાં તે પરિબળોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી, જેઓને નિષ્ણાતોએ શેર વિનિમય ગુણોત્તર પર પહોંચતી વખતે ધ્યાનમાં લીધા હતા. સામાન્ય રીતે શેર વિનિમય ગુણોત્તર નક્કી કરવા માટે જે પરિબળો ધ્યાનમાં લેવાતા હોય છે, તે (૧૯૯૫) સપ્તિ.

(૧) એસ.સી.સી. ૪૯૯ માં અહેવાલિત હિન્દુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોઈઝના કેસમાં સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવ્યા છે.

(ડી) દસ્તાવેજથી સ્પષ્ટ થાય છે કે નિષ્ણાતોએ શેરોના મૂલ્યાંકનના હેતુસર ત્રણેય હિસાબી પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કર્યો છે. જોકે, નિષ્ણાતોએ ભલામણ કરી હતી કે ‘આવક’ અભિગમ અને ‘બજાર’ અભિગમ હેઠળ નિર્ધારિત મૂલ્યને ‘આધારભૂત સંપત્તિઓ’ અભિગમ હેઠળ નિર્ધારિત મૂલ્યની સરખામણીએ વધુ વજન આપવું જરૂરી છે. પરંતુ દસ્તાવેજમાંથી એવું પ્રકાશિત થતું નથી કે પ્રથમ બે પદ્ધતિઓને ત્રીજી પદ્ધતિની સરખામણીએ કેટલું વધુ વજન આપવામાં આવ્યું હતું.

૨૦.(૧૯) શેર વિનિમય અનુપાત સંબંધે કંપની અદાલતનું અધિકારક્ષેત્ર પર્યવેક્ષી છે. આ પર્યવેક્ષી અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ, કંપની અદાલત નીચેનું કરી શકે છે.

(એ) અદાલત જોઈ શકે છે કે નિષ્ણાતોએ સંબંધિત પરિબલોને ધ્યાનમાં લીધા છે કે નહીં.

(બી) અદાલત જોઈ શકે છે કે નિષ્ણાતોએ યોગ્ય હિસાબી સિદ્ધાંતો લાગુ કર્યા છે.

(સી) અદાલત જોઈ શકે છે કે અન્ય પરિબલોની કિંમતે કોઈ એક પરિબલને અયોગ્ય રીતે અતિશય ભાર અથવા પ્રાધાન્ય અપાયેલું નથી.

(ડી) અદાલત જોઈ શકે છે કે નિષ્ણાતોનો નિર્ણય તર્કવિરુદ્ધ નથી અથવા પ્રથમદર્શને અચુકિતસંગત નથી.

(ઈ) નિષ્ણાતો દ્વારા શેર વિનિમયનું પ્રમાણ નક્કી કરતી વખતે યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં તે અદાલત જોઈ શકે છે.

(એફ) અદાલત જોઈ શકે છે કે નિષ્ણાતો દ્વારા કરવામાં આવેલ શેરોના મૂલ્યાંકનથી વ્યાપક રીતે કંપનીનું મૂલ્ય પ્રતિબિંબિત થાય છે કે નહીં.

૨૦.(૨૦) આ હાંસલ માત્ર ત્યારે જ થઈ શકે છે જ્યારે શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ કંપની અદાલતના અવલોકન માટે વિલીનીકરણ કાર્યવાહીના રેકૉર્ડ પર મુકવામાં આવે. માનનીય

સર્વોચ્ચ અદાલત અથવા કોઈપણ વડી અદાલતનો એવો એકપણ નિર્ણય નથી કે વિલીનીકરણ કાર્યવાહીમાં શેર મૂલ્યાંકન અહેવાલ કંપની અદાલતને અથવા શેર વિનિમય ગુણોત્તર સામે પડકાર ઉઠાવનાર આક્ષેપકર્તાઓને આપવાની જરૂર નથી.

કોનો ભાર:

૨૦.(૨૧) વિલીનીકરણની યોજના ન્યાયસંગત, યથોચિત, વાજબી, અતિઅન્યાયી ન હોય, જાહેર હિતના વિરુદ્ધ ન હોય, જાહેર નીતિના વિરુદ્ધ ન હોય અને ગેરકાયદેસર ન હોય તે સાબિત કરવાનો ભાર અરજદાર કંપની ઉપર છે. આ યોજના અરજદાર કંપની દ્વારા પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવી છે. તેથી, તેની વિરુદ્ધ સ્થિતિ દર્શાવવાનો ભાર વાંધાકર્તાઓ ઉપર હોઈ શકે નહીં.

૨૦.(૨૨) ૬ બીમાર એકમો, અર્થાત્ એપોલો ફાઇબર્સ લિમિટેડ, સેન્ટ્રલ ઇન્ડિયા પોલીએસ્ટર્સ લિમિટેડ, ઇન્ડિયા પોલિફાઇબર્સનું અત્યંત તાજેતરનું એકીકરણ લિમિટેડ, ઓરિસા પોલીફાઇબર્સ લિમિટેડ, રેકોન સિનથેટિક્સ લિમિટેડ અને સિલવાસા ઇન્ડસ્ટ્રીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડનું વર્ષ ૨૦૦૬માં આઈપીસીએલમાં વિલીનીકરણ થવાને કારણે, ઓછામાં ઓછું કાગળ પર તો, આઈપીસીએલના નફામાં ઘટાડો થયો છે. શેર વિનિમયનો ગુણોત્તર નક્કી કરતી વખતે નિષ્ણાતો દ્વારા આ પાસાને ધ્યાનમાં લેવો જરૂરી હતો.

પ્રોક્સીઝ:

૨૧. આઈ.પી.સી.એલ.ના કેટલાક લઘુમતી ઇક્વિટી શેરધારકો પાસેથી પ્રોક્સી મેળવવામાં અરજદાર કંપનીએ ગંભીર અનિયમિતતાઓ આચરી હતી. આઈ.પી.સી.એલ.ના કેટલાક લઘુમતી ઇક્વિટી શેરધારકોને ઇક્વિટી શેરધારકોની બેઠકના દિવસ પહેલાં આઈ.પી.સી.એલ.ના વિભાગપ્રમુખોએ ખાલી પ્રોક્સી ફોર્મ પર સહી કરવા માટે ધમકાવ્યા હતા અથવા દબાણ કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રથમ, આઈ.પી.સી.એલ.ના નોંધાયેલ કામદાર

સંધોએ તા. ૧૦.૪.૨૦૦૭ના રોજ પત્ર લખીને આ બાબતે આઈ.પી.સી.એલ.ના અધ્યક્ષને ફરિયાદ કરી હતી. બીજું, ઉપરોક્ત ફરિયાદ તા. ૧૪.૪.૨૦૦૭ના રોજ ઇકિવટી શેરધારકોની બેઠકના અધ્યક્ષ સમક્ષ કરવામાં આવી હતી. તા. ૧૭.૪.૨૦૦૭ના રોજ આ બાબતે સિક્યુરિટીઝ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયાના અધ્યક્ષ સમક્ષ પણ ફરિયાદ કરવામાં આવી હતી.

૨૧.(૧) અધ્યક્ષના અહેવાલમાં માત્ર એટલું જ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે જેમણે અગાઉ પ્રોક્સી આપી હતી તે તમામ વ્યક્તિઓ જો બેઠકમાં હાજર રહે તો તેમને મતદાન કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે અને તેમની અગાઉ આપવામાં આવેલ પ્રોક્સી રદ ગણાશે. પરંતુ, અધ્યક્ષના અહેવાલમાં અરજદાર કંપનીએ કેટલાક ઇકિવટી શેરધારકોને ખાલી પ્રોક્સી ફોર્મ પર સહી કરવા માટે ધમકાવ્યા અને દબાણ કર્યું તે મુદ્દાનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી. સ્પષ્ટ છે કે અરજદાર કંપની બેદરકાર વર્તન માટે દોષિત હતી. અરજદાર કંપની કાયદાની પ્રક્રિયાને વટાવી જવા માટે દોષિત હતી. આઈ.પી.સી.એલ.ના કેટલાક ઇકિવટી શેરધારકો વિરુદ્ધ અરજદાર કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલ આવી દુર્ભાવનાપૂર્ણ કાર્યવાહી નીચે મુજબ થતી હશે:

૨૧.(૨) કંપનીઝ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ હેઠળ વાર્ષિક સામાન્ય સભા યોજવા અંગે જોગવાઈ કરતી કલમ ૧૬૬નું ઉલ્લંઘન કરતી.

૨૧.(૩) આઈ.પી.સી.એલ.ના સંગઠનના નિયમોનું ઉલ્લંઘન કરતી, જેમાં પ્રોક્સી આપવાની રીત અને પદ્ધતિ નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે.

૨૧.(૪) કંપની અરજી ક્રમાંક ૧૨૬ ઓફ ૨૦૦૭માં કંપની અરજીપત્ર ક્રમાંક ૯૩ ઓફ ૨૦૦૭માં તા. ૨૩.૪.૨૦૦૭ના રોજ પારિત વડી અદાલતના આદેશનું ઉલ્લંઘન કરતી. આ આદેશમાં, અદાલતે એવો આદેશ કર્યો હતો કે પ્રોક્સી દ્વારા મતદાન કરવાની પરવાનગી છે,

શરતે કે પ્રોક્સી નિર્ધારિત પ્રાર્થનામાં હોય અને ઉપરોક્ત બેઠકમાં હાજર રહેવા અને મતદાન કરવા હકદાર વ્યક્તિ અથવા તેના અધિકૃત પ્રતિનિધિ દ્વારા યથાવિધિ સહી કરાયેલ હોય. તેથી, સ્પષ્ટ છે કે જો પ્રોક્સી ગેરકાયદેસર રીતે મેળવવામાં આવી હોય, તો તે તા. ૨૩.૪.૨૦૦૭ના વડી અદાલતના આદેશના વિરુદ્ધ જશે.

રજૂઆતો: (સંદર્ભે: ડિબેન્યરધારકો સાથે સુરક્ષિત લેણદારોની સંયુક્ત બેઠક)

૨૨. ડિબેન્યરધારકો અને સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ વચ્ચેની બેઠક અલગથી યોજવાની અને ડિબેન્યરધારકોને પોતાનામાં જ એક અલગ વર્ગ તરીકે ગણવાના:

૨૨.(૧) આઈ.પી.સી.એલ.ના ડિબેન્યરધારકો આઈ.પી.સી.એલ.ના સુરક્ષિત ઋણદાતાઓથી ભિન્ન અને અલગ એવો એક વર્ગ બનાવતા હતા. તેથી ડિબેન્યરધારકોને સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ સાથે એકત્રિત કરી શકાય તેમ નહોતાં. અરજદાર કંપની દ્વારા ડિબેન્યરધારકોની અલગ બેઠક બોલાવવી આવશ્યક હતી.

૨૨.(૨) નીચે દર્શાવેલા કારણોસર આઈ.પી.સી.એલ.ના ડિબેન્યરધારકોને પોતાનામાં જ એક વર્ગ તરીકે તથા સુરક્ષિત ઋણદાતાઓથી અલગ અને ભિન્ન તરીકે ગણવા આવશ્યક છે આઈપીસીએલ.

૨૨.(૩) વાણિજ્યિક કાયદો અને સામાન્ય કાયદો દેનદારોની ત્રણ વ્યાપક શ્રેણીઓ/વર્ગોને માન્યતા આપે છે, એટલે કે, દેનદારો, સુરક્ષિત અગ્રતા ધરાવતા દેનદારો અને અસુરક્ષિત દેનદારો. [પામર્સ કંપની લો, ૨૧મી આવૃત્તિ, પાનું ૭૦૦: (૧૯૭૦) ૪૦ કંપની કેસેસ ૮૧૯ (પાનું ૮૭૭ પર) ગુજરાત; ઇન રે અમદાવાદ માણેકચોક એન્ડ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લિમિટેડ.

૨૨.(૪) આઈ.પી.સી.એલ.ના ડિબેન્યરધારકો પ્રાધાન્યપ્રાપ્ત લેણદારોની શ્રેણી / વર્ગમાં આવે છે. અરજદાર કંપનીના સમાપનના પ્રસંગે, આઈ.પી.સી.એલ.ના ડિબેન્યરધારકોને આઈ.પી.સી.એલ.ના ગીરૂદક ધરાવતા અને ગીરૂદક વિના લેણદારોની સરખામણીએ પ્રથમ પ્રાધાન્યથી ચુકવણી કરવામાં આવશે.

૨૨.(૫) કંપનીઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૬માં ડિબેન્યરધારકોના હિતોના સંરક્ષણ માટે વિશેષ જોગવાઈઓ કરવામાં આવી છે. આ સંદર્ભમાં વિદ્વાન વકીલે કલમ ૧૧૭અનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, જે ડિબેન્યર ટ્રસ્ટ અંગે જોગવાઈ કરે છે; કલમ ૧૧૭બ ડિબેન્યર ટ્રસ્ટીની નિમણૂક તથા ડિબેન્યર ટ્રસ્ટીઓના કર્તવ્યો અંગે જોગવાઈ કરે છે. કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ ૧૧૭ક કંપની પર સુરક્ષા સર્જવાની તથા ડિબેન્યર રીડેમ્પ્શન રિઝર્વ રચવાની જવાબદારી અંગે જોગવાઈ કરે છે. આ કલમો કંપનીઓ (સંશોધન) અધિનિયમ, ૨૦૦૦ દ્વારા, ૧૩.૧૨.૨૦૦૦થી અમલમાં આવે તે રીતે, અનુવર્તી રીતે ઉમેરવામાં આવી છે. આથી, કંપનીઓ અધિનિયમનો આશય ડિબેન્યરધારકોના વર્ગને વિશેષ સંરક્ષણ પ્રદાન કરવાનો છે. કંપનીઓ અધિનિયમ ડિબેન્યરધારકોને પ્રાપ્ત વિશેષ અને અનન્ય દરજ્જાને માન્યતા આપે છે. આ વિશેષ જોગવાઈઓ કંપનીના સુરક્ષિત અને અસુરક્ષિત દેવાનદારોને લાગુ પડવાની નથી. તેથી, કંપનીઓ અધિનિયમ પોતે જ ડિબેન્યરધારકો અને સુરક્ષિત દેવાનદારો વચ્ચે ભેદ કરે છે.

૨૨.(૬) આઈપીસીએલના સંઘનિયમોમાં પણ ડિબેન્યર અને ડિબેન્યરધારક માટે અલગથી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે (આઈપીસીએલના સંઘનિયમોના પૃષ્ઠ ૪૫ થી ૪૭). આ જોગવાઈઓમાં આઈપીસીએલના સુરક્ષિત લેણદારો અંગે કોઈ ઉલ્લેખ નથી. તેથી, આઈપીસીએલના સંઘનિયમો પણ ડિબેન્યરધારકોને એક અલગ દરજ્જો પ્રદાન કરે છે.

૨૨.(૭) આઈ.પી.સી.એલ.ની ૩૧.૩.૨૦૦૬ની તારીખે રહેલી તુલનાપત્રકમાં પણ ઋણપત્રો અને ઋણપત્રધારકોને અલગ રીતે ગણવામાં આવ્યા છે. ઋણપત્રોને અન્ય સુરક્ષિત મુદતી ઋણો અને કાર્યકારી મૂડીના ઋણો સાથે એકત્રિત કરવામાં આવ્યા નથી.

૨૨.(૮) આઈ.પી.સી.એલ.ના ડિબેન્યરધારકો અને આઈ.પી.સી.એલ.ના સુરક્ષિત લેન્ડારોને કંપનીની સંપત્તિઓ પર ભિન્ન પ્રકારના પ્રભાર છે. જ્યાં નોન-કન્વર્ટિબલ ડિબેન્યર્સ ગુજરાત રાજ્યમાં, જિલ્લો વડોદરા, ગામ અંગઢ ખાતે આવેલી ૨.૦૪ એકર જમીનના તે તમામ ટુકડાઓ અને પાર્સલો પર, તેમજ ત્યાં આવેલી બધી રચનાઓ પર અને કંપનીના વડોદરા સંકુલ ખાતે આવેલી તથા તે સાથે સંકળાયેલ હાલની અને ભાવિ બધી જ પ્લાન્ટ, મશીનરી અને ઉપકરણો પર પ્રથમ સમન્યાયી ગીરણના માર્ગે સુરક્ષિત છે, અને બાકીના ડિબેન્યર્સ ગીરણધારકો દ્વારા તથા યોજના અનુસાર કંપનીએ સંપાદિત કરેલી મિલ્કતો પરના પ્રભારોથી સુરક્ષિત છે, ત્યાં ટર્મ લોન ગુજરાત રાજ્યમાં, જિલ્લો વડોદરા, ગામ અંગઢ ખાતે આવેલી એક એકર જમીન પર, તેમજ ત્યાં આવેલી બધી રચનાઓ પર અને તે સાથે સંકળાયેલ હાલની અને ભાવિ બધી જ પ્લાન્ટ, મશીનરી અને ઉપકરણો પર, અને કંપનીના વડોદરા તથા ગાંધાર સંકુલોની બાકી રહેલી સંપૂર્ણ સ્થાવર સંપત્તિઓ પર, ઉક્ત સંકુલોની બધી જમીનના ટુકડાઓ અને પાર્સલોને બાદ કરતાં, સુરક્ષિત છે; અને બેંકો તરફથી મળેલી કાર્યકારી મૂડી લોન વડોદરા, ગાંધાર, નાગોઠાણે, અલ્હાબાદ અને સિલ્વાસા એકમો ખાતેના કાચા માલના જથ્થા, પ્રક્રિયામાં રહેલા જથ્થા, તૈયાર માલ, ભંડાર, વસૂલાતપાત્ર રકમો અને પરિવહનમાં રહેલા માલના હાઇપોથેકેશન દ્વારા સુરક્ષિત છે, . તેથી, ડિબેન્યર ધારકોના અધિકારો, હિતો અને બોજા, સુરક્ષિત લેણદારોના

અધિકારો, હિતો અને બોજાથી અસમાન છે. આવી અસમાનતાના કારણે, ડિબેન્યર ધારકોને સુરક્ષિત લેણદારો સાથે એકત્રિત કરી શકાતા નથી.

૨૨.(૯) તા. ૧૪.૪.૨૦૦૭ના રોજ યોજાયેલી સુરક્ષિત ઋણદાતાઓની બેઠક અંગે કંપની અરજીના પાનું ૧૧૫ ઉપરનો અધ્યક્ષનો અહેવાલ, આઈ.પી.સી.એલ.ના ડિબેન્યરધારકો અને આઈ.પી.સી.એલ.ના સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ વચ્ચેના મતદાનના પ્રકારને ક્યારેય પણ પ્રતિબિંબિત કરતો નથી. બેઠકમાં હાજર રહ્યા હોવાનું કહેવાતા ૫૧ સુરક્ષિત ઋણદાતાઓમાંથી (ડિબેન્યરધારકો સહિત), અધ્યક્ષના અહેવાલમાં એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું નથી કે તેમાંના કેટલા ડિબેન્યરધારકો હતા અને કેટલા સુરક્ષિત ઋણદાતા હતા. કંપની અરજી ક્રમાંક ૨૫૯ ઓફ ૨૦૦૭ના અરજદારો દ્વારા આ પાસાં અંગે લેવામાં આવેલા આ વિશિષ્ટ આક્ષેપના જવાબમાં, અરજદાર કંપનીએ પોતાની અરજીઓમાં એવું જણાવ્યું નથી કે તા. ૧૪.૪.૨૦૦૭ના રોજ યોજાયેલી સુરક્ષિત ઋણદાતાઓની બેઠકમાં કેટલા ડિબેન્યરધારકો હાજર હતા. જો અધ્યક્ષનો અહેવાલ ડિબેન્યરધારકો અને સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ, જે બે ભિન્ન અને અલગ વર્ગો છે, તેમની વચ્ચેના મતદાનના પ્રકારને પ્રતિબિંબિત કરતો ન હોય, તો પ્રસ્તાવિત વિલય યોજના મંજૂર કરી શકાય નહીં. વિદ્વાન વકીલે મેનેકચોક એન્ડ અમદાવાદ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લિમિટેડના કેસમાં (૧૯૭૦) ૪૦ કંપની કેસેસમાં અહેવાલિત નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે

૮૧૯ ખાસ કરીને પૃષ્ઠ ૮૭૩ થી ૮૭૮.

૨૨.(૧૦) કંપની અરજી ક્રમાંક ૨૫૯ ઓફ ૨૦૦૭ના અરજદારોના વિદ્વાન વકીલે, કંપની અરજી ક્રમાંક ૯૩ ઓફ ૨૦૦૭માં, આ પ્રતિપાદનના સમર્થનમાં નીચે દર્શાવેલ નિર્ણયોમાં આધાર મુક્યો છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના ડિબેન્યરધારકો આઈ.પી.સી.એલ.ના સુરક્ષિત લેણદારો કરતાં ભિન્ન અને અલગ વર્ગ રહે છે:

૨૨.(૧૧) ૧૯૯૫ સપ્તિ. (૧) એસસીસી ૪૯૯, પૃષ્ઠો ૫૧૪-૫૨૮ પર – હિન્દુસ્તાન લિવર એમ્પ્લોઈઝ' યુનિયન વિ. હિન્દુસ્તાન લિવર લિમિટેડ અને અન્ય.

૨૨.(૧૨) (૧૯૭૦) ૪૦ કંપની કેસિસ ૮૧૯ પાનું ૮૭૭ પર (ગુજરાત) માં રે. માણેકચોક એન્ડ અમદાવાદ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લિમિટેડ.

૨૨.(૧૩) (૧૯૯૪) ૭૯ કંપની કેસેસ ૨૭, પૃષ્ઠો પર

૩૭ થી ૪૦ ડી.એ. સ્વામી અને અન્ય વિ. ઇન્ડિયા મીટર લિમિટેડ (મદ્રાસ).

અરજદાર કંપની દ્વારા આક્ષેપકર્તાઓએ ઉઠાવેલા પ્રત્યેક આક્ષેપના મુદ્દા અંગેની રજૂઆતો:

(એ) સંદર્ભે:સહાયક ઉદ્યોગો:

૨૩.૧ આપત્તિકારકો અરજદાર કંપનીના ન તો શેરધારકો છે અને ન તો ઋણદાતાઓ છે અને તેથી હાલની કાર્યવાહીમાંથી તેમને કોઈ હકસ્થિતિ પ્રાપ્ત થતી નથી.

૨૩.૨ આશયપત્ર (એલ.ઓ.આઈ.) પૂર્ણ થયેલ કરાર નથી. એલ.ઓ.આઈ. ની શરતો મુજબ, એકમો એલ.ઓ.આઈ. માં નિર્ધારિત કિંમત અને ગુણવત્તાની વિશિષ્ટતાઓ પૂર્ણ કરે તે શરતે, આઈ.પી.સી.એલ. એ એકમોમાંથી પુરવઠો મેળવવાનો હતો.

૨૩.૩ એલ.ઓ.આઈ.ની શરતો અનુસાર, આઈ.પી.સી.એલ.એ એકમના ઉત્પાદનમાંથી ૫૦% મેળવવાનું હતું અને, તેથી, એકમોનું અસ્તિત્વ સંપૂર્ણપણે આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા પુરવઠો લેવામાં આવે તે પર નિર્ભર ન હતું. આઈ.પી.સી.એલ.એ ઓગસ્ટ, ૨૦૦૩થી આગળ ઓર્ડરો આપવાનું બંધ કરે તે પહેલાં અનેક વર્ષો સુધી આ એકમોથી પુરવઠો મેળવ્યો હતો, કારણ કે આ એકમો કિંમત અને ગુણવત્તાની નિર્ધારિત શરતોને અનુરૂપ રહી

શકતા ન હતા. ઓર્ડરો બંધ કરતાં પહેલાં, આઈ.પી.સી.એલ.એ આ એકમોનો સમાવેશ કરતી રાયગઢ જિલ્લા પ્લાસ્ટિક્સ ઉત્પાદકો સંઘ સાથે ચર્ચાઓ કરી હતી. જે હોય તે હોય, એલ.ઓ.આઈ.માં ઉદ્દેખિત મુજબ આઈ.પી.સી.એલ.એ આ એકમોના ‘વિકાસ તબક્કા દરમિયાન યોગ્ય સમયગાળા માટે’ આ એકમોથી પુરવઠો મેળવ્યો હતો.

૨૩.૪ ભલે જ ઉદ્દેખિત એલ.ઓ.આઈ. કરાર હતો એમ માનીએ, તો પણ વિવાદો પક્ષકારો વચ્ચેના કથિત કરારના અમલીકરણ અંગે રહેશે અને આઈ.પી.સી.એલ.ની જો કોઈ જવાબદારીઓ હોય, તો તે વિલીનીકરણ પછી હસ્તાંતરી કંપની દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે. આ અદાલત, કંપની અદાલત તરીકે, આ બાબતોનો વિચાર કરવાની યોગ્ય મંચ નથી અને વિરોધકર્તાઓ જો તેવી ઈચ્છા ધરાવતા હોય, તો યોગ્ય મંચનો આશરો લઈ શકે છે.

૨૩.૫ વાંધાકર્તાઓમાંથી એક, એટલે કે, શોન પ્લાસ્ટિક્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (‘શોન’), એ આઈ.પી.સી.એલ. વિરુદ્ધ અન્ય બાબતો સાથે કરારનું પાલન કરવા માટે દિશા-નિર્દેશોની માંગ સાથે બોમ્બે વડી અદાલતમાં અરજી દાખલ કરી હતી. બોમ્બે વડી અદાલતે અરજી ફગાવતા નોંધ્યું હતું કે તેમાં ઉઠાવવામાં આવેલ વિવાદ કરારલક્ષી સ્વરૂપનો હતો અને તેનો ઉપાય માત્ર યોગ્ય સ્વરૂપે અથવા લવાદ દ્વારા જ ઉપલબ્ધ છે. તે મુજબ, વાદ ક્રમાંક ૩૨/૨૦૦૬ તરીકે શોને અલીબાગ અદાલતમાં વાદ દાખલ કર્યો છે, જે બાકી છે.

૨૩.૬ યોજનાની કલમ ૬ મુજબ, વિલીનીકરણ અમલમાં આવ્યા પછી, આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા અથવા તેના વિરુદ્ધ બાકી રહેલા તમામ દાવાઓ અને કાનૂની કાર્યવાહી સ્થાનાંતરીત કંપની દ્વારા અથવા તેના વિરુદ્ધ ચાલુ રાખવામાં આવશે. તેમનો

એવો કેસ પણ નથી કે સ્થાનાંતરીત કંપની તેમના દાવાઓનું પાલન કરવામાં અસમર્થ રહેશે.

૨૩.૭ યુનિટ્સ દ્વારા આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે તે મુજબ, યુનિટ્સ દ્વારા ૫૦૦ કામદારોને રોજગારમાં રાખવામાં આવ્યા હતા. જોકે, યુનિટ્સે કહેવાતા પી.એ.પી.ના રોજગારને સાબિત કરતું કોઈપણ પુરાવું રજૂ કર્યું નથી. વધુમાં, આ બાબતે આ અદાલતમાં દાખલ કરાયેલા વાંધાઓમાં કે નાગરિક દાવામાં અગાઉ ક્યારેય પ્રાર્થના કરવામાં આવી નહોતી. ઉપરાંત, કહેવાતા પી.એ.પી.એ ક્યારેય વાંધો ઉઠાવ્યો નથી કે પોતાની ફરિયાદો લઈને અરજદાર કંપનીનો સંપર્ક કર્યો નથી. હકીકતમાં, આઈ.પી.સી.એલ.એ પોતાની નાગોઠાણો પ્લાન્ટ ખાતે ૬૦૦થી વધુ પી.એ.પી.ને પોતે જ રોજગારમાં રાખ્યા હતા. તેથી, યુનિટ્સ દ્વારા પોતાના રોજગારમાં રાખવામાં આવેલા કામદારો અંગેની જવાબદારી/દાયિત્વ હંમેશા યુનિટ્સ પર જ રહેશે અને તેનો વર્તમાન યોજનાથી કોઈ સંબંધ નથી.

૨૩.૮ વિલય અમલમાં આવતા, યોજનાની કલમ ૬ મુજબ, હસ્તાંતરક કંપની દ્વારા અથવા તેના વિરુદ્ધ બાકી રહેલી કોઈપણ કાર્યવાહી હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની દ્વારા અથવા તેના વિરુદ્ધ ચાલુ રહેશે. તેથી, યોજનાને મંજૂરી મળ્યાના આધારે બરોડા જિલ્લા અદાલતમાં તેમના દાવાનો વિચારાધીન રહેવાનો કથિત પ્રદેશિક અધિકારક્ષેત્ર ગુમાવવાનો વાંધાકર્તાઓનો પ્રશ્ન ઉદ્ભવતો નથી.

(બી) પુનઃ અ.જા./અ.જ.જ. અનામત:

૨૪.૧ આરંભમાં, કારણ કે આ અદાલતના તા. મે ૮, ૨૦૦૭ ના આદેશના અનુસંધાને આક્ષેપકર્તા દ્વારા કેન્દ્ર સરકાર સમક્ષ કરવામાં આવેલી રજૂઆત હાલમાં વિચારણા હેઠળ બાકી છે, તેથી આક્ષેપકર્તા એ જ મુદ્દાને ફરીથી આ અદાલત સમક્ષ ઉઠાવી શકતો નથી.

૨૪.૨ વધુમાં, યોગ્ય/અંતિમ અપીલીય મંચનું, જો કોઈ હોય, અંતિમ પરિણામ, જે હોય તે પરિસ્થિતિમાં, આઈ.પી.સી.એલ. પર તથા વિલીનીકરણ પછી, હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની પર બંધનકારક રહેશે.

૨૪.૩ ઉપરોક્તને અશ્વુણ રાખીને, આઈ.પી.સી.એલ.એ યોજનામાં અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓ માટે અનામત અંગે આવી કોઈ કલમ સામેલ કરવા ક્યારેય સંમતિ આપી નહોતી અને હકીકતમાં પણ, વાંધાકર્તાએ જેવો આક્ષેપ કર્યો છે તે મુજબ શેરધારકોના કરારમાં આવી કોઈ જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી.

(સી) વિષે: કામદારો

૨૫.૧ યોજનાની કલમ ૮.૧ કર્મચારીઓના હકોનું સંરક્ષણ કરે છે, કારણ કે તેમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે ટ્રાન્સફરી કંપનીમાં રોજગારની શરતો અને નિયમો કોઈપણ પ્રકારના વિરુદ્ધ અથવા વિરોધ વિના યથાવત રહેશે અને રોજગાર તથા વેતન સંબંધિત શરતો અને નિયમો તે કરતાં ઓછા અનુકૂળ નહીં હોય, જેના આધારે તેઓ અરજદાર કંપની દ્વારા જોડાયેલા અથવા રોજગારમાં રાખવામાં આવ્યા છે; તેથી અરજદાર કંપનીના કર્મચારીઓના હિતોનું સંપૂર્ણ રક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે. વધુમાં, ટ્રાન્સફરી કંપની એ પણ વચન આપે છે કે ટ્રાન્સફરર કંપની દ્વારા ટ્રાન્સફરર કંપનીના કોઈપણ યુનિયન/કર્મચારી સાથે કરવામાં આવેલ, જો કોઈ હોય, કરાર/સમાધાનનું પાલન તે સતત કરતી રહેશે.

રપ.૨ વિદ્વાન વકીલે હિન્દુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોયીઝ યુનિયન વિ. હિન્દુસ્તાન લીવર્સ લિ. અને અન્ય, (૧૯૯૫) ૮૩ કમ્પ. કેસ ૧ (બોમ) : (૧૯૯૪) ૪ કમ્પ. એલજે ૨૨૮ (બોમ) ના કેસમાં આપેલ ચુકાદા પર આધાર મૂક્યો છે, જેમાં અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"જ્યારે પણ કોઈ ઉપક્રમ કાયદેસર જોગવાઈથી અથવા અદાલતના આદેશ દ્વારા અન્ય નિયોજકને હસ્તાંતરિત થાય છે, ત્યારે હસ્તાંતરિત કંપનીના કામદારોનું રક્ષણ કરવા માટે સામાન્ય રીતે એવી જોગવાઈ કરવામાં આવે છે કે તેમની સેવા સતત અને અવિરિછન્ન રહેશે અને હસ્તાંતરણના કારણે તેમની સેવાની શરતો પર પ્રતિકૂળ અસર પડશે નહિ. બે કંપનીઓનું એકમાં વિલીનીકરણ થવાથી કેટલીક બાબતોમાં સેવાની શરતોમાં સમાયોજનો કરવાની આવશ્યકતા ઊભી થઈ શકે, પરંતુ તે યોગ્ય મંચ દ્વારા ઔદ્યોગિક ન્યાયનિર્ણયનો વિષય છે. બંને કંપનીઓના કર્મચારીઓના હિતનું પૂરતું સંરક્ષણ કરવામાં આવેલ હોવાથી, એમ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું કે વિલીનીકરણની યોજનામાં કોઈ ફેરફાર કરવાની આવશ્યકતા નહોતી."

રપ.૩ અરજદાર કંપની દ્વારા કામદારો/કામદારોના સંગઠન સાથે કોઈ અલગ બેઠક યોજવાની અથવા ચર્ચા કરવાની કોઈ આવશ્યકતા નથી.

રપ.૪ અરજદાર તરફના વિદ્વાન વકીલે હિન્દુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન વિ. હિન્દુસ્તાન લીવર્સ લિમિટેડ અને અન્ય, (૧૯૯૫) ૮૩ કમ્પ. કેસિસ ૩૦ : (૧૯૯૪) ૨ એસ.સી.એલ. ૧૫૭ : (૧૯૯૪) ૪ કમ્પ. એલ.જે. ૨૨૮, સપ્લ.૧ એસ.સી.સી. ૪૯૯ (એસ.સી.), પાનું ૩૮, પરા જી અને પાનું ૬૫ પરા સી માં આપેલા નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે, “વિલીનીકરણની કોઈ યોજનાને ભવિષ્યમાં સંભાવિત રીતે શું બની શકે તે અંગેની આશંકા અને કલ્પનાના આધારે દોષારોપિત કરી શકાતી નથી. વર્તમાન સ્થિતિ નિશ્ચિત છે અને તેની યોગ્ય કાળજી લેવામાં આવી છે. દીર્ઘકાળમાં શું થશે તે કોઈપણ વ્યક્તિ પૂર્વકલ્પના કરી શકતી નથી. પરંતુ આવા કલ્પિત પ્રશ્નના આધારે યોજનાને નકારી શકાતી નથી. હાલની સ્થિતિએ, યોજનાથી કામદારોને કેવી રીતે પૂર્વગ્રહ થાય છે તે દર્શાવવામાં આવ્યું નથી”.

રપ.૫ એક બાજુ, વાંધાકર્તાઓ રોજગારની સુરક્ષા માગી રહ્યા છે અને બીજી બાજુ તેઓ આર્થિક અને કાનૂની મજબૂરીના કારણે બળજબરીપૂર્વક ચાલુ રાખવામાં આવ્યાનો આક્ષેપ કરી રહ્યા છે. આ વાંધાઓ નિરાધાર છે. કામદારો વિલય પછી હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની સાથે યોજનાના હેઠળ તેમના વર્તમાન હકો સુરક્ષિત રાખીને સેવા ચાલુ રાખી શકે છે.

રપ.૬ યોજનાના અધિન કર્મચારીઓના અધિકારો સવિસ્તાર રીતે સુરક્ષિત છે. વધુમાં, કામદારો સંબંધિત તમામ સેવાની શરતો ભવિષ્યમાં લાગુ પડતા કાયદા દ્વારા નિયંત્રિત થશે.

રપ.૭ અરજદાર કંપની ઉપરોક્ત રજૂઆતોના સમર્થનમાં નીચે દર્શાવેલ ન્યાયનિર્ણયો પર આધાર રાખે છે –

(એ) ગુજરાત નાયલોન્સ લિ. વિ. ગુજરાત રાજ્ય ફર્ટિલાઇઝર્સ લિ., ૧૯૯૨(૧) જી.એલ.એચ. ૬૩૭, પરિચ્છેદ ૩૬. (સી.કે. ઠક્કર, ન્યાયાધીશ) (તત્કાલીન) (બી)

પુનઃ : હિંદુસ્તાન લીવર લિ. (૧૯૯૫) ૮૩ કમ્પ. કેસિસ ૩૯, પાનું ૬૪, પરિચ્છેદ ડી થી આગળ પાનું ૬૫ પરિચ્છેદ સી સુધી.

(સી) વિષયક: નર્મદા કેમાટુર

પેટ્રોકેમિકલ્સ લિ., (વિ.: કંપની અરજી ક્રમાંક ૧૪૭ ઓફ ૨૦૦૬ તથા અન્ય બાબતો, અપ્રકાશિત ચુકાદો તા. ૯.૧.૨૦૦૭, માનનીય શ્રી ન્યાયાધીશ એમ.આર. શાહ દ્વારા પ્રદાન કરાયેલ, પાનું ૨૩, પરિચ્છેદ ૨૭ અને ૨૮.

(ડી) ઇન રે: બ્લૂ સ્ટાર લિ., (૨૦૦૧) ૧૦૪ કમ્પ. કેસિસ ૩૭૧, પાનું ૩૮૧, ૩૮૯ અને ૩૯૫.

કંપની તરફથી કામદારો સંબંધે વધારાની રજૂઆત:

૨૫.૮ લેખિત રજૂઆતોના પરિચ્છેદ ૯ માં સંક્ષેપિત રીતે દર્શાવાયેલ ફરિયાદોના નિવારણ કરતાં, રજૂઆત દરમિયાન સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે યોજનાના અંતર્ગત કામદારો માટે નવી નોકરીમાં જોડાવાનું કોઈ બલાત્કારક બાંધછોડ નથી. દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે અરજિના પરિચ્છેદ ૨૮(૩) માં માગવામાં આવેલ રાહતનો હેતુ સેવાની સતતતા સુનિશ્ચિત કરવાનો છે. વર્તમાન કર્મચારીઓને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીની સેવામાં ન જોડાવાનો અને સેવા છોડવાનો વિકલ્પ ઉપલબ્ધ છે. તેથી, પરિચ્છેદ ૨૮(ઈ) માં માગવામાં આવેલ રાહત મંજૂર થાય તો વર્તમાન કર્મચારીબળને બળજબરીપૂર્વક હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીની સેવામાં જોડાવું પડશે, એવી જોગવાઈ છે એવી દલીલ ગેરસ્થાને છે. યોજનામાં આવતી જ સમાન જોગવાઈ આ અદાલતે ગુજરાત નાયલોન લિમિટેડના મામલે, જે ૧૯૯૨(૧) જી.એલ.એચ. ૬૩૭ માં અહેવાલિત છે (ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ૨૪), તેમજ નર્મદા કેમેચર પેટ્રોકેમિકલ્સ લિ. ના મામલે, તા. ૯.૧.૨૦૦૭ના અનહેવાલિત ચુકાદામાં, કંપની અરજી નં. ૧૪૭ સન ૨૦૦૬ (ખાસ કરીને અનહેવાલિત ચુકાદાના પરિચ્છેદ નં. ૨૭) માં

વિચારવામાં આવી છે. સમાન શબ્દરચના ધરાવતી રાહતનું એવું અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું છે કે કર્મચારીઓ પર હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીમાં જોડાવાનું કોઈ બાંધકામ નથી; આ જોગવાઈ સેવાની સતતતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે કરવામાં આવી છે અને કામદારો માટે હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીની સેવામાં ન જોડાવું ખુલ્લું છે [સંદર્ભ: (એ) ગુજરાત નાયલોન્સ લિમિટેડના મામલે ૧૯૯૨(૧) જી.એલ.એચ. ૬૩૭, પરિચ્છેદ નં. ૨૪, ૨૫, ૨૯, ૩૦ અને ૩૬; (બી) નર્મદ કેમેયર પેટ્રોકેમિકલ્સ લિ. ના મામલે તા. ૯.૧.૨૦૦૭નો અનહેવાલિત ચુકાદો, પરિચ્છેદ ૨૭ અને ૨૮; [સી] હિન્દુસ્તાન લીવર લિમિટેડ, ૧૯૯૫ (૮૩) કંપની કેસિસ પાનું ૩૦ પરિચ્છેદ બી થી જ, પૃષ્ઠ ૬૪, પરિચ્છેદ ડી થી આગળ પાનું ૬૫ પરિચ્છેદ-સી]

૨૫.૯ તેઓ સાથે વાટાઘાટોની પ્રક્રિયામાં પરામર્શ કરવામાં આવ્યો નહોતો અને વિલીનીકરણ યોજનાને માટે તેમની સંમતિ લેવામાં આવી નહોતી એવી ફરિયાદ બાબતે, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે મેનેજમેન્ટ, મેટ્રુર બર્ડસેલ લિ. વિ. મેટ્રુર બર્ડસેલ લિ. ના કર્મચારીઓ અને અન્ય એક ના મામલામાં આપેલા નિર્ણયનો સંદર્ભ લઈ શકાય, જે એ.આઈ.આર. ૨૦૦૬ એસ.સી. ૨૦૫૬ માં અહેવાલિત છે.

૨૫.૧૦ તેથી, વિલય યોજનાને હસ્તાંતરક કંપનીના કામદારોની સંમતિ આવશ્યક નથી.

૨૫.૧૧ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૨૫એફએફ હસ્તાંતરક કંપનીના કામદારોના હકો અંગે જોગવાઈ કરે છે. હસ્તાંતરણ માટે તેમની સંમતિ આવશ્યક નથી. હસ્તગ્રાહી કંપનીમાં તેમના શોષણની માંગ કરવાનો તેઓને કોઈ હક્ક પણ નથી. જો નવો નિયોજક વર્તમાન સેવા શરતો અને સેવાની સાતત્યતાનું રક્ષણ કરવા તૈયાર ન હોય, તો

હસ્તાંતરક કંપનીના કર્મચારીઓનો એકમાત્ર હક્ક ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ રપએફએફ(૧) માં નિર્દિષ્ટ મુજબનો જ છે. નિર્વિવાદ રીતે, યોજનાના ખંડ ૮ માં સેવા શરતો અને સેવાની સાતત્યતાના રક્ષણ માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, અને તેથી કામદારોની કોઈ “કલ્પિત છટાણી” થતી નથી. ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ રપએફએફ, જે કોઈ ઉપક્રમની માલિંકી અથવા વ્યવસ્થાપનના હસ્તા તરણ માટે જોગવાઈ કરે છે, તે એવી જોગવાઈ કરતી નથી કે હસ્તગ્રાહી નિયોજક સેવા શરતો અને સેવાની સાતત્યતાનું રક્ષણ કરે તેવી સ્થિતિમાં પણ કોઈ કામદાર હસ્તગ્રાહી નિયોજકની સેવામાં જોડાવા ઈચ્છતો ન હોય, તો આવા કામદારોને પોતાની સેવા સ્વૈચ્છિક રીતે છોડી દેવાથી કર્મચારીને જે મળે છે તેનાથી વધુ કંઈ મેળવવાનો હકદાર ગણવો જોઈએ.

રપ.૧૨ વધુમાં એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે કંપનીઝ એક્ટની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ સંપૂર્ણ સંહિતા છે. આ જોગવાઈઓ વિલીનીકરણ અથવા એકીકરણના પ્રસંગે કામદારો સાથે પરામર્શ કરવાની કોઈ જોગવાઈ કરતી નથી. માત્ર કંપનીના સભ્યો અને દેવાદારોની બેઠકોની જ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. સંઘ દ્વારા એવી કોઈ કાયદેસરની જોગવાઈ અથવા કાનૂની સિદ્ધાંત દર્શાવવામાં આવ્યો નથી, જે માન્ય યોજનાની શરત તરીકે આ બાબત નિર્ધારિત કરે કે વાટાઘાટોની પ્રક્રિયા દરમિયાન કામદારો સાથે પરામર્શ કરાયો હોવો જોઈએ અથવા વિલીનીકરણ યોજના ઘડતા પહેલાં કામદારો સાથે પરામર્શ કરવામાં વ્યવસ્થાપન તરફથી થયેલી નિષ્ફળતા યોજનાને અમાન્ય બનાવે.

રપ.૧૩ નોંધવું જરૂરી છે કે આ દલીલના સમર્થનમાં, કે યોજનાની તૈયારી સમયે અથવા વાટાઘાટો દરમિયાન અથવા આઈ.પી.સી.એલ.ને આર.આઈ.એલ. સાથે વિલીન કરવાનો

નિર્ણય લેવાયો ત્યારે કામદારો સાથે પરામર્શ કરવો જોઈતો હતો, યુનિયનો દ્વારા કોઈ વૈધાનિક જોગવાઈ દર્શાવવામાં આવી નથી અને ન તો કોઈ બંધનકારક નજિરનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. આવી જોગવાઈના અભાવે, એવું કહી શકાય નહીં કે યોજના કાયદા વિરુદ્ધ છે.

રપ.૧૪ હિંદુસ્તાન લીવર લિમિટેડ વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, જે (૨૦૦૪) ૯ એસ.સી.સી. ૪૩૮ માં અહેવાલિત છે, તે મામલામાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ક્રમાંક ૧૦ અને ૧૧ માં અવલોકન કર્યું છે.

રપ.૧૫ કામદારોને અરજાની સુનાવણીના સમયે સાંભળવામાં આવવાનો અધિકાર છે એવી આપત્તિઓ પર વિચાર કરવાની જરૂર નથી, કારણ કે તેઓને પહેલેથી જ સાંભળવામાં આવ્યા છે અને યોજનાને લઈને કામદારોને આપત્તિ ઉઠાવવાનો હક નથી એવી કોઈ આપત્તિ લેવામાં આવી નથી.

રપ.૧૬ અમલગમેશન પછી કામદારોના હકો જેટલા સંબંધિત છે, તેટલા અંગે આ સુસ્થાપિત છે કે કામદારો માટે હંમેશાં હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના કર્મચારી બનવા, તેવી માંગ ઉઠાવવા, એવો લાભ દાવો કરવા અને ઔદ્યોગિક કાયદા હેઠળ જેવાં વિવાદો અનુમત્ય હોય તેવાં વિવાદો ઉઠાવવા ખુલ્લું રહે છે.

રૂપ.૧૭ યોજનાની કલમ ૮ કોઈપણ રીતે કામદારોના આ અધિકારને અવરોધતી નથી. યોજનાની કલમ ૮ જે જોગવાઈ કરે છે તે એટલી કે, યોજનાના “આધારે”, હસ્તાંતરક કંપનીના કર્મચારીઓ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના કર્મચારીઓને લાગુ પડતી અને ઉપલબ્ધ રોજગાર નીતિઓ અથવા કોઈ યોજનાઓ કે લાભો માટે હકદાર રહેશે નહીં. સ્પષ્ટ રીતે, આથી હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના કર્મચારી બન્યા પછી, તે કંપનીના કર્મચારીઓ તરીકે, કાયદા હેઠળ જે કોઈ આધાર માન્ય હોય તેના આધારે આવી માંગણીઓ અથવા વિવાદો ઉઠાવવાનો અથવા લાભોનો દાવો કરવાનો કર્મચારીઓનો અધિકાર છીનવાતો નથી. આવી માંગણીઓ ઉઠાવવામાં આવે તો, હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના વાંધાઓના આધિન રહી, તેનો નિર્ણય ઔદ્યોગિક કાયદા હેઠળની સત્તાધિકારીઓ દ્વારા કરવામાં આવશે. વર્તમાન યોજના ઔદ્યોગિક કાયદા હેઠળ કામદારોના વૈધાનિક અધિકારોને ન તો દૂર કરતી છે અને ન તો દૂર કરી શકે છે.

રૂપ.૧૮ સ્થાનાંતરગ્રાહી કંપનીના હાલના કર્મચારીઓની જેમ પરિષ્ઠતા અને બઢતી મેળવવાનો કર્મચારીઓનો અધિકાર, જેટલી હદ સુધી તે સેવાની હાલની શરતોનો ભાગ બને છે, તેટલી હદ સુધી યોજનાની કલમ ૮ દ્વારા સંરક્ષિત છે અને વિલીનીકરણ પછી તે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની જોગવાઈઓ દ્વારા અને વિશેષ કરીને ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૯(એ) દ્વારા શાસિત રહેશે. કંપનીએ સર્વોચ્ચ અદાલતના મેટ્રુર બિયર્ડસેલ વિ. ઇટ્સ વર્કમેન, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૬ એસ.સી. ૨૦૫૬ (ફકરો ૧૦) ના ચુકાદા પર પણ ખાસ કરીને આધાર મૂક્યો હતો.

(ડી) જાહેર હિત અને જાહેર નીતિ:

૨૬.(૧) યોજનાની શરતો મુજબ, હસ્તાંતરક કંપનીની બધી જ સંપત્તિઓ તેમજ બધી જ જવાબદારીઓ ગ્રહીત કંપનીને હસ્તાંતરિત થશે. સંપત્તિ/જવાબદારીઓની કોઈ એક વિશિષ્ટ વસ્તુને અલગથી જોવી શક્ય નથી. આઈ.પી.સી.એલ.ના અનામતોનો દુરુપયોગ થશે અથવા તે નષ્ટ થઈ જશે એવો પ્રશ્ન નિરાધાર અને કોઈપણ તત્ત્વવિહોણો છે. ગ્રહીત કંપની હસ્તાંતરક કંપનીની સંપત્તિઓનો દુરુપયોગ કરવા ઇચ્છે છે એવો આક્ષેપ પણ નિરાધાર અને કોઈપણ તત્ત્વવિહોણો છે. યોજનામાં તેમજ યોજનાના સ્પષ્ટીકરણ નિવેદનમાં દર્શાવેલ કારણોસર હસ્તાંતરક કંપનીના તમામ ઉપક્રમો ગ્રહીત કંપની સાથે વિલીન કરવામાં આવશે.

૨૬.(૨) ઇન રે. એચ.સી.એલ. ઇન્ફોસિસ્ટમ્સ લિમિટેડ, એચ.સી.એલ. ઇન્ફિનેટ લિમિટેડ અને એચ.સી.એલ. ટેકનોલોજીસ લિમિટેડ (૨૦૦૪) કમ્પ. કેસ ૮૬૧ (ડેલ), માં ગોઠવણની યોજનાને એ આધારે પડકારવામાં આવી હતી કે કંપની નફાકારક વ્યવસાયને બહાર કાઢી રહી છે. આ અંગે વાંધાકારક એ ટી.વી. મુલાકાતનો ઉદ્દેશ કર્યો હતો. તેવામાં એવો ઠરાવ થયો હતો (પરિચ્છેદ ૩૧) કે, "... હાલના કેસમાં શેરહોલ્ડરોના પ્રબળ બહુમતિએ યોજનાને મંજૂરી આપેલી હોવાથી, તે હસ્તક્ષેપકર્તાના અભિપ્રાયને અતિક્રમિત કરી શકતી નથી. કંપનીના નફાકારક વ્યવસાયને બહાર કાઢવાનો પ્રયત્ન થઈ રહ્યો છે અને તે સ્થિતિમાં અલ્પમતી શેરહોલ્ડરો લાભથી વંચિત રહી જશે એવો વાંધાકારકનો આક્ષેપ પણ મેં યોગ્ય મહત્વ આપીને વિચારેલો છે. ઉપરોક્ત આક્ષેપના સમર્થનમાં કોઈ આધાર રજૂ કરવામાં આવેલો નથી. તેથી, ઉપરોક્ત દલીલ પણ કોઈપણ ગુણ વગરની છે".

૨૬.(૩) ત્રીજો વાંધો પરોક્ષ રીતે મૂડીહિસ્સા નિવેશ પાછો ખેંચવાના સરકારના નિર્ણયને પડકારે છે. આવા પ્રકારના ક્ષુદ્ર વાંધાનો વિલયની કાર્યવાહી દરમિયાન નિવારણ થઈ શકતું નથી અને આ યોજનાને મંજૂરી આપતી વખતે આ અદાલતે તેનો કોઈપણ રીતે વિચાર કરવો જોઈએ નહીં.

૨૬.(૪) યોજના તમામ પ્રક્રિયાત્મક ઔપચારિકતાઓનું પાલન કરે છે. યોજનામાં જરૂરી તમામ ખુલાસાઓ કરવામાં આવ્યા છે. યોજનાના તર્કસંગત લાભોનો ઉલ્લેખ યોજનામાં જ કરવામાં આવ્યો છે. પડદો ભેદવાનો વાંધાકારકોનો આક્ષેપ કોઈ તત્ત્વ ધરાવતો નથી. વધુમાં, અરજદાર કંપનીએ જરૂરી વિગતો સાથે યોજના અગાઉથી જ રજૂ કરી દીધી છે. અરજદાર કંપનીને વધુમાં વધુ આ દર્શાવવા કહેવું કે યોજના સમસ્ત સમુદાયના હિતમાં લાભદાયક છે, તે અનાવશ્યક, અનિરૂપણીય અને કાયદા હેઠળ આવશ્યકતા નથી. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્થિર કરાયેલ કાયદો એવો છે કે યોજના જાહેર નીતિના વિરુદ્ધ અથવા જાહેર હિતના વિરોધમાં હોવી જોઈએ નહીં. યોજના જાહેર નીતિના વિરુદ્ધ અથવા જાહેર હિતના વિરોધમાં છે તે દર્શાવવાનો ભાર વાંધાકારકો પર છે. તેઓ તે દર્શાવવામાં સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ ગયા છે.

૨૬.(૫) અરજદારના વિદ્વાન વકીલ બાલ્કો એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન (રેજડ.) વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૨૦૦૨) ૧૦૮ કમ્પ. કેસિસ ૧૯૩ (એસ.સી.), પાનું ૨૩૬ ના નિર્ણય પર આધાર રાખે છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“આર્થિક નીતિઓની પ્રજ્ઞા અને યોગ્યતા સામાન્ય રીતે ન્યાયિક સમીક્ષા માટે સ્વીકાર્ય નથી, જો સુધી એવું દર્શાવી શકાય નહીં કે તે નીતિ કોઈ વૈધાનિક જોગવાઈ અથવા

સંવિધાનના વિરુદ્ધ છે. તે માટે અદાલત વિવિધ આર્થિક નીતિઓના સાપેક્ષ ગુણદોષો પર વિચાર કરી શકે એવી કે એમાંથી વધુ બુદ્ધિસંગત અથવા વધુ ઉત્તમ નીતિ વિકસાવી શકાય કે નહીં તે અંગે વિચાર કરવાની નથી. કોઈ નીતિની યોગ્યતાની કસોટી કરવા માટે યોગ્ય મંચ સંસદ છે, અદાલતો નહીં. આર્થિક મુદ્દાઓ સંબંધિત નીતિ-નિર્ણયના મામલામાં, અદાલતોને કોઈ તપાસ અથવા અનુસંધાન હાથ ધરવામાં અત્યંત સાવચેત રહેવું જોઈએ અને નિષ્ણાતો જેમણે કોઈ નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા હોય તેમના નિષ્કર્ષોને કલંકિત કરવા બાબતે અચકાટ રાખવો જોઈએ, સિવાય કે અદાલતને એ અંગે સંતોષ થાય કે નિર્ણયમાં જાતે જ ગેરકાયદેસરતા છે. સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૧૬ હેઠળના સંરક્ષણના અધિકારોનું અસ્તિત્વ સરકારના વિનિવેશ કરવાનો અધિકાર રોકી દે તેવી અસર કરી શકે તેમ નથી. તેમજ કર્મચારીઓ વિનિવેશ પ્રક્રિયાના વિવિધ તબક્કાઓ પર સતત પરામર્શનો અધિકાર દાવો કરી શકે તેમ નથી. જો વિનિવેશ પ્રક્રિયા કોઈ કાયદાનો ભંગ કર્યા વિના પૂર્ણ કરવામાં આવે, તો વિનિવેશના પરિણામે ઊભા થતા સામાન્ય પરિણામો અનિવાર્ય રીતે અનુસરવાના રહે.”

(ઈ) ઇજારાશાહી સ્થિતિ:

૨૬.(૬) વિલયના અનુસંધાને કોઈ ઇજારાશાહી સ્થિતિ ઊભી થવાનો પ્રશ્ન જ ઉપસ્થિત થતો નથી. આક્ષેપકર્તાઓ એ બતાવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે આઈ.પી.સી.એલ. ને આર.આઈ.એલ. સાથે વિલીન કરવાથી આર.આઈ.એલ. માટે ઇજારાશાહી સ્થિતિ કેવી રીતે ઊભી થશે.

૨૬.(૭) કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આઈ.પી.સી.એલ. ના શેરો આર.આઈ.એલ.ના પક્ષે વિનિવેશ કર્યા બાદ આઈ.પી.સી.એલ. પહેલેથી જ આર.આઈ.એલ.ની સહયોગી કંપની છે. આ સંબંધનો ખુલાસો આર.આઈ.એલ. અને આઈ.પી.સી.એલ.ના વાર્ષિક અહેવાલોમાં કરવામાં આવ્યો છે.

૨૬.(૮) આક્ષેપકર્તાઓના વકીલો દ્વારા આધાર લેવામાં આવેલી ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ જસ્ટિસની યુ.એસ. માર્ગદર્શિકાઓ વર્તમાન વિલય કાર્યવાહી માટે સંબંધિત નથી. ભારતમાં ટ્રસ્ટ-વિરોધી કાયદાઓ હેઠળ સહયોગી કંપનીનું મૂળ કંપની સાથે વિલય પ્રતિબંધિત કરતી કોઈ વૈધાનિક આવશ્યકતા નથી.

૨૬.(૯) તેથી, આક્ષેપકર્તાઓએ જે આક્ષેપ કર્યો છે તે પ્રમાણે આર.આઈ.એલ.ના પક્ષે કોઈ ઇજારાશાહી સ્થિતિ ઊભી થવાનો પ્રશ્ન જ નથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે. પ્રાદેશિક નિયામક અને સત્તાવાર લિક્વિડેટર, જે વૈધાનિક સત્તાધિકારીઓ છે, તેમણે આ યોજના તથા અરજદાર કંપની પાસેથી પોતાની માંગણી મુજબ મંગાવવામાં આવેલા તમામ સંબંધિત પત્રવ્યવહાર અને દસ્તાવેજોની તપાસ કર્યા બાદ યોજનાથી સંપૂર્ણપણે સંતોષ વ્યક્ત કર્યો હતો અને અદાલતને પ્રમાણિત કર્યું હતું કે યોજના જાહેર નીતિના વિરોધમાં નહોતી અને અરજદાર કંપનીના કારોબાર સભ્યોના હિતને અથવા જાહેર હિતને પ્રતિકૂળ પડે તેવી રીતે સંચાલિત કરવામાં આવ્યા નહોતા. આ ઉપરાંત, બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ લિમિટેડ અને નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ બન્નેએ પણ લિસ્ટિંગ એગ્રીમેન્ટની કલમ ૨૪(એફ) હેઠળ યોજનાને મંજૂરી આપી હતી.

૨૬.(૧૦) વિદ્વાન વકીલ રજૂ કરે છે કે રિલાયન્સ પેટ્રોલિયમ લિમિટેડ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (૨૦૦૨) (ઓ) જી.એલ.એચ.ઈ.એલ. ૨૧૦૫૭૯, પરિચ્છેદ ૧૭ (કંપની પિટિશન નં. ૭૫/૨૦૦૨, તા. ૧૩.૯.૨૦૦૨ના રોજ નક્કી થયેલ) માં ગુજરાત વડી અદાલતનો નિર્ણય આ મુજબ છે: “એક વધુ આક્ષેપ એ છે કે અદાલતે જાહેર હિતના આધાર પર યોજનાને પોતાની મંજૂરી આપવાનું નકારવું જોઈએ, કારણ કે વિલયના પરિણામે માલના ઉત્પાદન અને વેચાણ સંબંધે ઇજારાશાહી ઊભી થશે. કોઈ પણ અધિનિયમ, નિયમ કે વિનિયમ અથવા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ એવું કશું દર્શાવવામાં આવ્યું નથી કે જેના આધારે કંપની અદાલત, યોજના મંજૂર થવાથી ઇજારાશાહી ઊભી થવાની શક્યતા કે સંભાવના હોય ત્યારે, યોજનાને મંજૂરી આપવાના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ ન કરી શકે. સર્વોચ્ચ અદાલતે વારંવાર જણાવ્યું છે કે કંપનીના શ્રેષ્ઠ હિતમાં શું છે તે નક્કી કરવાનું કામ હિસ્સેદારોનું છે અને જો હિસ્સેદારોએ સમજદાર વ્યવસાયિકોની દૃષ્ટિ અપનાવી એવો નિર્ણય કર્યો હોય તો અદાલત માટે તેના ઉપર નિર્ણયકર્તા બની બેસવું યોગ્ય નથી. વધુમાં, એ બતાવવા માટે નોંધ પર કંઈ પણ લાવવામાં આવ્યું નથી કે ભલે ઇજારાશાહી ઊભી થાય, તો પણ તે જાહેર હિતને અથવા દેશના આર્થિક હિતને પ્રતિકૂળ અસર કરશે, જે સંબંધિત અસર ધરાવતો પરિબળ બની શકે.”

૨૬.(૧૧) ઉપરોક્ત રજૂઆતોના સમર્થનમાં અરજદાર કંપની નીચેના સત્તાધિક નિર્ણયો પર આધાર રાખે છે –

(એ) ઇન રે: હિન્દુસ્તાન લીવર લિ. (૧૯૯૫) ૮૩ કંપની કેસિસ ૩૦, પાનું ૬૫ પરિચ્છેદ એફ થી જી.

(બી) ઇન રે: રિલાયન્સ પેટ્રોલિયમ લિ., ૨૦૦૨(ઓ) જીએલએચઈએલ ૨૧૦૫૭૯ પાનું ૪, ફરો ૧૭.

(એફ) ગુમ હેતુ અને આવરણ ભેદન:

૨૬.(૧૨) ગુમ પાસાની બાબતે, બન્ને કંપનીઓએ દર્શાવ્યું છે કે બેલેન્સ શીટ, જાહેર નોટિસ જારી કરવામાં આવી છે. અધિકૃત લિક્વિડેટરે પણ અહેવાલ દાખલ કર્યો છે. પ્રાદેશિક નિયામકે પણ અહેવાલ દાખલ કર્યો છે. આ બધા પાસાઓનું વિચારણ કરતાં, જે ગુમ હેતુઓનો દાવો કરવામાં આવે છે તે યોગ્ય નથી.

(જી) પડદો ભેદવો:

૨૬.(૧૩) પડદો ભેદવા અંગે, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના અનેક નિર્ણયો છે. આ સંદર્ભે હું રમૈયાદ્સ કંપની અધિનિયમનો ઉલ્લેખ કરું છું, જેમાં વિદ્વાન લેખકે પડદો ભેદવાના મુદ્દાની ચર્ચા કરી છે. જો કંપની કરચોરી કરવા ઇચ્છતી હોય અને વિલીનીકરણ માટે કોઈ ગૂઢ હેતુ હોય, તો પડદો ઉઠાવી શકાય. અહીં તેના વિશે જરાય પણ ઉલ્લેખ નથી અને પડદો ઉઠાવવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. આ તકરાર સુસ્થાપિત નથી.

(એચ) સંબંધે શેર વિનિમય અનુપાત

૨૭.૧ કંપનીઓ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧-૩૯૪ હેઠળ, પ્રાધાન્યથી શેર વિનિમય અનુપાત નક્કી કરવા માટે સ્વતંત્ર મૂલ્યાંકનકારો દ્વારા મૂલ્યાંકન કરાવવાની કોઈ વૈધાનિક આવશ્યકતા નથી. કંપનીઓના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સને શેર વિનિમય અનુપાત પ્રસ્તાવિત કરવા માટે માર્ગદર્શન અને સહાયતા પૂરું પાડવા માટે જ તેનું મહત્વ છે.

૨૭.૨ વધુમાં, શેર વિનિમય અનુપાતની ગણતરી માન્યતાપ્રાપ્ત મૂલ્યાંકનકારોએ, એટલે કે બે પ્રતિષ્ઠિત ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ ફર્મોએ, કરી છે અને એકવાર મૂલ્યાંકનકારો દ્વારા તે નક્કી

કરવામાં આવ્યું હોય પછી, અદાલત આ મામલાની તકનીકી બાબતોમાં પ્રવેશી, અપીલી અદાલત તરીકે શેર વિનિમય અનુપાતનું નિર્ધારણ કરી શકે નહીં.

૨૭.૩ અરજદાર કંપની (૧૯૯૫) ૮૩ કમ્પ. કેસિસ ૩૦ (એસસી) માં અહેવાલિત હિન્દુસ્તાન લીવરના કેસમાં આપેલ નિર્ણય પર, પાનું ૩૭, પરિષ્દે બી અને સી ખાતે, આધાર રાખે છે, "... વિલયના દાવાને મંજૂરી આપતાં અદાલતના અધિકારક્ષેત્રનો ઉદ્દેશ એ નિર્ધારિત કરવો નથી કે તે નિર્ધારણ અંકગણિતીય કસોટીને ગણિતીય ચોકસાઈથી પૂર્ણ કરે છે કે નહીં. કંપની અદાલત અપીલી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી નથી. તે ન્યાયસંગતતાના આધાર પર સ્થપાયેલ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે. માત્ર એટલા માટે હસ્તક્ષેપ કરવો તેની ફરજ નથી કે મૂલ્યાંકનકર્તાએ જે આંકડા નક્કી કર્યા હોય તે, અન્ય પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવી હોત તો જેટલા ઉત્તમ થયા હોત તેટલા ન હોય. આવશ્યક બાબત એ છે કે આપું નિર્ધારણ કાયદાના વિરુદ્ધ ન હોવું જોઈએ અને જે કંપનીનું વિલય થવાનું હતું તેના શેરહોલ્ડરો માટે તે અન્યાયી ન હોવું જોઈએ. અદાલતની ફરજ એથી સંતોષ પામવાની છે કે મૂલ્યાંકન કાયદા અનુસાર કરવામાં આવ્યું હતું અને તે સ્વતંત્ર સંસ્થા દ્વારા હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું".

૨૭.૪ અરજદાર કંપનીના ઇક્વિટી શેરધારકોએ, શેર વિનિમય અનુપાતને સમાવેશ કરતી યોજનાને, પ્રચંડ બહુમતીથી મંજૂરી આપી છે.

૨૭.૫ અરજકર્તા કંપનીએ મિહીર એચ. મફતલાલ વિ. મફતલાલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. (ઉપરોક્ત) માં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયના પરિષ્દે ૪૦ પર આધાર મૂક્યો હતો, જેનો ઉલ્લેખ ગુજરાત વડી અદાલતે રિલાયન્સ પેટ્રોલિયમ લિ., વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા

(૨૦૦૨) (૦) જી.એલ.એચ.ઈ.એલ., ૨૧૦૫૭૯, (કોરમ: ડી.એ. મહેતા, ન્યાયમૂર્તિ) [કંપની પિટિશન નં. ૭૫ ઓફ ૨૦૦૨, જેનો નિર્ણય ૧૩.૯.૨૦૦૨ ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો] માં કર્યો હતો, જેમાં પરિષેદ ૨૩ ખાતે અદાલતે આ રીતે અવલોકન કર્યું હતું કે “... એ બાબત પણ ધ્યાનમાં રાખવાની છે કે કયો વિનિમય ગુણોત્તર વધુ ઉત્તમ છે તે સારી રીતે માહિતગાર ઇક્વિટી શેરધારકોના વ્યાપારી નિર્ણયના ક્ષેત્રમાં આવે છે. પ્રસ્તાવિત યોજનાના આધારે રહેલા પોતાના લાભ અને હિતને જાણતા, જગતજ્ઞાન ધરાવતા અને વાજબી વ્યક્તિઓ ગણાતા ઇક્વિટી શેરધારકોના આ મૂલ્યનિર્ણય સામે અદાલતે અપીલમાં બેસવાનું નથી. તેમણે સંપૂર્ણ સમજ સાથે આ ગુણોત્તરને તેમજ સમગ્ર યોજનાને મંજૂરી આપી છે..”

૨૭.૬ મૂલ્યાંકન અહેવાલ બેઠક પહેલાં તમામ શેરહોલ્ડરો માટે નિરીક્ષણ માટે ખુલ્લો રાખવામાં આવ્યો હતો. શેરહોલ્ડરોની બેઠક બોલાવતી નોટિસમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મૂલ્યાંકનકારોના અહેવાલની નકલ ઓછામાં ઓછા ૨૧ દિવસ માટે નિરીક્ષણાર્થે ઉપલબ્ધ હતી (કંપની પિટિશન ૯૩ ઓફ ૨૦૦૭ ના પાનું ૨૯૨). તેમ છતાં, કોઈપણ વાંધાકારકોએ તે જનું નિરીક્ષણ કરવાની તકનો લાભ લીધો નહોતો અથવા અહેવાલની નકલ માંગતા એવા નિરીક્ષણ માટે કોઈ વાંધો ઉઠાવ્યો નહોતો.

૨૭.૭ મૂલ્યાંકન અહેવાલ શેરહોલ્ડરોને પરિભ્રમણ કરાવવા અંગે કોઈ વૈધાનિક આવશ્યકતા નથી તથા અદાલતમાં મૂલ્યાંકન અહેવાલ દાખલ કરવાની પણ કોઈ વૈધાનિક આવશ્યકતા નથી. કોઈપણ સ્થિતિમાં, મૂલ્યાંકન અહેવાલ કાર્યવાહીનો અભિલેખનો ભાગ

છે, કારણ કે તે આ અદાલતમાં રજૂ કરાયેલા અધિકૃત લિક્વિડેટરના અહેવાલ સાથે અનુબંધિત છે.

૨૭.૮ મૂલ્યાંકન અહેવાલ અદાલત સમક્ષ પણ રજૂ કરવામાં આવ્યો નહોતો એવો આક્ષેપ પણ નિરાધાર અને હકીકતમાં ખોટો છે, કારણ કે અધિકૃત લિક્વિડેટરે હાલની કાર્યવાહીમાં દાખલ કરેલ પોતાના અહેવાલ સાથે ઉક્ત મૂલ્યાંકન અહેવાલ પરિશિષ્ટરૂપે જોડ્યો છે. કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં, પ્રાદેશિક નિયામક અને અધિકૃત લિક્વિડેટર, જે કાયદેસર સત્તાધિકારીઓ છે, તેમણે મૂલ્યાંકન અહેવાલની તપાસ કરી હતી અને આ અદાલત સમક્ષ પોતાની કોઈ હરકત નથી એવી રજૂઆત કરી હતી.

૨૭.૯ શેર વિનિમય ગુણોત્તર નિર્ધારિત કરવા માટે, મૂલ્યાંકનકારોએ (૧) શુદ્ધ સંપત્તિ મૂલ્ય, (૨) આવક મૂલ્ય પદ્ધતિ અને (૩) બજાર મૂલ્ય પદ્ધતિ જેવી સુપ્રસિદ્ધ પદ્ધતિઓ અપનાવી છે. આ પદ્ધતિઓને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે હિંદુસ્તાન લીવર લિ. અને મફ્તલાલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિ.ના કેસોમાં મંજૂરી આપી છે.

૨૭.૧૦ આ આક્ષેપ કે આઈ.પી.સી.એલ.ની નફાકારકતા ઘટાડવા માટે છ પોલિએસ્ટર કંપનીઓને ૨૦૦૬માં આઈ.પી.સી.એલ. સાથે વિલીન કરવામાં આવી હતી, તે હકીકત તથા કાયદા બંને દૃષ્ટિએ અયોગ્ય છે. હકીકતમાં, વિલીનીકરણ બાદ આઈ.પી.સી.એલ.નો ટર્નઓવર અને નફો વધ્યો છે. ઉક્ત વિલીનીકરણ પૂર્ણ થઈ ચૂક્યું છે અને આ કાર્યવાહીમાંથી તેને પરોક્ષ રીતે પડકારવામાં આવી શકતું નથી.

આગળી રજૂઆતો: શેર વિનિમય અનુપાત

૨૮.૧. પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવે છે કે મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયા હાથ ધરવાની કોઈ વૈધાનિક આવશ્યકતા નથી. તે માત્ર એક સાધન છે, જે શેરહોલ્ડરોના વિચારાર્થે શેર વિનિમયનો અનુપાત પ્રસ્તાવિત કરવા માટે બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સને સહાય અને માર્ગદર્શન આપે છે. વધુમાં, કલમ ૩૯૧ શેરહોલ્ડરો/અદાલત સમક્ષ વિગતવાર ગણતરીઓ દર્શાવવાની આવશ્યકતા મૂકતી નથી. વાંધાકારકો દ્વારા આધાર લેવાયેલ સુલ્તાનિયાનો કેસ હાલના કેસમાં સંબંધિત નથી, કારણ કે તે કેસ સેબી ટેકઓવર રેગ્યુલેશન્સ સંબંધિત હતો, જેમાં શેરોનું લેવડદેવડ અવારનવાર ન થતી હોય તેવા કેસમાં મૂલ્યાંકનના સિદ્ધાંતો નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે. આવી નિર્દેશનાઓ અધિનિયમની કલમ ૩૯૧-૩૯૪ હેઠળની વિલીનીકરણ યોજનામાં કશી રીતે સંબંધિત નથી. (પૃ. ૫૭)

એ બાબતનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવે છે કે હિન્દુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન વિ. હિન્દુસ્તાન લીવર લિ., અને અન્ય, (૧૯૯૫) ૮૩ કમ્પ. કેસેસ ૩૦ (એસસી), ના પાનું ૫૭ પર, સર્વોચ્ચ અદાલતે ગુજરાત વડી અદાલતે વ્યક્ત કરેલા અભિપ્રાયને મંજૂરી આપી છે. તેમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે “આ અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠ સમક્ષ જીતેન્દ્ર આર. સુખડિયા વિ. એલેમ્બિક કેમિકલ વર્ક્સ કો. લિ., (૧૯૮૭) ૩ કમ્પ એલજે ૧૪૧ : (૧૯૮૮) ૬૪ કમ્પ. કેસેસ ૨૦૬, ના કેસમાં સમાન પ્રશ્ન વિચારણા માટે આવ્યો હતો. તે પણ વિલીનીકરણનો કેસ હતો. તે કેસમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે વિલીનીકરણ પામતી બે કંપનીઓના શેરોના વિનિમયનો અનુપાત, સભાની નોટિસ સાથે દર્શાવવાનો હતો. જોકે, આ વિનિમય અનુપાત કેવી રીતે

નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો તે, કલમ ૩૯૩(૧)(એ) હેઠળ પરિકલ્પિત નિવેદનમાં દર્શાવવું આવશ્યક નહોતું.”

મૂલ્યાંકન મિહીર મફતલાલ કેસ મુજબ નથી:

૨૮.૨ અરજદાર કંપની રજૂ કરે છે કે મિહીર મફતલાલ કેસમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી પરિમિતિઓનું વર્તમાન કેસમાં પાલન કરવામાં આવ્યું નથી. વધુમાં, ઉક્ત કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ક્યાંય પણ એવો અવલોકન કર્યો નથી કે શેર વિનિમય અનુપાત સુધી પહોંચવા માટે કરવામાં આવેલી કાર્યપદ્ધતિની વિગત મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં આવરી લેવી આવશ્યક છે. તેથી, વિરોધકર્તાઓનો એવો આક્ષેપ કે મૂલ્યાંકન અધિનિયમની કલમ ૩૯૧(૨) ના પરંતુક અનુસાર તથા મિહીર મફતલાલ કેસમાં નિર્ધારિત માર્ગદર્શિકાઓ અનુસાર નથી, તે નિરાધાર અને કોઈપણ ગુણવત્તા વિનાનો છે.

મૂલ્યાંકન એચ.એલ.એલ./ટોમકો કેસ અનુસાર નથી:

૨૮.૩ હાલના કેસમાં શેર વિનિમય અનુપાત નક્કી કરતી વખતે એચ.એલ.એલ./ટોમકો કેસમાં ઉદ્દેખિત 'વાઈનબર્ગ એન્ડ બ્લેન્ક' દ્વારા લખાયેલ 'ટેકઓવર્સ એન્ડ મર્જર્સ' નામના ગ્રંથમાં નિર્દિષ્ટ તમામ ૮ પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા નથી, એવી આક્ષેપકારોની દલીલ અને આક્ષેપ ખોટા અને નિરાધાર છે. હકીકતમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે વાઈનબર્ગ એન્ડ બ્લેન્ક દ્વારા ચર્ચાયેલા ૮ પરિબલોમાંથી કોઈ એક કે વધુ પરિબલોનું પાલન કરવું ફરજિયાત ઠરાવ્યું નથી અને ઉક્ત પરિબલો માત્ર ભલામણાત્મક સ્વરૂપના છે. [કૃપા કરીને (૧૯૯૫) ૮૩ કમ્પ. કેસ ૩૦ માં અહેવાલિત એચ.એલ.એલ.ના ચુકાદાના પાનું ૫૩, પરિચ્છેદ ડી અને ઈ જુઓ]. અરજદાર કંપની રજૂ કરે છે કે હાલના કેસમાં શેર વિનિમય અનુપાત નક્કી કરતી વખતે આ પરિબલોમાંથી કોઈ એક, વધુ કે તમામ પરિબલો વાસ્તવમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા હતા કે નહીં તેની તપાસ કરવામાં કોઈ સાર નથી.

કોઈપણ સ્થિતિમાં, સ્વીકાર્ય રીતે, હાલના કેસમાં મૂલ્યાંકનકારોએ શેર વિનિમય અનુપાત નક્કી કરવા માટે મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં દર્શાવ્યા મુજબ સંબંધિત પરિબલો અને પદ્ધતિઓ ધ્યાનમાં લીધી છે.

ફેમા નિયમો/સીસીઆઈ માર્ગદર્શિકાઓ મુજબ મૂલ્યાંકન નથી:

૨૮.૪ આક્ષેપકારોની એવી દલીલ કે મૂલ્યાંકન ફેમા નિયમનો / મૂડી ઇશ્યુ નિયામક (“સીસીઆઈ”) માર્ગદર્શિકાઓ મુજબ નથી, તે તત્ત્વહીન છે. આક્ષેપકારો એ દર્શાવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે અધિનિયમની કલમો ૩૯૧-૩૯૪ હેઠળના એકીકરણના સંદર્ભમાં શેર વિનિમય અનુપાત નક્કી કરવા માટે કયા ફેમા નિયમો લાગુ પડે છે. વધુમાં, સીસીઆઈ માર્ગદર્શિકાઓ ઇસવીસન ૧૯૯૨માં ઘણાં પહેલાં જ રદ કરવામાં આવી ચૂકી છે.

૨૮.૫ વાંધાકારીઓનો સર્વમૂળ આક્ષેપ એવો છે કે મૂલ્યાંકન અહેવાલ યોગ્ય નથી અને યોજના ન્યાયસંગત તથા વાજબી નથી : ઇન રે. રિલાયન્સ પેટ્રોલિયમ લિ., ૨૦૦૨(ઓ) જીએલએચઈએલ ૨૧૦૫૭૯, (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલતે (કોરમ: ડી.એ. મહેતા, ન્યાયમૂર્તિ) સમાન મુદ્દાઓનો વિચાર કરીને પરિચ્છેદ ૨૭ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

૨૭. આમ, અત્યંત બહુમતીથી, ઉપસ્થિત રહેલાઓએ ઠરાવના પક્ષમાં મતદાન કર્યું છે, અર્થાત્ તારીખ ૩.૩.૨૦૦૨ના મૂલ્યાંકન અહેવાલના આધારે પ્રસ્તાવિત શેર વિનિમય અનુપાત મુજબ યોજનાને મંજૂરી આપવાના પક્ષમાં મતદાન કર્યું છે. આ પરિસ્થિતિમાં, શેરોના મૂલ્યાંકનમાં કોઈ અયોગ્યતા હતી એવું માનવું અદાલત માટે ખુણું નથી. હકીકતમાં, મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે તેણે પોતાના મૂલ્યના નિષ્કર્ષનો આધાર ૩૧.૩.૨૦૦૧ની સ્થિતિએ બેલેન્સ શીટમાં પ્રતિબિંબિત થયેલ આર.પી.એલ. અને આર.આઈ.એલ. બંનેની સંપત્તિ અને જવાબદારીઓના આંકડાઓ પર રાખ્યો છે, સાથે જ

૩૧.૩.૧૯૯૯ અને ૩૧.૩.૨૦૦૦એ પૂર્ણ થયેલ વર્ષોના ઓડિટ કરાયેલા નાણાકીય હિસાબોને પણ ધ્યાનમાં લીધા છે. મૂલ્યાંકન અહેવાલે ૩૧.૧૨.૨૦૦૧એ પૂર્ણ થયેલ ૯ મહિનાના સમયગાળા માટેના બિન-ઓડિટ નાણાકીય હિસાબોના ઉતારાઓને પણ ધ્યાનમાં લીધા છે. આ ઉપરાંત, આર.પી.એલ. અને આર.આઈ.એલ. બંનેના વ્યવસ્થાપન સાથે થયેલ ચર્ચાઓ, જરૂરી અને સંબંધિત વ્યવસ્થાપનોએ પૂરી પાડી હોય તેવી અન્ય માહિતી, સ્પષ્ટીકરણો અને રજૂઆતો, તેમજ આવશ્યક માનવામાં આવેલ અન્ય વિશ્લેષણ, સમીક્ષાઓ અને તપાસોને પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે. મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં વધુમાં એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે મૂલ્યાંકનકારોએ કોઈ સ્વતંત્ર તપાસ કરી નથી અને મૂલ્યાંકનકારો સમક્ષ મૂકવામાં આવેલ વિવિધ માહિતી, વિગતો, સ્પષ્ટીકરણો અને રજૂઆતો માટે તેઓ કોઈ જવાબદારી સ્વીકારતા નથી. સુનાવણી દરમિયાન જોરશોરથી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ પ્રકારનો જવાબદારી-અસ્વીકાર, હકીકતમાં, શેર વિનિમય અનુપાતની માન્યતા અથવા અસલિયત બાબતે મૂલ્યાંકનકારો કોઈ જવાબદારી નકારી રહ્યા હોય તેવું ગણાશે. નોંધવું આવશ્યક છે કે મૂલ્યાંકનકારોએ નક્કી કરેલ વિનિમય અનુપાત છેતરપિંડી અને/અથવા દુર્ભાવનાથી દૂષિત છે એવું દર્શાવી શકાયું નથી. સ્થિર થયેલી કાનૂની સ્થિતિ એવી છે કે માત્ર એટલા માટે કે આ નિર્ધારણ થોડી જુદી પદ્ધતિથી કરવામાં આવ્યું હોય, જેના પરિણામે જુદો નિષ્કર્ષ આવી શકે, તે હસ્તક્ષેપને ન્યાયસંગત બનાવતું નથી, જો સુધી તે અન્યાયી હોવાનું જણાતું નથી. નોંધપોથી પર એવું કંઈ નથી જેના આધારે એવું માનવામાં આવે કે ઉપરોક્ત મૂલ્યાંકન અહેવાલ દ્વારા નોંધપોથી પર લાવવામાં આવેલ વિનિમય અનુપાત કોઈપણ રીતે અયોગ્ય અથવા અન્યાયી છે. પુનરોક્તિના જોખમે, એવું જણાવવું આવશ્યક છે કે યોજનાના પક્ષકારોની જે વ્યાવસાયિક બુદ્ધિ છે અને જેમણે આવશ્યક બહુમતીના મતથી યોજનાને સમર્થન આપી તેની ઉપયોગિતા અને ચુકિતચુક્તતા અંગે જાણકારીસભર નિર્ણય લીધો છે,

તેને અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવાની છે. આવશ્યક બહુમતીથી યોજનાની પુષ્ટિ કરનાર કંપનીના ઋણદાતાઓ અને સભ્યોએ ઉપયોગમાં લીધેલી વ્યાવસાયિક બુદ્ધિમાં અદાલતને ન તો નિષ્ણાતતા છે અને ન તો તેમાં ઊંડાણપૂર્વક પ્રવેશવાની અધિકારિતા છે.

૨૮.૬ તેથી, વાંધાકર્તાઓના આક્ષેપો, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, કે શેર વિનિમય અનુપાત નક્કી કરતી વખતે કોઈ યોગ્ય સતર્ક તપાસ કરવામાં આવી નહોતી, મૂલ્યાંકનકારોએ મૂલ્યાંકન માટે કોઈ જવાબદારી સ્વીકારી નહોતી અને તેમણે વ્યવસ્થાપન દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી માહિતી પર આધાર રાખ્યો હતો, મૂલ્યાંકનકારોએ ઓડિટ ન થયેલા આંકડાઓનો વિચાર કર્યો હતો વગેરે, તે તમામનો ઉકેલ આ અદાલતે ઉપરોક્ત કેસમાં, ખાસ કરીને તેના ફક્ત ૧૮ થી ૨૮ માં, કરી દીધો છે.

૨૮.૭ અરજદાર કંપની ઉપરોક્ત રજૂઆતોના સમર્થનમાં નીચે દર્શાવેલ નિર્ણયો પર આધાર રાખે છે –

(એ) હિંદુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન વિ. હિંદુસ્તાન લીવર લિ., અને અન્ય, (૧૯૯૫) ૮૩ કંપ. કેસ ૩૦(એસસી), પાનું ૩૭ પર, પરિચ્છેદ બી થી એચ, પાનું ૫૪, પરિચ્છેદ સી અને ડી.

(બી) રિલાયન્સ પેટ્રોલિયમ લિ., વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૦૨) (ઓ) જી.એલ.એચ.ઈ.એલ., ૨૧૦૫૭૯, પેરા ૧૮ થી ૨૮.

(સી) મિહીર મફતલાલ વિ. મફતલાલ ઇન્ડસ ટાયર્સ લિ. (૧૯૯૭) ૧ એસ.સી.સી. ૫૭૯, પાનું ૬૧૫, પરિષદ ૪૦; પાનું ૬૧૭, પરિષદ (બી) થી (ડી); પાનું ૬૧૮, પરિષદ (ડી) અને (ઈ).

(ડી) એચસીએલ ઇન્ફોસિસ્ટમ્સ લિ. (૨૦૦૪) ૧૨૧ કમ્પ. કેસ ૫૬૧ (ડેલ), પરા ૨૬ થી ૨૯.

(ઈ) ઇન રે: આર્કોય ઓવરસીઝ પ્રા. લિ., મનુ/જીજે/૦૭૧૬/૨૦૦૫, પરિષદ ૭ અને ૮.

(એફ) એચસીએલ ઇન્ફોસિસ્ટમ લિ. (૨૦૦૪) ૧૨૧ કંપની કેસ ૫૬૧(દિલ).

(જી) (૨૦૦૧) ૧૦૭ કમ્પ. કેસ ૨૩૨, પાનું ૨૩૫ થી ૨૩૮.

(એચ) (૨૦૦૦) ૯૯ કંપ. કેસ ૨૭૬.

(૧) ઇન રે: આલ્ફા ક્વાર્ટર્સ લિ. (૨૦૦૧) ૧૦૪ કમ્પ. કેસ ૭૧ (ગુજ.).

(જે) ઇન રે: ગુજરાત અંબુજા કોટસ્પિન લિ., ઇન રે: ગુજરાત અંબુજા પ્રોટીન લિ., ઇન રે: ગુજરાત અંબુજા એક્સપોર્ટ્સ લિ. (૨૦૦૧) ૧૦૪ કમ્પ. કેસ ૩૯૭ (ગુજ.).

(કે) ઇન રે: એચ.કે. ડેવ પ્રા. લિ., ઇન રે: એચ.કે. ગેસ કો. પ્રા. લિ. (૨૦૦૧) ૧૦૪ કમ્પ કેસ ૬૫૦ (ગુજ.).

(૧) અંગે: પ્રતિનિધિઓ:

૨૯. પ્રોક્સી ફોર્મો પર સહી કરાવવા માટે કોઈ બળજબરીનો ઉપાય અથવા બળનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો એવી આક્ષેપણા ખોટી, નિરાધાર અને નકામી છે.

૨૯.૧ અદાલત દ્વારા સંમેલિત સભાઓના અધ્યક્ષને અથવા કંપનીને પોતાના પ્રતિનિધિપત્ર પરત ખેંચવા અંગે એકેય વ્યક્તિએ કોઈ પત્ર સંબોધ્યો નથી.

૨૯.૨ અન્યથા પણ, બેઠક દરમિયાન અધ્યક્ષે ખાતરી આપી હતી કે કર્મચારી શેરહોલ્ડરોમાંથી કોઈએ અગાઉ પ્રતિનિધિપત્ર આપ્યું હોય, છતાં જો તેઓ બેઠકમાં હાજર હોય, તો તેઓ મતદાનમાં ભાગ લેવા હકદાર ગણાશે અને અગાઉ અપાયેલા પ્રતિનિધિપત્રોને અમાન્ય માનવામાં આવશે, જ્યારે તેમના મતોનો વિચાર કરવામાં આવશે. અધ્યક્ષે તે મુજબ તપાસકર્તાઓને પણ સૂચના આપી હતી. આ બાબત આ અદાલતમાં રજૂ કરાયેલા અધ્યક્ષના અહેવાલમાં પણ દર્શાવવામાં આવી છે. તેથી, જેમ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે તેમ, કંપનીઝ એક્ટની જોગવાઈઓનું તેમજ કંપની એપ્લિકેશન નં. ૧૨૬ ઓફ ૨૦૦૭ માં તા. ૧૬.૩.૨૦૦૭ના આ અદાલતના આદેશનું કોઈ ઉલ્લંઘન થયેલું નથી.

૨૯.૩ ખાલી પ્રોક્સી ફોર્મ પર હસ્તાક્ષર કરવું ગેરકાયદેસર નથી, જેમ કે દિલ્લી વડી અદાલતે સ્પેશી પોલીટેક્સ લિ., ના મામલામાં ઠરાવ્યું છે, જે ૧૯૮૮ (૬૩) કમ્પ. કેસિસ ૭૦૯ (પૃષ્ઠો ૭૧૬ થી ૭૧૮) માં અહેવાલિત છે.

(જે) દેવુંપત્ર ધારક બાબતે.

૩૦.૧ ડિબેન્યર ધારકો અલગ વર્ગની રચના કરતા નથી. તેવો, પરિસ્થિતિ મુજબ, સુરક્ષિત અથવા અસુરક્ષિત લેણદારો હોય છે. વર્તમાન મામલામાં, અરજદાર કંપનીના ડિબેન્યર ધારકો સુરક્ષિત લેણદારો છે.

૩૦.૨ એકીકરણના સંદર્ભમાં ‘અગ્રતા ધરાવતા લેણદારો’ની સંકલ્પના સંબંધિત નથી. કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ ૫૩૦માં અગ્રતા ધરાવતા લેણદારોની વિવિધ શ્રેણીઓ દર્શાવવામાં આવી છે, જેમ કે સરકારની આવક, કામદારોના વેતન, ભવિષ્ય નિધિ, પેન્શન નિધિ, ઉપદાન નિધિ વગેરે. ડિબેન્યર ધારકો તેઓમાંના એક નથી. અન્ય કોઈપણ સુરક્ષિત લેણદારોની જેમ, ડિબેન્યર ધારકોને તેમની બાકી વસૂલાત માટે તેમના હિતમાં સુરક્ષિત કરાયેલ સંપત્તિ પર પોતાનો હક અમલમાં મૂકવાનો અધિકાર છે. તેમને અન્ય સુરક્ષિત લેણદારો સમક્ષ જ સ્થાને રાખવામાં આવે છે. લેણદારોના ઉપવર્ગો ત્યારે જ સંબંધિત બની શકે જ્યારે યોજનામાં ભિન્ન પ્રકારનો વ્યવહાર આપવામાં આવે અથવા પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવે. જો યોજનામાં ડિબેન્યર ધારકો સહિત તમામ સુરક્ષિત લેણદારોને સમાન વ્યવહાર આપવામાં આવે, તો ડિબેન્યર ધારકોને અલગ વર્ગ તરીકે વર્ગીકૃત કરવાની કોઈ આવશ્યકતા રહેતી નથી.

૩૦.૩ અરજદાર કંપની ગુજરાત વડી અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠ દ્વારા નિર્ધારિત મિહીર મફતલાલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ મામલામાં આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખે છે (કોરમ: સી.કે. ઠક્કર (જેમ તેઓ ત્યારે હતા & આર. બાલિયા, ન્યાયાધીશો)) (જેને સર્વોચ્ચ અદાલતે યથાવત્ રાખ્યો હતો), જે (૧૯૯૬) ૮૭ કમ્પ. કેસિસ ૭૦૫(ગુજરાત), પૃષ્ઠ ૭૩૩, પેરા બી અને એચ ખાતે અહેવાલિત છે, “અમારા મતે, કલમનું સાદું વાચન કોઈ શંકા રહેવા દેતું

નથી કે માત્ર તેવા પ્રસંગે, જ્યારે પ્રસ્તાવિત સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા હેઠળ અલગ અલગ હિસ્સેદારોના વર્ગો અથવા દેનદારોના વર્ગોને અલગ શરતો પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવી હોય, ત્યારે જ તેવા દરેક દેનદારોના વર્ગ અથવા હિસ્સેદારોના વર્ગ અંગે, જેઓને અલગ સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવી હોય, અલગ બેઠકો યોજવી જરૂરી બને છે. સભ્યો અથવા દેનદારોનું વર્ગીકરણ યોજનાની હેઠળ પ્રસ્તાવિત શરતોમાં રહેલા ભેદના આધારે નિર્ધારિત થશે. યોજનાની શરતોમાં રહેલો ભેદ એવો એકમાત્ર માપદંડ બની શકે છે, જેના આધારે આવા વર્ગ માટે અલગ બેઠક બોલાવવાના હેતુસર અલગ વર્ગની ઓળખ કરવામાં આવે.”

૩૦.૪ ઉપરોક્ત સહિતના વિવિધ નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કરતાં, આ વડી અદાલતે ઇન રે. અર્વિંદ મિલ્સ લિ. (૨૦૦૨) ૧૧૧ કમ્પ. કેસિસ ૧૧૮ (ગુજ.) માં એવું ઠરાવ્યું હતું કે, “... યોજનાના હેઠળ પ્રસ્તાવિત શરતોમાં રહેલા ભેદના આધારે સભ્યો અથવા ઋણદાતાઓનું વર્ગીકરણ સ્થાપિત થઈ શકે છે. આવી યોજનાની શરતોમાં રહેલો ભેદ જ તેવા વર્ગ માટે અલગ બેઠક બોલાવવાના હેતુસર જુદા વર્ગની ઓળખ માટેનો એકમાત્ર માપદંડ બની શકે છે”.

૩૦.૫ અરજદાર કંપની આ અદાલતના મિહીર એચ. મફતલાલ વિ. મફતલાલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ, (૧૯૯૬) ૮૭ કમ્પ. કેસેસ ૭૯૨ (એસસી) ના નિર્ણય પર આધાર રાખે છે, જેનો ઉલ્લેખ રે. સ્પાર્ટેક સિરામિક્સ ઇન્ડિયા લિમિટેડ મનુ/એપી/૦૯૯૧/૨૦૦૫ (ડેલ) માં, ચુકાદાના પરિણેદ ૧૩ માં કરવામાં આવ્યો છે: “અતએવ, એ સ્પષ્ટ છે કે જ્યાં સુધી લેણદારો અથવા શેરહોલ્ડરોના એવા વર્ગના ઉપવર્ગને, જે અન્યથા તે વર્ગ દ્વારા સમાન રીતે

મર્યાદિત હોય, સમાધાનની એક અલગ અને ભિન્ન પ્રકારની યોજના પ્રસ્તુત કરવામાં ન આવે, ત્યાં સુધી સભ્યો અથવા લેણદારોના મુખ્ય વર્ગના આવા ઉપવર્ગનો અલગ વર્ગ બોલાવવો આવશ્યક નથી.”

૩૦.૬ અરજદારે રજૂ કર્યું કે અદાલતો દ્વારા સતત એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે લેણદારોનું વર્ગીકરણ સમાધાન યોજનાના અંતર્ગત તેમને જે વ્યવહાર પ્રસ્તુત કરવામાં આવે છે તેના આધાર પર થવું જોઈએ. માત્ર એ કારણે કે ડિબેન્યરધારકોને પ્રથમ પ્રભાર પ્રાપ્ત છે, તેઓ અન્ય સુરક્ષિત લેણદારો કરતાં ભિન્ન એવો અલગ વર્ગ બની જતા નથી.

૩૦.૭ માત્ર એ કારણસર કે કંપનીઝ એક્ટમાં કલમો ૧૧૭એ – ૧૧૭સી હેઠળ સુરક્ષા સર્જન, ડિબેન્યર મુક્તિ ભંડાર વગેરે જેવી જોગવાઈઓનો ઉપબંધ કરવામાં આવ્યો છે, તેથી ડિબેન્યરધારકો સુરક્ષિત દેવાદારોમાંથી અલગ વર્ગ તરીકે ગણાશે નહીં. ઇન રે: સીઅલ લિ., ૨૦૦૪ (૧૨૨) કોમ. કેસેસ ૫૩૬ (ડેલ), મનુ/ડીઈ/૦૬૬૬/૨૦૦૩, પૃષ્ઠો ૧૩, ૧૪, ૧૬ અને ઇન રે: સ્પાર્ટેક સિરામિક્સ લિ., મનુ/એપી/૦૯૯૧/૨૦૦૫ ફકરો ૧૩.

૩૦.૮ બેલેન્સ શીટમાં થયેલા ખુલાસાઓ કંપનીઓ અધિનિયમની અનુસૂચિ ૬ ની કાનૂની આવશ્યકતાઓ તથા લાગુ પડતા હિસાબી ધોરણો અનુસાર છે. વધુમાં, માત્ર ખુલાસાઓના આધારે ડિબેન્યરધારકોને હિતધારકોના અલગ વર્ગ તરીકે માનવામાં આવી શકતા નથી. તેના વિપરીત, અનુસૂચિ ૬ માં આપેલ સ્વરૂપમાં તૈયાર કરવામાં આવેલી કંપનીની બેલેન્સ શીટમાં ડિબેન્યરધારકોને “સિક્યોર્ડ ક્રેડિટર્સ” હેઠળ વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા છે.

૩૦.૯ નેશનલ રેયોન કોર્પોરેશન લિ. વિ. કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૭ એસ.સી. ૩૪૮૭, પાનું ૩૪૯૦, પરિચ્છેદ ૧૨ માં એવો નિર્ધાર કરવામાં આવ્યો હતો કે “... ડિબેન્ચરો સુરક્ષિત ઋણ સિવાય બીજું કશું નહોતા. માત્ર એટલા કારણે કે હિસાબી અવધિ દરમિયાન ડિબેન્ચરોનું વિમોચન કરવાનું નહોતું, ડિબેન્ચરોનું વિમોચન કરવાની જવાબદારી અસ્તિત્વમાં રહેતી નહોતી એવું કહેવાય નહીં. તે ભવિષ્યની તારીખે વિમોચિત અથવા પરતચૂકવાપાત્ર હતું. પરંતુ તે જાણીતી જવાબદારી હતી. અધિનિયમની અનુસૂચિ ૬ માં નિર્ધારિત બેલેન્સ શીટના સ્વરૂપમાં, સુરક્ષિત ઋણોને ‘જવાબદારીઓ’ શીર્ષક હેઠળ દર્શાવવાના રહે છે. સુરક્ષિત ઋણોમાં (૧) ડિબેન્ચરો, (૨) બેંકો પાસેથી મેળવેલા ઋણો અને આગોતરા, (૩) ઉપકંપનીઓ પાસેથી મેળવેલા ઋણો અને આગોતરા, અને (૪) અન્ય ઋણો અને આગોતરાનો સમાવેશ થાય છે. સુરક્ષિત ઋણો તાત્કાલિક પરતચૂકવાપાત્ર ન પણ હોય, છતાં આ ઋણોની પરતચૂકવણી કરવાની જવાબદારી વર્તમાન જવાબદારી હતી અને સંબંધિત હિસાબી વર્ષ માટે કંપનીની બેલેન્સ શીટમાં તેને જવાબદારી તરીકે દર્શાવવાની રહે છે...”

૩૦.૧૦ આઈ.પી.સી.એલ.ના એસોસિએશનના લેખોમાં કંપની અધિનિયમની જોગવાઈઓને ટેબલ – એ સાથે વાંચતાં તેના આધારિત પ્રમાણભૂત જોગવાઈઓ સમાવિષ્ટ છે. ડિબેન્ચર ધારકોને અન્ય સુરક્ષિત લેણદારો કરતાં જુદા વર્ગ તરીકે માનવાની કોઈ વિશિષ્ટ જોગવાઈ નથી.

૩૦.૧૧ વધુમાં, અરજદાર કંપની રજૂ કરે છે કે વાંધાકર્તાઓનો આ દાવો કે અધ્યક્ષના અહેવાલમાં સુરક્ષિત લેન્ડારો અને ડિબેન્ચર ધારકોની મતદાન પદ્ધતિ અલગથી દર્શાવવી જોઈએ હતી, તે ફરી એકવાર કોઈપણ સારતત્વ અને કાયદેસર આધાર વિના છે.

૩૦.૧૨ અરજદાર કંપની આ તારણના સમર્થનમાં નીચે દર્શાવેલ અધિકૃત નિણયો પર આધાર રાખે છે:

(એ) નેશનલ રેયોન કોર્પોરેશન લિ. વિ. સીઆઈટી, એ.આઈ.આર. (૧૯૯૭) એસસી ૩૪૮૭, પાનું ૩૪૯૦, પરિચ્છેદ ૧૨.

(બી) સંદર્ભમાં: સિયલ લિમિટેડ, (૨૦૦૪) ૧૨૨ કંપની કેસ ૫૩૬ (ડેલ), માનુ/ડીઈ/૦૬૬૬/૨૦૦૩૪, પાનું ૧૩, ૧૪, ૧૬.

(સી) ઇન રે: સ્પાર્ટેક સેરામિક્સ લિ., મનુ/એપી/૦૯૯૧/૨૦૦૫, પેરા ૧૩.

(ડી) મિહીર મફતલાલ વિ. મફતલાલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. (૧૯૯૭) ૧ એસસીસી ૫૭૯, પાનું ૬૧૩, ફકરો ૩૯, પાનું ૬૧૪, ફકરો સી, ઇ, એફ, એચ; પાનું ૬૧૫, ફકરો (એ) થી (ઈ).

(ઈ) મફતલાલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ રે (૧૯૯૬) ૮૭ કોમ્પ. કેસ ૭૦૫ (ગુજ.), પાનું ૭૩૧, પરા ૭ થી પાનું ૭૩૬, પરા એચ.

(એફ) અરવિંદ મિલ્સ લિ. (૨૦૦૨) ૧૧૧ કમ્પ કેસ ૧૧૮ (ગુજ.), પરિચ્છેદ ૧૨ થી ૧૪.

(જી) મફતલાલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ રે (૧૯૯૬) ૮૭ કમ્પ. કેસ ૭૦૫, પાનું ૭૩૩.

(એચ) ઇન રે: કોર હેલ્થ કેર લિ. (૨૦૦૭) ૧૩૮ કમ્પ. કેસિસ ૨૦૪, પાનું ૨૪૮, ૨૫૩, ૨૬૦, ૨૯૧, ૨૯૨, ૨૯૬, ૩૦૬, ૩૨૫, ૩૨૬.

(૧) (૨૦૦૨) ૧૧૨ કમ્પ. કેસ ૬૭૪ (બોમ) (જે) યુટીઆઈના નિર્દિષ્ટ ઉપક્રમોના પ્રશાસક વિ. એમ/એસ. અશીમા ડાયકોટ લિ. (કંપની અરજી ક્રમાંક ૨૪૩ ઓફ ૨૦૦૬ માં કંપની અરજીપત્ર ક્રમાંક ૧૦૫ ઓફ ૨૦૦૬ માં વિવિધ નાગરિક અરજી ક્રમાંક ૨૩૯ ઓફ ૨૦૦૬, જેનો નિર્ણય ૧૦.૧૧.૨૦૦૬ના રોજ કરવામાં આવ્યો).

૩૦.૧૨ અરજદાર કંપની વિનમ્રતાપૂર્વક રજૂ કરે છે કે યોજનાના વિરુદ્ધ ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓ આધારરહિત છે અને તેમાં કોઈપણ તત્ત્વ નથી. વધુમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત તથા આ અદાલત સહિત વિવિધ અદાલતો દ્વારા અનેક કેસોમાં લગભગ આવા બધા સમાન વાંધાઓ નકારવામાં આવ્યા છે.

૩૦.૧૩ તેથી, અરજદાર કંપની આ અદાલત સમક્ષ રજૂ કરે છે કે અરજીમાં માંગવામાં આવેલી પ્રાર્થનાઓ (એ) થી (એચ) મંજૂર કરવામાં આવે અને યોજનાને મંજૂરી આપવામાં આવે.

અવલોકનો અને નિષ્કર્ષો: (અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર અંગે)'

૩૧. આ અદાલતે કેસના તથ્યો, અનેક વાંધાકર્તાઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓ તથા કંપની દ્વારા વાંધાઓ અંગે આપવામાં આવેલ જવાબનો વિચાર કર્યો છે. પ્રસ્તાવિત વિલય યોજનાના વિરુદ્ધ ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓનો આ અદાલત વિચાર કરે તે પહેલાં, આ અદાલત નીચેના મુદ્દાઓ પર વિચાર કરે છે: (૧) યોજનાની કાયદેસરતા અને માન્યતા અંગે અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના પરિમાણો; (૨) અનેક વાંધાકર્તાઓ દ્વારા

ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓ; અને (૩) કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ ની યોજના તથા તે અંગેના સંબંધિત પાસાઓ.

સંદર્ભ: અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના માપદંડો:

૩૧.૧ આ સંદર્ભે હું પ્રથમ ૮૩ કંપની કેસિસ ૩૦ માં અહેવાલિત હિન્દુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોયઝ' યુનિયન વિ. હિન્દુસ્તાન લીવર લિ. અને અન્યના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના માનનીય ચુકાદા પર આધાર રાખું છું. ઉક્ત ચુકાદો ૩ ન્યાયાધીશોની પીઠ દ્વારા આપવામાં આવ્યો છે (કોરમ: એમ.એન. વેંકટચલૈયાહ, સી.જે.આઈ., આર.એમ. સહાઈ અને એસ.સી. સેન, જે.જે.). આ ચુકાદામાં માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ એમ.એન. વેંકટચલૈયાહ, સીજેઆઈ અને માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ એસ.સી. સેનએ એક ચુકાદો (બહુમતીનો ચુકાદો) આપ્યો છે, જ્યારે માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ આર.એમ. સહાઈએ અલગ પરંતુ સહમતિસભર ચુકાદો આપ્યો છે.

૩૧.૨ અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર અંગે, હું પ્રથમ પૃષ્ઠ ક્રમાંક ૩૭-૩૮ પર માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ આર.એમ. સહાઈના ચુકાદા પર નિર્ભર રહું છું, જે નીચે મુજબ વાંચાય છે:

૩૧.૨અ “પરંતુ જે બાબત નજરચૂકી ગઈ હતી તે એ છે કે વિલીનીકરણના દાવાને મંજૂરી આપતી વખતે અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર એ બાબત નિર્ધારિત કરવાનો નથી કે નિર્ધારણ અંકગણિતીય કસોટીને ગણિતીય ચોકસાઈથી પૂર્ણ કરે છે કે નહીં. કંપની અદાલત અપીલી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી નથી. તે ન્યાયસંગતતાના આધાર પર સ્થપાયેલ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે. માત્ર એટલા માટે હસ્તક્ષેપ કરવો જરૂરી નથી કે મૂલ્યાંકનકર્તાએ નક્કી કરેલો આંકડો, જો બીજી કોઈ પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવી હોત તો જેટલો સારો આવી શક્યો હોત એટલો સારો નથી. અનિવાર્ય બાબત એ છે કે આવું

નિર્ધારણ કાયદાને વિરુદ્ધ ન હોવું જોઈએ અને જે કંપનીનું વિલીનીકરણ થવાનું હતું તેના શેરધારકો માટે તે અન્યાયી ન હોવું જોઈએ. અદાલતનું કર્તવ્ય એ વાતથી સંતુષ્ટ થવાનું છે કે મૂલ્યાંકન કાયદા મુજબ હતું અને તે એક સ્વતંત્ર સંસ્થા દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. વડી અદાલતનો અભિગમ યોગ્ય જણાય છે કે આ કસોટી પૂર્ણ થઈ હતી, કારણ કે આ કાર્ય કરનાર ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ ટોમ્કોના નિર્દેશક હોવા છતાં, તેણે પ્રખ્યાત ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટોની એક પેઢીના સભ્ય તરીકે આ કાર્ય કર્યું હતું. તેનો નિર્ધારણ વધુમાં ટોમ્કોના શેરધારકોની વિનંતિ પર વડી અદાલત દ્વારા અન્ય બે સ્વતંત્ર સંસ્થાઓ પાસેથી ચકાસવામાં અને મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને એવું જાણવા મળ્યું છે કે તે નિર્ધારણ કોઈ ખામીથી પીડિત નહોતું. તેથી, કંપની અદાલતે તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવાથી ઇનકાર કરીને કોઈ ભૂલ કરી નથી. શક્ય છે કે, અરજદાર તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે જેમ દલીલ કરી છે તેમ, જો બીજી કોઈ પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવી હોત તો કદાચ મૂલ્યાંકનનું નિર્ધારણ શેરધારકોના થોડું વધુ હિતમાં આવ્યું હોત. પરંતુ, સ્વીકાર્ય રીતે, ટપ ટકા કરતાં વધુ શેરધારકો, જેઓ પોતાના હિતના શ્રેષ્ઠ નિરિણયક છે અને બજારની પ્રવૃત્તિઓથી વધુ પરિચિત છે, તેઓ નિર્ધારિત મૂલ્યાંકન સાથે સંમત હતા, તેથી અદાલતો દ્વારા તેમાં હસ્તક્ષેપ થઈ શકતો નહોતો, કારણ કે “નિશ્ચિતપણે, ખામીઓ શોધી કાઢવા માટે ઉઘમી પ્રવૃત્તિઓની તપાસ કરવી એ ન્યાયિક પ્રક્રિયાનો ભાગ નથી. આવી દેખરેખ માટે અદાલત સૌથી ઓછી સજ્જ છે. અને ખરેખર, અમારા બંધારણીય બંધારણમાં તે ન્યાયાધીશોની ફરજ પણ નથી. અમને એવું લાગતું નથી કે જાહેર સંસ્થાઓના આંતરિક સંચાલન, વ્યાવસાયિક પ્રવૃત્તિ અથવા સંસ્થાગત કાર્યપદ્ધતિને અદાલતની તપાસને આધીન કરી શકાય. આવું કરવું અયોગ્ય અને અનુચિત છે અને તેથી અધિકારસીમાથી બહાર છે. તેમ છતાં, વહીવટમાં ન્યાયસંગતતાના વ્યાપક પરિમાણો, કૃત્યમાં સદ્ભાવના અને જાહેર કારોબારના યુક્તિસંગત સંચાલનના મૂળભૂત નિયમોનું ભંગ થશે, તો તે ન્યાયનિર્ણયયોગ્ય બનશે”

[ફર્ટિલાઇઝર કોર્પોરેશન કામગાર યુનિયન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૧૯૮૧) ૨ એસ.સી.આર. ૫૨ : (૧૯૮૧) ૫૯ એફ.જે.આર. ૨૩૭, ૨૫૭ (જુઓ: બકલિ ઓન ધ કંપનીઝ એક્ટ્સ, ચૌદમી આવૃત્તિ, પૃષ્ઠ ૪૭૩ અને ૪૭૪ તથા પામર ઓન કંપની લો, તેવીસમી આવૃત્તિ, પેરા ૭૯.૧૬)]” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો)

૩૧.૩ તે જ ચુકાદામાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે (અર્થાત્ તે જ માનનીય ન્યાયાધીશે) વધુમાં પાનું ૩૯-૪૦ પર નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

“કલમ ૩૯૪ અદાલત પર એવી ખાતરી પ્રાપ્ત કરવાની ફરજ મૂકે છે કે એકીકરણ અથવા વિલીનીકરણ માટેની યોજના જાહેર હિતના વિરુદ્ધ ન હતી. આવી ખાતરીનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા કોઈપણ સમાધાન અથવા પતાવટમાં રહેલા વ્યાપક અને સામાન્ય સિદ્ધાંતો સિવાય બીજું કંઈ નથી, એટલે કે તે અન્યાયી ન હોવું જોઈએ અથવા જાહેર નીતિના વિરુદ્ધ કે અંતરાત્માને ઝુંઝવતી ન હોવી જોઈએ. કંપનીઓના એકીકરણમાં, અદાલતોએ “સાવચેત વ્યવસાય સંચાલન કસોટી” નો સિદ્ધાંત વિકસાવ્યો છે અથવા એ કે યોજના કાયદાને ટાળવા માટેનું સાધન ન હોવી જોઈએ. પરંતુ જ્યારે અદાલત વિદેશી કંપનીની અનુસંગી કંપની સાથેના વિલીનીકરણની યોજના અંગે વિચારતી હોય, ત્યારે કસોટી માત્ર એટલી નથી કે યોજનાથી હિસ્સેદારોના નફામાં મહત્તમીકરણ થશે કે નહીં અથવા કર્મચારીઓના હિતોનું રક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું કે નહીં, પરંતુ તેને એ પણ સુનિશ્ચિત કરવું પડે છે કે આવા વિલીનીકરણથી ઉદ્યોગના પ્રોત્સાહનમાં અવરોધ ઊભો ન થાય અથવા રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્રની વૃદ્ધિમાં અટકાવ ન આવે. ઉદાર આર્થિક નીતિનો હેતુ આ લક્ષ્ય હાંસલ કરવાનો છે. તેથી, વિલીનીકરણ આ હેતુના વિરુદ્ધ ન હોવું જોઈએ. હોર, ઇન રી (૧૯૩૩) ઓલ ઈ.આર. ૧૦૫ (સી.એચ. ડી.) અને બ્યુગલ પ્રેસ લિમિટેડ, ઇન રી

(૧૯૬૧) સી.એચ. ૨૭૦ ના અંગ્રેજી નિર્ણય પર એવો આધાર રાખવો કે અદાલતની સત્તા માત્ર એટલી જ બાબતમાં ખાતરી મેળવવાની છે કે અધિનિયમની જોગવાઈઓનું પાલન થયું છે કે નહીં અથવા વર્ગ અથવા વર્ગોનું પૂર્ણ પ્રતિનિધિત્વ થયું હતું કે નહીં અને બે ખાનગી કંપનીઓ વચ્ચેની વ્યવસ્થા એવી હતી કે જેને કોઈ વ્યવસાયી માણસ ચુકિતપૂર્ણ રીતે મંજૂર કરે, તે યોગ્ય હોઈ શકે અને સામાન્ય રીતે તેનો અનુસરો થવો જોઈએ, પરંતુ જ્યારે વિલીનીકરણ વિદેશી કંપનીની અનુસંગી કંપની સાથે હોય ત્યારે દેશના આર્થિક હિતને અગ્રતા આપવી જરૂરી બની શકે. આ બાબતમાં અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર સર્વસમાવેશક છે.” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૩૧.૪ ઉક્ત ચુકાદાના પાનું ૬૫-૬૬ પરથી બહુમતીનો ચુકાદો શરૂ થાય છે, જે નીચે મુજબ છે:

“એવી દલીલ પણ કરવામાં આવી હતી કે વિલીનીકરણના પરિણામે બજારનો મોટો હિસ્સો એચ.એલ.એલ. દ્વારા કબજે કરવામાં આવશે. પરંતુ તેમાં કોઈ ગેરકાનૂની કે ગેરવિધિસર બાબત નથી. જો વિલીનીકરણની યોજનામાં કોઈ કરકપટ અથવા અન્ય કોઈ ગેરકાયદેસરતા સંકળાયેલી હોય, તો અદાલત એવી યોજનાને મંજૂરી આપવાનો ઇનકાર કરશે. પરંતુ અહીં એવી સ્થિતિ નથી. કોઈ કંપની પોતાની રીતે વિકાસ પામી બજારનો મોટો હિસ્સો કબજે કરી શકે છે. પરંતુ જ્યાં સુધી એ દર્શાવવામાં ન આવે કે યોજનામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા કપટ સંકળાયેલ છે, ત્યાં સુધી અદાલત વિલીનીકરણની યોજનાને મંજૂરી આપવાનો ઇનકાર કરી શકે નહીં. ધ્યાનમાં રાખવું જરૂરી છે કે વિલીનીકરણનો આ પ્રસ્તાવ ટોમ્કોના વ્યવસાયમાં થયેલા તીવ્ર ઘટાડાના પરિણામે ઊભો થયો હતો. ડૉ. ધવનએ દલીલ કરી છે કે ટોમ્કો હજી બીમાર કંપની નથી. તે સાચું હોઈ શકે, પરંતુ આ જ

ગતિએ ટોમ્કો બીમાર કંપની બની જશે, જો તેની કામગીરીમાં સુધારો કરવા માટે કંઈક કરવામાં નહીં આવે. છેલ્લા બે વર્ષમાં તેણે પોતાના મૂડીરોકાણો અને અન્ય મિલકતો વેચી દીધી છે. જો વિલીનીકરણના આ પ્રસ્તાવને મંજૂરી આપવામાં નહીં આવે, તો ટોમ્કો માટે તેનું પરિણામ અત્યંત ગંભીર થઈ શકે છે. શેરધારકો, કર્મચારીઓ અને ઋણદાતાઓ સૌને નુકસાન સહન કરવું પડશે. કંપની પાસે વિશાળ સંપત્તિઓ છે એવી દલીલ વાસ્તવમાં નિર્રથક છે. ભારતમાં ઘણી કપાસ મિલો અને જ્યુટ મિલો વિશાળ સંપત્તિઓ ધરાવતી હોવા છતાં બીમાર બની ગઈ છે અને લિક્વિડેશનની કગારમાં છે. આ યોજનાને બંને કંપનીઓના શેરધારકો, ડિબેનચરધારકો, સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ, અસુરક્ષિત ઋણદાતાઓ અને પ્રાથમિકતા શેરધારકો દ્વારા લગભગ સર્વાનુમતે મંજૂરી આપવામાં આવી છે. આવી યોજનાને મંજૂરી ન આપવા માટે અત્યંત બળવાન કારણો અસ્તિત્વમાં હોવા જોઈએ. મંજૂરી રોકી રાખવાથી ટોમ્કોના ૬૦,૦૦૦ શેરધારકો તથા તેના મોટી સંખ્યામાં કર્મચારીઓ માટે વિનાશક પરિણામો ઊભા થઈ શકે છે.” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૩૧.૪એ. વધુમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા એમ.આઈ.એચ.ઈ.ઈ.આર. એચ. મફતલાલ વિ. મફતલાલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. ના મામલે આપવામાં આવેલ અને (૧૯૯૭) ૧ એસ.સી.સી. ૫૭૯ માં અહેવાલિત નિર્ણય પર પણ આધાર મૂકવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત બાબતમાં પેરા નં. ૨૮ ખાતે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે મંજૂરી સંબંધિત કાર્યવાહી દરમિયાન કંપની અદાલતના હસ્તક્ષેપના વ્યાપનો વિચાર કર્યો છે. અદાલતે કંપનીઝ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ પર આધાર રાખ્યો છે અને ત્યારબાદ બકલી ઓન ધ કંપનીઝ એક્ટ, ૧૪મી આવૃત્તિ (પાનું ૪૭૩-૪૭૪) માંથી ઉલ્લેખિત અવતરણ પર, ત્યાર પછી અલાબામા, ન્યૂ ઓર્લિન્સ, ટેક્સાસ એન્ડ પેસિફિક જંક્શન રેલવે કંપની [રી ૧ (૧૮૯૧) ૧ ચે. ૨૧૩ : (૧૮૮૬-૯૦) ઓલ ઈ.આર. રિપોર્ટ્સ એક્સ્ટે. ૧૧૪૩]; ઍંગ્લો

કોન્ટિનેન્ટલ સપ્લાય કંપની લિમિટેડ [રી (૧૯૨૨) ૨ ચે. ૭૨૩ : ૯૧ એલ.જે. ચે. ૬૫૮]; એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન વિ. હિંદુસ્તાન લિવર લિમિટેડ ૧૯૯૫ સપ્લિ. (૧) એસ.સી.સી. ૪૯૯ કેસોના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે અને અંતે પાનાં ૬૦૧-૬૦૨ પર માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે: (પ્રતિ એસ.બી. મજમુદાર, ન્યાયાધીશ)

૩૧.૪બી “ઉપરોક્ત સ્થિર થયેલી કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતા, તેથી, કંપની અદાલતના અધિકારક્ષેત્રનો વ્યાપ અને પરિધિ સ્પષ્ટપણે નિર્ધારિત થઈ ગયો છે. આવા અધિકારક્ષેત્રની નીચે મુજબની વ્યાપક રૂપરેખાઓ ઉજાગર થઈ છે:

૧. મંજૂરી આપનાર અદાલતે એ સુનિશ્ચિત કરવાનું રહે છે કે આવી યોજનાને આધાર આપવા માટેની તમામ આવશ્યક વૈધાનિક પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે અને કલમ ૩૯૧(૧)(એ) દ્વારા અભિપ્રેત આવશ્યક બેઠકો યોજવામાં આવી છે.

૨. અદાલતની મંજૂરી માટે રજૂ કરવામાં આવેલી યોજનાને કલમ ૩૯૧ ઉપકલમ (૨) મુજબ આવશ્યક એવા બહુમતી મતનું સમર્થન પ્રાપ્ત થયેલું છે.

૩. એ કે, દેવાનાર અથવા સભ્યો અથવા તેમની કોઈપણ વર્ગની સંબંધિત બેઠકો સમક્ષ એવું સંબંધિત સામગ્રી ઉપલબ્ધ હતી કે જેના આધારે મતદારો સંબંધિત યોજનાને મંજૂરી આપવા બાબતે જાણકારીપૂર્વકનો નિર્ણય લઈ શકે. એ કે, સંબંધિત વર્ગના મતદારોનો બહુમતીનો નિર્ણય સમગ્ર વર્ગની દ્રષ્ટિએ ન્યાયસંગત અને વાજબી છે, જેથી તે વર્ગના અસહમત સભ્યોને પણ કાયદેસર રીતે બાધ્ય કરી શકે.

૪. કે કલમ ૩૯૩ (૧)(એ) દ્વારા દર્શાવેલ તમામ આવશ્યક સામગ્રી, કલમ ૩૯૧ની ઉપકલમ (૧) દ્વારા પરિકલ્પિત સંબંધિત બેઠકોમાં મતદાતાઓ સમક્ષ મૂકવામાં આવે છે.

૫. કે અધિનિયમની કલમ ૩૯૧ ની ઉપકલમ (૨) ના ઉપબંધ દ્વારા કલ્પાયેલું તમામ આવશ્યક સામગ્રી, આવી યોજના માટે મંજૂરી માગનાર સંબંધિત અરજદાર દ્વારા અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવે અને તે અંગે અદાલત સંતોષ પામે.

૬. કે સમાધાન અને વ્યવસ્થા અંગેની પ્રસ્તાવિત યોજના કાયદાની કોઈ જોગવાઈનું ઉદ્બંધન કરતી હોવાનું જણાતું નથી અને જાહેર નીતિને વિરોધી નથી. આ પાસા અંગે સંતોષ મેળવવાના હેતુથી યોજનાના અંતર્ગત રહેલા વાસ્તવિક ઉદ્દેશનું નિર્ધારણ કરવા માટે, અદાલત જરૂરી હોય તો યોજનાના અધિષ્ઠાનરૂપ દેખીતા કોર્પોરેટ ઉદ્દેશના આવરણને ભેદી શકે છે અને તેની ન્યાયસંગત રીતે ક્ષ-કિરણ જેવી તપાસ કરી શકે છે.

૭. કંપની અદાલતે પોતાને આ બાબતે પણ સંતોષ આપવો જરૂરી છે કે, પરિસ્થિતિ અનુસાર, સભ્યો અથવા સભ્યોનો વર્ગ અથવા દેનદારો અથવા દેનદારોનો વર્ગ, સદ્ભાવપૂર્વક અને નિષ્કપટ મનથી કાર્ય કરી રહ્યા હતા અને તેઓ જે સમાન વર્ગના અલ્પમતનું પ્રતિનિધિત્વ કરવાનો દાવો કરતા હતા, તેમના હિતના પ્રતિકૂળ કોઈ હિતને પ્રોત્સાહન આપવા માટે તે અલ્પમત પર બળજબરી કરતા નહોતા.

૮. કે આ યોજના સમગ્ર રૂપે પણ વાણિજ્યિક નિર્ણય લેતા સુજાણ વ્યવસાયિક વ્યક્તિઓના દૃષ્ટિકોણથી, જેમના પ્રતિનિધિત્વ હેઠળના વર્ગના હિત માટે આ યોજના રચવામાં આવી છે, ન્યાયસંગત, વાજબી અને યોગ્ય હોવાનું પણ જણાય છે.

૯. અદાલતની મંજૂરી મેળવવા માટે યોજનાની આવશ્યકતા સંબંધિત ઉપરોક્ત વ્યાપક પરિમાણો પૂર્ણ થયેલ હોવાનું જણાય પછી, અદાલતને તે વર્ગના વ્યક્તિઓની બહુમતીની વ્યાવસાયિક સુઝબૂઝ અંગે અપીલી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાનો કોઈ વધારાનો અધિકારક્ષેત્ર રહેતો નથી, કારણ કે તેમણે સંપૂર્ણ સમજ સાથે યોજનાને પોતાની મંજૂરી આપી છે, ભલે અદાલતના મત મુજબ કંપની તથા તેના સભ્યો અથવા દેવાના દાવેદારો, જેમના માટે યોજના ઘડવામાં આવી છે, માટે વધુ સારી યોજના હોઈ શકે. અદાલત આ આધાર પર એવી યોજનાને મંજૂરી આપવાનો ઈનકાર કરી શકતી નથી, કારણ કે અન્યથા તે અદાલત તેના પર્યવેક્ષક અધિકારક્ષેત્રના સ્થાને યોજના ઉપર અપીલી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાનું સમાન થાય.

સમાધાન અને વ્યવસ્થાપન યોજનાને મંજૂરી આપવા માટે જેને આહ્વાન કરવામાં આવે છે તેવી કંપની અદાલતના અધિકારક્ષેત્રની વ્યાપ્તિ અને પરિમાણ અંગેના ઉપરોક્ત માપદંડો સંપૂર્ણ નથી, પરંતુ તે માત્ર અદાલતના અધિકારક્ષેત્રની સીમારેખાઓનો વ્યાપક રીતે દૃષ્ટાંતરૂપ ઉલ્લેખ કરે છે." (ભાર મૂકવામાં આવ્યો)

૩૧.૫ વધુમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે હિંદુસ્તાન લીવર એન્ડ અનધર વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર એન્ડ અનધર, અહેવાલિત (૨૦૦૪) ૯ એસ.સી.સી. ૪૩૮ ના કેસમાં આપેલા નિર્ણય પર પણ આધાર મૂકવામાં આવે છે, ખાસ કરીને પૃષ્ઠ ૪૪૯ પરના પરિષ્કેદ ક્રમાંક

૧૨ પર, જે નીચે મુજબ છે: “પરિષ્દ ૧૨ – આ ચુકાદામાં ઉજાગર કરવામાં આવેલા સમામલગમનની યોજનાના આધારભૂત બે વ્યાપક સિદ્ધાંતો આ મુજબ છે:

૧. કે કંપનીનું વિલય કરતી અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલ આદેશ પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા પર આધારિત છે; અને

૨. કે યોજનાને મંજૂરી આપતી વખતે કંપની અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર માત્ર નિરીક્ષણાત્મક હોય છે, અર્થાત્ અધિનિયમમાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન થયું છે અને તેનું અનુસરણ કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં તથા પ્રસ્તાવિત સમાધાન અથવા વ્યવસ્થાની યોજના કાયદાની કોઈ જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન કરતી નથી, અંતઃકરણવિરુદ્ધ નથી અથવા જાહેર નીતિના વિરોધમાં નથી, તે જોવાનું. અદાલતે અપીલી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો નહીં અને પક્ષકારો વચ્ચે થયેલ સમાધાન અથવા વ્યવસ્થાની વાણિજ્યિક સમજદારીની તપાસ કરવી નહીં. અદાલતની ભૂમિકા રમતમાં અમ્પાયર જેવી છે, એટલું જોવાની કે ટીમો નિયમો અનુસાર પોતાની ભૂમિકા ભજવે છે અને મર્યાદા લાંઘતી નથી. તે હદ સુધી, રમત કેવી રીતે શ્રેષ્ઠ રીતે રમવી તે ખેલાડીઓ પર છોડવામાં આવે છે, અમ્પાયર પર નહીં. આ બંને સિદ્ધાંતો દર્શાવે છે કે આ રીતે ગુણદોષના આધારે અદાલત દ્વારા કોઈ નિર્ણયાત્મક નિરાકરણ થતું નથી.”

૩૧.૬ ઉક્ત ચુકાદાના પૃષ્ઠ ૪૫૭ પરના પરિષ્દ ક્રમાંક ૩૨ માં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે વધુમાં આ પ્રમાણે અવલોકન કર્યું છે:

“પરિચ્છેદ ૩૨ – ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતાં, અમે ઠરાવીએ છીએ કે કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ ૩૯૪ હેઠળ અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ આદેશ બે અથવા તેથી વધુ કંપનીઓ વચ્ચે થયેલા સમાધાન પર આધારિત છે. સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા મંજૂર કરતી વખતે અદાલતનું કાર્ય એટલું જ સીમિત છે કે કંપનીનું સંચાલન તેના સભ્યોના હિતને અથવા જાહેર હિતને પ્રતિકૂળ રીતે કરવામાં આવ્યું ન હોય તેની દેખરેખ રાખવી, એટલે કે તે અન્યાયી અથવા જાહેર નીતિના વિરોધમાં અથવા અંતરાત્માને ઝંઝોડે તેવું ન હોવું જોઈએ. એકવાર આ બાબતો સંતોષાય જાય પછી, પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા સમાધાન મુજબ યોજનાને મંજૂરી આપવી જ પડે.” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૩૧.૭ હું પામર'સ કંપની લો, રપમી આવૃત્તિ (૧૯૯૨) પાનું ૧૨૦૩૫ પર પણ આધાર રાખું છું, જેમાં માનનીય લેખકે પરિચ્છેદ ક્રમાંક ૧૨.૦૨૬ થી ૧૨.૦૩૦માં “અદાલતના વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ” અંગેની યોજના પર ચર્ચા કરી છે, જ્યાં માનનીય લેખકે જણાવ્યું છે કે અદાલત કોઈ યોજના ને મંજૂરી આપે તે પહેલાં સામાન્ય રીતે તેને ચાર મુદ્દાઓ અંગે સંતોષ થવો આવશ્યક છે: (૧) કાયદેસરની જોગવાઈઓનું પાલન થયેલું હોવું જોઈએ; (૨) વર્ગનું યથાચોગ્ય પ્રતિનિધિત્વ થયેલું હોવું જોઈએ; (૩) વ્યવસ્થા એવી હોવી જોઈએ કે જેને કોઈ વ્યવસાયિક વ્યક્તિ ચુકિતસંગત રીતે મંજૂર કરે; અને (૪) વ્યવસ્થા કલમ ૪૨૮ સાથે સુસંગત હોવી જોઈએ.

૩૧.૮ તે જ રીતે, “અદાલતના કાર્ય” શીર્ષક હેઠળ પેરા ૪૨૫.૫૩ માં બકલી ઓન ધ કંપનીઝ એક્ટ, (૨૦૦૧ આવૃત્તિ) પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જેમાં નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:

એકવાર સભાઓએ યોજનાને મંજૂરી આપી દીધી પછી, અદાલતની મંજૂરી માંગવી આવશ્યક બને છે. અદાલતની મંજૂરી માત્ર ઔપચારિકતા નથી. યોજનાને મંજૂરી આપવી કે નહીં તે અંગે અદાલતને અબાધિત વિવેકાધિકાર છે, પરંતુ સામાન્ય રીતે તે આવી મંજૂરી આપવાની શક્યતા હોય છે, જો કે: (૧) કાયદાની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય, (૨) બેઠકમાં હાજર રહેલાઓ દ્વારા સંબંધિત વર્ગનું યોગ્ય અને ન્યાયસંગત પ્રતિનિધિત્વ થયું હોય અને કાયદેસરની બહુમતી સદ્ભાવપૂર્વક કાર્ય કરતી હોય તથા તેઓ જે વર્ગનું પ્રતિનિધિત્વ કરવાનો દાવો કરે છે તે વર્ગના હિતોને પ્રતિકૂલ હિતોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે અલ્પમત પર દબાણ કરતી ન હોય, અને (૩) વ્યવસ્થા એવી હોય કે સંબંધિત વર્ગનો સભ્ય અને પોતાના હિત અંગે કાર્ય કરતો બુદ્ધિશાળી અને પ્રામાણિક વ્યક્તિ તેને વાજબી રીતે મંજૂર કરી શકે.

૩૧.૯ હેલ્સબરીઝ લૉઝ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ, ૪થી આવૃત્તિ, ખંડ ૭(૨), પૃષ્ઠ ૧૦૯૨-૧૦૯૩ પર વધુ આધાર મૂકવામાં આવે છે, જ્યાં “યોજનાઓની રચના” શીર્ષક હેઠળ પરિચ્છેદ ૧૪૪૭ માં સમજૂતી અથવા વ્યવસ્થા મંજૂર કરવી અંગે નીચે મુજબ જણાવાયું છે:

“જ્યાં લાગુ પડતું હોય તે પ્રમાણે, બેઠકમાં વ્યક્તિગત રીતે અથવા પ્રોક્સી મારફતે હાજર રહી મતદાન કરતા ઋણદાતાઓ અથવા ઋણદાતાઓના વર્ગ અથવા સભ્યો અથવા સભ્યોના વર્ગમાં સંખ્યાબળની બહુમતી, જે મૂલ્યમાં ત્રણ-ચોથાઈનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી હોય, કોઈ સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા માટે સંમત થાય, ત્યારે તે સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા, જો અદાલત દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવે, તો બધા ઋણદાતાઓ અથવા ઋણદાતાઓના વર્ગ પર, અથવા જ્યાં લાગુ પડતું હોય તે પ્રમાણે સભ્યો અથવા સભ્યોના

વર્ગ પર, તેમજ કંપની પર, અથવા કંપની વિસર્જનની પ્રક્રિયામાં હોય તેવા કિસ્સામાં, કંપનીના લિક્વિડેટર અને અંશદાનકારકો પર પણ બાધ્યકારક બનશે.

પ્રસ્તાવિત સમજૂતી કંપનીને અમલમાં મૂકવાની સત્તાની હદમાં હોવી આવશ્યક છે, અને જો એવી ન હોય, તો સમજૂતીને મંજૂરી આપવામાં આવે તે પહેલાં તેની એસોસિએશનનું મેમોરેન્ડમ સુધારવું આવશ્યક રહેશે.

લેણદારોના હિતોનું હંમેશા સંરક્ષણ થવું આવશ્યક છે; પરંતુ એવી યોજનાના મામલે, જેમાં આવી પુનઃરચના અથવા એકીકરણોને સુગમ બનાવવા માટે કંપનીઝ અધિનિયમ, ૧૯૮૫ની જોગવાઈઓના અમલનો સમાવેશ થાય છે, ત્યાં લેણદારોનું સંરક્ષણ આવી જોગવાઈઓ સંબંધિત પ્રક્રિયા પર છોડવાનું રહે છે.”

ગુજરાત વડી અદાલતના નિર્ણયો:

૩૧.૧૦ આ વડી અદાલતના સંબંધમાં, હું આ અદાલતના ઈન રે સિધપુર મિલ્સ કો. લિ. કેસમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણય પર આધાર રાખું છું, જે એ.આઈ.આર. ૧૯૬૨ ગુજરાત ૩૦૫ માં અહેવાલિત છે, અને તે ચુકાદો અદાલતે આપેલો હતો (કોરમ: એન.એમ. મિયાભોય, જે તે સમયે હતા તે પ્રમાણે ન્યાયાધીશ). વિદ્વાન ન્યાયાધીશે પૃષ્ઠ ૩૦૮ થી ૩૧૧ પર પરિચ્છેદ ૧૪ માં વિવિધ અંગ્રેજી કેસોની ચર્ચા કરી છે અને પૃષ્ઠ ૩૧૧ પર પરિચ્છેદ ૧૫ માં વિદ્વાન ન્યાયાધીશે નીચેના સિદ્ધાંતો પ્રતિપાદિત કર્યા છે:

“પરિચ્છેદ ૧૫ – તેથી, મારા ચુકાદા અનુસાર, હાલના કેસ પ્રત્યેનો યોગ્ય અભિગમ એવો છે કે (૧) કાયદેસરના આવશ્યક તત્વોનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે કે કેમ તે નિશ્ચિત કરવું, અને (૨) સમગ્ર યોજનાને બહુમતીએ સદ્ભાવપૂર્વક તથા જે શેરધારકોના સમગ્ર વર્ગના હિત માટે બહુમતીએ કાર્ય કર્યું હોવાનું દર્શાવ્યું છે, તેમના હિતમાં સ્વીકારી છે કે કેમ તે નક્કી કરવું, અને (૩) યોજના એવી છે કે નહીં કે એક વાજબી અને ન્યાયસંગત શેરધારક તેને કંપની તથા પોતાના હિત માટે લાભકારી ગણે. યોજનાની તપાસ એવી રીતે કરવી નહીં જોઈએ જેવી રીતે ખામી શોધતા વિવેચક, અતિસૂક્ષ્મ ભેદ ઉકેલતા નિષ્ણાત, અત્યંત ઝીણવટપૂર્વક કામ કરતા હિસાબનવિશ અથવા અતિચૂકસ વકીલ કરે, જેમાં દરેક પોતપોતાના વ્યાવસાયિક દૃષ્ટિકોણથી એ શોધવાનો પ્રયાસ કરે કે યોજનામાં કઈ ખામીઓ હાજર છે, કઈ તકનીકી ભૂલો થઈ છે, કઈ હિસાબી ભૂલો પ્રવેશી ગઈ છે અથવા એક અથવા બીજી તરફના કયા કાનૂની અધિકારોનું રક્ષણ થયું છે કે થયું નથી. તેની કસોટી એક સામાન્ય વાજબી શેરધારકના દૃષ્ટિકોણથી કરવી આવશ્યક છે, જે વ્યવસાયિક રીતે વર્તે છે, અને જ્યારે પ્રશ્નમાં આવેલી યોજનાનો વિચાર કરવા માટે સભાને બોલાવવામાં આવી હતી ત્યારે અસ્તિત્વમાં રહેલી તમામ પરિસ્થિતિઓને પોતાની સમજમાં લે છે અને ધ્યાનમાં રાખે છે. હું આ છેલ્લાં મુદ્દા પર ભાર મૂકી રહ્યો છું કારણ કે શ્રી અમીન દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે યોજના પર વિચારણા થઈ ગયા પછી ઘટેલી કેટલીક પરિસ્થિતિઓ અથવા ઘટનાઓને પણ ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ. હું એવું કહેવાતો સમજાવું એ મારી ઇચ્છા નથી કે કોઈપણ કેસમાં ઘટના પછીની પરિસ્થિતિઓ અથવા ઘટનાઓને ધ્યાનમાં લઈ જ શકાય નહીં, પરંતુ કુલ મળીને હું આ નિષ્કર્ષ પર આવ્યો છું કે, કેટલીક દુર્લભ અને અપવાદરૂપ પરિસ્થિતિઓમાં અદાલત કંપની અથવા શેરધારકોના હિતનું રક્ષણ કરવા અનુગામી ઘટનાઓને ધ્યાનમાં લઈ શકે, તેમ છતાં સામાન્ય નિયમ તરીકે અદાલતે ઠરાવનો વિચાર તે પરિસ્થિતિઓના આધારે જ કરવો જોઈએ જે તે સમયે અસ્તિત્વમાં હતી જ્યારે યોજના

ઘડવામાં આવી હતી, તેના ઉપર ચર્ચા-વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને તેને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. જો અન્ય કોઈ અભિગમ અપનાવવામાં આવે, તો તે સ્થિતિમાં વ્યવસાયિક કરારો અંગે કોઈ પવિત્રતા જ રહે નહીં. હકીકતમાં, એવો અભિગમ હિતસંબંધિત વ્યક્તિઓને ભવિષ્યની ઘટનાઓ અને પરિસ્થિતિઓને એવી રીતે આકાર આપવા પ્રોત્સાહિત કરી શકે કે જેથી એક વાજબી યોજના અવાજબી યોજનામાં પરિવર્તિત થઈ જાય.” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો)

૩૧.૧૧ આ અદાલતનો અન્ય એક ચુકાદો ઇન રે માલોકચોક એન્ડ અમદાવાદ મેન્યુફેક્ચરિંગ કો. લિ. છે, જે (૧૯૭૦) ૪૦ કંપની કેસિસ ૮૧૯ માં અહેવાલિત છે, (ડી.એ. દેસાઈ, ન્યાયાધીશ (તેમણે તે સમયે જે પદ ધરાવતા હતા તે મુજબ) સંબંધિત પૃષ્ઠો ૯૦૧-૯૦૨, જ્યાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશે ઉપરોક્ત ચુકાદાના પેરા ૧૫ (ઇન રે સિદ્ધપુર મિલ્સ કો. લિ.) નો ઉલ્લેખ કર્યો છે અને અંતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

“યોજનાની તપાસ કરતી વખતે અદાલતે આ જ અભિગમ અપનાવવો જોઈએ અને બાબતના તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, કંપનીનો અંત લાવતી અનિવાર્ય લિક્વિડેશન કરતાં કાર્યરત યોજના વધુ યોગ્ય માનવી જોઈએ. લૉરેન્સ ડૉસન વિ. જે. હોર્માસજી (એ.આઈ.આર. ૧૯૩૨ રૅન્ગ. ૧૫૪, ૧૬૨ માં અહેવાલિત) નો ઉલ્લેખ કરી શકાય.

કનલિફે જેએ નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે: ‘અદાલત નિશ્ચિતપણે માત્ર નોંધણી કરવા માટેનું ચંત્ર નથી. તે પ્રસ્તાવિત યોજનાની તપાસ એવી રીતે કરશે જેમ અપીલી અદાલત, જો તે માટે વિનંતી કરવામાં આવે, તો જ્યુરીના નિર્ણયની ચર્ચા કરીને એ નિશ્ચિત કરશે કે

તેમના ચુકાદાને આધાર આપવા માટે ચુકિતસંગત પુરાવો હતો કે નહીં; પરંતુ, મારા મત મુજબ, તે હંમેશાં કંપનીનો અંત લાવતી બલાત્કારિક લિક્વિડેશન કરતાં કાર્યરત યોજનાને પ્રાધાન્ય આપશે, અને સામાન્ય રીતે સંપૂર્ણ ચુકવણીની કોઈ આશા વિના.’ અદાલતે કલમ ૩૯૧(૨) હેઠળ પોતાના વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ કરતી વખતે તેને મૂળભૂત બાબત તરીકે માનવું જોઈએ કે તેનું કાર્ય સભ્યો અથવા દેવાદારોના દૃષ્ટિકોણને હડપ કરવાનો વિસ્તાર ધરાવતું નથી. તેને યોજનાને એ જોવા માટે તપાસવી જોઈએ કે તે ચુકિતસંગત છે કે નહીં અને એવું કરતી વખતે અદાલત, મોટી બહુમતીના મત તથા યોજનાનો વિરોધ કરનારા દેવાદારોને પ્રેરિત કરનારા કારણોથી, પ્રબળ રીતે પ્રભાવિત થશે. તેમ છતાં, આ આવશ્યક છે કે યોજના ન્યાયસંગત અને સમતાપૂર્ણ હોવી જોઈએ, યદ્યપિ યોજનાના વાણિજ્યિક ગુણદોષ અંગે નિર્ણય કરવો અદાલતનો વિષય નથી, કારણ કે તે હકીકતમાં દેવાદારો અને સભ્યોનું કાર્ય છે.’ (ભાર મૂકવામાં આવ્યો)

૩૧.૧૨ હું ભાવનગર વેજિટેબલ પ્રોડક્ટ્સ લિ., ઇન રે, અહેવાલિત ૫૫ કંપની કેસિસ ૧૦૭, ના કેસમાં આ અદાલતના ચુકાદા પર પણ આધાર રાખું છું. પ્રથમ, હું વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદા પર આધાર રાખું છું (અહમદી, જે (ત્યારે તેઓ હતા તે મુજબ)). વિદ્વાન ન્યાયાધીશે પરિચ્છેદ ૫૯ માં સિદ્ધપુર મિલ્સ કો. લિ. ના કેસમાં (ઉપરોક્ત) આ અદાલતના ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે અને પરિચ્છેદ ૬૦ માં વિદ્વાન ન્યાયાધીશે ઇન રે માનેકચોક એન્ડ અમદાવાદ એમ.એફ.જી. કો. લિ. [૧૯૭૦] ૪૦ કમ્પ. કેસ. ૮૧૯ (ગુજ.) માં આ અદાલતના ચુકાદાનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે. પરિચ્છેદ ક્રમાંક

સિદ્ધપુર મિલના કેસમાં ફરો ૧૫ અને માણેકચોક એન્ડ અમદાવાદ મેન્યુફેક્ચરિંગ કો. લિ.ના કેસમાં (ઉપરોક્ત) ફરો ૧૬નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો અને અંતે ફરો નં.

૬૩-૬૪માં, આ અદાલતે યોજનાને મંજૂરી આપવાના વિષયમાં સિદ્ધાંત પ્રતિપાદિત કર્યો હતો. ઉક્ત ચુકાદા વિરુદ્ધ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને આ અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠે (કોરમ: એમ.પી. ઠક્કર (તે સમયે જેમ હતા) અને આર.સી. માંકડ, ન્યાયાધીશો) અપીલ ફગાવી દીધી હતી અને આ અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદાને મંજૂરી આપી હતી. આ રીતે, સિદ્ધપુર મિલના કેસમાં (ઉપરોક્ત) આપેલ ચુકાદાનું અનુસરણ આ અદાલત દ્વારા, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ તેમજ વિભાગીય ખંડપીઠ દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.

૩૧.૧૩ હું આ અદાલતના વિભાગીય ખંડપીઠના ચુકાદાનો પણ ઉલ્લેખ કરું છું (કોરમ: આર.સી. માંકડ અને પી.એમ. ચૌહાણ, ન્યાયાધીશો) જે જેતેન્દ્ર આર. સુખડિયા વિ. એલેમ્બિક કેમિકલ વર્ક્સ કંપની લિ. ના કેસમાં ૬૪ કંપની કેસિસ ૨૦૬ માં અહેવાલિત છે, ખાસ કરીને સંબંધિત પૃષ્ઠ ૨૧૫-૨૧૬, જ્યાં અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“આદરપૂર્વક, અમે એન.એમ. મિયાભોય ન્યાયાધીશ (તે સમયે તેઓ જે હતા) ના અભિપ્રાય સાથે સંપૂર્ણ સહમત છીએ. (સંદર્ભ: સિદ્ધપુર મિલ્સ કો. લિ. જેનો મેં અગાઉ ઉલ્લેખ કર્યો હતો). xxxxxxxxxxxx યોજનાનો જે પરિણામી પ્રભાવ છે, તે જ દર્શાવવો આવશ્યક છે. સિદ્ધપુર મિલ્સ કો. લિ., ઇન રે, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૨ ગુજ. ૩૦૫ માં નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે તેમ, જો સમાધાન અથવા ગોઠવણની યોજનામાં એવું કંઈ હોય કે જે કેસના તથ્યો સાથે ચુકિતપૂર્વક પરિચિત વ્યક્તિને માત્ર યોજનાની શરતો વાંચવાથી સર્વથા સ્પષ્ટ ન થાય, તો સંકળાયેલા વ્યક્તિઓ પર એ ફરજ આવે છે કે યોજના મંજૂર કરવામાં આવે તો તેનું પરિણામ શું આવશે તે જણાવે. જો યોજનામાં એવું કંઈ

અનુસૂચિત હોય જે સ્પષ્ટ ન હોય, તો તે લેણદારો અને શેરહોલ્ડરોના ધ્યાન પર લાવવામાં આવવું જોઈએ. વર્તમાન મામલે, શેર વિનિમયનો અનુપાત યોજનામાં સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવવામાં આવ્યો છે. અન્ય શબ્દોમાં, એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે જો પ્રતિભાવક કંપની સાથે નીઓમરના વિલીનીકરણને મંજૂરી આપવામાં આવે, તો નીઓમરના શેરહોલ્ડરોને નીઓમરના ૪૦ શેરોના બદલામાં પ્રતિભાવક કંપનીનો એક શેર મેળવવાનો હક રહેશે. આ વિનિમય અનુપાત કઈ રીતથી નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો તે બાબત કલમ ૩૯૩(૧)(એ) હેઠળ કલ્પાયેલ નિવેદનમાં દર્શાવવાની આવશ્યક બાબત નહોતી. એકવાર યોજનાનો આ પ્રભાવ, એટલે કે નીઓમરના શેરહોલ્ડરોને વિલીનીકરણના પરિણામે નીઓમરના ૪૦ શેરોના બદલામાં પ્રતિભાવક કંપનીનો એક શેર મળશે, એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો, ત્યારે શેર વિનિમય અનુપાતના મુદ્દે પ્રતિભાવક કંપનીના શેરહોલ્ડરોને યોજનાના પ્રભાવ અંગે પૂરતું સ્પષ્ટીકરણ આપવામાં આવ્યું કહેવાય. શેર વિનિમય અનુપાત કઈ રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો તે યોજનાનો “પ્રભાવ” નહોતો; પરંતુ એક વિગત હતી, જે નિવેદનમાં દર્શાવવી આવશ્યક નહોતી. એકવાર શેર વિનિમય અનુપાત સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવી દેવામાં આવ્યો, ત્યારબાદ બંને કંપનીઓ, એટલે કે પ્રતિભાવક કંપની અને નીઓમર, ના શેરહોલ્ડરો, જો તેમને શેર વિનિમય અનુપાત તથા તેની ગણતરી અંગે કોઈ શંકા હોય, તો સાવચેત થઈ જાય. એકવાર યોજનાનો પ્રભાવ સમજાવી દેવામાં આવે, ત્યારે કલમ ૩૯૩(૧) ની કલમ (એ) હેઠળ નિર્ધારિત ફરજનું પાલન થઈ જાય છે અને ઉક્ત જોગવાઈના અનુસરણ માટે વધુ કંઈ કરવાની આવશ્યકતા રહેતી નથી. તેથી, અમને શ્રી. પુજારાની આ દલીલ કે નિવેદનમાં શેર વિનિમય અનુપાતની કામગીરી સંબંધિત વિગતોના અભાવમાં, સંબંધિત વ્યક્તિઓ તરફથી કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૩૯૩(૧) ની ખંડ (એ) ની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતા રહી હતી; અને,

પરિણામે, પ્રતિવાદી કંપનીના શેરધારકોને વિલય યોજનાને મંજૂરી આપવી કે નહીં તે અંગે જાણકારીપૂર્વકનો નિર્ણય લઈ શકાતો ન હતો.” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો).

૩૧.૧૩એ બેંક ઓફ બરોડા લિ. વિ. મહિન્દ્રા યુજિન સ્ટીલ કો. લિ., ૪૬ કંપની કેસેસ ૨૨૭ માં અહેવાલિત, જેમાં પાનું ૨૪૪ પર અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે: (પી.ડી. દેસાઈ, જે. દ્વારા (તે સમયે તેઓ હતા તેમ))

“ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતાં, મને એવું જણાય છે કે અદાલત યોજનાની સતર્કતાપૂર્વક તપાસ કરવાની પોતાની ફરજનો ત્યાગ કરી શકતી નથી અને માત્ર એટલા માટે કે કાનૂની બહુમતીએ તેને મંજૂરી આપી છે અને અદાલતમાં યોજના સામે કોઈ વિરોધ નથી, તેથી માત્ર નામમાત્રની મંજૂરી આપનાર મુદ્રા તરીકે વર્તી શકતી નથી. કાનૂની બહુમતિના મતને એટલું ભાર અપાઈ શકે નહીં કે અદાલતે ચાંત્રિક રીતે યોજના પર પોતાની મંજૂરીની મુદ્રા મૂકી દેવી પડે. અદાલત તેની પર માત્ર ઉપરછાંત્રી નજર કરીને રહી જતી નથી. તેને હજી પણ યોજનાની તપાસ કરવી જ પડે કે તે એક વાજબી ગોઠવણ છે કે નહીં, જેને વિષયથી પરિચિત વાજબી વ્યક્તિઓ તેનાથી અસર પામનારાઓ માટે હિતાવહ ગણાવી શકે. આવી તપાસ હાથ ધરતાં અદાલત કોઈ કઠોર સિદ્ધાંતો કે બંધાયેલ સૂત્રોથી બંધાયેલી નથી અને ન્યાયિક તીરુમાનોમાં સમાવાયેલ એવા પરિબળોની કોઈપણ યાદી, જેને ધ્યાનમાં લઈ શકાય, ભલે તે કેટલીય ચોક્કસ હોય, તેને સંપૂર્ણ ગણાવી શકાય નહીં જેથી તપાસની વ્યાપ્તિ મર્યાદિત થાય; કારણ કે વિવિધ પરિસ્થિતિઓને ધ્યાને લેતાં, તે કેસ મુજબ બદલાઈ શકે છે. અરજદાર-કંપની પર આ ભાર છે કે તે બતાવે કે વિલયની યોજના

ન્યાયસંગત, વાજબી, કાર્યક્ષમ છે અને એવી છે કે એક વ્યવસાયિક સમજણ ધરાવતો માણસ વાજબી રીતે તેને મંજૂર કરે. અદાલત નિશ્ચિતપણે આ હકીકત ધ્યાનમાં લેશે કે તેને વિશાળ બહુમતિના મતથી મંજૂરી આપવામાં આવી છે, પરંતુ તે યોજનાની તપાસ કરવાની પોતાની ફરજમાંથી પીછેહઠ નહીં કરે, ખાસ કરીને ત્યારે જ્યારે તેમાં મોટી કંપનીઓના વિલયનો સમાવેશ થાય છે, જેમાં અનેક હિતો દાવ પર લાગેલા હોય.”

૩૧.૧૪ આ અદાલત મારા વિદ્વાન ભાઈ શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ડી.એ. મહેતાના ચુકાદાનો પણ ઉલ્લેખ કરે છે, જે રિલાયન્સ પેટ્રોલિયમ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા કેસમાં ૨૦૦૨(૦) જી.એલ.એચ.ઈ.એલ. ૨૧૦૫૭૯ માં અહેવાલિત છે (કંપની પિટિશન ક્રમાંક ૭૫/૨૦૦૨, જેનો નિર્ણય ૧૩.૯.૨૦૦૨ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો), જેમાં પરિષદ ક્રમાંક ૨૨ માં વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“કાયદાની સ્થિતિ સુસ્થિર છે કે યોજના મંજૂર કરવાની અધિકારિતા અને સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે અદાલતે આ બાબત સુનિશ્ચિત કરવી આવશ્યક છે કે કાનૂની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે, બેઠકમાં હાજર રહેલા વ્યક્તિઓના વર્ગનું ન્યાયસંગત પ્રતિનિધિત્વ થયું હતું અને કાનૂની બહુમતી સદ્ભાવપૂર્વક કાર્યરત હતી, તથા અંતે એ પણ કે ગોઠવણ એટલે કે યોજના એવી હતી કે બુદ્ધિશાળી અને પ્રામાણિક વ્યક્તિ, પોતાના હિતના સંદર્ભમાં કાર્ય કરતી હોય, તો તેને ચુકિતસંગત રીતે મંજૂર કરી શકે. તે જ સમયે, અદાલતને બેઠકમાં બહુમતી દ્વારા લેવાયેલા નિર્ણયથી ભિન્ન થવાની આવશ્યકતા નથી, સિવાય કે ઉપરોક્ત પૈકી કોઈ પરિબળનો અભાવ જણાય. શેર વિનિમય મૂલ્યાંકનને મંજૂરી

આપવી પડશે, જો સુધી તે અદાલતના અંતઃકરણને ઝંઝોડી ન નાખે.” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો)

૩૧.૧૫ આ અદાલત વધુમાં આ અદાલતના નિર્ણયોને પણ સંદર્ભિત કરે છે (કોરમ: એન.જી. નંદી, જે) ઇન રે: અર્વિંદ મિલ્સ લિ.; (કોરમ: અનંત એસ. દવે, જે) ટોરેન્ટ પાવર એઈસી લિ., ઇન રે. ના કેસમાં, જે (૨૦૦૭) ૧૩૮ કમ્પ કેસ ૧૩૯ (ગુજ) માં અહેવાલિત છે, અને (કોરમ: આર.એસ. ગર્ગ, જે) કોર હેલ્થ કેર લિ., ઇન રે. ના કેસમાં.

૩૧.૧૬ આ અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશોના ઉપરોક્ત તમામ ચુકાદાઓએ એકસરખો અને સમાન અભિપ્રાય અપનાવ્યો છે.

વિલીનીકરણ સંબંધિત બાબતમાં અદાલતના હસ્તક્ષેપનો વ્યાપ:

વિષય: અંગ્રેજી અદાલતનો અભિગમ

૩૨.૧ પ્રથમ નિર્ણય ઇન રે અલાબામા, ન્યૂ ઓર્લિન્સ, ટેક્સાસ એન્ડ પેસિફિક જંક્શન રેલવે કંપનીનો છે, જે ૧૮૯૧ લો રિપોર્ટ્સ (ચાન્સરી ડિવિઝન) (ચે.૧), પાનું ૨૧૩, સંબંધિત પાનું ૨૩૮ (લિન્ડલે, જે. મુજબ) માં અહેવાલિત છે.

“મને લાગે છે કે તે ખૂબ જ સંભવિત છે, પરંતુ, તેમ છતાં, કાયદો અસ્તિત્વમાં છે, અને અદાલતે જે કરવાનું છે તે, સૌપ્રથમ, એ જોવાનું છે કે તે કાયદાની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં; અને, બીજું, બહુમતી સદ્ભાવપૂર્વક કાર્ય કરી રહી છે કે નહીં. અદાલતે એ પણ જોવાનું છે કે અલ્પમતીને એવી બહુમતી દ્વારા દબાવી દેવામાં આવી રહી નથી ને, જેના પોતાના હિતો તે અલ્પમતીના હિતો સાથે ટકરાતા હોય, જેને તેઓ

બળજબરીથી વશમાં લેવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે. તેનાથી આગળ, અદાલતે યોજનાની તપાસ કરવી પડે છે અને જોવું પડે છે કે શું તે એવી છે કે જેમાં પ્રામાણિકતાપૂર્વક કાર્ય કરતા લોકો, અને જે લોકોનું તેઓ પ્રતિનિધિત્વ કરે છે તેમના હિતમાં તેમની સમક્ષ રજૂ કરાયેલ યોજનાને જોતા, એવો અભિપ્રાય અપનાવે છે જે વ્યાવસાયિક લોકો દ્વારા ચુકિતપૂર્ણ રીતે અપનાવી શકાય. અદાલતે યોજનાની તપાસ કરવી જ જોઈએ, અને જોવું જોઈએ કે અધિનિયમનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં, બહુમતી સદ્ભાવપૂર્વક કાર્ય કરી રહી છે કે નહીં, અને શું તેઓ જે વર્ગનું પ્રતિનિધિત્વ કરવાનો દાવો કરે છે તેના હિતોને પ્રતિકૂળ હિતોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે અલ્પમતી પર બળજબરી કરી રહ્યા છે કે નહીં; અને ત્યારબાદ જોવું જોઈએ કે યોજના વાજબી છે કે નહીં અથવા તેના વિરુદ્ધ કોઈ વાજબી આક્ષેપ છે કે નહીં, અથવા એવો કોઈ આક્ષેપ છે કે જેના વિષે કોઈપણ વાજબી માણસ કહી શકે કે તે તેને મંજૂરી આપી શકતો નથી.

૩૨.૨ સમાન મત પાડા, ઇન રે એન્ગ્લો-કોન્ટિનેન્ટલ સપ્લાય કંપની લિમિટેડ, જે ૧૯૨૨ લો રિપોર્ટ્સ (ચાન્સરી ડિવિઝન) (ચ.૨), પાનું ૭૨૩ માં અહેવાલિત છે, સંબંધિત પાનું ૭૩૬ માં, વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે.

“કલમ ૧૨૦ હેઠળ મંજૂરી આપવાની તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે અદાલત નીચેનું જોશે: પ્રથમ, કે અધિનિયમની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે. બીજું, કે બેઠકમાં હાજર રહેનારાઓ દ્વારા વર્ગનું યથાર્થ પ્રતિનિધિત્વ થયું હતું અને કાનૂની બહુમતી સદ્ભાવપૂર્વક કાર્ય કરી રહી છે તથા જે વર્ગનું પ્રતિનિધિત્વ કરવાનો તેઓ દાવો કરે છે તે વર્ગના હિતોને પ્રતિકૂળ એવા હિતોને પ્રોત્સાહિત કરવા અલ્પમતી પર દબાણ કરતી નથી,

અને ત્રીજું, કે વ્યવસ્થા એવી છે જેને કોઈ વ્યવસાયિક સમજ ધરાવતો વ્યક્તિ વાજબી રીતે મંજૂર કરે”.

૩૨.૩ ઉપરોક્ત બે અંગ્રેજી કેસો, એટલે કે ઇન રી અલાબામા, ન્યૂ ઓર્લિયન્સ, ટેક્સાસ એન્ડ પેસિફિક જંક્શન રેલવે કંપની અને એંગ્લો-કોન્ટિનેન્ટલ સપ્લાય કંપની લિમિટેડમાંથી, જેમાં અદાલતે બકલીના ટ્રીટીઝ, લમી આવૃત્તિ, ૨૭૫ નો ઉલ્લેખ કર્યો છે અને અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના પરિમાણો અંગેનો સિદ્ધાંત નિર્ધારિત કર્યો છે. આ ચુકાદાના પૂર્વ ભાગમાં, આ અદાલતે પામર્સ ઓન કંપની લો તેમજ બકલી ઓન કંપનીઝ એક્ટ્સ, ૨૦૦૦ ના પરિષ્કેદ જરૂર.૫૩ ઉપર આધાર રાખ્યો છે. જો ઉક્ત પરિષ્કેદનું પરીક્ષણ કરવામાં આવે, તો ઉપરોક્ત બે કેસોને અનુસરે તે રીતે ત્યારબાદ અનેક અંગ્રેજી કેસોમાં અનુસરવામાં આવ્યા છે અને છેલ્લો કેસ આર.એ.સી. મોટરિંગ સર્વિસેસ લિ. (૨૦૦૦) ૧ બી.સી.એલ.સી. ૩૦૭ છે. [સંદર્ભ: બકલી ઓન ધ કંપનીઝ લો, ૨૦૦૦ આવૃત્તિ, પરિષ્કેદ જરૂર.૫૩.]

સહાયક ઉદ્યોગો સંબંધિત નિરીક્ષણ અને નિષ્કર્ષ.

૩૩.૧ આ અદાલતે શ્રી પી. આર. ઠક્કર, વિદ્વાન વકીલ, જે રચના પોલીપેક તેમજ શોન પ્લાસ્ટિક પ્રા. લિ. તરફથી હાજર થાય છે, તેમણે કરેલી રજૂઆતોનું વિચારણા કર્યું છે. શ્રી શાલીન મહેતા, વિદ્વાન વકીલે પણ આ બાબતમાં તેમને સમર્થન આપ્યું છે. શ્રી કે. એસ. નાણાવટી, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે આ બાબતમાં ઉપરોક્ત રજૂઆતોનો જવાબ આપ્યો છે. આ અદાલતે અનુસંગિક ઉદ્યોગોની સ્થાપના માટે અરજીઓ આમંત્રિત કરવા અંગેની ટેન્ડર સૂચના તથા આઈપીસીએલ દ્વારા જારી કરાયેલ ઇરાદાપત્રનું પણ વિચારણા કર્યું છે. આ અદાલતે ઉદ્યોગો (વિકાસ અને વિનિયમન) અધિનિયમ, ૧૯૫૧ ની જોગવાઈઓનું પણ

વિચારણા કર્યું છે, જેનો આ બાબતમાં વિદ્વાન વકીલે ઉલ્લેખ કર્યો છે. એવું જણાય છે કે અનુસંગિક ઉદ્યોગે બોમ્બે વડી અદાલત સમક્ષ એવી રાહત માગતી અરજી દાખલ કરી હતી કે વડી અદાલત પ્રતિવાદીઓ, વિશેષ કરીને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૪ આઈપીસીએલને, તા. ૯.૧૦.૧૯૯૨ના તેમના ઈશદાપત્ર દ્વારા આઈપીસીએલ/પ્રતિવાદીઓએ અરજદારો પ્રત્યે કરેલ પ્રતિબદ્ધતાઓનું પાલન કરવા માટે પરમાદેશનો રિટ જારી કરે તથા અન્ય રાહતો પણ આપે; અને બોમ્બે વડી અદાલતે એવો આદેશ કર્યો છે કે તે અરજીમાં અરજદારે, જે હાલ આ અદાલત સમક્ષ અરજદાર છે, દાવો કરેલી રાહત નાગરિક અદાલતમાં અથવા સમાધાન, મધ્યસ્થી અથવા લવાદ દ્વારા માંગી શકે છે. તદનુસાર, બોમ્બે વડી અદાલતે સૂચવ્યા મુજબ અરજદારે લવાદ મારફતે વિવાદના નિવારણ માટે અરજી દાખલ કરી છે.

૩૩.૨ બોમ્બે વડી અદાલતના તા. ૧૭.૨.૨૦૦૫ના આદેશ મુજબ, જેમાં બોમ્બે વડી અદાલતે એવો નિર્ધાર કર્યો હતો કે ઉક્ત અરજીમાં માંગવામાં આવેલી રાહતો માટેનો યોગ્ય ઉપાય યોગ્ય અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી દિવાણી અદાલત સમક્ષ ઉપલબ્ધ છે. અરજદારે આઈ.પી.સી.એલ. વિરુદ્ધ કરારના વિશિષ્ટ પાલન તથા વૈકલ્પિક રીતે નુકસાનભરપાઈના દાવા માટે વડોદરા અદાલતમાં દાવો નં. ૧ દાખલ કર્યો છે અને વધુમાં રાયઘડ દિવાણી અદાલતમાં પણ બીજો દાવો દાખલ કર્યો છે. આ અદાલત સમક્ષ પણ વિધાવાન વકીલે દિવાણી અદાલતની કાર્યવાહી પર આધાર મૂક્યો છે.

૩૩.૩ યોજનાની કલમ ૬ મુજબ, વિલીનીકરણ અમલમાં આવતાં જ, આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધ બાકી રહેલા તમામ દાવાઓ અને કાનૂની નટપટીઓ સ્થાનાંતરગ્રાહી કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધ ચાલુ રાખવામાં આવશે અને અરજદારે

બરોડા અદાલત અથવા રાયગઢ અદાલત પાસેથી હુકમનામા અથવા અન્ય રાહતરૂપે જે કંઈ મેળવ્યું હોય, તે સ્થાનાંતરગ્રાહી કંપની પર બંધનકારક રહેશે. અરજદારોએ એક મામલામાં એવી આશંકા વ્યક્ત કરી છે કે તેમણે બરોડા અદાલતમાં આ આધારે દાવો દાખલ કર્યો છે કે આઈ.પી.સી.એલ.નું નોંધાયેલ કાર્યાલય બરોડા ખાતે આવેલ છે, પરંતુ વિલીનીકરણને ધ્યાનમાં લેતાં સ્થાનાંતરગ્રાહી કંપનીનું નોંધાયેલ કાર્યાલય બરોડા ખાતે રહેતું બંધ થશે અને સ્થાનાંતરગ્રાહી કંપનીનું નોંધાયેલ કાર્યાલય મુંબઈ ખાતે આવેલ છે. જો આવું બને, તો વડોદરાની નીચલી અદાલત અધિકારક્ષેત્ર ગુમાવી શકે. આ અદાલતે આ સંબંધમાં ઉઠાવવામાં આવેલ ઉપરોક્ત વાંધાનો વિચાર કર્યો છે. મારી દૃષ્ટિએ અરજદારોનો સમગ્ર વાંધો ગેરસ્થાને છે. યોજનાની કલમ ૬ને ધ્યાનમાં લેતાં, અરજદારે બરોડા અદાલત તેમજ રાયગઢ અદાલતમાં જે કંઈ કાર્યવાહી દાખલ કરી છે, અને જો કોઈ હુકમનામું પસાર કરવામાં આવે, તો તે સ્થાનાંતરગ્રાહી કંપની પર બંધનકારક રહેશે.

૩૩.૪ અધિકારક્ષેત્ર ગુમાવવાના પ્રશ્ન અંગે, દીવાની કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૨૦નો ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી બને છે, જે મુજબ ઉપરોક્ત મર્યાદાઓને આધીન રહીને, દરેક દાવો એવી અદાલતમાં દાખલ કરવામાં આવશે કે જેના અધિકારક્ષેત્રની સ્થાનિક સીમાઓની અંદર દાવાનો કારણ સંપૂર્ણપણે અથવા અંશતઃ ઉદ્ભવે છે અથવા પ્રતિવાદી વ્યવસાય ચલાવે છે.

૩૩.૫ કાયદાનો આ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે વાદકારણનો અર્થ દાવો દાખલ કરવાનો અધિકાર થાય છે. તેવા તાત્વિક તથ્યોનો તેમાં સમાવેશ થાય છે, જેનો આક્ષેપ કરવો અને સાબિત કરવો વાદી માટે અનિવાર્ય છે. વાદકારણનું વર્ણન “આવશ્યક તથ્યોના એક સમૂહ

તરીકે કરી શકાય, જેને વાદી સફળ થઈ શકે તે પહેલાં તેને સાબિત કરવું જરૂરી છે”, અથવા “જે પ્રતિવાદી વિરુદ્ધ રાહત મેળવવાનો વાદીને અધિકાર આપે છે”. આ સંદર્ભમાં, આ અદાલત (૧૯૮૯) ૨ એસ.સી.સી. ૧૬૩ : એ.આઈ.આર. ૧૯૮૯ એસ.સી. ૧૨૩૯ માં અહેવાલિત એ.બી.સી. લેમિનાર્ટ પ્રા. લિ. વિ. એ.પી. એજન્સીઝના મામલામાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખે છે. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત અનુસાર, વાદકારણનો અર્થ એવો દરેક તથ્ય થાય છે કે, જો તેનો ઇનકાર કરવામાં આવે, તો અદાલતના ચુકાદા માટેના પોતાના અધિકારને ટેકો આપવા વાદીએ તેને સાબિત કરવું આવશ્યક બને. અન્ય શબ્દોમાં, તે તથ્યોનો એવો સમૂહ છે, જે તેમના પર લાગુ પડતા કાયદા સાથે મળીને વાદીને પ્રતિવાદી વિરુદ્ધ રાહત મેળવવાનો અધિકાર આપે છે. તેમાં એવા તથ્યોને સાબિત કરવા માટે જરૂરી પુરાવાનો સમાવેશ થતો નથી, પરંતુ વાદીને ડિક્રી મેળવવા સક્ષમ બનાવવા માટે જે દરેક તથ્ય સાબિત કરવું જરૂરી હોય તેનો સમાવેશ થાય છે. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે વાદકારણનો પ્રતિવાદી દ્વારા લેવામાં આવનારી બચાવ સાથે કોઈ પણ રીતે સંબંધ નથી અને તે વાદી દ્વારા માગવામાં આવેલી રાહતના સ્વભાવ પર પણ નિર્ભર નથી.

૩૩.૬ ઉપરાંત, કોઈ કંપનીનું નોંધાયેલ કાર્યાલય અન્ય સ્થળો ઉપરાંત જ્યાં આવેલું હોય તે સ્થળે પણ કંપની પોતાનો વ્યવસાય ચલાવતી હોવાનું માનવામાં આવે છે. તેથી, જ્યાં તેનું નોંધાયેલ કાર્યાલય આવેલું હોય તે અદાલતને દાવો ચલાવવાનો અધિકારક્ષેત્ર હોય છે. અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર છે કે નહીં તે પ્રશ્ન દાવો દાખલ કરવામાં આવે તે સમયે અસ્તિત્વમાં રહેલા તથ્યોના આધારે નક્કી કરવો પડે છે અને જો તે મુજબ અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર હોય, તો ત્યારબાદ તથ્યોમાં થતો કોઈપણ ફેરફાર તેની પાસેથી તે અધિકારક્ષેત્ર છીનવી શકતો

નથી. આથી, હાલના કેસમાં, દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો તે સમયે કંપનીનું નોંધાયેલ કાર્યાલય તેની હદમાં આવેલું હોવાથી વડોદરા અદાલત અથવા રાયગઢ અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર હતું, તેથી નોંધાયેલ કાર્યાલયમાં ત્યારબાદ થયેલો કોઈપણ ફેરફાર ન તો દાવાને નિષ્ફળ બનાવશે અને ન તો દાવો દાખલ થયો ત્યારે અદાલતને જે અધિકારક્ષેત્ર હતું તેમાંથી અદાલતને વંચિત કરશે.

૩૩.૭ સ્પષ્ટીકરણરૂપે આદેશ આપવામાં આવે છે કે ગુજરાતની વડોદરા અદાલત તથા મહારાષ્ટ્રની રાયગઢ અદાલત, બંને ખાતે, સહાયક ઉદ્યોગો દ્વારા હસ્તાંતરક કંપની વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવેલા દીવાની દાવાઓ, વિલીનીકરણના આદેશ બાદ, હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની વિરુદ્ધ ચાલુ રાખવામાં આવશે. સંબંધિત અદાલતો દ્વારા આપવામાં આવી શકે તેવી અંતિમ હુકમનામું (અથવા, જે કોઈપણ પક્ષ દ્વારા પડકારપાત્ર રહેશે) હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની પર બંધનકર્તા રહેશે.

અવલોકન અને નિષ્કર્ષ સંદર્ભે: અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિ અનામત:

૩૪.૧ આ અદાલતે આઈ.પી.સી.એલ. સાથે સંબંધ ધરાવતા કેટલાક કર્મચારીઓની તરફથી શ્રી રામનંદન સિંહ દ્વારા રજૂ કરાયેલ દલીલો સાંભળી છે. આ અદાલતે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૬(૪) નો પણ અવલોકન કર્યો છે, જેમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે રાજ્યની સેવાઓમાં રાજ્યના અભિપ્રાય મુજબ પૂરતું પ્રતિનિધિત્વ ન ધરાવતા નાગરિકોના કોઈપણ પછાત વર્ગના હિતમાં નિમણૂકો અથવા પદો માટે અનામત અંગે કોઈ જોગવાઈ કરવાની રાજ્યને આથી મનાઈ ગણાશે નહીં; અને અનુચ્છેદ ૧૬(૪એ) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે રાજ્યની સેવાઓમાં રાજ્યના અભિપ્રાય મુજબ પૂરતું

પ્રતિનિધિત્વ ન ધરાવતા અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત જનજાતિઓના હિતમાં રાજ્યની સેવાઓ હેઠળ અનામત અથવા પદોના વર્ગો માટે કોઈ જોગવાઈ કરવાની રાજ્યને આથી મનાઈ ગણાશે નહીં.

૩૪.૨ એવું જણાય છે કે ઉક્ત કેટલાક કર્મચારીઓએ હસ્તાંતરક કંપની, એટલે કે આઈ.પી.સી.એલ., ને ગ્રહીત કંપની, એટલે કે આર.આઈ.એલ., સાથે કરવામાં આવેલા વિલીનીકરણ અંગેની આપત્તિ સંબંધે આ અદાલત સમક્ષ અરજિ દાખલ કરી છે. તે બાબતમાં, આ અદાલતે ૮મી મે ૨૦૦૭ના રોજ આદેશ પસાર કરીને તેમને સરકાર સમક્ષ રજૂઆત કરવા નિર્દેશ આપ્યો હતો. જો તેમના હકોને હાનિ પહોંચે, તો તેઓ યોગ્ય મંચનો આશ્રય લઈ શકે છે.

૩૪.૩ આ અદાલતને જાણ કરવામાં આવી છે કે આ અદાલતના આદેશના અનુસંધાને, કર્મચારીઓએ હસ્તાંતરક કંપનીનું સ્વીકારક કંપની સાથે વિલીનીકરણ અથવા હસ્તાંતરણ અંગેની તેમની વાંધાની બાબતમાં કેન્દ્ર સરકાર સમક્ષ તા. ૫.૬.૨૦૦૭ના પ્રતિનિધિત્વો રજૂ કર્યા છે.

૩૪.૪ નિઃસંદેહ એ સારું છે કે અરજદાર કંપનીએ ઉક્ત ભાગ અંગે આક્ષેપ કર્યો છે, પરંતુ જો આ અદાલત એવો નિર્દેશ આપે કે જ્યારે કેન્દ્રીય સરકાર એસસી/એસટીની રજૂઆતનો નિર્ણય કરે, ત્યારે અરજદાર કંપની તેમજ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીને સાંભળવામાં આવે અને તેઓ પોતાનો પક્ષ રજૂ કરી શકે, અને અરજદાર કંપની, આઈપીસીએલ અથવા વિલય પછી આરઆઈએલને સાંભળ્યા બાદ, જો કેન્દ્રીય સરકાર કોઈ આદેશ કરે, તો તે જ કામદારો

તેમજ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની પર બંધનકારક રહેશે. તેમ છતાં, સ્પષ્ટતા સ્વરૂપે એવો નિર્દેશ કરવામાં આવે છે કે કેમિકલ્સ અને પેટ્રોકેમિકલ્સ મંત્રાલય સમક્ષ એસસી/એસટી કર્મચારીઓ દ્વારા તા. ૫.૬.૨૦૦૭ના રોજ દાખલ કરવામાં આવેલા આક્ષેપો પર વિચાર કરતી વખતે, ઉક્ત સત્તાધિકારી તે કર્મચારીઓને તેમજ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીને સાંભળ્યા બાદ આદેશ કરશે. સત્તાધિકારી કારણસહિત આદેશ કરશે. એવો આદેશ યોગ્ય કાર્યવાહી હેઠળ યોગ્ય મંચ સમક્ષ કોઈપણ પક્ષ દ્વારા પડકારને આધીન રહેશે અને અંતિમ રીતે નિરાકરાયેલ આદેશ પક્ષકારો પર બંધનકારક રહેશે.

કામદારોના મુદ્દા સંબંધિત નિરીક્ષણો અને નિષ્કર્ષો.

૩૫.૧ કામદારોને વિલીનીકરણની યોજનાના સંદર્ભમાં સાંભળવામાં આવવાનો અધિકાર છે કે નહીં તે પ્રશ્ન અંગે, આ અદાલતે કંપનીઝ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ પર વિચાર કર્યો હતો. ઉક્ત કલમોમાં સુરક્ષિત દેણાદારો, અસુરક્ષિત દેણાદારો અને શેરહોલ્ડરો સાથે પરામર્શની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. તેમાં વિલીનીકરણની યોજના પર બે સંબંધિત કંપનીઓ, ખાસ કરીને હસ્તાંતરક કંપની અને ગ્રહીત કંપની દ્વારા વિચારણા કરવામાં આવે તે પહેલાં કામદારો સાથે કોઈ પરામર્શ અથવા તેમની સુનાવણી કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવેલી નથી.

૩૫.૨ આ ઉપરાંત, અદાલતે કંપની (અદાલત) નિયમોના સંબંધિત નિયમોનું પણ ધ્યાનમાં લીધું છે. સમજૂતી, વ્યવસ્થા અથવા વિલયના સંદર્ભમાં, કંપની (અદાલત) નિયમો છે – નિયમ ૬૭ દિશા-નિર્દેશ મેળવવા માટે બેઠક બોલાવવા અંગે સમન્સ માટે

જોગવાઈ કરે છે, જેમાં જાહેરાત પ્રારૂપ ક્રમાંક ૩૩ માં હોવી આવશ્યક છે અને તેના સમર્થનમાં સોગંદનામું પ્રારૂપ ક્રમાંક ૩૪ માં હોવું આવશ્યક છે. નિયમ ૬૯ સમજૂતી સુનાવણી વખતે આપવાના દિશા-નિર્દેશ અંગે જોગવાઈ કરે છે, જે મુજબ કંપનીએ પ્રસ્તાવિત સમજૂતી અથવા વ્યવસ્થાના વિચાર માટે જે લેણદારો અને/અથવા સભ્યોના વર્ગ અથવા વર્ગો અંગે બેઠક અથવા બેઠકો યોજવાની હોય તે નક્કી કરવા સંબંધિત દિશા-નિર્દેશ મેળવવાના હોય છે; તેવી બેઠક અથવા બેઠકોનો સમય અને સ્થળ નક્કી કરવાનો હોય છે; પરિસ્થિતિ પ્રમાણે યોજાનારી બેઠક અથવા બેઠકો માટે અધ્યક્ષની અથવા અધ્યક્ષોની નિમણૂક કરવાની હોય છે; કોરમ અને પ્રતિનિધિ દ્વારા મતદાન સહિત બેઠક અથવા બેઠકોમાં અનુસરવાની પ્રક્રિયા નક્કી કરવાની હોય છે; પરિસ્થિતિ પ્રમાણે જે લેણદારો અને/અથવા સભ્યો, અથવા કોઈ પણ વર્ગના લેણદારો અથવા સભ્યોની બેઠકો યોજવાની હોય, તેમના મૂલ્યો નક્કી કરવાની હોય છે; બેઠક અથવા બેઠકોની આપવાની નોટિસ તથા તેવી નોટિસની જાહેરાત અંગે જોગવાઈ કરવાની હોય છે; બેઠકના અધ્યક્ષે બેઠકનું પરિણામ અદાલતને કયા સમયગાળામાં અહેવાલરૂપે આપવાનું તે નક્કી કરવાની હોય છે; અને અદાલતને આવશ્યક જણાય તેવા અન્ય મુદ્દાઓ અંગે પણ દિશા-નિર્દેશ આપવાના હોય છે. નિઃસંદેહ એ સાચું છે કે આ નિયમોમાં સુરક્ષિત લેણદારો અને સભ્યોની બેઠકો માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. કંપની અદાલત નિયમોના નિયમ ૭૩ માં બેઠકની નોટિસ માટે જોગવાઈ છે. નિયમ ૭૪ માં બેઠકની નોટિસની જાહેરાત માટે જોગવાઈ છે. નિયમ ૭૫ માં કંપની દ્વારા સમજૂતી અથવા વ્યવસ્થાની નકલ પૂરી પાડવા માટે જોગવાઈ છે, નિયમ ૭૬ માં તામીલના સોગંદનામા માટે જોગવાઈ છે, નિયમ ૭૭ માં બેઠકનું પરિણામ મતદાન દ્વારા નક્કી કરવા માટે જોગવાઈ છે, નિયમ ૭૮ માં બેઠકના પરિણામના અહેવાલ માટે જોગવાઈ છે, નિયમ ૭૯ માં સમજૂતી અથવા વ્યવસ્થાની પુષ્ટિ માટે અરજી માટે જોગવાઈ છે; નિયમ ૮૦ માં સુનાવણીની તારીખ અને નોટિસ માટે જોગવાઈ છે અને

નિયમ ૮૧ માં અરજી ઉપરના આદેશ માટે જોગવાઈ છે. નિયમ ૮૨ માં ધારા ૩૯૪ હેઠળ દિશા-નિર્દેશ માટે અરજી માટે જોગવાઈ છે, નિયમ ૮૩ માં અરજીની સુનાવણી વખતે દિશા-નિર્દેશ માટે જોગવાઈ છે, નિયમ ૮૪ માં ધારા ૩૯૪ હેઠળના આદેશ માટે જોગવાઈ છે. નિયમ ૮૬ માં સમજૂતી અથવા વ્યવસ્થાના અમલીકરણ અંગેના અહેવાલ માટે જોગવાઈ છે; નિયમ ૮૭ માં અરજી કરવાની છૂટ માટે જોગવાઈ છે. આ બધા નિયમો દર્શાવે છે કે વિલય સંબંધે વિવિધ નોટિસો અને જાહેરાતો પ્રસિદ્ધ કરવી આવશ્યક છે.

૩૫.૩ આ દષ્ટિએ, અધિનિયમ અને નિયમોનું સંયુક્ત વાચન એ પણ દર્શાવે છે કે કંપની દ્વારા એકીકરણની યોજના અંગે ચર્ચા કરવામાં આવે તે પહેલાં અથવા તે સમયે કામદારોને સાંભળાવાનો અથવા તેમની સાથે પરામર્શ કરવાનો કોઈ અધિકાર નથી.

૩૫.૪ શું યોજના અદાલત દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હોય ત્યારે કામદારોને સાંભળવામાં આવી શકે? આ અદાલતે આદેશના પૂર્વભાગમાં જણાવ્યું છે કે જ્યારે વિલીનીકરણ માટેની અરજી દાખલ કરવામાં આવે ત્યારે અદાલતે કંપનીને વિલીનીકરણ અંગેનો મુદ્દો બે અખબારોમાં જાહેર કરવાની આજ્ઞા કરી હતી. આ તબક્કે આ અદાલત કંપની (અદાલત) નિયમોનું નિયમ ૨૫ સંદર્ભે ઉદ્દેખ કરે છે, જે જાહેરાતની સામગ્રી અંગે જોગવાઈ કરે છે, જે સામાન્ય સ્વરૂપની છે, અને તે જાહેરાતના સ્વરૂપ અંગે પણ જોગવાઈ કરે છે, જે ફોર્મ નં. ૫ ના સ્વરૂપમાં હોવી આવશ્યક છે. જ્યારે આ પ્રકારની જાહેરાત અખબારમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવી હોય ત્યારે કામદાર સહિત કોઈપણ વ્યક્તિને વિલીનીકરણ સામે વાંધો ઉઠાવવાનો અધિકાર છે.

૩૫.૫ આ બાબતને ધ્યાનમાં લેતા, જ્યારે જાહેરાતના આધારે આ યોજના આ અદાલત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવે છે, ત્યારે કામદારો સહિત કોઈપણ વ્યક્તિને સાંભળવામાં આવવાનો અધિકાર છે અને હકીકતમાં કામદારોએ આ અદાલત સમક્ષ યોજનાનો વિરોધ કર્યો છે. હસ્તાંતરક કંપનીએ તેનો વિરોધ કર્યો નથી અને તેથી આ અદાલતનું એવું મંતવ્ય છે કે અદાલત દ્વારા યોજનાને મંજૂરી આપવામાં આવે તેના વિરુદ્ધ કામદારોને વાંધો ઉઠાવવાનો અધિકાર છે. માનનીય પરિષ્ઠ વકીલે જાહેર હિત સંબંધિત અનેક ચુકાદાઓ પર આધાર મૂક્યો છે, જેની હું જાહેર હિતના પ્રશ્ન પર વિચાર કરતી વખતે ચર્ચા કરવાને છું. તે ચુકાદાઓ પણ તેમની આ રજૂઆતને સમર્થન આપે છે કે જ્યારે આ અદાલત દ્વારા યોજનાને મંજૂરી આપવામાં આવે ત્યારે કામદારોને સાંભળવામાં આવવાનો અધિકાર છે. નિઃસંદેહ એ સત્ય છે કે માનનીય પરિષ્ઠ વકીલે એ.આઈ.આર. ૧૯૮૩ એસ.સી. ૭૫ માં અહેવાલિત નેશનલ ટેક્સટાઈલ વર્ક્સ યુનિયન વિ. રામકૃષ્ણનના ચુકાદાનો આશ્રય લીધો છે, પરંતુ તે નિર્ણય કંપનીના સમાપન સાથે સંબંધિત હતો, જ્યાં કામદારોનો અધિકાર સંપૂર્ણપણે લુપ્ત થઈ જાય છે; તેથી તે સંદર્ભમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે સમાપન અરજીઓમાં, ખાસ કરીને કંપનીઓના સમાપન અંગે અદાલત કોઈ આદેશ કરે તે પહેલાં, કામદારોને સાંભળવામાં આવવાનો અધિકાર છે. વર્તમાન કેસમાં કામદારોના અધિકારો સંપૂર્ણપણે લુપ્ત થતા નથી. માત્ર તેમના અધિકારોમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી ઉક્ત નિર્ણય માનનીય પરિષ્ઠ વકીલને સહાયકારક ન બને. તેમ છતાં, જાહેર હિતના મુદ્દે કામદારોના કેસને તે નિર્ણય નિશ્ચિતપણે સહારો આપે છે અને તેથી માત્ર નિયમ ૨૪ અને નિયમ ૨૫ ની જોગવાઈઓના આધારે જ નહીં, પરંતુ જાહેર હિતના પ્રશ્ને પણ કામદારોને સાંભળવામાં આવવાનો અધિકાર છે.

સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૪૩એ સાથે સંબંધિત કામદારોના અધિકારો:

૩૬.૧ અનુચ્છેદ ૪૩એ સંવિધાન (બેતાલીસમો સુધારો) અધિનિયમ, ૧૯૭૬ દ્વારા ૩.૧.૧૯૭૭ થી અમલમાં આવે તે રીતે સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. અનુચ્છેદ ૪૩એનું મહત્વ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નેશનલ ટેક્સટાઇલ વર્ક્સ યુનિયન વિ. પી.આર. રામકૃષ્ણન, જે એ.આઈ.આર. ૧૯૮૩ એસ.સી. ૭૫ માં અહેવાલિત છે, તે મામલામાં ઉદ્દેખ્યું છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે પ્રસ્તાવના, રાજ્યની નીતિના માર્ગદર્શક તત્વો અને ખાસ કરીને અનુચ્છેદ ૪૩એના સમાવેશને ધ્યાનમાં લેતાં, કંપનીના વિલોપન સંબંધિત કાર્યવાહી માં કામદારોને કોઈ અવાજ નથી એવું દલીલ કરવું નિર્ણયક છે. કંપનીના કામદારો અને તેમની ટ્રેડ યુનિયનોને હાજર થવા અને સાંભળવામાં આવવાનો સ્થાનાધિકાર છે. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નવનીત આર. કામાણી વિ. આર.આર. કામાણી, જે (૧૯૮૮) ૪ એસ.સી.સી. ૩૮૭ માં અહેવાલિત છે, તે મામલામાં પ્રથમ વખત કંપની કામદારો દ્વારા ચલાવવામાં આવે તેવી યોજનાને માન્યતા આપી હતી, જેને ઔદ્યોગિક અને નાણાકીય પુનર્ગઠન બોર્ડ દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઓલ ઇન્ડિયા બેંક ઓફિસર્સ કન્ફેડરેશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, જે (૧૯૮૯) ૪ એસ.સી.સી. ૯૦ માં અહેવાલિત છે, તે મામલામાં રાષ્ટ્રીયકૃત બેંકના નિયામકમંડળમાં નિમણૂક માટે પ્રતિનિધી યુનિયનની ભલામણની અવગણના કરવા સરકારને પરવાનગી આપતા પરિપત્રનો વિચાર કર્યો હતો અને તે સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૪૩એથી પરાધિકાર બહારનું હોવાનું ઠરાવ્યું હતું. આ બધા મામલાઓ દર્શાવે છે કે અનુચ્છેદ ૪૩એની બહુ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે અને જ્યાં સુધી આ મામલાનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી અનુચ્છેદ ૪૩એ અને આ તમામ નિર્ણયો ને ધ્યાનમાં લેતાં, કામદારોને

સાંભળવામાં આવવાનો અધિકાર છે અને વાસ્તવમાં આ અદાલતે વિલીનીકરણ યોજનાને મંજૂરી આપતી વખતે તેમને સાંભળ્યા હતા.

૩૬.૨ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૨૫એફએફ હસ્તાંતરક કંપનીના કામદારોના હકો અંગે જોગવાઈ કરે છે. હસ્તાંતરણ માટે તેમની સંમતિ આવશ્યક નથી. તેમને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીમાં તેમના સમાવી લેવાવાની માગ કરવાની કોઈ હકદારી પણ નથી. જો નવો નિયોજક વર્તમાન સેવાની શરતો અને સેવાની સતતતા જાળવવા માટે તૈયાર ન હોય, તો હસ્તાંતરક કંપનીના કર્મચારીઓનો એકમાત્ર હક ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૨૫એફએફ(૧) માં નિર્ધારિત કરેલ મુજબનો જ રહે છે. નિર્વિવાદ રીતે, યોજનાની ખંડ ૮ માં સેવાની શરતોના રક્ષણ અને સેવાની સતતતા માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, અને તેથી કામદારોની કોઈ “કલ્પિત કર્મચારી કપાત” થતી નથી. ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૨૫એફએફ, જે કોઈ ઉપક્રમની માલિકી અથવા વ્યવસ્થાપનના હસ્તાંતરણ અંગે જોગવાઈ કરે છે, તે એવી જોગવાઈ કરતી નથી કે હસ્તાંતરગ્રાહી નિયોજક સેવાની શરતો અને સેવાની સતતતા જાળવે છે એવા કિસ્સામાં પણ જો કોઈ કામદાર હસ્તાંતરગ્રાહી નિયોજકની સેવા જોડાવા ઈચ્છતો ન હોય, તો એવા કામદારોને પોતાની સેવા સ્વૈચ્છિક રીતે છોડી દેતાં કર્મચારીને જે મળે છે તેનાથી વધુ કોઈ હકદારી હોવી જોઈએ. આવા કાયદેસર અથવા વૈધાનિક અધિકારના અભાવે, અને એવો કોઈ અધિકાર દર્શાવવામાં આવ્યો નથી, યોજનામાં આવી કોઈ જોગવાઈ કરવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. હકીકતમાં, ઉપક્રમના હસ્તાંતરણને કારણે જે સેવાનો અંત આવતો હોત તેને ટાળવા અને કામદારોના હિતાર્થે કલમ ૨૫એફએફ ઘડવામાં આવી છે.

૩૬.૩ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૩એ, ૩બી પર આધાર રાખ્યો છે, જેમાં સંયુક્ત વ્યવસ્થાપન પરિષદ તથા પરિષદના કાર્યો અંગેની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલની રજૂઆતમાં મને નોંધપાત્ર બળ જણાય છે, કારણ કે બોમ્બે ઔદ્યોગિક સંબંધો (ગુજરાત સુધારા) અધિનિયમ દ્વારા સુધારિત સમાન કલમો પડે અને પડબી હેઠળ નિયમો સાથે રાજ્ય સરકારે શ્રમ-વ્યવસ્થાપન ભાગીદારી યોજના અમલમાં મૂકી હતી. વિધાનમંડળનો આશય વ્યવસ્થાપનને કાર્યક્ષમ, સુવ્યવસ્થિત અને આર્થિક રીતે સંચાલન ચલાવવામાં સહાય કરવાનો છે. ઉક્ત જોગવાઈને આ અદાલત સમક્ષ પડકારવામાં આવી હતી અને આ અદાલતની વિભાગીય પીઠે (કોરમ: જે.બી. મહેતા અને એ.ડી. દેસાઈ, જેજે. (ત્યારે જેમ હતા તે મુજબ)) મોનોગ્રામ મિલ્સ લિ., અમદાવાદ અને અન્ય વિ. ગુજરાત રાજ્ય, જે (૧૯૭૬) ૧૭ જીએલઆર પૃષ્ઠ ૨૬૫ માં અહેવાલિત છે, તે મામલામાં એવું ઠરાવ્યું હતું કે કલમો પડે અને પડબી અતિશય પ્રતિનિધિકરણના દોષથી દૂષિત નથી અને શ્રમ વિવાદો તથા શ્રમ કલ્યાણ રાજ્ય યાદીમાં આવે છે – નિયંત્રિત ઉદ્યોગોના વ્યવસ્થાપનમાં શ્રમિકોની ભાગીદારીથી તેની પ્રકૃતિમાં ફેરફાર થતો નથી. આવું પગલું શ્રમ કલ્યાણનું પગલું જ રહેશે અને તેથી રાજ્ય વિધાનમંડળ એવી કાયદાકીય વ્યવસ્થા ઘડવા સક્ષમ છે.

કલમ ૮ સંદર્ભે:

૩૬.૪ તેમની દલીલો દરમિયાન, અરજદાર કંપની તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કે.એસ. નાણાવટીએ સ્પષ્ટ કર્યું કે યોજનાના હેઠળ કામદારોને નવી નોકરીમાં જોડાવા માટે કોઈ બાધ્યતા નથી. સૂચવવામાં આવ્યું છે કે અરજીએ પરિચ્છેદ ૨૮(ઈ) માં માગેલી રાહતનો હેતુ સેવા સતતતા સુનિશ્ચિત કરવાનો છે. હાલના કર્મચારીઓને ગ્રહીત

કંપનીની સેવામાં જોડાયા વગર સેવા છોડવાનો વિકલ્પ ઉપલબ્ધ છે અને તેથી પરિચ્છેદ ૨૮(ઈ) માં પ્રાર્થના મુજબ રાહત મંજૂર કરવામાં આવે તો વર્તમાન કર્મચારીબળને બળજબરીથી ગ્રહીત કંપનીની સેવામાં જોડાવું પડશે એવી જોગવાઈ હોવાનો અભિપ્રાય તથ્યવિહોણો છે.

૩૬.૫ યોજનાની કલમ ૮ કામદારોના આ અધિકારને કોઈ પણ રીતે અવરોધતી નથી. યોજનાની કલમ ૮ જે જોગવાઈ કરે છે તે એટલું જ છે કે યોજનાના “પરિણામે” હસ્તાંતરક કંપનીના કર્મચારીઓને, ગ્રહીત કંપનીના કર્મચારીઓ પર લાગુ પડતી અને તેમને ઉપલબ્ધ હોય તેવી રોજગાર નીતિઓ અથવા કોઈ યોજનાઓ અથવા લાભોનો હકદાર ગણાશે નહીં. સ્પષ્ટ રીતે, આથી કર્મચારીઓ, ગ્રહીત કંપનીના કર્મચારીઓ બન્યા પછી, કાયદા હેઠળ જે કોઈ આધાર પર મંજૂર હોય તેવા આધાર પર, ગ્રહીત કંપનીના કર્મચારીઓ તરીકે આવી માંગણીઓ અથવા વિવાદો ઊભા કરવાનો અથવા લાભોનો દાવો કરવાનો તેમનો અધિકાર છીનવાતો નથી. આવી માંગણીઓ ઊભી કરવામાં આવે તો, તેનું ઔદ્યોગિક કાયદા હેઠળની સત્તાધિકારીઓ દ્વારા નિરાકરણ કરવામાં આવશે. તેમ છતાં, ગ્રહીત કંપની માત્ર આ આધાર પર કે તેઓ આર.ઈ.સી. નહીં પરંતુ આઈ.પી.સી.એલ.ના કર્મચારીઓ છે, એવો વાંધો ઉઠાવશે નહીં. વર્તમાન યોજના ઔદ્યોગિક કાયદા હેઠળ કામદારોના વૈધાનિક અધિકારોને દૂર કરતી નથી અને કરી પણ શકતી નથી.

૩૬.૬ ત્યારબાદ, મેં ઉપરોક્ત પાસા સાથે સંબંધિત લાગુ પડતા નિર્ણયો પર વિચાર કર્યો. આ અદાલતે હિંદુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન વિ. હિંદુસ્તાન લીવર લિમિટેડ અને અન્ય, જે ૧૯૯૫(૮૩) કંપની કેસેસ ૩૦ માં અહેવાલિત છે, તે કેસના ચુકાદાની ચર્ચા કરી હતી અને ખાસ કરીને પૃષ્ઠ ૬૪ પર અદાલતે આ રીતે અવલોકન કર્યું છે:

“આગળ, ટોમકોના કર્મચારીઓની તરફથી એવો આગ્રહ કરવામાં આવ્યો કે આ યોજના તેમના ઉપર પ્રતિકૂળ અસર કરશે. આ દલીલ સમજણપાત્ર નથી. યોજનાએ કર્મચારીઓના હિતનું સંપૂર્ણ રક્ષણ કર્યું છે, કારણ કે તેમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે તેમની સેવાની શરતો અને નિયમો સતત અને અવિરત રહેશે અને યોજનાના કારણે તેમની સેવાની શરતો ઉપર પ્રતિકૂળ અસર પડશે નહીં. તેમ છતાં, કરવામાં આવેલી ફરિયાદ એવી છે કે બે કંપનીઓના વિલીનીકરણ પછી કામદારોને રોજગારની સુરક્ષા નથી. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે બે કંપનીઓના વિલીનીકરણમાં તે બાબતની એક જોગવાઈ હોવી જોઈએ હતી. ટોમકોની તરફથી એવી કોઈ ખાતરી આપવામાં આવી નહોતી કે કામદારોને ક્યારેય કર્મચ્યુત કરવામાં નહીં આવે. હકીકતમાં, છેલ્લા ત્રણ વર્ષ દરમિયાન ટોમકોનું પ્રદર્શન કામદારો માટે ચિંતાજનક રહ્યું હતું. એવું કહી શકાય નહીં કે વિલીનીકરણ પછી તેઓ વિલીનીકરણ પહેલાં કરતાં વધુ નરસી સ્થિતિમાં હશે.

અમને એવું જણાતું નથી કે આ વિલીનીકરણથી ટોમકોના કામદારોને કોઈ પ્રકારની હાનિ પહોંચી છે. એચ.એલ.એલ.ના કર્મચારીઓએ લીધેલો અભિગમ પણ સમાન રીતે અગમ્ય છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે જો ટોમકોના કર્મચારીઓ અગાઉ મુજબ તેમની સેવા સંબંધિત શરતો અને નિયમોનો લાભ લેતાં રહેશે, તો કર્મચારીઓના બે વર્ગો અસ્તિત્વમાં આવશે. એચ.એલ.એલ.ના કર્મચારીઓની સેવા સંબંધિત શરતો અને નિયમો ટોમકોના કર્મચારીઓની સરખામણીએ ઘણાં ઓછાં અનુકૂળ હતા. જો એક જ કંપનીમાં

આવી બે જુદી જુદી શરતો અને નિયમોની વ્યવસ્થા રહેશે, તો એચ.એલ.એલ.ના કર્મચારીઓ વિરુદ્ધ ભેદભાવનો પ્રસંગ ઊભો થશે.

આ દલીલમાં અમને કોઈ સાર જોવા મળતો નથી. ટોમકોના કર્મચારીઓ અગાઉ જેવી જ શરતો અને સેવાકીય પરિસ્થિતિઓ પર ચથાવત્ રહેશે. આ વ્યવસ્થાને કારણે એચ.એલ.એલ.ના કર્મચારીઓને કોઈ હાનિ થઈ હોવાનું કહી શકાય નહીં. તેઓને અગાઉ જે મળતું હતું તે જ તેમને મળતું રહેશે. ટોમકોના જે કર્મચારીઓ વધુ અનુકૂળ શરતો અને સેવાકીય પરિસ્થિતિઓ હેઠળ કાર્યરત હતા, તેઓ નવી વ્યવસ્થાપન હેઠળ પણ તેમની જૂની સેવાકીય પરિસ્થિતિઓનો લાભ ચથાવત્ ભોગવતા રહેશે.

ટોમકોના કર્મચારીઓ તેમજ એચ.એલ.એલ.ના કર્મચારીઓ બન્ને દ્વારા એવો ભય વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે કે વિલીનીકરણના પરિણામે વિસ્તરેલી કંપનીના કાર્યોમાં સુવ્યવસ્થાકરણ કરવું આવશ્યક બનશે અને તેનાથી કામદારોને હાનિ પહોંચશે.

દીર્ઘકાળમાં શું બનશે તે કોઈ પણ કલ્પી શકતું નથી. પરંતુ આ કલ્પિત પ્રશ્નના આધારે, યોજનાને નામંજૂર કરી શકાતી નથી. હાલની સ્થિતિએ, યોજનાથી કામદારોને કેવી રીતે હાનિ પહોંચે છે તે દર્શાવવામાં આવ્યું નથી.” (ભાર મૂકાશે તે ઉમેરવામાં આવ્યો)

૩૬.૭ આ અદાલત એ.આઈ.આર. ૧૯૬૧ એસ.સી. ૬૨૭ (જેષ્ઠમણિ ગુલાબરાય ધોળકિયા અને અન્ય વિ. સિંધિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કો., બોમ્બે...) ના પ્રકરણમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના માનનીય ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કરે છે અને તેના પર અવલંબે છે, અને વિશેષ કરીને, પાનું ૬૩૦ પરનો પરિચ્છેદ ૧૦, જે નીચે મુજબ છે:

“પરિચ્છેદ ૧૦ – અમારું મત છે કે આ પૈકી કોઈપણ દલીલમાં બળ નથી. કલમ ૨૦(૧) એ નિર્ધારિત કરે છે કે “હાલની એર કંપનીઓ”ના દરેક અધિકારી અથવા કર્મચારી, જે

૧૯૫૨ના જુલાઈ મહિનાના પ્રથમ દિવસ પહેલાં તેમના દ્વારા નોકરીમાં રાખવામાં આવ્યા હોય અને નિયત દિવસના તાત્કાલિક પહેલાં પણ તેમની નોકરીમાં જ હોય, તેઓ, જે નિગમમાં તે ઉપક્રમો નિહિત થયેલા હોય તે નિગમના, નિયત દિવસથી, પરિસ્થિતિ મુજબ, અધિકારી અથવા કર્મચારી બની જશે. આ જોગવાઈનો હેતુ તે “હાલની એર કંપનીઓ”ના કર્મચારીઓને, જેઓના ઉપક્રમો નિગમ દ્વારા કબજામાં લેવાઈ રહ્યા હતા, સેવા-સાતત્ય સુનિશ્ચિત કરવાનો હતો અને તે રીતે તે સંબંધિત અધિકારીઓ અને કર્મચારીઓના હિત માટે હતી. વધુમાં, કલમ ૨૦(૧) માં વધુ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે સેવાની શરતો વગેરે, નિગમ દ્વારા વિધિપૂર્વક ફેરફાર ન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી, સમાન જ રહેશે..... વધુમાં, “હાલની એર કંપનીઓ”ના કર્મચારીઓ અથવા અધિકારીઓ પર, જો તેઓ એવું કરવા ઇચ્છતા ન હોય, તો નિગમમાં સેવા આપવા માટે કોઈ બાધ્યતા નહોતી. ઉપબંધમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું હતું કે કોઈપણ અધિકારી અથવા અન્ય કર્મચારી, જે નિગમની સેવામાં જવા ઇચ્છતો ન હોય, તે નિર્ધારિત તારીખ પહેલાં નિગમને લેખિત નોટિસ આપીને સેવામાંથી બહાર નીકળી શકતો હતો, જે આ કેસમાં ૧૦ જુલાઈ, ૧૯૫૩ હતી. તેથી, અપીલકર્તાઓ અને તેમના નિયોજકો વચ્ચેનો સેવાનો કરાર આ કલમ દ્વારા હસ્તાંતરિત કરવામાં આવ્યો હતો અથવા સોંપવામાં આવ્યો હતો અને એવું કરી શકાય તેમ નહોતું, એવી શ્રી ચેટર્જીની દલીલ સાચી માનીએ તો પણ, તેમાંનું સર્વ બળ નષ્ટ થઈ જાય છે, કારણ કે ઉપબંધે સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે જે કોઈ વ્યક્તિ નિગમમાં જોડાવા ઇચ્છતી ન હોય, તે નિશ્ચિત તારીખ સુધી નોટિસ આપ્યા બાદ એવું ન કરવા માટે મુક્ત હતી.”

૩૬.૮ નોકસ વિ. ડોનકાસ્ટર એમાલ્ગેમેટેડ કોલિયરીઝ લિ., ૧૯૪૦ એસી ૧૦૧૪ ના કેસમાં થયેલા ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે વધુમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

આ અવલોકન પોતે જ દર્શાવે છે કે સેવાનો કરાર કાયદાકીય જોગવાઈ દ્વારા હસ્તાંતરિત થઈ શકે છે; પરંતુ વર્તમાન મામલામાં, જેમ અમે અગાઉ જ કહી ચૂક્યા છીએ તેમ, "વર્તમાન વાયુ કંપનીઓ" અને તેમના અધિકારીઓ તથા કર્મચારીઓ વચ્ચેનો સેવાનો કરાર નિગમને ફરજિયાત રીતે હસ્તાંતરિત કરવામાં આવ્યો નહોતો, કારણ કે તેમમાંથી દરેકને, જો તે અંગે નોટિસ આપે, તો નિગમમાં જોડાયા વગર રહેવાનો વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો હતો. કલમ ૨૦(૧) ને તેના ઉપબંધ સાથે વાંચવામાં આવે તો તે સંપૂર્ણપણે વાજબી જોગવાઈ છે અને હકીકતમાં કર્મચારીઓના પોતાના હિતમાં છે.

૩૬.૯ આ અદાલત ગુજરાત નાયલોન્સ લિમિટેડ વિ. ગુજરાત સ્ટેટ ફીટિલાઈઝર્સ કો. લિ. ના કેસમાં આ અદાલતના ચુકાદા પર પણ અવલંબન રાખે છે, જે ૧૯૯૨(૧) જી.એલ.એચ. ૬૩૭ માં અહેવાલિત છે (પ્રતિ: સી.કે. ઠક્કર, ન્યાયાધીશ) (જેમ તે સમયે તેઓ હતા). પરિચ્છેદ ૨૭ માં વિદ્વાન ન્યાયાધીશે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“હું ટ્રાન્સફર કંપનીના કર્મચારીઓ તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી કે.એસ. ઝવેરીને વિસ્તૃત રીતે સાંભળ્યો છે. તેમ છતાં, તેમના દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ કોઈપણ દલીલમાં મને કોઈ તત્વ જણાતું નથી. મારા મત મુજબ, અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ અને ૩૯૪નું સંયુક્ત વાચન સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે ટ્રાન્સફર કંપનીના કામદારોને વિલયના પ્રશ્ન અંગે બેઠક યોજાવાની અને પોતાનો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાની કોઈ કાનૂની કે

વૈધાનિક હક નથી. તે બાબતે કોઈ વૈધાનિક જોગવાઈ નથી. મને એવો કોઈ ચુકાદો દર્શાવવામાં આવ્યો નથી જેમાં અદાલતે એવો અભિપ્રાય અપનાવ્યો હોય કે અધિનિયમની કલમ ૩૯૪ હેઠળની વિલય યોજનાની કાર્યવાહીમધ્યે કામદારોની બેઠક અનિવાર્ય પૂર્વશરત છે.” (ભાર મૂકાશેલ)

૩૬.૧૦ ગુજરાત નાયલોનના કેસમાં (ઉપરોક્ત) વિદ્વાન ન્યાયાધીશે એ.આઈ.આર. ૧૯૮૩ એસ.સી. ૭૫માં અહેવાલિત નેશનલ ટેક્સટાઈલ વર્ક્સ યુનિયન વિ. રામકૃષ્ણનના ચુકાદા પર પણ આધાર રાખ્યો છે. એન.ટી.સી.ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું ઠરાવ્યું છે કે જ્યાં સુધી વિનિંદગ અપ અરજીનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી કામદારોને લોકસ સ્ટેન્ડી હતી. પરિચ્છેદ ૩૦માં આ અદાલતે આ મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“મારા મત મુજબ, તેમ છતાં, ઉક્ત ચુકાદો (અર્થાત્ એન.સી.ટી.નો કેસ) શ્રી ઝવેરીને સહાયક થતો નથી, કારણ કે તે હાલ હાથ ધરાયેલા કેસના તથ્યો પર લાગુ પડી શકતો નથી. મેં અગાઉ જણાવ્યા મુજબ, કાયદો કર્મચારીઓને વિલય સામે વાંધો ઉઠાવવાનો સત્તાધિકાર આપતો નથી કે અધિકૃત કરતો નથી. તેવું પણ તે જોગવાઈ કરતું નથી કે કામદારો વિલયની કાર્યવાહીનો પક્ષકાર હોવો જ જોઈએ. કુદરતી ન્યાયના વિસ્તૃત સિદ્ધાંતોના આધાર પર, કેટલીક પરિસ્થિતિઓમાં, અદાલતોએ એવી કેટલીક જોગવાઈઓનું એવું અર્થઘટન કર્યું છે કે જેના દ્વારા એવી વ્યક્તિઓના વર્ગને સ્થાનાધિકાર આપવામાં આવે છે કે જેઓ તેનાથી પ્રતિકૂળ રીતે પ્રભાવિત થવાના સંભવિત હોય. ફરીથી, મારા મત મુજબ, જ્યારે શ્રી રાવલ આ રજૂઆત કરે છે કે શ્રી પી.આર. રામકૃષ્ણનના કેસમાં (અર્થાત્ એન.ટી.સી. કેસ) (ઉપરોક્ત), કરવામાં આવેલા અવલોકનો પરથી વધુમાં વધુ

એટલું જ કહી શકાય કે હસ્તાંતરક કંપનીના કામદારોને પણ, જ્યારે કલમો ૩૯૧ અને ૩૯૪ હેઠળની કાર્યવાહી લંબિત હોય, ત્યારે આ અદાલતમાં પોતાનો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાનો સ્થાનાધિકાર છે, ત્યારે તેઓ યોગ્ય જણાય છે. તેમણે રજૂ કર્યું છે કે વર્તમાન મામલામાં તે કરવામાં આવ્યું છે. તેઓ પોતાના વકીલ મારફતે હાજર રહ્યા છે અને આ અદાલતે તેમની વાદ સાંભળી છે તથા હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીએ હસ્તાંતરક કંપનીના કર્મચારીઓના સ્થાનાધિકાર સામે કોઈ વાંધો લીધો નથી. તેમ છતાં, એવું જરૂરી નથી કે વિલયની યોજના રજૂ કરવામાં આવે તે પહેલાં કામદારોની બેઠક આવશ્યક પૂર્વશરત હોય અને એવી બેઠક યોજવામાં આવી ન હોય તો વિલયની અરજી કાયદેસર રીતે ગ્રાહ્ય ન રહે. શ્રી રાવલની આ રજૂઆત પણ યોગ્ય જણાય છે કે જ્યારે આ અદાલતે હકીકતમાં હસ્તાંતરક કંપનીના કામદારોની તરફથી ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓ સાંભળ્યા છે, ત્યારે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે.” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો)

૩૬.૧૧ તે કેસમાં કામદારોની તરફથી ૧૧ કંપની કેસેસ ૮૩માં અહેવાલિત નોક્સ વિ. ડોનકાસ્ટર એમાલ્ગેમેટેડ કોલિયરિઝ લિમિટેડના ચુકાદા પર તેમજ એ.આઈ.આર. ૧૯૮૯ એસ.સી. ૧૫૭૭માં અહેવાલિત જવાહરલાલ નેહરુ યુનિવર્સિટી વિ. કે.એસ. જવાતકરના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર મૂકવામાં આવ્યો હતો. ઉક્ત ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કર્યા બાદ, વિદ્વાન ન્યાયાધીશે પરિષદ ૩૩ અને ૩૬માં નીચે મુજબ નિરીક્ષણ કર્યું છે:

“લગભગ એકસરખો પ્રશ્ન જેષ્ઠામિની ગુલાબરાય ધોળકિયા વિ. શિન્ડિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કો., જેનો ઉલ્લેખ ૧૯૬૧ એસસી પૃષ્ઠ ૬૨૭ માં થયો છે, તે મામલામાં ઊભો થયો હતો. તે

મામલામાં, એર કોર્પોરેશન્સ અધિનિયમ, ૧૯૫૩ ની કલમ ૨૦ ની જોગવાઈઓ હેઠળ, વર્તમાન કંપનીના કર્મચારીઓની સેવાના કરારનું કોર્પોરેશનને હસ્તાંતરણ કરવાનો આદેશ કરવામાં આવ્યો હતો અને જે કોઈ અધિકારી અથવા અન્ય કર્મચારી કોર્પોરેશનની સેવામાં જોડાવા ઇચ્છતા ન હોય, તેમને નિર્ધારિત તારીખ પહેલાં કોર્પોરેશનને લેખિત નોટિસ આપી સેવામાંથી બહાર નીકળવાનો વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો હતો. સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્ધારિત કર્યું હતું કે જો વર્તમાન કંપનીના કર્મચારીઓ અધિનિયમની કલમ ૨૦(૧) ની પરંતુક જોગવાઈ હેઠળ તેમને આપવામાં આવેલ વિકલ્પનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો તેઓ ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૨૦(૧) ની જોગવાઈઓથી શાસિત થશે અને તેથી નવી કંપનીના કર્મચારીઓ બની જશે. જેષ્ટામિનીના મામલામાં (ઉપરોક્ત) સર્વોચ્ચ અદાલતે વ્યક્ત કરેલા મત સાથે હું આદરપૂર્વક સંમત છું. આવી જોગવાઈનો મૂળભૂત હેતુ એ છે કે કોઈપણ વ્યક્તિ કોઈ કર્મચારીને તેની ઇચ્છા વિરુદ્ધ કોઈ ચોક્કસ નિયોજક પાસે સેવા આપવા માટે બાધ્ય કરી શકે નહીં. તેથી, એવું બની શકે કે કોઈ ચોક્કસ કર્મચારી હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની, એટલે કે જીએસએફસી, સાથે સેવા આપવા ઇચ્છુક હોય. પરંતુ આવો આક્ષેપ માત્ર ત્યારે જ ઉઠાવી શકાય જ્યારે હસ્તાંતરણકર્તા કંપનીનો એવો કર્મચારી અથવા કર્મચારીઓનો કોઈ વર્ગ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની સાથે કામ કરવા માટે બાધ્ય કરવામાં આવે. જો તેમને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીમાં જોડાવા માટે બાધ્ય કરવામાં આવતા ન હોય, તો મારા મતે તેઓ આ આધારે કોઈ ફરિયાદ રાખી શકતા નથી કે આવી હરાજી કરવામાં આવી હતી અથવા એવો આદેશ તેમના પીઠ પાછળ અથવા તેમની સંમતિ વિના કરવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે આવી કાર્યવાહી અથવા આદેશ પછી પણ તેઓ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીમાં ન જોડાવા માટે સ્વતંત્ર છે કંપની.” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો)

“શ્રી ઝવેરીએ આગળ દલીલ કરી હતી કે જો હસ્તાંતરક કંપનીનું ગ્રહીત કંપની સાથે વિલય થાય અને હસ્તાંતરક કંપનીના કામદારોને નિશ્ચિત તારીખથી ગ્રહીત કંપનીના કામદારો માનવામાં આવે, તો તે તારીખથી બધા કામદારોને માત્ર એક જ કંપની, એટલે કે ગ્રહીત કંપનીના કામદારો કહી શકાય. તેથી, તેમના સાથે અસમાન વર્તન કરી શકાય નહીં અને સમાન સ્થિતિ ધરાવતા કામદારો વચ્ચે કોઈ ભેદભાવ હોવો જોઈએ નહીં. બીજી તરફ, શ્રી રાવલે રજૂઆત કરી હતી કે આ એવો પ્રશ્ન નથી કે જેને વર્તમાન કાર્યવાહીમાં કંપની અદાલત દ્વારા ઉઠાવી શકાય, હાથ ધરવામાં આવી શકે અથવા નક્કી કરી શકાય. આ અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠે જીતેન્દ્ર સુખાડિયા વિ. એલેમ્બિક કેમિકલ વર્ક્સ કો. જેનો અહેવાલ ૬૪ કંપની કેસિસ ૨૦૬ માં છે, તેમાં ઠરાવ્યા મુજબ, વિલયની કાર્યવાહીમાં કામદારોના હિતોનું વિલય સમયે સંરક્ષણ થવું આવશ્યક છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વર્ગીકરણ હંમેશા યુનિટની ભૌગોલિક સ્થિતિ, કામદારોની શૈક્ષણિક લાયકાત, કર્મચારીઓ દ્વારા કરવાનું કાર્યનું સ્વરૂપ અને તેવી જ અન્ય બાબતોના આધારે કરી શકાય છે. અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ અને ૩૯૪ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં કંપની ન્યાયાધીશ આ બધી બાબતો સાથે સંબંધિત નથી. જો કંપનીની કોઈ કાર્યવાહીથી કંપનીના કામદારોને વ્યથા થતી હોય, તો યોગ્ય કાર્યવાહીમાં માંગણી, વિવાદ અથવા દાવો ઊભો કરવો તેમને હંમેશા ખુલ્લો છે. સંભવિત જવાબદારીના આધારે મંજૂરીનો ઇનકાર કરી શકાય નહીં. આ સંદર્ભમાં, શ્રી રાવલે મારું ધ્યાન યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. એલેમ્બિક સારાભાઈ એન્ટરપ્રાઇઝ, જેનો અહેવાલ ૫૫ કંપની કેસિસ ૬૨૩ માં છે, એવા સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય તરફ તથા મૈસૂર ઇલેક્ટ્રિકલ વર્ક્સ લિ. વિ. આઈ.ટી.ઓ., બેંગલોર, જેનો અહેવાલ ૫૨ કંપની કેસિસ ૩૨ માં છે, એવા કર્ણાટક વડી અદાલતના નિર્ણય તરફ દોર્યું હતું. ઉત્તરોક્ત બીજા મામલામાં, કર્ણાટક વડી અદાલતે વિશેષરૂપે ઠરાવ્યું હતું કે કંપની અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ દિશાનિર્દેશ યોજના બહારની બાબતો સાથે સંબંધિત હોઈ શકતા નથી અને સ્પષ્ટ

છે કે તેવું જ છે. જ્યારે કંપની અદાલત અધિનિયમ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે, ત્યારે તેને તે અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર મામલો નક્કી કરવો પડે છે. તે ન તો કોઈ એવો પ્રશ્ન નક્કી કરતી હોય છે અને ન તો એવા મુદ્દાઓ પર કોઈ મત વ્યક્ત કરતી હોય છે કે જે વિલય યોજનાના ક્ષેત્રમાં કડક અર્થમાં આવતાં નથી. તેથી, જો ગ્રહીત કંપનીના કર્મચારીઓને વેતનચુકવણી અથવા સેવાની અન્ય શરતો અંગે વ્યથા થતી હોય, તો કાયદા અનુસાર યોગ્ય મંચનો આશરો લેવો તેમને હંમેશા ખુલ્લો છે અને તે બધા પ્રશ્નો તે કાર્યવાહીઓમાં નક્કી કરવામાં આવશે. આ અદાલત દ્વારા કંપનીઓના વિલયને મંજૂરી આપવામાં આવે તે, તે કાર્યવાહીઓમાં ઉઠી શકતા પ્રશ્નોના નિર્ધારણ સમયે, કામદારોના માર્ગમાં અવરોધરૂપ બનશે નહીં. જોતાં કે આ કાનૂની સ્થિતિ સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ છે, છતાં શ્રી રાવલે જણાવ્યું હતું કે જો ગ્રહીત કંપનીના કર્મચારીઓને વ્યથા થતી હોય, તો તેઓ યોગ્ય સલાહ મળે તો યોગ્ય મંચનો આશરો લઈ શકે છે અને તે કાર્યવાહી સંબંધિત કાયદાઓ હેઠળની યોગ્ય સત્તાધિકારીઓ દ્વારા કાયદા અનુસાર નિકાલ કરવામાં આવશે.” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો)

૩૬.૧૨ આ અદાલતે કાર્યાલયમાં પૂછપરછ કરી છે અને આ અદાલતને જાણ કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત નાયલોન્સ લિમિટેડ અને ગુજરાત સ્ટેટ ફર્ટિલાઇઝર્સ કો. લિ. ના મામલે, કંપની અરજી ક્રમાંક ૧૪૩ અને ૧૪૪ સન ૧૯૯૦ માં, આ અદાલતે આપેલા ચુકાદા વિરુદ્ધ (કોરમ: સી.કે. ઠક્કર, ન્યાયાધીશ (ત્યારે જેમ હતા) તા. ૭.૩.૧૯૯૧), ઓ.જે. અપીલ ક્રમાંક ૩/૯૧ ગુજરાત નાયલોન્સ એમ્પ્લોયીઝ યુનિયન દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી અને ઓ.જે. અપીલ ક્રમાંક ૪/૯૧ પણ ગુજરાત નાયલોન્સ એમ્પ્લોયીઝ યુનિયન દ્વારા તેમના વિદ્વાન વકીલ મારફતે દાખલ કરવામાં આવી હતી અને

આ બન્ને અપીલો આ અદાલત સમક્ષ સુનાવણી માટે આવી હતી (કોરમ: જી.એન. રાય, સી.જે. (ત્યારે જેમ હતા) અને આર.કે. અભિચંદાણી, ન્યાયાધીશ) અને આ અદાલતની વિભાગીય ખંડપીઠે તા. ૧૫.૩.૧૯૯૧ ના આદેશથી અપીલોનો નિકાલ કર્યો હતો અને વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદાની પુષ્ટિ કરી હતી. [તથાપિ, આદેશની નકલ ઉપલબ્ધ નથી].

૩૬.૧૩ સમાન પરિસ્થિતિ નર્મદા કેમેચર પેટ્રોકેમિકલ્સ લિમિટેડના કેસમાં કંપની પિટિશન નં. ૧૪૭ ઓફ ૨૦૦૬ તથા અન્ય સંબંધિત બાબતોમાં, જેનો નિર્ણય આ અદાલતે (કોરમ: એમ. આર. શાહ, ન્યાયાધીશ) દ્વારા ૯.૧.૨૦૦૭ના રોજ કર્યો હતો, તેમાં ઊભી થઈ હતી. ઉપરોક્ત ગુજરાત નાયલોનના કેસ (પૂર્વોક્ત) નો પાનું ૨૮ પર ઉલ્લેખ કર્યા બાદ વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આ રીતે અવલોકન કર્યું છે:

“આ રીતે, આ અદાલતના ગુજરાત નાયલોન્સ લિ.ના કેસમાં થયેલા નિર્ણયને, [ઉપરોક્ત], ધ્યાનમાં લેતા, વિલય પછી જો બે કંપનીઓ અથવા બે વિભાગોના કર્મચારીઓના પગારધોરણોમાં કોઈ અસમાનતા હોય, તો પૂર્વવર્તી એન.સી.પી.એલ.ના કર્મચારીઓને યોગ્ય મંચ સમક્ષ શ્રમ કાયદાઓ હેઠળ ઔદ્યોગિક વિવાદ ઊભો કરવા માટે ખુલ્લું રહેશે, જેનું યોગ્ય પુરાવા ગ્રહણ કર્યા પછી અને કાયદા અનુસાર તમામ પક્ષોને સાંભળ્યા પછી યોગ્ય મંચ દ્વારા નિરાકરણ કરવામાં આવી શકે છે”.

૩૬.૧૪ વ્યથાસંબંધિત છેલ્લી દલીલ એ છે કે વાટાઘાટોની પ્રક્રિયામાં તેમની સાથે પરામર્શ કરવામાં આવ્યો નહોતો અને વિલય યોજનાને માટે તેમની સંમતિ લેવામાં આવી નહોતી.

એ.આઈ.આર. ૨૦૦૬ એસ.સી. ૨૦૫૬ ના પરિછેદ ૧૦ નો સંદર્ભ લઈ શકાય, જે નીચે મુજબ છે:

૧૦. કર્મચારીની સંમતિ અધિનિયમની કલમ ૨૫એફએફ હેઠળ અનિવાર્ય છે કે કેમ, તે પ્રશ્ન અંગે વિસ્તૃત દલીલો રજૂ કરવામાં આવી હતી. સંમતિ વિના કર્મચારીનું સ્થાનાંતરણ કરી શકાતું નથી એવો સામાન્ય કાયદાનો નિયમ, માલિક-નોકર સંબંધમાં લાગુ પડે છે અને કાનૂની જોગવાઈ હેઠળ થતા સ્થાનાંતરણોને લાગુ પડતો નથી. પ્રતિવાદી તરફના વિદ્વાન વકીલે જવાહરલાલ નેહરુ યુનિવર્સિટી વિ. ડૉ. કે.એસ. જવાતકર અને અન્ય [૧૯૮૯ (સપ્લિ.) ૧ એસ.સી.સી. ૬૭૯] પર ઘણો ભાર મૂક્યો હોવા છતાં, ચુકાદાનું સાવધાનપૂર્વક વાચન કરતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે તેમાં સામાન્ય કાયદાનો નિયમ લાગુ પાડવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ તેમાં કલમ ૨૫એફએફ અથવા તેની અસર અંગે કોઈ વિશિષ્ટ ઉલ્લેખ નથી. કલમ ૨૫એફએફના શબ્દપ્રયોગમાં દૂરથી પણ એવું સૂચવનાર કંઈ નથી કે સંમતિ સ્થાનાંતરણ માટે પૂર્વઅનિવાર્ય શરત છે. કલમ ૨૫એફએફનો આધારભૂત હેતુ સેવાની સતતતા સ્થાપિત કરવાનો છે અને જો બીજી નિયોક્તા પાસેની સેવા માટેનો વિરામ સ્વીકારવામાં આવે તો કામદારને અન્યથા ઉપલબ્ધ ન થતા લાભો સુરક્ષિત કરવાનો છે. તેથી, વ્યક્તિગત કર્મચારીનું સંમતિપત્ર આ કાર્યવાહી અમાન્ય ઠરાવવાનો આધાર બની શકતું નથી.

૩૬.૧૫ તેથી, વિલીનીકરણ યોજનાને હસ્તાંતરક કંપનીના કામદારોની સંમતિ આવશ્યક નથી.

૩૬.૧૬ વિલીનીકરણ પછી કામદારોના અધિકારો અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી આ સુસ્થાપિત છે કે કામદારો માટે હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના કર્મચારી બનવું, તેવી માંગ ઉઠાવવી, એવો લાભ દાવો કરવો અને ઔદ્યોગિક કાયદા હેઠળ જેવાં વિવાદો અનુમત્ય હોય તેવાં વિવાદો ઉઠાવવું હંમેશા ખુલ્લું છે.

૩૬.૧૭ નિયમ ૮ અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે ખૂબ જ જોરદાર રજૂઆતો કરી છે. તેમ છતાં, એકવાર આ અદાલત એવું ઠરાવે છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના ભૂતપૂર્વ કર્મચારીઓ અંગે, વિલીનીકરણ પછી પણ, તેમના હકો અને હિતોનું સંરક્ષણ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની દ્વારા કરવામાં આવવું જોઈએ અને તેમની સેવાની શરતો હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની દ્વારા પ્રતિકૂળ રીતે પ્રભાવિત થવી જોઈએ નહીં. એકવાર આ અદાલતે એવો નિર્દેશ આપ્યો છે કે તે જ બાબત હિંદુસ્તાન લીવર લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના માનનીય ચુકાદા સાથે સુસંગત છે, ત્યારે વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલની આ દલીલ કે વિલીનીકરણ યોજનાની કલમ ૮ રદ કરવામાં આવે, તે સ્વીકારી શકાય તેમ નથી.

૩૬.૧૮ બળજબરી સંબંધિત કલમ ૮ અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી આ અદાલતે અગાઉથી જ નોંધ્યું છે કે હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલે આપેલી સ્વીકૃતિ મુજબ હસ્તાંતરક કંપનીના તમામ કર્મચારીઓને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીમાં જોડાવું કે ન જોડાવું તે અંગે બે મહિનાનો વિકલ્પ આપવામાં આવશે. તેઓ ઈચ્છે તો પોતાનો વિકલ્પ ઉપયોગમાં લઈ શકે છે. જો તેઓ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીમાં જોડાવા ઈચ્છતા ન હોય, તો

તેઓ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીમાં જોડાયા વગર રહી શકે છે. વિકલ્પ સંબંધિત આ કલમ માત્ર કર્મચારીઓની મુશ્કેલી ઓછી થાય તે હેતુસર જ આપવામાં આવી છે, જેથી તેઓને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીમાં બળજબરીપૂર્વક હસ્તાંતરિત ન કરવામાં આવે.

૩૬.૧૯ ભવિષ્યના અધિકારોના સંબંધમાં, નિઃસંદેહ સ્પષ્ટ છે કે કલમ ૮ દ્વારા આ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે આઈ.પી.સી.એલ.ના બધા પૂર્વ કર્મચારીઓ, જેઓ વિકલ્પનો ઉપયોગ કરે છે અને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીમાં જોડાવાનો નિર્ણય કરે છે, તેઓને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના લાભો મેળવવાનો હકદાર ગણવામાં આવતા નથી. તેમ છતાં, આવું એટલા માટે જણાવવામાં આવ્યું છે કે તેમને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની દ્વારા તેઓ જે કોઈ લાભો ભોગવી રહ્યા હતા તે ભોગવવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે. જોકે, આ અદાલત આશા રાખે છે અને વિશ્વાસ વ્યક્ત કરે છે કે ભવિષ્યમાં જો કર્મચારીઓ હસ્તાંતરક કંપની પાસેથી તેઓ ભોગવી રહ્યા હતા તે લાભોનો ત્યાગ કર્યા પછી હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની સામે કોઈ માંગણી ઉઠાવે, તો આ અદાલત આશા રાખે છે અને વિશ્વાસ વ્યક્ત કરે છે કે હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની તેમની માંગણીઓ પર વિચાર કરશે. જો તેનો ન્યાયનિર્ણય માટે ઔદ્યોગિક અદાલતને સંદર્ભ કરવામાં આવે, તો સંબંધિત અદાલત તે બાબત પર વિચાર કરશે.

૩૬.૨૦ જો આ ચુકાદાના પરિશિષ્ટ-એનો ભાગરૂપ એવા ૧૯૯૬-૯૭ થી ૨૦૦૫-૨૦૦૬ સમયગાળા માટેના “ફાઈનાન્શિયલ હાઈલાઈટ્સ – ૧૦ વર્ષ એક નજરે” પર નજર કરવામાં આવે, તો તે દર્શાવે છે કે ૧૯૯૬-૯૭માં ૧૩,૦૧૩ કર્મચારીઓ હતા, જ્યારે ૨૦૦૧-૨૦૦૨માં ૧૩,૭૪૦ કર્મચારીઓ હતા અને ૨૦૦૫-૨૦૦૬માં ૧૪,૨૭૪

કર્મચારીઓ છે. હવે, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી પટેલ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલ મુજબ, ત્રણેય સંઘોમાં ૫૦૦૦ કર્મચારીઓ છે, જેઓ વિલીનીકરણની યોજનાનો વિરોધ કરે છે. તેથી, જો ૧૪,૨૭૪ કર્મચારીઓમાંથી ૫૦૦૦ કર્મચારીઓ યોજનાનો વિરોધ કરે છે એમ માનવામાં આવે, તો ઓછામાં ઓછા ૫૦% કરતાં વધુ કર્મચારીઓ યોજનાનો વિરોધ કરતા નથી અને તેઓ યોજનાને સમર્થન આપે છે. આ પણ તે પરિબલોમાંનું એક છે, જેને આ અદાલતે યોજનાને મંજૂરી આપતી વખતે ધ્યાનમાં લીધેલું છે.

વિષય: જાહેર હિત અને જાહેર નીતિ:

૩૭.૧ આ અદાલતે અરજદાર તથા કંપની તરફથી રજૂ થયેલ વિદ્વાન વકીલની દલીલો પર વિચાર કર્યો છે. એકવાર કંપનીનું વિલીનીકરણ થાય, ત્યારે સંપત્તિ અને દેવાઓના તમામ વિશિષ્ટ ઘટકો પણ વિલીન થઈ જાય છે. ટ્રાન્સફરી કંપનીએ ટ્રાન્સફરર કંપનીનો દુરુપયોગ કરવાનો અથવા તેને સમાપ્ત કરી નાખવાનો નિર્ણય કર્યો છે એવી અરજદારની દલીલ નિરાધાર અને કોઈ પણ તત્ત્વવિહોળી છે. આ સંદર્ભમાં કોઈ સામગ્રી રજૂ કરવામાં આવી નથી. ટ્રાન્સફરી કંપની ટ્રાન્સફરર કંપનીની સંપત્તિનો દુરુપયોગ કરવા ઇચ્છે છે એવી દલીલ પણ નિરાધાર અને કોઈ પણ તત્ત્વવિહોળી છે. આ સંદર્ભમાં હું ઇન રે. એચ.સી.એલ. ઇન્ફોસિસ્ટમ્સ લિમિટેડ, એચ.સી.એલ. ઇન્ફિનેટ લિમિટેડ અને એચ.સી.એલ. ટેકનોલોજીઝ લિમિટેડ (૨૦૦૪) કમ્પ. કેસ ૮૬૧ (ડેલ) ના કેસમાં દિલ્લી વડી અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખું છું, જેમાં ગોઠવણ યોજનાને કંપની નફાકારક વ્યવસાયને બહાર કાઢી રહી છે એવા આધાર પર પડકારવામાં આવી હતી. આ બાબતમાં વાંધાકર્તાએ ટી.વી. મુલાકાતનો સંદર્ભ આપ્યો હતો. પરિચ્છેદ ૩૧ માં એવું ધારણ કરવામાં

આવ્યું હતું કે, "... કારણ કે વર્તમાન કેસમાં હિસ્સેદારોના પ્રબળ બહુમતે યોજનાને મંજૂરી આપી છે, તેથી તે હસ્તક્ષેપકર્તાના મતને અવગણી શકતી નથી. કંપનીના નફાકારક વ્યવસાયને બહાર કાઢવાનો પ્રયત્ન થઈ રહ્યો છે અને તે સ્થિતિમાં અલ્પમતી હિસ્સેદારો લાભથી વંચિત રહી જશે એવો વાંધાકર્તાનો આક્ષેપ પણ મેં તેને યોગ્ય મહત્વ આપીને વિચાર્યો છે. ઉપરોક્ત આક્ષેપના સમર્થનમાં કોઈ આધાર આપવામાં આવ્યો નથી. તેથી, ઉપરોક્ત દલીલ પણ કોઈ ગુણવત્તાવાળી નથી."

૩૭.૨ જો કોઈ વિલીનીકરણ યોજના તપાસે, તો તે દર્શાવે છે કે યોજનામાં બધી આવશ્યક જાહેરખબરો કરવામાં આવી છે. યોજનાના તર્કસંગત લાભોની ચર્ચા યોજનામાં જ કરવામાં આવી છે. અરજદાર કંપનીએ આવશ્યક વિગતો સાથે યોજના અગાઉથી જ રજૂ કરી છે. તે એ પણ દર્શાવે છે કે યોજના માત્ર હસ્તાંતરક કંપની અને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની માટે જ નહીં, પરંતુ સમગ્ર સમુદાય માટે પણ લાભદાયક છે. એકવાર બે કંપનીઓનું વિલીનીકરણ થઈ જાય, ત્યારબાદ સ્વાભાવિક રીતે જ વસ્તુની કિંમત ઓછી રહેશે અને કંપની કેટલાક વહીવટી ખર્ચમાં બચત કરી શકશે. આ જાહેર હિતમાં છે.

૩૭.૩ અધિકૃત લિક્વિડેટરની બાબત જ્યાં સુધી સંબંધિત છે, તેમણે તપાસનું કાર્ય હાથ ધરવા માટે એમ/એસ. મલય જે. દલાલ, ચાર્ટર્ડ અકાઉન્ટન્ટ્સને નિયુક્ત કર્યા હતા, અને તેમના અહેવાલમાં, ચાર્ટર્ડ અકાઉન્ટન્ટ્સે હિસાબની પુસ્તકો તથા હસ્તાંતરક કંપનીના કારભારની તપાસ કર્યા પછી તા. ૪.૬.૨૦૦૭નો તપાસ અહેવાલ રજૂ કર્યો છે. ઉક્ત અહેવાલમાં આઈ.પી.સી.એલ.નો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ અને પ્રવૃત્તિઓ, આઈ.પી.સી.એલ.ના હેતુઓ, કંપનીની પ્રવૃત્તિઓ અને વ્યવસ્થાપનનો સમાવેશ થાય છે. અહેવાલનો અંત આ

નોંધ સાથે થાય છે કે, તેમને ઉપલબ્ધ કરાયેલા રેકૉર્ડ મુજબ, અર્થાત્ ચાર્ટર્ડ અકાઉન્ટન્ટ્સને, અને તેમને આપવામાં આવેલી માહિતી તથા સ્પષ્ટીકરણો અનુસાર (ચાર્ટર્ડ અકાઉન્ટન્ટ્સને), આઈ.પી.સી.એલ.ના ડિરેક્ટરો વિરુદ્ધ અથવા કંપની વિરુદ્ધ કોઈ મહત્વપૂર્ણ દાવો-વિવાદ ચાલી રહેલો નથી અને કંપનીના વ્યવસાય તથા કામગીરીના સંબંધમાં, કંપની અધિનિયમ અથવા હાલ અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ પણ તેમના વિરુદ્ધ કોઈ ફોજદારી કાર્યવાહી નથી.

૩૭.૪ અહેવાલમાં કંપનીના હિસાબો અને આર્થિક સ્થિતિ વિશે પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, અને દર્શાવેલ શીર્ષક હેઠળ ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સે સ્થિર સંપત્તિઓ, લીઝ પર લેવાયેલ સંપત્તિઓ, અવમૂલ્યન, સંપત્તિઓના મૂલ્યહાસ, વિદેશી ચલણના વ્યવહારો, રોકાણો, જથ્થાસામગ્રી, વળતર, ઉત્પાદન શુલ્ક, કર્મચારીઓના નિવૃત્તિ લાભો, ઉધાર ખર્ચ, આર્થિક ડેરિવેટિવ્ઝ, વર્તમાન અને મુલતવી કર માટેની જોગવાઈ, તથા હિસાબો અંગેની નોંધો વિશે પણ નિવેદન આપ્યું છે. એટલું જ નહીં, આંતરિક ઓડિટ, કર ઓડિટ, આવકવેરો, વેચાણવેરો, ઉત્પાદન શુલ્ક, વ્યવસાયવેરો, ભવિષ્ય નિધિ / સુપરએન્યુએશન / ગ્રેયુટી / ઇએસઆઈસી, આકસ્મિક જવાબદારી, સંક્ષિપ્ત આર્થિક સ્થિતિ, સંક્ષિપ્ત નફો અને નુકસાન હિસાબ, સંક્ષિપ્ત તુલનાપત્ર, હિસાબની પુસ્તકો અને કાનૂની નોંધણીઓનું સંવર્ધન, ખર્ચ નોંધણીઓનું સંવર્ધન અને ઋણ સુવિધાઓ વિશે પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સે હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીની વિગતો પણ દર્શાવી છે. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સે વિલયના લાભો, વિલય યોજનાના મુખ્ય લક્ષણો, પરસ્પર વ્યવહારો, કાનૂની કાર્યવાહી, વ્યવસાયનું સંચાલન, કર્મચારીઓ, પૂર્ણ થયેલ વ્યવહારોનું સંરક્ષણ, ઇક્વિટી શેરોના ઇશ્યુ, નવા જી.ડી.આર.ના ઇશ્યુ, અંશીય જી.ડી.આર., સામાન્ય

જોગવાઈઓ, નોંધણીમાંથી મુક્તિ, હિસાબી ઉપચાર, ડિવિડન્ડની જાહેરાત, વર્તમાન ઠરાવોની માન્યતા, યોજનામાં ફેરફારો, મંજૂરીને આધીન યોજના, ખર્ચો વગેરેને પણ ધ્યાનમાં લીધા છે અને અંતે એવું જણાવ્યું છે કે ઉપરોક્ત પરિણેદોમાં તેમની ટિપ્પણીઓના આધારે તથા તેમને આપવામાં આવેલી સમજણો અને તેમના સમક્ષ રજૂ કરાયેલ હિસાબની પુસ્તકો મુજબ, આઈ.પી.સી.એલ.ના કૃત્યો અને વ્યવહારો કંપનીના એસોસિયેશન મેમ્બરોન્ડમમાં ઉદ્દેખિત ઉદ્દેશ્યોની અંદર જ કરવામાં આવ્યા હતા અને કંપનીના કારોબારનું સંચાલન તેના સભ્યોના હિત અથવા જાહેર હિતને હાનિકારક થાય તેવી રીતે કરવામાં આવ્યું નથી.

૩૭.૫ વાંધાકર્તાઓ એ દર્શાવવામાં નિલકુલ સફળ થયા નથી કે આ યોજના જાહેર હિત અને જાહેર નીતિ વિરુદ્ધ કેવી રીતે છે. જ્યારે સરકારની નીતિનો પ્રશ્ન, ખાસ કરીને વિનિયોજનમુક્તિ નીતિ અથવા સંમિલન સંબંધિત કંપનીઓ અધિનિયમની નીતિનો પ્રશ્ન સંકળાયેલો હોય, ત્યારે અદાલતનું અધિકારક્ષેત્ર અત્યંત મર્યાદિત હોય છે. આ સંદર્ભમાં, આ અદાલત બાલ્કો એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન (રજિ.) વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, (૨૦૦૨) ૧૦૮ કમ્પ. કેસેસ ૧૯૩ (એસસી), પાનું ૨૩૬ માં સર્વોચ્ચ અદાલતના માનનીય ચુકાદા પર આધાર રાખે છે, જેમાં આ મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે: “આર્થિક નીતિઓની બુદ્ધિમત્તા અને યોગ્યતા સામાન્ય રીતે ન્યાયિક સમીક્ષા માટે પાત્ર બનતી નથી, જ્યાં સુધી એવું દર્શાવી શકાય નહીં કે નીતિ કોઈ કાયદાકીય જોગવાઈ અથવા બંધારણના વિરુદ્ધ છે. વિવિધ આર્થિક નીતિઓના તુલનાત્મક ગુણદોષો પર વિચાર કરવો અને વધુ બુદ્ધિસભર અથવા વધુ સારી નીતિ વિકસાવી શકાય કે નહીં તે જોવું અદાલતનું કાર્ય નથી. નીતિની યોગ્યતા કસોટી કરવા માટે યોગ્ય મંચ સંસદ છે, અદાલતો નથી. આર્થિક મુદ્દાઓ અંગેની

નીતિગત નિર્ણય બાબતમાં, અદાલતોએ કોઈ તપાસ અથવા અનુસંધાન હાથ ધરતી વખતે અત્યંત સાવચેત રહેવું જોઈએ અને નિષ્ણાતોએ જે નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા હોય તેવા તેમના નિર્ણયોને દોષિત ઠેરવવામાં અનિચ્છુક રહેવું જોઈએ, જ્યાં સુધી અદાલતને એ સંતોષ ન થાય કે નિર્ણયમાં જ ગેરકાયદેસરતા છે. બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૧૬ હેઠળના સંરક્ષણના અધિકારોનું અસ્તિત્વ સરકારના વિનિયોજનમુક્તિના અધિકાર પર વીટો સમાન અસર કરી શકે તેમ નથી. તેમજ, કર્મચારીઓ વિનિયોજનમુક્તિની પ્રક્રિયાના વિવિધ તબક્કાઓ પર સતત પરામર્શનો અધિકાર દાવો કરી શકતા નથી. જો વિનિયોજનમુક્તિની પ્રક્રિયા કોઈ કાયદાનો ભંગ કર્યા વિના પૂર્ણ કરવામાં આવે, તો તેવા વિનિયોજનમુક્તિના પરિણામરૂપ સામાન્ય પરિણામો અનુસરવા જ જોઈએ.” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૩૭.૬ નોંધવું યોગ્ય છે કે કલમ ૩૯૪-એમાં કલમો ૩૯૧ અને ૩૯૪ હેઠળની અરજીઓ માટે કેન્દ્રીય સરકારને નોટિસ આપવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. કલમ ૩૯૪-એ અદાલત માટે એ ફરજિયાત બનાવે છે કે કલમ ૩૯૧ અથવા ૩૯૪ હેઠળ તેની સમક્ષ કરવામાં આવેલી દરેક અરજી અંગે કેન્દ્રીય સરકારને નોટિસ આપે અને પ્રસ્તાવિત સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા અથવા વિલીનીકરણની યોજનાને લગતો કોઈ પણ આદેશ પસાર કરતાં પહેલાં તે સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલા પ્રતિનિધિત્વોને વિચારણામાં લે. તેથી સરકારને પ્રસ્તાવનો અભ્યાસ કરવા અને તેની પાસે ઉપલબ્ધ તથ્યો તથા માહિતીના પ્રકાશમાં તેને યોગ્ય જણાય તેવી આક્ષેપો રજૂ કરવાની સગવડ મળે છે, તેમજ અદાલત સમક્ષ હાજર થનારાઓએ જાહેર કર્યા ન હોય તેવા કેટલાક તથ્યો પણ અદાલતના ધ્યાનમાં મૂકી શકાય છે, જેથી અદાલત પોતાનો આદેશ પસાર કરતાં પહેલાં વિશાળ સ્તરે રોકાણકાર જનતાના હિતોને પૂર્ણપણે ધ્યાનમાં લઈ શકે. વર્તમાન મામલામાં આ અદાલતે નોટિસ જારી કરી છે અને પ્રાદેશિક નિયામકે સોગંદનામું દાખલ કરીને જણાવ્યું છે કે આ બાબતે તેને કોઈ વાંધો

નથી, અને તેથી મારા મતાનુસાર આથી જાહેર હિત અને જાહેર નીતિના પાસાને પણ આવરી લેવામાં આવે છે.

જાહેર હિત શું છે – કામદારોના અધિકારો:

૩૭.૭ હવે આ અદાલત માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત તથા અન્ય અદાલતોના વિવિધ ચુકાદાઓનું વિવેચન કરે છે, જેમાં ‘જાહેર હિત’નો અર્થ શું થાય છે તે અંગે વિચારણા કરવામાં આવી છે.

૩૭.૭(૧) ફર્ટિલાઇઝર કોર્પોરેશન કામાગર યુનિયન (રજિ.) સિંદ્રી તથા અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા તથા અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૧ એસ.સી. ૩૪૪ માં અહેવાલિત, ખાસ કરીને પાનું ૩૫૬ પરનો પરિષ્કેદ ૪૭, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

વર્તમાન કેસમાં એક કામદાર, જેને ઉદ્યોગમાં સ્પષ્ટપણે હિત છે, વ્યવસ્થાપન બોર્ડ દ્વારા કરવામાં આવેલા કથિત દુરાચરણ અંગે આ કાર્યવાહી લાવે છે. બંધારણનો અનુચ્છેદ ૪૩એ સિદ્ધાંતતઃ ઉદ્યોગમાં કામદારોને ભાગીદારીનો દરજ્જો પ્રદાન કરે છે અને તેથી, જાહેર ક્ષેત્રના વ્યવસ્થાપનમાં કરવામાં આવેલા દોષોને સુધારવા માંગતા લોકોને બહાર રાખવા માટે નિગમિત વ્યક્તિત્વ સંબંધિત તકનીકી વિચારણાઓથી અમે અટકાવવામાં આવી શકીએ નહીં.

૩૭.૭(૨) નેશનલ ટેક્સટાઇલ વર્ક્સ’ યુનિયન વિ. રામકૃષ્ણન, જે એ.આઈ.આર. ૧૯૮૩ એસ.સી. ૭૫ માં અહેવાલિત છે : જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે :

પરિછેદ ૪. ... બંધારણના ભાગ ૪ માં નિર્ધારિત સામાજિક-આર્થિક ઉદ્દેશ્યો ત્યારથી આ નવી નિગમાત્મક તત્વદષ્ટિને માર્ગદર્શન આપે છે અને તેનું ઘડતર કરે છે.” “પરિછેદ ૫. નવી સામાજિક-આર્થિક વિચારસરણી મુજબ, કંપની એ એવું સામાજિક સંસ્થાન છે કે જેના પર તે જે સમુદાયમાં કાર્ય કરે છે તે પ્રત્યે કર્તવ્યો અને જવાબદારીઓ આવેલ છે.” “પરિછેદ ૬. આ અપીલોમાં અમને માત્ર કામદારો અને કંપની વચ્ચેના પરસ્પર સંબંધનો જ સંબંધ છે. ઉપર અમે જે જણાવ્યું છે તે પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે કંપની દ્વારા ચલાવવામાં આવતા ઉદ્યોગમાં માત્ર મૂડી આપનાર હિસ્સેદારોને જ રસ હોય એવું નથી, પરંતુ શ્રમ પૂરું પાડતા કામદારોને પણ સમાન રીતે, નહિતર વધુ, રસ હોય છે, કારણ કે ઉદ્યોગ દ્વારા ઉત્પન્ન થતી વસ્તુ શ્રમ તેમજ મૂડી બંનેનું પરિણામ છે.” “... ત્યારબાદ અનુચ્છેદ ૪૩-અ આવે છે, જેનો હેતુ ઔદ્યોગિક લોકશાહીની શરૂઆત કરાવવાનો છે અને કૃષ્ણ અચ્ચર, ન્યાયાધીશના શબ્દોમાં, “ઔદ્યોગિક બંધિત મજૂરીના અંત” ને ચિહ્નિત કરે છે. તે અનુચ્છેદ કહે છે કે રાજ્ય યોગ્ય કાયદેસર વ્યવસ્થા દ્વારા અથવા અન્ય કોઈ રીતથી, કોઈપણ ઉદ્યોગમાં પ્રવૃત્ત ઉપક્રમો, પ્રતિષ્ઠાનો અથવા અન્ય સંસ્થાઓના વ્યવસ્થાપનમાં કામદારોની ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરવા પગલાં લેશે.

૩૭.૭(૩) હિન્દુસ્તાન લિવર એમ્પ્લોયીઝ' યુનિયન વિ. હિન્દુસ્તાન લિવર લિ. અને અન્ય, જે ૮૩ કંપની કેસેસ ૩૦ માં અહેવાલિત છે, જેમાં પાનું ૩૯ પર માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“તથાપિ, જે બાબત વિચારપૂર્વક વિચારણા માંગે છે તે એ છે કે શું કંપની અદાલતે વિલીનીકરણમાં સંકળાયેલા જાહેર હિત અંગે પોતાના મનનો યોગ્ય ઉપયોગ કર્યો છે કે નહીં. આ સંદર્ભમાં ભારતીય કાયદો અંગ્રેજી કાયદાથી ભિન્ન છે અને તે અદાલત પર એવી

ફરજ મૂકે છે કે વિલીનીકરણ જાહેર હિતના વિરોધમાં નથી તેની નિષ્પક્ષ અને સાવચેતીપૂર્વક તપાસ કરે. અંગ્રેજી કાયદામાં આવી કોઈ જોગવાઈ અસ્તિત્વમાં નથી. જાહેર હિત શું ગણાય તે બાબતને કઠોર સીમામાં બાંધી શકાય તેમ નથી. તે એક ગતિશીલ પરિભાષા છે, જે સતત બદલાતી રહે છે. બ્લેક્સ લો ડિક્શનરીમાં તેનું સ્પષ્ટીકરણ આ રીતે કરવામાં આવ્યું છે કે, “એવી બાબત જેમાં જનતા, વ્યાપક સમુદાયને, કોઈ આર્થિક હિત હોય, અથવા એવું કોઈ હિત હોય જેના કારણે તેમના કાનૂની અધિકારો અથવા જવાબદારીઓ પર અસર પડે. તેનો અર્થ માત્ર જિજ્ઞાસા જેટલો સંકુચિત નથી, પરંતુ તેમાં તે વિશિષ્ટ વિસ્તારના હિતનો પણ સમાવેશ થાય છે જે પ્રશ્નગત લખાણોથી અસરગ્રસ્ત થઈ શકે. સ્થાનિક, રાજ્ય અથવા રાષ્ટ્રીય સરકારના કાર્યોમાં સામાન્ય રીતે નાગરિકો દ્વારા સહભાગી થતું હિત.” આ વ્યાપક વ્યાપ ધરાવતો શબ્દપ્રયોગ છે. સેવા કાયદામાં તેનો અર્થ અને સમજ અલગ હોઈ શકે, તેમજ ફોજદારી કાયદા અથવા દીવાની કાયદામાં તેનો અર્થ જુદો હોઈ શકે, અને કંપની કાયદામાં તેનો વ્યાપ સર્વથા ભિન્ન હોઈ શકે. જ્યારે વિલીનીકરણ બે ભારતીય કંપનીઓ વચ્ચેનું હોય ત્યારે તેનો દૃષ્ટિકોણ બદલાઈ શકે. પરંતુ જ્યારે તે કોઈ વિદેશી કંપનીની સહાયક કંપની સાથેનું હોય ત્યારે વિચારણા સંપૂર્ણપણે જુદી હોઈ શકે. તપાસવાનો વિષય માત્ર હિસ્સેદારો અથવા કર્મચારીઓનો હિત નથી, પરંતુ સમાજનો હિત પણ છે. અને કોઈ યોજના કાનૂની રીતે માન્ય અને સારો સ્વરૂપ ધરાવતી હોવા છતાં, જો તે જાહેર હિતના વિરોધમાં હોય, તો પણ તે દુષ્ટ ગણાઈ શકે છે.

કલમ ૩૯૪ અદાલત પર એ બાબતે સંતોષ પામવાની ફરજ મૂકે છે કે અમલગમેશન અથવા વિલીનીકરણ માટેની યોજના જાહેર હિતના વિરોધમાં નહોતી. આવા સંતોષનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત પક્ષકારો વચ્ચે કરવામાં આવેલા કોઈપણ સમાધાન અથવા પતાવટમાં અંતર્નિહિત વિશાળ અને સામાન્ય સિદ્ધાંતો સિવાય બીજું કશું નથી, એટલે કે તે અન્યાયી

ન હોવી જોઈએ અથવા જાહેર નીતિના વિરોધમાં કે અતિઅન્યાયી ન હોવી જોઈએ. કંપનીઓના અમલગમેશનમાં અદાલતોએ “વિવેકી વ્યાવસાયિક વ્યવસ્થાપન કસોટી”નો સિદ્ધાંત વિકસાવ્યો છે, અથવા તે યોજના કાયદાથી બચવા માટેનું સાધન ન હોવી જોઈએ. પરંતુ જ્યારે અદાલત વિદેશી કંપનીની પેટાકંપની સાથેના વિલીનીકરણની યોજનાથી સંબંધિત હોય, ત્યારે કસોટી માત્ર એટલી નથી કે યોજના શેરધારકોના નફાને મહત્તમ બનાવશે કે કેમ અથવા કર્મચારીઓના હિતોનું રક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું કે કેમ, પરંતુ તેને એ પણ સુનિશ્ચિત કરવું પડે છે કે વિલીનીકરણના પરિણામે ઉદ્યોગના પ્રોત્સાહનમાં અવરોધ ન ઊભો થાય અથવા રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્રના વિકાસમાં અડચણ ન પડે. ઉદારિકૃત આર્થિક નીતિનો હેતુ આ લક્ષ્ય હાંસલ કરવાનો છે. તેથી, વિલીનીકરણ આ હેતુના વિરોધમાં ન હોવું જોઈએ. હોરે, ઇન રે (૧૯૩૩) ઓલ ઈ.આર. ૧૦૫ (સીએચ ડી) અને બ્યુગલ પ્રેસ લિમિટેડ, ઇન રે (૧૯૬૧) સીએચ ૨૭૦ ના અંગ્રેજી નિર્ણય પર એવો આધાર રાખવો કે અદાલતની સત્તા માત્ર એ બાબતે સંતોષ પામવા પૂરતી છે કે અધિનિયમની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે કે કેમ અથવા વર્ગ અથવા વર્ગોનું સંપૂર્ણ પ્રતિનિધિત્વ થયું હતું અને બે ખાનગી કંપનીઓ વચ્ચેની ગોઠવણ એવી હતી કે જેને કોઈ વ્યવસાયી વ્યક્તિ વાજબી રીતે મંજૂર કરે, તે યોગ્ય હોઈ શકે છે અને સામાન્ય રીતે તેનો અનુસરણ કરી શકાય; પરંતુ જ્યારે વિલીનીકરણ વિદેશી કંપનીની પેટાકંપની સાથે હોય, ત્યારે દેશના આર્થિક હિતને અગ્રતા આપવી જરૂરી બની શકે છે. આ સંદર્ભમાં અદાલતનું અધિકારક્ષેત્ર વ્યાપક છે.”

૩૭.૭(૪) વુડ પોલિમર લિમિટેડ, ઇન રે. અને બંગાલ હોટેલ્સ પ્રા. લિ., ઇન રે. ૪૭ કંપની કેસિસ ૫૯૭ માં અહેવાલિત, સંબંધિત પાનું ૬૧૫, જેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

જે પ્રશ્ન યોગ્ય રીતે પૂછવો જોઈએ તે આ છે : શું એવું દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે કંપનીના વ્યવહારો જાહેર હિતને હાનિકારક હોય તેવી રીતે ચલાવવામાં આવ્યા નથી? તો પછી કંપની કાનૂનમાં “જાહેર હિત” ની કલ્પના શું છે. લેસેઝ ફેરના સુપરલોકાળમાં, વેપાર અને ઉદ્યોગના આગેવાનો માટે વ્યવસાય ચલાવવામાં સંકળાયેલા જાહેર હિતને માત્ર અવગણવું જ નહીં પરંતુ તેનો ઇનકાર કરવો પણ એક જાણીતી બાબત હતી. તેમનું સમગ્ર ધ્યાન માત્ર લેણદારો અને સભ્યોના હિત સુધી જ મર્યાદિત હતું. પરંતુ ઉદ્યોગ-સહ-વાણિજ્યિક સેવાના અન્ય મહત્વપૂર્ણ ઉપભોક્તાઓને સંપૂર્ણપણે અવગણવામાં આવ્યા હતા, એટલે કે, કર્મચારીઓ અને ઉદ્યોગ દ્વારા ઉત્પાદિત માલના ઉપભોક્તાઓ; મારો અર્થ છે, સમગ્ર સમાજ.

૩૭.૭(૫) પંચમહાલ્સ સ્ટીલ લિ. વિ. યુનિવર્સલ સ્ટીલ ટ્રેડર્સ, જે ૪૬ કંપની કેસેસ ૭૦૬ માં અહેવાલિત છે (કોરમ: ડી.એ. દેસાઈ, ન્યાયાધીશ (ત્યારે તેઓ જેમ હતા)) ખાસ કરીને પાનાં ૭૧૮-૭૧૯ પર આ મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

“કાયદાને તે વર્તમાન પરિસ્થિતિનો અવશ્ય વિચાર કરવો જોઈએ, જેમાં કાયદામાં ઊભા થતા અને માનવીય તત્ત્વ ધરાવતા પ્રશ્નોનું નિરાકરણ કરવાનું રહે છે. કાયદો પોતાને સમયની પ્રચલિત સામાજિક માન્યતાઓથી અલગ કરી શકતો નથી. કાનૂનશાસ્ત્રનું

તત્ત્વચિંતન કાર્યલક્ષી હોય છે, વિશ્લેષણાત્મક નથી. હવે, જો કાયદો તે હાલની પરિસ્થિતિનો વિચાર કરે છે, જેમાં કોઈ પ્રશ્ન અદાલત સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યો છે, તો તેનું નિરાકરણ કાયદાની વ્યવસ્થા દ્વારા શોધવું જ પડે. કાયદો સ્થિર રહી શકતો નથી અને તેની વ્યાખ્યા ગતિશીલ હોવી આવશ્યક છે. કાયદો શૂન્યાવકાશમાં કાર્ય કરી શકતો નથી. કાયદો અથવા તો તેના વ્યવહારલક્ષી અભિગમથી અથવા પ્રગતિશીલ અર્થઘટનથી કોઈ નિરાકરણ શોધી અને પ્રદાન કરવો જ જોઈએ, નહીં તો તેનો લોપ થવાનો છે. આધુનિક સમયની સામાજિક-આર્થિક સમસ્યાઓનો ઉકેલ કંપની કાયદાની જોગવાઈઓ પ્રત્યેના સૂકા ઊણીસમી સદીના અભિગમથી આવી શકતો નથી. કંપની કાયદો કંપનીના મૂડીરોકાણકારો અને હિસ્સેદારોના હિતોનું રક્ષણ કરે જ, એવો પરંપરાગત અભિગમ હવે તે કાર્ય કરી શકે એવું અતિ કઠોર માળખું સાબિત થાય. નવા પ્રશ્નો નવા અભિગમની માંગ કરે છે. અને આ નવા અભિગમને નિર્ધારિત અને વિકસિત કરતી વેળાએ, કંપની ક્યા હેતુ માટે રચાઈ છે તે અપનાવાનારી દિશા માટે માર્ગદર્શક બની શકે છે. બેલિજયમના પ્રોફ. ડી વૂલના શબ્દોમાં, કંપનીનું ત્રિ-સ્તરીય વાસ્તવિક અસ્તિત્વ છે – આર્થિક, માનવીય અને જાહેર, અને પ્રત્યેકનું પોતાનું આંતરિક તર્ક છે. કંપનીની વાસ્તવિકતા માત્ર મૂડીના સંગઠનથી ઘણું વિશાળ છે; તે માનવીય કાર્યસમુદાય છે, જે સામાન્ય હિત માટે સામૂહિક કાર્ય કરે છે. છેલ્લા કેટલાક વર્ષોથી વિશ્વવ્યાપી સ્તરે કોર્પોરેટ ઉદ્યોગના કાર્યો અને આધારભૂત તત્ત્વોને લઈને ચર્ચા ચાલી રહી છે. ‘પ્રિઝર્વેશનિસ્ટ્સ’ અને ‘રિફોર્મર્સ’ કંપનીમાં સંભવિત સુધારાઓ અંગે પોતાના મતોને જોરશોરથી રજૂ કરી રહ્યા છે, અને આધુનિક પ્રવૃત્તિ કોર્પોરેટ ઉદ્યોગમાં જાહેર હિતને વિશેષ મહત્વ આપે છે.

અને આધુનિક પ્રવૃત્તિ શું છે? પ્રો. ગોવરમે તેમના “ધ પ્રિન્સિપલ્સ ઓફ મોડર્ન કંપની લો”, તૃતીય આવૃત્તિ, ના પાનું ૬૩૪ પર આ સમસ્યાને તેના સાચા પરિપ્રેક્ષ્યમાં ચર્ચી છે અને તે ઉદ્ઘૃત કરવા યોગ્ય છે:

‘સમાજનો એક વર્ગ એવો છે કે જેના હિતોને, તે રીતે જ, ન તો આ મથાળાં હેઠળ અને ન તો રોકાણકારો અથવા દેવાદારોના રક્ષણ માટેની જોગવાઈઓના બળે કોઈપણ રક્ષણ પ્રાપ્ત થતું નથી; તે છે અધિગ્રહિત કરવામાં આવેલી કંપનીના કામદારો અને કર્મચારીઓ. આ એ સિદ્ધાંતનું વિશેષ દુર્ભાગ્યપૂર્ણ પાસું છે કે કંપનીનું હિત એટલે માત્ર તેના સભ્યોનું હિત અને તેમનું નહીં, જેમનું જીવનનિર્વાહ વાસ્તવમાં ઘણી વધુ નજીકથી તેમાં સંકળાયેલું હોય છે.’

એ જ પુસ્તકમાં “ધ ફ્યુચર ઓફ કંપની લો ઇન એ મિક્સ્ડ ઇકોનોમી” નામના અધ્યાયમાં, એ જ લેખકે કંપની કાયદામાં ભવિષ્યના સુધારા તરીકે પ્રાથમિકતાના ઉલટફેર તરફ વિશેષ રીતે ધ્યાન દોર્યું છે અને તે ઉદ્ઘરણને પાત્ર છે (પાનું ૬૨).

કર્મચારીઓ અને તેમને રોજગાર આપતી કંપની વચ્ચેના સંબંધ વિષેનો વિવાદાસ્પદ પ્રશ્ન હકીકતમાં વર્તમાન ચર્ચાનો એક પ્રબળ કેન્દ્રીય વિષય છે, જે કંપની કાયદાથી શ્રમ કાયદા સુધી વ્યાપે છે. સામાન્ય રીતે એવું સ્વીકારવામાં આવે છે કે, જેમ હાલમાં અમારો કાયદો મોટા ભાગે કરે છે તેમ, કંપની કાયદો કામદારોની અવગણના કરે તે વાસ્તવિક નથી, કારણ કે કામદારો કંપનીના એટલાજ, અને કદાચ સભ્યો કરતાં પણ વધુ, અભિન્ન ભાગ છે.

૩૭.૭(૬) ઇન રે હાથીસિંહ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લિ. (લિક્વિડેશનમાં) જે ૪૬ કંપની કેસિસ ૫૯ માં અહેવાલિત છે, ખાસ કરીને પૃષ્ઠ ૭૯-૮૦ પર, જ્યાં આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"ત્રીજું માપદંડ એ છે કે શું સમાધાન અને વ્યવસ્થાની યોજના એવી છે કે જેને કોઈ વેપારી બુદ્ધિ ધરાવતો માણસ ચુકિતપૂર્વક મંજૂરી આપશે. આ સ્થિતિનું પરીક્ષણ વિશાળ પરિપ્રેક્ષ્યમાં કરી શકાય છે, માત્ર તે સંકુચિત પરિપ્રેક્ષ્યમાં નહીં કે જેમાં યોજનાથી પ્રતિકૂળ અસર પામેલા હિતને જ જોવામાં આવે. આજના સમયમાં, આપણા દેશમાં અર્થતંત્રના નિગમ ક્ષેત્રે ઉત્પાદન અને વધતા ઉત્પાદન દ્વારા જ સિદ્ધ થનારી આર્થિક વૃદ્ધિદરના તબક્કાવાર વિસ્તરણ માટે તથા રોજગારના અવસર પ્રદાન કરવાની અનુરૂપ જવાબદારી માટે બંને રીતે અગત્યની ભૂમિકા ભજવવી પડે છે. ઊંચા આર્થિક વૃદ્ધિદરનું પરિણામરૂપ જે વિકાસનો ઉદ્ધર્વગામી પ્રવાહ છે, તે જ રોજગારના વિસ્તૃત અવસર ઉપલબ્ધ કરાવશે. અને આ બંને આર્થિક આયોજનના વિશ્વમાં અવલોકિત દ્વિ-ઉદ્દેશો છે. ભૂખમરાની રેખા નીચે જીવન વિતાવતાં લોકોના જીવનસ્તરને ઉપર ધકેલી શકાય નહીં, જો સુધી તેમને કોઈ રોજગાર આપવામાં ન આવે. રોજગારના અવસરોનું વિસ્તરણ આજના સમયની જરૂરિયાત છે અને જો ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવે તો આ પ્રક્રિયા આર્થિક વૃદ્ધિદર સાથે સમગતિ રાખી શકે છે."

XXXXXXXXXXXX

પરંતુ પ્રામાણિક વેપારી, જે પાસે ખરો વાણિજ્યિક નિર્ણયવિચાર હોય, તે આ બાબતે ખૂબ સંતોષ અનુભવી શકે છે કે ન્યાયિક પ્રક્રિયા અને કાનૂની ઉપાય દ્વારા ઉત્પાદનની એક મૂત એકમને કેવી રીતે પુનર્જીવિત, સજીવ અને પુનઃસ્થાપિત કરી શકાય. એ જ અમારો પ્રયત્ન છે અને જો નફાકેન્દ્રિત વેપારી દ્વારા ચંત્રસામગ્રીને ભંગારમાં જતી

અટકાવી શકાય, તો આ યોજના અમલમાં જવી જ જોઈએ. તેથી, હું કહું છું કે આ સમાધાન અને વ્યવસ્થાની એવી યોજના છે કે જે અહીં ચર્ચાયેલ પ્રકારના વેપારીને મનનીય લાગવી જોઈએ અને અદાલતનો અભિગમ પણ એવો જ હોવો જોઈએ.

૩૭.૭(૭) ગુજરાત કામદાર સહકારી મંડળ અને અન્ય વિ. રામકૃષ્ણા મિલ્સ લિ. (૯૨ કંપની કેસિસ ૯૨) પાનું નં. ૭૧૦-૭૧૧ પર, જ્યાં આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

(૮) ઉદ્યોગને કઈ રીતે અને કયા ઢબે ચલાવવાનો છે તે બાબત અંગે હજી ચર્ચા અને વિચારવિમર્શ થવાનો બાકી છે અને આ તબક્કે અરજદારને કાપડ મિલ ચલાવવાનો અનુભવ નથી, એ કારણસર આ અદાલત દ્વારા યોજનાને નામંજૂર કરી શકાતી નથી. અન્યથા પણ, બીમાર એકમ ચલાવવા માટે કામદારોની યોજના અથવા બીમાર એકમને ફરી શરૂ કરવા માટે કામદારોની સહકારી સંસ્થા દ્વારા આગળ આવવું, બંધારણમાં જરૂર સુધારા દ્વારા સમાવેશ કરવામાં આવેલા રાજ્યની નીતિનિર્દેશક તત્વોમાંના એકના અમલીકરણ તરફનું એક પગલું છે. અનુચ્છેદ ૪૩અ અનુસાર, રાજ્યએ યોગ્ય કાયદેસર વ્યવસ્થા દ્વારા અથવા અન્ય કોઈ પણ રીતે, કોઈપણ ઉદ્યોગમાં સંલગ્ન ઉપક્રમો, સંસ્થાઓ અથવા અન્ય સંગઠનોના સંચાલનમાં કામદારોની ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરવા પગલાં લેવા પડશે. આ બંધારણીય આદેશને કાર્યકારી આધાર પ્રાપ્ત થયો છે, કારણ કે એવો અહેવાલ છે કે શ્રમ રાજ્યમંત્રીએ ભારત સરકાર તરફથી રાજ્યસભાને જાણ કરી હતી કે બીમાર ઔદ્યોગિક એકમોના પુનર્જીવન માટે તે કર્મચારીઓની સહકારી સંસ્થાઓને તે સોંપવા ઇચ્છુક હતી અને તે માટે તમામ શક્ય પ્રોત્સાહનો આપશે. એવો પણ અહેવાલ છે કે વિકાસ મંત્રાલયે એવો

પણ સંકેત આપ્યો હતો કે જો બીમાર એકમો કર્મચારીઓની સહકારી સંસ્થાઓ દ્વારા સંભાળવામાં આવે તો તેમની બાકીદારીઓ માફ કરવાની બાબત પર તે વિચાર કરી શકે. અહીં સુધી કે ઔદ્યોગિક અને નાણાકીય પુનર્નિર્માણ બોર્ડે પણ કામદારોની સહકારી સંસ્થાઓ મારફતે બીમાર ઉદ્યોગોના પુનર્જીવન માટે ચાર યોજનાઓને મંજૂરી આપી છે, જેમાં પ્રસ્તાવિત યોજનાની શરતો અને નિયમોમાંથી એક શરત, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, એવી જોગવાઈ કરે છે કે સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ (નાણાકીય સંસ્થાઓ) ભારત સરકારની નીતિ મુજબ તેમની લેવડદેવડ માફ કરશે.

૩૭.૭(૮) લાર્સન એન્ડ ટુબ્રો લિમિટેડ, જે ૧૨૧ કોમ. કેસિસ ૫૨૩ (બોમ.) માં અહેવાલિત છે, જેમાં પૃષ્ઠ ૫૭૧ પર નીચે મુજબ નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે:

કોઈપણ પ્રકારની યોજનાને મંજૂરી આપવાના પ્રસંગે, માત્ર છેતરપિંડી, ગેરકાયદેસરતા અથવા જાહેર નીતિ કે જાહેર હિતના ભંગ અંગેના સામાન્ય આક્ષેપોના આધારે જાહેર હિતનો પ્રશ્ન નક્કી કરી શકાતો નથી. જાહેર નીતિ અથવા જાહેર હિતના ભંગના આક્ષેપોને સમર્થન આપવા માટે, અથવા યોજના અન્યાયી છે અને કાયદાઓના વિરુદ્ધ છે તે દર્શાવવા માટે, નોંધપોથી પર કોઈ સામગ્રી રજૂ કરવામાં આવી નથી. યોજનાનું અવલોકન કર્યા બાદ, સંબંધિત કંપનીઓના તમામ વકીલોને સાંભળ્યા બાદ અને નોંધપોથી પર દાખલ કરાયેલા આક્ષેપોનો વિચાર કર્યા બાદ, એવું દર્શાવવા માટે કશું જ નથી કે હાલની યોજના જાહેર હિત અથવા જાહેર નીતિના વિરુદ્ધ છે. સમજૂતી યોજનાનો કોર્પોરેટ હેતુ અને ઉદ્દેશ, સંપૂર્ણરૂપે જોવામાં આવે તો, તમામ મહત્વપૂર્ણ પાસાઓ પર ન્યાયસંગત, યથોચિત અને વાજબી છે. જાહેર હિતનો અર્થ:

૩૭.૮ આ પ્રયોગ 'દુર્લભ અમૂર્ત ધારણા' એવો અર્થ દર્શાવે છે, એટલે કે સામાન્ય સામાજિક કલ્યાણ અથવા 'સામાજિક હિત પ્રત્યેની કાળજી', અને 'જ્યાં સામાજિક હિત પ્રત્યેની કાળજી સર્વોપરી મહત્ત્વ ધરાવે છે એવા મુદ્દાઓમાં સામાન્ય જનતાના હિત'ને સૂચવે છે. {જુઓ. ઈ. પેન્ડલટન હેરિંગ દ્વારા પબ્લિક એડમિનિસ્ટ્રેશન એન્ડ ધ પબ્લિક ઇન્ટરેસ્ટ}.

૩૭.૯ કોઈ બાબતને જાહેર હિતમાં ગણવામાં આવે છે, જ્યાં તે સામાન્ય કલ્યાણમાં યોગદાનરૂપ હોય છે અથવા એવી દેખાય તે રીતે રજૂ કરી શકાય છે, અને વર્ગ, જૂથ અથવા વ્યક્તિના વિશેષાધિકારોને પ્રોત્સાહન આપતી ન હોય. ડિક્શનરી ઓફ સોસિયોલોજી, પરિચ્છેદ ૧૬૧.

૩૭.૧૦ તે મૂળતઃ બહુમતીવાદી નૈતિકતા છે, જેનું માપન હિત અથવા હેતુ કરતાં પરિણામો અથવા અનુપરિણામોના આધારે વધુ કરવામાં આવે છે. જાહેર હિત અંગેનો કોઈપણ નિર્ણય તેમાંથી અનુસરનારા પરિણામો અથવા અનુપરિણામોના આધારે જ આધારિત હોવો જોઈએ.

૩૭.૧૧ સામાન્ય પ્રચલિત અર્થમાં તેનો અર્થ સમગ્ર સમાજ અથવા રાષ્ટ્રના હિત તેમજ તેનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી રાજ્ય અથવા સરકારના હિત તરીકે લેવામાં આવે છે.

{પ્રતિ: એ. રમૈયા દ્વારા કંપનીઓ અધિનિયમ, સોળમી આવૃત્તિ ૨૦૦૪ ખાસ કરીને પૃષ્ઠ ૩૩૬૩ અને ૩૩૬૪}.

૩૭.૧૨ વિદ્વાન વકીલે અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર સંબંધે, અગાઉ જ ઉલ્લેખિત થઈ ચૂકેલ યોજનાની ન્યાયસંગતતા વિષે, હિંદુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોઈઝ યુનિયનના કેસના પાનું ૩૭ (ઉપરોક્ત) પર આધાર રાખ્યો છે અને જાહેર હિત વિષે પાનું ૩૮ પર આધાર રાખ્યો છે, જેનો પણ અગાઉ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૩૭.૧૩ ઉપરોક્ત તમામ કેસો જાહેર હિતના મહત્વને દર્શાવે છે. નિઃસંદેહ એ સાચું છે કે વિલીનીકરણની યોજનામાં અદાલતે જાહેર હિતનું અવલોકન કરવાનું રહે છે. જોકે, વિરોધકર્તાઓ એ દર્શાવવામાં સમર્થ રહ્યા નથી કે વિલીનીકરણની યોજના જાહેર હિત અથવા જાહેર નીતિના વિરોધમાં કેવી રીતે છે.

એકાધિકાર બાબત:

૩૮. નિશ્ચિતપણે એ સાચું છે કે આઈ.પી.સી.એલ. મૂળતઃ કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા સંચાલિત જાહેર લિમિટેડ કંપની હતી, પરંતુ ૨૦૦૨ થી વિનિવેશ નીતિ અમલમાં આવતા આઈ.પી.સી.એલ.ના આશરે ૨૬% શેરો રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ દ્વારા ખરીદવામાં આવ્યા હતા. ઉપરોક્ત હકીકતનું ખુલાસું હસ્તાંતરક કંપનીએ અગાઉથી જ કર્યું છે. વાંધાકર્તાઓ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલો દ્વારા જે ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ જસ્ટિસની યુ.એસ. માર્ગદર્શિકાઓ પર આધાર મૂકવામાં આવ્યો છે, તે હાલની વિલીનીકરણ કાર્યવાહી માટે પ્રાસંગિક નથી. ભારતમાં પ્રતિસ્પર્ધા-વિરોધી કાયદાઓ હેઠળ સહયોગી કંપનીનું મૂળ કંપની સાથે વિલીનીકરણ મર્યાદિત કરતી કોઈ વૈધાનિક આવશ્યકતા નથી. આ સંદર્ભમાં

પ્રાદેશિક નિર્દેશક અને સત્તાવાર લિક્વિડેટર, બન્ને વૈધાનિક સત્તાધિકારીઓ તરીકે, આ યોજનાની તથા અરજીકર્તા કંપની પાસેથી તેમણે મંગાવેલ તમામ સંબંધિત પત્રવ્યવહાર અને દસ્તાવેજોની તપાસ કર્યા બાદ, યોજનાથી પૂર્ણતઃ સંતુષ્ટ થયા હતા અને અદાલતને પ્રમાણિત કર્યું હતું કે યોજના જાહેર નીતિના વિરોધમાં નથી અને અરજીકર્તા કંપનીના કારોબારનું સંચાલન સભ્યોના હિતને અથવા જાહેર હિતને હાનિકારક થાય તેવી રીતે કરવામાં આવેલ નથી.

૩૮.૧ આ ઉપરાંત, બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ લિમિટેડ અને નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ બન્નેએ લિસ્ટિંગ એગ્રીમેન્ટની કલમ ૨૪(એફ) હેઠળ યોજનાને મંજૂરી આપી છે. આ સંદર્ભે હું હિન્દુસ્તાન લીવર લિમિટેડના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના માનનીય ચુકાદા, (૧૯૯૫) ૮૩ કંપની કેસિસ ૩૦, પાનું ૬૫, પરિચ્છેદ એફ થી જી, તેમજ રિલાયન્સ પેટ્રોલિયમ લિમિટેડ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (૨૦૦૨) (ઓ) જીએલએચઈએલ ૨૧૦૫૭૯, પરિચ્છેદ ૧૭માં આ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખું છું, “એક વધુ વાંધો એ અસરનો છે કે માલના ઉત્પાદન અને બજારીકરણ સંબંધે વિલયથી એકાધિકાર ઊભો થશે, તેથી અદાલતે જાહેર હિતના આધારે યોજનાને પોતાની મંજૂરી આપવાનો ઇનકાર કરવો જોઈએ. કોઈપણ અધિનિયમ, નિયમ અથવા વિનિયમ અથવા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ એવું કશું દર્શાવવામાં આવ્યું નથી કે જેના કારણે કંપની અદાલત યોજનાને મંજૂરી આપવાની અધિકારિતા તે સ્થિતિમાં વાપરી ન શકે કે જ્યારે યોજના મંજૂર થવાથી એકાધિકાર સર્જવાની શક્યતા અથવા સંભાવના હોય. સર્વોચ્ચ અદાલતે વારંવાર જણાવ્યું છે કે કંપનીના શ્રેષ્ઠ હિતમાં શું છે તે નક્કી કરવાનું શેરહોલ્ડર્સનું કાર્ય છે અને જો શેરહોલ્ડર્સ સાવચેત વ્યવસાયીની દૃષ્ટિ અપનાવીને એવો નિર્ણય કર્યો હોય, તો તેના વિષે

નિર્ણય બેસાડવો અદાલતનું કાર્ય નથી. વધુમાં, નોંધ પર એવું કશું લાવવામાં આવ્યું નથી કે ભલે એકાધિકાર ઊભો થાય, તો પણ તે જાહેર હિત અથવા દેશના આર્થિક હિતને પ્રતિકૂળ અસર પહોંચાડશે, જે સંબંધિત પ્રભાવ ધરાવતો પરિબળ બની શકે.” (ભારપૂર્વક દર્શાવેલ)

૩૮.૨ આ સંદર્ભમાં, આ અદાલત જણાવે છે કે મોનોપોલીઝ એન્ડ રિસ્ટ્રિક્ટિવ ટ્રેડ પ્રેક્ટિસિસ અધિનિયમ, જેનો મૂળ હેતુ એકાધિકારને રોકવાનો હતો, તેને સંસદ દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, તેથી, સંસદે સ્પર્ધા અધિનિયમ, ૨૦૦૨ ઘડ્યો છે, જેમાં દેશના આર્થિક વિકાસને ધ્યાનમાં રાખીને, સ્પર્ધા પર પ્રતિકૂળ અસર પાડતી પ્રથાઓને અટકાવવા માટે, બજારોમાં સ્પર્ધાને પ્રોત્સાહિત કરવા અને જાળવી રાખવા માટે, ગ્રાહકોના હિતોની રક્ષા કરવા માટે અને ભારતમાં બજારોમાં કાર્યરત અન્ય ભાગીદારો દ્વારા કરવામાં આવતા વેપારની સ્વતંત્રતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે, તેમજ તે સંબંધિત અથવા અનુસંગિક બાબતો માટે, એક આયોગની સ્થાપના કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૩૮.૩ જ્યારે સ્પર્ધા અધિનિયમ ઘડવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે સ્પર્ધા અધિનિયમના હેતુઓ અને કારણોના નિવેદનોમાંથી એક નીચે મુજબ હતો:

"વૈશ્વિકરણના અનુસંધાને, ભારતમાં પોતાની અર્થવ્યવસ્થાને ખુલ્લી મૂકી, નિયંત્રણો દૂર કરી અને ઉદારીકરણનો આશ્રય લઈને પ્રતિસાદ આપ્યો છે. તેનું સ્વાભાવિક અનુસંગ એ છે કે ભારતીય બજાર દેશની અંદર તથા બહારથી આવતી સ્પર્ધાનો સામનો કરવા માટે સુસજ્જ હોવું જોઈએ. મોનોપોલીઝ એન્ડ રિસ્ટ્રિક્ટિવ ટ્રેડ પ્રેક્ટિસિસ અધિનિયમ, ૧૯૬૯, સ્પર્ધા

સંબંધિત કાયદાઓ અંગેના આંતરરાષ્ટ્રીય આર્થિક વિકાસોના પ્રકાશમાં, કેટલીક બાબતોમાં જૂનું બની ગયું છે અને એકાધિકારોને નિયંત્રિત કરવા કરતાં સ્પર્ધાને પ્રોત્સાહિત કરવા તરફ આપણું ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની આવશ્યકતા છે.”

૩૮.૪ ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, જ્યારે સમગ્ર મોનોપોલીઝ એન્ડ રિસ્ટ્રિક્ટિવ ટ્રેડ પ્રેક્ટિસેસ એક્ટ રદ કરવામાં આવ્યો છે અને નવો કોમ્પિટિટિવ એક્ટ અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો છે, તેમજ કોમ્પિટિટિવ એક્ટના ઉદ્દેશ્યો અને કારણોને ધ્યાનમાં લેતાં, એકાધિકારનો સમગ્ર પ્રશ્ન હવે કોઈ પ્રાસંગિકતા ધરાવતો નથી. જો અદાલત આ હકીકતની ન્યાયિક નોંધ લે કે સરકારએ પણ અર્થતંત્રના પાયાના લાભો હાંસલ કરવા માટે એર ઇન્ડિયાને ઇન્ડિયન એરલાઇન્સ સાથે વિલીન કરી દીધી છે.

કંપનીની વિધિસત્તાક વ્યક્તિગતતાના પડદાને ઉઠાવવાના સિદ્ધાંત અંગે અવલોકનો.

૩૯.૧ 'કોર્પોરેટ વ્યક્તિત્વના આવરણને ઉઠાવવાનો' સિદ્ધાંત એવો છે કે જે 'નિગમ' કહેવાતા તે કાનૂની વ્યક્તિત્વની પાછળ જોઈને વિચાર કરવા સાથે સંબંધિત છે.

૩૯.૨ વ્યાપક રીતે કહીએ તો, જ્યાં કાયદો પોતે જ કોર્પોરેટ આવરણ ઉઠાવવાનો વિચાર કરે છે, અથવા છેતરપિંડી કે અયોગ્ય વર્તનને અટકાવવાનો હેતુ હોય, અથવા કરલાદક કાયદો કે હિતકારી કાયદાને ટાળવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે, ત્યાં કોર્પોરેટ આવરણ ઉઠાવી શકાય.

૩૯.૩ તેથી, જો એકીકરણ માટે કોઈ ગુપ્ત હેતુ હોય, તો આવરણ ભેદી જોઈ શકાય. અહીં તે અંગે કોઈ અલ્પતમ સંકેત પણ નથી અને આવરણ ભેદી જોવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. આ દલીલ સુસ્થાપિત નથી.

ગુપ્ત પાસું:

૪૦. ગુપ્ત પાસાં અંગે, બંને કંપનીઓએ તેમના બેલેન્સ શીટ દર્શાવ્યા છે, જાહેર નોટિસ જારી કરવામાં આવી છે. અધિકૃત લિક્વિડેટરે પણ અહેવાલ દાખલ કર્યો છે. પ્રાદેશિક નિયામકે પણ અહેવાલ દાખલ કર્યો છે. આ તમામ પાસાઓને ધ્યાનમાં લેતા, મારા મત મુજબ, જે ગુપ્ત ઉદ્દેશ્યોનો વાદ રજૂ કરવામાં આવી રહ્યો છે તે યોગ્ય નથી.

શેર વિનિમય અનુપાત અને મૂલ્યાંકન અહેવાલ અંગેનો અવલોકન:

૪૧.૧ ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં આ અદાલતે બંને પક્ષોની વિરોધાભાસી રજૂઆતો પર વિચાર કર્યો છે. પ્રથમ આ દલીલ કે વાંધાકર્તાઓને શેર વિનિમયનું અનુપાત આપવામાં આવ્યું નહોતું, ટકાઉ નથી, કારણ કે હકીકતમાં અધિકૃત લિક્વિડેટરે પોતાનો અહેવાલ દાખલ કર્યો છે અને અધિકૃત લિક્વિડેટરના સોગંદનામા સાથે આઈ.પી.સી.એલ. દ્વારા નિયુક્ત ઓડિટરો, એટલે કે પ્રાઈસવોટરહાઉસ ફૂર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અર્ન્સ્ટ એન્ડ યંગ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, તા. ૯.૩.૨૦૦૭ નો અહેવાલ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. તેમાંથી શેર વિનિમયનું અનુપાત દર્શાય છે.

૪૧.૨ નોંધનીય છે કે ઉપરોક્ત શેર વિનિમય અનુપાત અહેવાલ માત્ર કંપનીઓના નિયામક મંડળને શેર વિનિમય અનુપાત પ્રસ્તાવિત કરવા માટે માર્ગદર્શન અને સહાય માટેનો છે. શેર

વિનિમય અનુપાતની ગણતરી બે પ્રતિષ્ઠિત ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ પેઢીઓ દ્વારા કરવામાં આવી છે. અહેવાલમાં તેમની દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા દર્શાવવામાં આવી છે. તેઓએ ઉપલબ્ધ આંકડાકીય સ્પષ્ટીકરણ પર આધાર રાખ્યો છે. તેઓએ હસ્તાંતરક કંપની અને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીની નાણાકીય સ્થિતિનો વિચાર કર્યો છે. અહેવાલ સાથે વધુમાં એક અનુસૂચિ જોડાયેલ છે, જેમાં ઇકિવટી શેરહોલ્ડરોના શેર વિનિમય અનુપાત નક્કી કરનાર પરિબલો દર્શાવવામાં આવ્યા છે, જેમાં તેઓએ હસ્તાંતરક કંપની અને હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની બંનેની નાણાકીય સ્થિતિનો વિચાર કર્યો છે. તેઓએ પદ્ધતિશાસ્ત્ર, ચોખ્ખી સંપત્તિ મૂલ્ય, આવક મૂલ્ય અને શેરોના બજાર મૂલ્ય પણ દર્શાવ્યા છે. આ પદ્ધતિઓ શેર વિનિમય અનુપાત અહેવાલમાં સુપ્રસિદ્ધ પદ્ધતિઓ છે. એકવાર સ્થિતિ એવી હોય, ત્યારે અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર ખૂબ મર્યાદિત રહે છે.

૪૧.૩ હકીકતો પરથી સ્પષ્ટ થયું છે કે મૂલ્યાંકન અહેવાલ બેઠક પહેલાં બધા શેરહોલ્ડરોના નિરીક્ષણ માટે ખુલ્લો રાખવામાં આવ્યો હતો. શેરહોલ્ડરોની બેઠક બોલાવતી નોટિસમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે શેર વિનિમય ગુણોત્તર અંગે મૂલ્યાંકનકારોના અહેવાલ બેઠકની તારીખ પહેલાં ઓછામાં ઓછા ૨૧ દિવસ માટે નિરીક્ષણાર્થે ઉપલબ્ધ હતો. તેમ છતાં, કોઈપણ વાંધાકારોએ તેનો નિરીક્ષણ કરવાની તકનો લાભ લીધો નહોતો અથવા અહેવાલની નકલ માગીને આવા નિરીક્ષણ માટે કોઈ વાંધો ઉઠાવ્યો નહોતો.

૪૧.૪ તે જ બાબતને ધ્યાનમાં રાખતા, આક્ષેપકારોનો વર્તમાન દાવો કે તેમને મૂલ્યાંકન અહેવાલ જોવા માટે કોઈ તક મળી નહોતી, સ્પષ્ટપણે પાછળથી વિચારેલું છે અને કોઈપણ

આધાર વિના છે. એકવાર મૂલ્યાંકનનો અહેવાલ અધિકૃત લિક્વિડેટરના અહેવાલ સાથે સંલગ્ન કરવામાં આવે, ત્યારબાદ તે આ સંદર્ભમાં અભિલેખનો ભાગ બને છે.

૪૧.૫ અરજદારે સુલ્તાનિયાના કેસમાં જે આધાર મૂક્યો છે તે આ સંદર્ભમાં સંબંધિત નથી, કારણ કે તે કેસ સેબી ટેકઓવર રેગ્યુલેશન્સ સંબંધિત હતો, જેમાં શેરોનું વ્યવહાર અલ્પ આવર્તનથી થતું હોય તેવા કેસમાં મૂલ્યાંકનના સિદ્ધાંતો દર્શાવવાનો નિર્દેશ છે. આવી નિર્દેશનાઓ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧-૩૯૪ હેઠળની વર્તમાન વિલીનીકરણ યોજનામાં કતર્થ સંબંધિત નથી. કારણ કે વિરોધકર્તાઓનો એવો કેસ નથી કે હસ્તાંતરણકર્તા કંપનીના શેરોનું વ્યવહાર અલ્પ આવર્તનથી થતું હોય.

૪૧.૬ આ સંબંધમાં આ અદાલત (૧૯૯૫) ૮૩ કમ્પ. કેસિસ ૩૦, પૃષ્ઠ ૩૭, અનુરુદ્ધે બી અને સી માં અહેવાલિત હિંદુસ્તાન લીવરનાં કેસના ચુકાદા પર આધાર રાખે છે, "... વિલીનીકરણના દાવાને મંજૂરી આપતી વખતે અદાલતની અધિકારિતા એ નિર્ધારિત કરવા માટે નથી કે તે નિર્ધારણ ગણિતીય સચોટતાથી અંકગણિતની કસોટી પૂર્ણ કરે છે કે નહીં. કંપની અદાલત અપીલી અધિકારિતાનો ઉપયોગ કરતી નથી. તે ન્યાયસંગતતા પર આધારિત અધિકારિતાનો ઉપયોગ કરે છે. માત્ર એટલા માટે હસ્તક્ષેપ કરવો જરૂરી નથી કે મૂલ્યાંકનકર્તાએ અકેલા આંકડા એટલા સારા ન હતા જેટલા અન્ય પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવી હોત તો હોત. જે અનિવાર્ય છે તે એ છે કે આવું નિર્ધારણ કાયદાના વિરુદ્ધ ન હોવું જોઈએ અને જે કંપનીનું વિલીનીકરણ થવાનું હતું તેના શેરધારકો માટે તે અન્યાયી ન હોવું જોઈએ. અદાલતની ફરજ એ બાબતે સંતોષ પામવાની છે કે મૂલ્યાંકન કાયદા અનુસાર હતું અને તે સ્વતંત્ર સંસ્થાએ હાથ ધર્યું હતું". (ભાર મૂકવામાં આવ્યો)

જા.૭ આ અદાલત ઉપરોક્ત ચુકાદાના પૃષ્ઠ ૫૭ નો પાછા સંદર્ભ આપે છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે જિતેન્દ્ર આર. સુખડિયા વિ. એલેમ્બિક કેમિકલ વર્ક્સ લિ., (૧૯૮૭) ૩ કમ્પ એલજે ૧૪૧ : (૧૯૮૮) ૬૪ કમ્પ કેસિસ ૨૦૬ ના મામલામાં આ અદાલતની વિભાગીય પીઠના ચુકાદાને મંજૂરી આપી છે, જ્યાં અદાલતે નોંધ્યું છે કે એક્સચેન્જ રેશિયો કેવી રીતે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો હતો, તે અંગેનો ઉલ્લેખ, તેમ છતાં, કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ ૩૯૧(એ) હેઠળ વિચારવામાં આવેલા નિવેદનમાં કરવો આવશ્યક નહોતો." (ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે). હાલના મામલામાં મૂલ્યાંકન અહેવાલ નિર્દિષ્ટ માપદંડો મુજબ નથી એવી અરજદારની દલીલ કોઈપણ આધાર વિના છે અને તેમાં જરાય ગુણવત્તા નથી. કલમ ૩૯૧ હેઠળ શેરધારકો સમક્ષ વિગતવાર ગણતરીઓ દર્શાવવી આવશ્યક નથી.

જા.૮ નોંધવું યોગ્ય રહેશે કે આ કેસમાં અરજદાર કંપનીના ઇક્વિટી શેરધારકોએ શેર વિનિમય ગુણોત્તરનો સમાવેશ કરતી યોજનાને ભારે બહુમતીથી મંજૂરી આપી છે. એકવાર સ્થિતિ એવી હોય, ત્યારે અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર અત્યંત મર્યાદિત રહે છે. આ અદાલત મિહીર એચ. મફતલાલ વિ. મફતલાલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર, ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ૪૦ પર, આધાર રાખે છે, જે નીચે મુજબ છે:

"કયો વિનિમય અનુપાત વધુ ઉત્તમ છે તે સારી રીતે માહિતગાર ઇક્વિટી શેરધારકોના વાણિજ્યિક નિર્ણયના ક્ષેત્રમાં આવે છે, તે બાબત પણ ધ્યાનમાં રાખવાની છે. પ્રસ્તાવિત યોજનાના પાયામાં રહેલા પોતાના લાભ અને હિતને જાણતા, વ્યવહારુ અનુભવ ધરાવતા

અને વાજબી વ્યક્તિઓ ગણાતા ઇક્વિટી શેરધારકોના આ મૂલ્યનિર્ધારણ અંગે અદાલતે અપીલમાં બેસવાનું નથી. તેમણે ખુદ્દી આંખે આ અનુપાત તથા સમગ્ર યોજનાને મંજૂરી આપી છે.”

૪૧.૯ આ અદાલત આગળ આ અદાલતના રિલાયન્સ પેટ્રોલિયમ લિ.ના કેસમાં આપેલા ચુકાદાનો પણ ઉલ્લેખ કરે છે, ૨૦૦૨(ઓ) જી.એલ.એચ.ઈ.એલ. ૨૧૦૫૭૯ (કંપની અરજી ક્રમાંક ૭૫ નું ૨૦૦૨, તા. ૧૩.૯.૨૦૦૨ના રોજ નક્કી કરાયેલ (ડી.એ. મહેતા, ન્યાયાધીશ દ્વારા), જેમાં આ અદાલતે સમાન મુદ્દાઓનો વિચાર કર્યો હતો અને પરિચ્છેદ ૨૭ માં આ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

“પરિચ્છેદ ૨૭. આ રીતે, પ્રચંડ બહુમતીથી, હાજર રહેલાઓએ ઠરાવના સમર્થનમાં મત આપ્યો છે, એટલે કે મૂલ્યાંકન અહેવાલ તા. ૩.૩.૨૦૦૨ના આધારે પ્રસ્તાવિત શેર વિનિમય અનુપાત મુજબ યોજનાની મંજૂરીના સમર્થનમાં મત આપ્યો છે. આ પરિસ્થિતિમાં, અદાલત માટે એવું ધારણ કરવું ખુદ્દું નથી કે શેરોના મૂલ્યાંકનમાં કોઈ અયોગ્યતા હતી. હકીકતમાં, મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે તેણે મૂલ્ય અંગેનું પોતાનું નિષ્કર્ષ આર.પી.એલ. અને આર.આઈ.એલ. બંનેની ૩૧.૩.૨૦૦૧ની સ્થિતિએ બેલેન્સ શીટમાં દર્શાવેલ સંપત્તિઓ અને બાકીદારીના આંકડાઓ પર, તેમજ ૩૧.૩.૧૯૯૯ અને ૩૧.૩.૨૦૦૦એ પૂર્ણ થયેલ વર્ષ માટેના લેખાપરીક્ષિત નાણાકીય હિસાબો સાથે આધારિત કર્યું છે. મૂલ્યાંકન અહેવાલે ૯ મહિનાની અવધિ પૂર્ણ થયેલ ૩૧.૧૨.૨૦૦૧ તારીખના બિન-લેખાપરીક્ષિત નાણાકીય હિસાબોના અંશોનો પણ વિચાર કર્યો છે. આ આર.પી.એલ. અને આર.આઈ.એલ. બંનેના વ્યવસ્થાપન સાથે થયેલી ચર્ચાઓ ઉપરાંત,

સંબંધિત વ્યવસ્થાપનો દ્વારા જરૂરી મુજબ માંગવામાં આવેલી અને પૂરી પાડવામાં આવેલી અન્ય માહિતીઓ, સ્પષ્ટીકરણો અને પ્રતિનિધાનો તેમજ જરૂરી માનવામાં આવેલ અન્ય વિશ્લેષણો, સમીક્ષાઓ અને પૂછપરછોથી પણ વધારે છે. મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં આગળ એવો પણ ઉલ્લેખ છે કે મૂલ્યાંકનકારોએ કોઈ સ્વતંત્ર તપાસ હાથ ધરી નથી અને મૂલ્યાંકનકારો સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી વિવિધ માહિતીઓ, વિગતો, સ્પષ્ટીકરણો અને પ્રતિનિધાનો માટે તેઓ કોઈ જવાબદારી સ્વીકારતા નથી. સુનાવણી દરમિયાન જોરશોરથી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ પ્રકારનો અસ્વીકાર વાસ્તવમાં શેર વિનિમય ગુણોત્તરની માન્યતા અથવા પ્રામાણિકતા અંગે મૂલ્યાંકનકારો કોઈ જવાબદારી નકારી રહ્યા હોય તેવું ગણાશે. નોંધવાનું જરૂરી છે કે મૂલ્યાંકનકારો દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવેલ વિનિમય ગુણોત્તર છેતરપિંડી અને/અથવા દુર્ભાવનાથી દૂષિત હોવાનું દર્શાવી શકાયું નથી. આ સ્થિતિ થયેલી કાનૂની સ્થિતિ છે કે માત્ર એટલા માટે કે નિર્ધારણ થોડું ભિન્ન પદ્ધતિથી કરવામાં આવ્યું હોય અને તેના પરિણામે જુદો નિષ્કર્ષ આવતો હોય, તો તે હસ્તક્ષેપને યોગ્ય ઠરાવતું નથી, જો સુધી તે અયોગ્ય હોવાનું જણાતું ન હોય. ઉપરોક્ત મૂલ્યાંકન અહેવાલ દ્વારા નોંધ પર લાવવામાં આવેલ વિનિમય ગુણોત્તર કોઈપણ રીતે અન્યાયી અથવા અયોગ્ય છે એવું ધારણ કરવા માટે નોંધ પર કંઈ નથી. પુનરાવર્તન થવાના ભોગે પણ એટલું જણાવવું જરૂરી છે કે યોજનાના પક્ષકારોની જે વ્યાપારી સુઝબૂઝ છે અને જેમણે જરૂરી બહુમતીના મતથી યોજનાને સમર્થન આપી તેની ઉપયોગિતા અને યોગ્યતા અંગે જાણકારીપૂર્વકનો નિર્ણય લીધો છે, તેને અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવાની રહે છે. જરૂરી બહુમતીથી યોજનાને મંજૂરી આપનાર કંપનીના દેવુંદારો અને સભ્યો દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી વ્યાપારી સુઝબૂઝમાં અદાલતને ન તો નિપુણતા છે અને ન તો તેમાં ઊંડાણપૂર્વક પ્રવેશ કરવાની અધિકારિતા છે.”

૪૧.૧૦ આક્ષેપકારોના વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે મિહીર મફતલાલના કેસના ચુકાદા (ઉપરોક્ત) પર આધાર મૂક્યો છે, પરંતુ તે આ બાબતમાં પ્રસ્તુત નથી. હકીકતમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ક્યાંય એવું દર્શાવ્યું નથી કે શેર વિનિમય અનુપાત સુધી પહોંચવા માટેની કાર્યપદ્ધતિની વિગતો મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં આવરી લેવી આવશ્યક છે, અને તેથી મૂલ્યાંકન અહેવાલ કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ ૩૯૧(૨) ના વિરુદ્ધ છે એવો આક્ષેપકારોનો દાવો કોઈપણ ગુણાધાર વિના અને નિરાધાર છે.

૪૧.૧૧ એચ.એલ.એલ./ટોમકો કેસ મુજબ મૂલ્યાંકન ન હોવા અંગે, નિશ્ચિતપણે એ સત્ય છે કે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે 'વાઈનબર્ગ એન્ડ બ્લેન્ક' દ્વારા 'ટેકઓવર્સ એન્ડ મર્જર્સ' નામના પુસ્તકમાં નિર્દિષ્ટ સિદ્ધાંતનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, પરંતુ તે માત્ર ભલામણાત્મક અથવા દષ્ટાંતરૂપ સ્વભાવનો હતો. આવું નથી કે જો તેનો અનુસરણ ન કરવામાં આવે, તો શેર વિનિમય ગુણોત્તર અંગેનો અહેવાલ ખોટો બની જાય. હાલના કેસમાં, મૂલ્યાંકનકારોએ શેર વિનિમય ગુણોત્તર નિર્ધારિત કરવા માટે મૂલ્યાંકન અહેવાલમાં દર્શાવ્યા મુજબના સંબંધિત પરિબળો અને પદ્ધતિઓને ધ્યાનમાં લીધી છે અને તેથી તે અત્યંત સંબંધિત, કાયદેસર અને માન્ય છે.

૪૧.૧૨ મૂલ્યાંકન અહેવાલ ફેમા નિયમો/સી.સી.આઈ. માર્ગદર્શિકાઓ અનુસાર નથી એવો વિવાદ પણ સુસ્થાપિત નથી. વાંધાકારકો એ દર્શાવવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે કે અધિનિયમની કલમો ૩૯૧-૩૯૪ હેઠળના વિલીનીકરણ સંદર્ભે શેર વિનિમય અનુપાત નક્કી કરવા માટે કયા ફેમા નિયમો લાગુ પડે છે. વધુમાં, સી.સી.આઈ. (કન્ટ્રોલર ઓફ

કેપિટલ ઇશ્યુ) માર્ગદર્શિકાઓ વર્ષ ૧૯૯૨માં જ ઘણાં પહેલાં રદ કરવામાં આવી ચૂકી છે અને તેથી આ બાબતમાં ઉક્ત માર્ગદર્શિકાઓનો સંદર્ભ લેવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.

૪૧.૧૩ કેસના આ તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતાં, શેર વિનિમય ગુણોત્તર અને મૂલ્યાંકન અહેવાલ અંગેના આક્ષેપ માટે કોઈ આધાર નથી અને આ સંદર્ભે ઉક્ત દલીલ સ્વીકારી શકાય તેવી નથી.

૪૧.૧૪ ઉપરોક્ત મામલામાં, હિસ્સા વિનિમય અનુપાત, જે માન્યતા પ્રાપ્ત ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટોની ફર્મ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો, તે શેરધારકો દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો અને મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયામાં કોઈ ભૂલ દર્શાવવામાં આવી નહોતી. અદાલતે યોજનાના આ પાસામાં હસ્તક્ષેપ કરવા ઇનકાર કર્યો હતો. આ અદાલત એન.એ.વી.જે.આઈ.વી.એ.એન. મિલ્સ લિ. પ્રકરણમાં: (૧૯૭૨) ૪૨ કોમ. કેસિસ ૨૬૫ પૃ. ૩૨૦ (ગુજ.) ઉપર પણ આધાર રાખે છે.

૪૧.૧૫ શેર વિનિમયના પ્રમાણ અંગે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે યોજનામાં નિયુક્ત તારીખ ૧લી એપ્રિલ, ૨૦૦૬ હોવા છતાં, મૂલ્યાંકનના હેતુસર, ઓડિટરે ઉક્ત તારીખનો વિચાર કર્યો નથી. કંપનીએ રજૂ કર્યું છે કે યોજનામાં નિયુક્ત તારીખ ૧લી એપ્રિલ, ૨૦૦૬ છે. મૂલ્યાંકનના હેતુસર, મૂલ્યાંકનકારોએ ૩૧મી માર્ચ, ૨૦૦૬ના રોજ પૂર્ણ થતા ત્રણ વર્ષ માટે આર.આઈ.એલ. અને આઈ.પી.સી.એલ.ના ઓડિટ થયેલા નાણાકીય હિસાબોનું વિશ્લેષણ કરીને તેનો વિચાર કર્યો છે. તેથી, યોજનામાં નિયુક્ત તારીખ ૧લી એપ્રિલ, ૨૦૦૬ તરીકે નિશ્ચિત કરવામાં આવી છે.

ડિબેન્ચરધારકો ગીર્વેદાર લેણદારો કરતાં જુદો વર્ગ છે તે અંગેનું અવલોકન.

જરૂ.૧ આ અદાલતે આ બાબતે વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાલીન મહેતા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા વાંધાઓ પર વિચાર કર્યો છે.

જરૂ.૨ અરજદારની આ દલીલ કે ડિબેન્ચર ધારકો એક અલગ વર્ગ છે અને આઈ.પી.સી.એલ.ના સુરક્ષિત દેવાદારો કરતાં ભિન્ન છે, તે કંપની અધિનિયમની કલમ ૧૧૭એની જોગવાઈઓના આધારે છે, જે ડિબેન્ચર ટ્રસ્ટ ડીડ માટે જોગવાઈ કરે છે; કલમ ૧૧૭બી, જે ડિબેન્ચર ટ્રસ્ટીના નિયુક્તિ અને ડિબેન્ચર ટ્રસ્ટીઓના કર્તવ્યો માટે જોગવાઈ કરે છે; અને કલમ ૧૧૭સી, જે સુરક્ષા સર્જવા અને ડિબેન્ચર મુક્તિ અનામત રચવા બાબતે કંપનીની જવાબદારી માટે જોગવાઈ કરે છે. મુદ્દો એ છે કે કંપની કાયદા હેઠળ ડિબેન્ચર ધારકોને અમુક અંશે સુરક્ષિત દેવાદારોથી અલગ રીતે ગણવામાં આવે છે. આ બાબતે પણ કોઈ સંદેહ નથી કે એસોસિયેશનના લેખો પણ ડિબેન્ચર ધારકોને સુરક્ષિત દેવાદારોથી જુદા રીતે ગણે છે. આઈ.પી.સી.એલ.ની બેલેન્સ શીટ પણ ડિબેન્ચર ધારકોને સુરક્ષિત દેવાદારોથી અલગ રીતે દર્શાવે છે. તેથી, આ સંદર્ભમાં વિદ્વાન વકીલ શ્રી મહેતાની રજૂઆતમાં નોંધપાત્ર બળ છે.

જરૂ.૩ તેમ છતાં, ડિબેન્ચર ધારકો પણ સુરક્ષિત લેણદારોનો જ એક ભાગ છે. અરજદારનો આ વિવાદ કે આઈ.પી.સી.એલ.ના ડિબેન્ચર ધારકો અને આઈ.પી.સી.એલ.ના સુરક્ષિત લેણદારોને કંપનીની સંપત્તિ ઉપર ભિન્ન પ્રકારના હક પ્રાપ્ત છે, તે કેસના અભિલેખમાંથી સમર્થિત થતો નથી. ‘અગ્રતા પામેલા લેણદારો’નો સિદ્ધાંત વિલીનીકરણના પરિપ્રેક્ષ્યમાં પ્રાસંગિક નથી. કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ ૫૩૦માં અગ્રતા પામેલા લેણદારોની જુદી જુદી શ્રેણીઓ દર્શાવવામાં આવી છે, જેમ કે સરકારની આવકો, કામદારોના વેતન, ભવિષ્યનિધિ, પેન્શન નિધિ, ગ્રેયુઈટી નિધિ વગેરે. ડિબેન્ચર ધારકો તેમાંથી કોઈ એક

શ્રેણીમાં આવતાં નથી. અન્ય કોઈપણ સુરક્ષિત લેણદારોની જેમ, ડિબેન્ચર ધારકોને તેમના હિતમાં સુરક્ષિત કરાચેલી સંપત્તિ ઉપર તેમના બાકી ચૂકવણાંની વસૂલી માટે હાથ મૂકવાનો હક છે. તેઓને અન્ય સુરક્ષિત લેણદારોની સમકક્ષ સ્થિતિમાં રાખવામાં આવ્યા છે. લેણદારોના ઉપવર્ગો ત્યારે જ પ્રાસંગિક બની શકે, જ્યારે યોજનામાં ભિન્ન પ્રકારની વ્યવસ્થા આપવામાં આવેલી હોય અથવા પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવેલી હોય. જો યોજનામાં ડિબેન્ચર ધારકો સહિત તમામ સુરક્ષિત લેણદારોને સમાન પ્રકારની વ્યવસ્થા આપવામાં આવે, તો ડિબેન્ચર ધારકોને અલગ વર્ગ તરીકે વર્ગીકૃત કરવાની કોઈ આવશ્યકતા રહેતી નથી. આ સંદર્ભમાં હું આ અદાલતના વિભાગીય ખંડપીઠના માફતલાલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ કેસના ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કરું છું, જે (૧૯૯૬) ૮૭ કમ્પ. કેસિસ ૭૦૫ (ગુજ) (કોરમ: સી.કે. ઠક્કર (ત્યારે જેમ હતા) અને આર. બાલિયા, જે.જે.) માં અહેવાલિત છે. ઉક્ત ચુકાદાના પાનું ૭૩૩ પર નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

અમારા અભિપ્રાય મુજબ, કલમનું સાદું વાચન કરતાં કોઈ શંકા રહેતી નથી કે જ્યાં પ્રસ્તાવિત સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા હેઠળ શેરહોલ્ડરો અથવા ઋણદાતાઓના અલગ અલગ વર્ગોને અલગ અલગ શરતો પ્રસ્તુત કરવામાં આવી હોય, ત્યાં જેમના માટે અલગ સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા પ્રસ્તુત કરવામાં આવી હોય તેવા ઋણદાતાઓ અથવા શેરહોલ્ડરોના દરેક વર્ગ અંગે અલગ બેઠકો યોજવી આવશ્યક બને છે. તેથી, અપીલકર્તા-આક્ષેપકર્તા શેરહોલ્ડરોનો અલગ વર્ગ બને છે કે નહીં તે પ્રશ્ન પર વિચાર કરતા પહેલાં, ભિન્ન વર્ગોના ઋણદાતાઓ અથવા સભ્યોને કોઈ જુદી જુદી શરતો પ્રસ્તુત કરવામાં આવી છે કે કેમ અને તેમને પ્રસ્તુત કરાચેલા સમાધાનની શરતોમાં રહેલા તે ભેદોને અનુરૂપ સભ્યોનું કોઈ વર્ગીકરણ કરવું જરૂરી છે કે કેમ અને આવી કોઈ અલગ બેઠક બોલાવવી જરૂરી હતી કે કેમ તે જોવાનું રહેશે. સભ્યો અથવા ઋણદાતાઓનું વર્ગીકરણ યોજના હેઠળ

પ્રસ્તુત કરાયેલ શરતોમાં રહેલા ભેદના આધાર પર નિર્ભર રહેશે. આવી વર્ગ માટે અલગ બેઠક બોલાવવાના હેતુસર, યોજનાની શરતોમાં રહેલો ભેદ જ અલગ વર્ગની ઓળખ માટેનું એકમાત્ર માપદંડ બની શકે.

જર.૪ આ અદાલત અર્વિંદ મિલ્સ લિ., વિ.ના કેસમાં આ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખે છે, જે (૨૦૦૨) ૧૧૧ કંપ. કેસિસ ૧૧૮ (ગુજ.) માં અહેવાલિત થયેલો છે. ઉક્ત ચુકાદામાં, પૃષ્ઠ ૩૧ પરના પરિચ્છેદ ૧૨ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

“સભ્યો અથવા ઋણદાતાઓનું વર્ગીકરણ યોજનાના અંતર્ગત પ્રસ્તાવિત શરતોમાં રહેલા ભેદના આધારે સ્થાપિત થઈ શકે છે. યોજનાની શરતોમાં રહેલો ભેદ એવો વર્ગ માટે અલગ બેઠક બોલાવવાના હેતુસર અલગ વર્ગની ઓળખ માટેનું એકમાત્ર માપદંડ બની શકે છે.”

જર.૫ વાંધાકર્તાઓનો આ દાવો કે વર્ગીકરણ ‘ભિન્ન વ્યવહાર’ ઉપરાંત ‘ભિન્ન હકો’ ના આધારે થવું જોઈએ, કાયદેસર રીતે અસમર્થનીય પાણ છે અને તેમાં કોઈ સાર પાણ નથી. આ અદાલતે સતત એવું ઠરાવ્યું છે કે લેણદારોનું વર્ગીકરણ વ્યવસ્થાની યોજનાના હેઠળ તેમને જે વ્યવહાર પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવ્યો છે તેના આધારે થવું જોઈએ. માત્ર એટલા કારણે કે ડિબેન્ચર-ધારકોને પ્રથમ ચાર્જ છે, તેઓ અન્ય સુરક્ષિત લેણદારો કરતાં અલગ સ્વતંત્ર વર્ગ બની જતા નથી.

જર.૬ આ અદાલત ૧૨૨ કંપની કેસિસ ૫૩૬ માં અહેવાલિત સીઈએલ લિમિટેડ, ઇન રે ના કેસમાં થયેલા નિર્ણય પર પાણ અવલંબિત છે, જેમાં દિલ્લી વડી અદાલતે પાનું ૫૫૩ પર નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“.... પ્રસ્તાવિત યોજના તેવા ઋણદાતાઓ સાથેની એકમાત્ર વ્યવસ્થા તરીકે ગણવામાં આવી શકે છે, જેઓને તે બંધનકારક બનાવવાનો આશય છે, પરંતુ તે ત્યારે જ, જ્યારે તે ઋણદાતાઓના અધિકારો એટલા અસમાન ન હોય કે તેમના સામાન્ય હિતને ધ્યાનમાં રાખીને તેઓ પરસ્પર વિચારવિમર્શ કરી શકે તે અશક્ય બની જાય. જો તે ઋણદાતાઓના અધિકારો, જેઓને આ યોજના દ્વારા બંધનકારક બનાવવાનો આશય છે, એવા હોય કે તેમના સામાન્ય હિતને ધ્યાનમાં રાખીને તેઓ પરસ્પર વિચારવિમર્શ કરી શકે તે અશક્ય બની જાય, તો આ યોજનાને પરસ્પર સંકળાયેલી અનેક વ્યવસ્થાઓ તરીકે ગણવી આવશ્યક છે. પશ્ચાત્કથિત પરિસ્થિતિમાં ઋણદાતાઓના દરેક વર્ગની અલગ બેઠક આવશ્યક બનશે; અને વર્ગની ઓળખ તે કસોટીથી કરવામાં આવશે કે તે વર્ગના ઋણદાતાઓના અધિકારો એટલા અસમાન ન હોય કે તેમના સામાન્ય હિતને ધ્યાનમાં રાખીને તેઓ પરસ્પર વિચારવિમર્શ કરી શકે તે અશક્ય બની જાય.”

૪૨.૭ ઉપરોક્ત ચુકાદાના પાનું ૫૫૫ પર, અદાલતે વધુમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“.... પરિણામે, યુ.ટી.આઈ.ના સંદર્ભમાં અલગ બેઠક યોજવાની કોઈ આવશ્યકતા નહોતી, કારણ કે યુ.ટી.આઈ. પણ અન્ય તમામ સુરક્ષિત ધિરાણદાતાઓની જેમ એક સુરક્ષિત ધિરાણદાતા હતી અને તે કોઈ અલગ વર્ગ રચતી નહોતી. અરવિંદ મિલ્સ લિમિટેડ (સુપ્રા) માં ગુજરાત વડી અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે વર્ગની અંદર વર્ગ હોઈ શકતો નથી અને વર્ગ એક જ પ્રકારના લેણદારોનો હોવો જોઈએ, એટલે કે, સુરક્ષિત લેણદારો, અસુરક્ષિત લેણદારો અને

કાર્યકારી મૂડી ધિરાણદાતાઓ, કારણ કે તમામ સુરક્ષિત લેણદારોને કંપનીમાં સમાન હકો છે."

જરૂર આ અદાલતના કે.આર.આઈ.એલ. સ્ટાન્ડર્ડ પ્રોડક્ટ્સ પ્રાઇવેટ લિ.ના, ઇન રે તરીકેના અને જરૂર કંપની કેસિસ ૨૦૩ માં અહેવાલિત પ્રકરણમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણય પર, જે. ડી.એ. દેસાઈ, ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવેલ ચુકાદા પર, આધાર રાખવામાં આવે છે.

જરૂર તેમાં કોઈ શંકા નથી કે બેલેન્સ શીટમાં સુરક્ષિત લેણદારો અને ડિબેન્ચર ધારકોને અલગથી દર્શાવવામાં આવ્યા છે. પરંતુ સ્પષ્ટ છે કે બેલેન્સ શીટમાં કરાયેલ ખુલાસાઓ કંપનીઓ અધિનિયમની અનુસૂચિ ૬ અને લાગુ પડતા હિસાબી ધોરણોની કાયદેસરની આવશ્યકતાઓ અનુસાર છે. પરંતુ માત્ર અલગ ખુલાસાઓના આધારે ડિબેન્ચર ધારકોને લેણદારોનો અલગ વર્ગ ગણાવી શકાય નહીં. વિપરીત રીતે, અનુસૂચિ ૬ માં આપેલ નમૂના મુજબ તૈયાર કરવામાં આવેલી કંપનીની બેલેન્સ શીટમાં ડિબેન્ચર ધારકોને "સુરક્ષિત લેણદારો" હેઠળ વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા છે, જે દર્શાવે છે કે ડિબેન્ચર ધારકો "સુરક્ષિત લેણદારો" નો એક ભાગ છે.

જરૂર.૧૦ આ અદાલત એ.આઈ.આર. ૧૯૯૭ એસ.સી. ૩૪૮૭ પાનું ૩૪૯૦ માં અહેવાલિત નેશનલ રેયોન કોર્પોરેશન લિ. વિ. કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના માનનીય ચુકાદા પર આધાર રાખે છે અને સંબંધિત ભાગ પાનું ૩૪૯૦ પરનો પરિચ્છેદ ૧૨ છે.

૪૨.૧૧ હસ્તાંતરક કંપનીના સંગઠનના ઉપનિયમો અંગે, તેમાં સંબંધિત નિયમો સાથે વાંચવાના કંપનીઓ અધિનિયમની જોગવાઈઓના આધારે માનક જોગવાઈઓ સમાવિષ્ટ છે. ડિબેન્યર ધારકોને અન્ય સુરક્ષિત ઋણદાતાઓથી અલગ વગ તરીકે ગણવાની કોઈ વિશિષ્ટ જોગવાઈ નથી.

ડિબેન્યર ધારકો: કલમ ૧૧૭એ, ૧૧૭બી અને ૧૧૭સી પર વિચાર કરવામાં આવ્યો છે:

૪૩.૧. કલમ ૧૧૭એ ડિબેન્યર ટ્રસ્ટ ડીડ અંગે જોગવાઈ કરે છે; કલમ ૧૧૭બી ડિબેન્યર ટ્રસ્ટીઓની નિમણૂક અને ડિબેન્યર ટ્રસ્ટીઓની ફરજો અંગે જોગવાઈ કરે છે, અને કલમ ૧૧૭સી કંપનીની સુરક્ષા ઊભી કરવાની અને ડિબેન્યર રીડેમ્પ્શન રિઝર્વ બનાવવાની જવાબદારી અંગે જોગવાઈ કરે છે. ડિબેન્યરોનું નિર્ગમન સામાન્ય રીતે ટ્રસ્ટ ડીડ દ્વારા સુરક્ષિત કરવામાં આવે છે, જેના હેઠળ સુરક્ષા રચતી મિલ્કત ટ્રસ્ટીઓના હિતે ગીરણના સ્વરૂપે ભારાધીન કરવામાં આવે છે. ટ્રસ્ટ ડીડમાં તે શરતો અને નિયમો નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે, જેના આધારે એવો ભાર ધારણ કરવામાં આવે છે અને તેનો અમલ કરાવી શકાય છે. ઉપકલમ (૧) ટ્રસ્ટ ડીડના અમલીકરણ માટેની સમયમર્યાદા અંગે જોગવાઈ કરે છે; ઉપકલમ (૨) નકલોના નિરીક્ષણ અંગે જોગવાઈ કરે છે; અને ઉપકલમ (૩) કસુર બદલ દંડ અંગે જોગવાઈ કરે છે.

૪૩.૨. કલમ ૧૧૭બી ડિબેન્યર ટ્રસ્ટીઓની નિમણૂક અને તેમની ફરજો સાથે સંબંધિત છે. ડિબેન્યરોના સબસ્ક્રિપ્શન માટે પ્રોસ્પેક્ટસ અથવા ઓફરપત્ર બહાર પાડતા પહેલાં, કંપનીએ માત્ર ટ્રસ્ટીઓની નિમણૂક કરવી જ નથી પરંતુ ઉપરોક્ત દસ્તાવેજોના મુખપૃષ્ઠ પર એ પણ દર્શાવવું પડે છે કે ટ્રસ્ટીઓએ તે હિસાબે કાર્ય કરવા માટે પોતાની સંમતિ આપી છે. ડિબેન્યરોના પ્રકાશનના નિયમો અને શરતો મુજબ, કંપની વ્યાજની ચુકવણીમાં અથવા મુક્તિ સમયે મૂળ રકમની પરતફેરીમાં બાકી રહે તેવા કિસ્સામાં, ડિબેન્યરધારકોના હિતોનું સંરક્ષણ કરવું અને તેમની ફરિયાદોનું નિવારણ કરવું ટ્રસ્ટીઓ માટે કાયદેસર રીતે આવશ્યક બનાવવામાં આવ્યું છે. ઉપકલમ (૧) ડિબેન્યર ટ્રસ્ટીની નિમણૂક સાથે સંબંધિત છે અને ઉપકલમ (૧) ના પરંતુકમાં ડિબેન્યર ટ્રસ્ટી તરીકેની નિમણૂક માટેની અયોગ્યતા અંગે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. ઉપકલમ (૨) થી (૪) માં ડિબેન્યર ટ્રસ્ટીઓના કાર્યો માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૪૩.૩. સેબી (ડિબેન્યર ટ્રસ્ટીઓ) નિયમનો, ૧૯૯૩ હેઠળ ડિબેન્યર ટ્રસ્ટીઓની ફરજો. ડિબેન્યર ટ્રસ્ટીની સેબીને માહિતી પૂરી પાડવાની ફરજ. સેબી માર્ગદર્શિકાઓ, ૨૦૦૦ હેઠળ ડિબેન્યર ટ્રસ્ટીઓની ફરજો અને સત્તાઓ. કંપની કાયદા બોર્ડની વધુ જવાબદારીઓની રચના પર પ્રતિબંધ મૂકવાની સત્તા [ઉપકલમ (૪)].

૪૩.૪. કલમ ૧૧૭સી કંપની પર સુરક્ષા અને ડિબેન્યર મુક્તિ અનામત રચવાની જવાબદારી અંગે જોગવાઈ કરે છે. આ કલમ દરેક કંપની માટે માત્ર સુરક્ષિત ડિબેન્યર જ જારી કરવાનું ફરજિયાત બનાવે છે. અન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો, જે ડિબેન્યર સુરક્ષાથી સમર્થિત ન હોય તે જારી કરી શકાતા નથી. ડિબેન્યર જારી કરવા માટે, ભલે તે પ્રોસ્પેક્ટસ

દ્વારા હોય કે હક ઈશ્યૂ દ્વારા હોય અથવા ખાનગી પ્લેસમેન્ટના માર્ગે હોય, સુરક્ષા રચવી આવશ્યક છે. કંપનીની મિલકતો પર ભારણ રચવું આવશ્યક છે, જેના વિશેષ તથ્યો અધિનિયમની કલમ ૧૨૫ની જોગવાઈઓ અનુસાર ભારણ રચાયાની તારીખથી ૩૦ દિવસની અંદર નોંધણી અધિકારી સમક્ષ નોંધાવવા જરૂરી છે. તે સેબી માર્ગદર્શિકા, ૨૦૦૦ હેઠળ ડિબેન્યર મુક્તિ અનામત (ડીબીઆર) રચવા અંગે પણ જોગવાઈ કરે છે. તે નોંધણી અધિકારી સમક્ષ ભારણની વિગતો નોંધાવવી, ડિબેન્યરની મુક્તિ [ઉપકલમ (૩)], મુક્તિમાં ચૂક – કંપની કાયદા બોર્ડ સમક્ષ અરજી {ઉપકલમ (૪)} અંગે પણ જોગવાઈ કરે છે. જો પરિપક્વતાની તારીખે ડિબેન્યરની મુક્તિ કરવામાં ભંગ થાય, તો કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૭૪(જી)ની જોગવાઈઓ મુજબ પરિપક્વતા સમયે ડિબેન્યર મુક્ત કરવામાં નિષ્ફળતા બદલ નિર્દેશકોને અયોગ્ય ઠેરવી શકાય છે. આ બધી બાબતો દર્શાવે છે કે ડિબેન્યરધારકો એક પ્રકારના સુરક્ષિત ઋણદાતાઓ છે, જેઓને અલગ પ્રકારનું રક્ષણ પ્રાપ્ત છે, છતાં પણ તેઓ સુરક્ષિત ઋણદાતાઓના એક વર્ગમાં આવે છે અને તેમના હકો તથા હિતો સમાન છે. કંપની ડિબેન્યરધારકો અને સુરક્ષિત ઋણદાતાઓને સમાન વર્તન આપે છે.

કલમ ૩૯૧ – ૩૯૪ – સંબંધે: વિલીનીકરણ: (ડિબેન્યરધારકો અને સુરક્ષિત ઋણદાતાઓની અલગ બેઠક)

૪૩.૫. અધિનિયમની કલમ ૩૯૧ ખાસ કરીને સમાધાન કરવા અથવા દેવાનારાઓ અને સભ્યો સાથે ગોઠવણ કરવા અંગેની સત્તા વિશે છે, જ્યાં સમાધાન અથવા ગોઠવણનો પ્રસ્તાવ કરવામાં આવે છે – (એ) કંપની અને તેના દેવાનારાઓ અથવા તેમના કોઈપણ વર્ગ વચ્ચે; અથવા (બી) કંપની પોતે અને તેના સભ્યો અથવા તેમના કોઈપણ વર્ગ વચ્ચે.

આ કલમ કંપની દ્વારા પુનર્ગઠન, વિલય, વિભાજન અને એકમને અલગ કરીને હસ્તાંતરિત કરવાની પ્રક્રિયાને આવરી લે છે. કંપનીના ઉપક્રમના કોઈ ભાગને અલગ કરીને હસ્તાંતરિત કરવા માટે અધિનિયમની કલમ ૨૯૩(૧) હેઠળ સામાન્ય સભામાં કંપનીની સંમતિ પણ આવશ્યક છે.

૪૩.૬. લેણદારોને પ્રાધાન્યપ્રાપ્ત લેણદારો, સુરક્ષિત લેણદારો અને અસુરક્ષિત લેણદારો એવી ત્રણ શ્રેણીમાં વહેંચી શકાય છે. મિહીર એચ. મફતલાલ વિ. મફતલાલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. (૧૯૯૬) ૮૭ કૉમ. કેસિસ ૭૯૨ પૃષ્ઠ ૮૩૩ (એસસી) ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ધારા ૩૯૧ પર વિચાર કરતાં નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે આથી સ્પષ્ટપણે એ પૂર્વધારણા થાય છે કે જો ગોઠવણ અથવા સમાધાનની યોજના સભ્યોને એક વર્ગ તરીકે રજૂ કરવામાં આવે અને સભ્યોના કોઈ એવા ઉપવર્ગને, જેને અલગ હિત હોય અને વિચારણા માટે અલગ યોજના જરૂરી હોય, કોઈ અલગ યોજના રજૂ કરવામાં આવી ન હોય, તો એવા ઉપવર્ગની અલગ બેઠક બોલાવવાનો પ્રશ્ન જ ઉદ્ભવતો નથી. પરિણામે, જ્યારે એક જ અને સમાન યોજના તમામ ઇક્વિટી શેરહોલ્ડરોના વર્ગને તેમની વિચારણા માટે રજૂ કરવામાં આવે અને યોજનાસંબંધી બાબતમાં અપીલકર્તાનો વેપારી હિત અન્ય ઇક્વિટી શેરહોલ્ડરોના હિત સાથે સામાન્ય હોય, ત્યારે વેપારી દષ્ટિકોણથી યોજનાને સ્વીકારવા અથવા નકારવા બાબતે તેનું તેમના સાથે સામાન્ય કારણ રહેશે.

૪૩.૭ માફતલાલના કેસમાં (ઉપરોક્ત) સર્વોચ્ચ અદાલતે પાલ્મર્સ કંપની લો, ૨૪મી આવૃત્તિનો ઉલ્લેખ કર્યો છે; તેમજ કેટલાક ઇંગ્લિશ કેસોનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે, અને અંતે પાનું ૩૪ પર માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે, તેથી, સ્પષ્ટ છે કે જ્યાં સુધી લેણદારો અથવા શેરહોલ્ડરોના એવા વર્ગના ઉપવર્ગને, જે અન્યથા તે વર્ગની

મર્યાદામાં સમાન રીતે આવરી લેવાયેલા હોય, સમાધાનની અલગ અને ભિન્ન પ્રકારની યોજના પ્રસ્તુત કરવામાં ન આવે, ત્યાં સુધી સભ્યો અથવા લેણદારોના મુખ્ય વર્ગના આવા ઉપવર્ગની અલગ બેઠક બોલાવવાની આવશ્યકતા રહેતી નથી.

૪૩.૮ કારણ કે કંપનીએ સુરક્ષિત લેણદારો અને ડિબેન્યરધારકો બન્નેને સમાન સમાધાન પ્રસ્તાવિત કર્યું છે અને સુરક્ષિત લેણદારોનો હિત ડિબેન્યરધારકોના હિત સાથે સમાન છે, તેથી બન્નેનો હિત સામાન્ય છે અને આ રીતે ડિબેન્યરધારકો અને સુરક્ષિત લેણદારોને એક જ તરીકે ગણાવી શકાય. આ હકીકતનો પ્રશ્ન છે અને કંપનીના અધ્યક્ષે આ સંદર્ભમાં આ પાસાને વિચારમાં લીધો છે.

૪૩.૯ આઈ.પી.સી.એલ.ની હિસાબી પત્રકના આધારે ડિબેન્યર ધારકોને સુરક્ષિત લેણદારો કરતાં અલગ વ્યવહાર આપવામાં આવ્યો હોવા અંગે, કંપનીએ રજૂ કર્યું કે યોજનાના હેઠળ સુરક્ષિત લેણદારો, જેમાં ડિબેન્યર ધારકોનો સમાવેશ થાય છે, તેમને આપવામાં આવેલ વ્યવહાર સમાન છે. વિલીનીકરણ પછી સુરક્ષિત લેણદારોના (જેમાં ડિબેન્યર ધારકોનો સમાવેશ થાય છે) હકો અને હિતોમાં કોઈ ફેરફાર થતો નથી. સુરક્ષિત લેણદારોના (જેમાં ડિબેન્યર ધારકોનો સમાવેશ થાય છે) હિતમાં રહેલી પ્રતિભૂતિઓ અથવા ડિબેન્યર ધારકો માટેના અનામતો વિલીનીકરણ પછી કોઈપણ ફેરફારથી પ્રભાવિત થવાના નથી. તેથી, કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત મુજબ કે વિલીનીકરણ યોજનામાં જેમને સમાન અથવા સમાન પ્રકારનો વ્યવહાર આપવામાં આવ્યો હોય એવા લેણદારોના વર્ગ માટે સંયુક્ત બેઠક બોલાવી શકાય, વર્તમાન કેસમાં સુરક્ષિત લેણદારો અને ડિબેન્યર ધારકોનો સમાવેશ કરતા

વર્ગ માટે સંયુક્ત બેઠક બોલાવવામાં આવી હતી. તેથી, ઉપરોક્ત કાર્યવાહી ન તો અનિયમિત છે અને ન તો ગેરકાયદેસર છે.

૪૩.૧૦ 'લેણદારોના વર્ગો': જો આવા વર્ગો હોય તો અદાલતે લેણદારો અથવા સભ્યોનું વર્ગીકરણ કરવાનું રહે છે અને યોજનાને મંજૂરી આપતા પહેલાં એ જોવાનું રહે છે કે તેમના અનુક્રમે હિતોની કાળજી લેવાઈ છે. (માણેકચોક એન્ડ અમદાવાદ મેન્યુફેક્ચરિંગ કો. લિ. રે: (૧૯૭૦) ૪૦ કોમ. કેસેસ ૮૧૯ (ગુજરાત). રે: બકલી ઓન ધ કંપનીઝ એક્ટ, ૧૩મી આવૃત્તિ, પાનું ૪૦૬ (પરા ૫૨૫.૨૪)

ડિબેન્યર ધારકો અને સુરક્ષિત લેણદારો અંગે અવલોકન:

૪૪. વિદ્વાન વકીલે અનેક દલીલો પર આધાર રાખ્યો છે અને કંપનીએ પણ તે જ દલીલોનો જવાબ આપવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. આ અદાલતે તમામ પાસાઓનો વિચાર કર્યો છે. કેટલીક બાબતો એવી છે, જે આ અદાલતે નિર્ધારિત કરી છે. સુરક્ષિત લેણદારોની બેઠક અંગે, પ્રારંભિક પાસાઓ આ અદાલતે નોંધ્યા છે. ડિબેન્યરધારકો સહિતના સુરક્ષિત લેણદારો અંગે, ત્યાં ૫૧ વ્યક્તિઓ હાજર હતા અને તમામે યોજનાના સમર્થનમાં મત આપ્યો હતો. કોઈપણ ડિબેન્યરધારકે અથવા સુરક્ષિત લેણદારે યોજનાના વિરોધમાં મત આપ્યો નહોતો. માત્ર ત્રણ મતો અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા, જેમનું મૂલ્ય ૦.૨૫ કરોડ છે. ડિબેન્યરધારકો સહિત ૫૧ સુરક્ષિત લેણદારો હાજર હતા અને તમામે સમર્થનમાં મત આપ્યો હતો, આ હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં, આ અદાલતનું એવું મત છે કે અરજદારો તરફથી વિદ્વાન વકીલની દલીલ ટકી શકશે નહીં. ડિબેન્યરધારકો અથવા સુરક્ષિત

લેણદારોને સંબંધિત ભિન્ન મૂલ્યને કોઈ ધ્યાનમાં લે તો પણ, યોજનાની મંજૂરી સુધી તેનાથી કોઈ અસર થવાની નથી.

જજ.૧ તેના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, અરજદાર-વાંધોકર્તા તરફથી વિદ્વાન વકીલે નેશનલ રેયોન કોર્પોરેશન લિ. ના ચુકાદા તેમજ મદ્રાસ વડી અદાલતના ચુકાદા પર મૂકેલો આધાર આ બાબતમાં કોઈ પ્રાસંગિકતા રાખશે નહીં.

પ્રતિનિધિપત્ર:

જપ.૧ ખાલી પ્રોક્સીઓ અંગે વાંધાકર્તાનો વાંધો એવો છે કે તે કર્મચારી-શેરહોલ્ડરોમાંથી અમુક લોકોએ દબાણ હેઠળ હસ્તાક્ષર કર્યા છે. આ અદાલતે અરજદારની દલીલ તેમજ કંપનીનો જવાબ વિચાર્યો હતો. અરજદાર/વાંધાકર્તા દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા ઉપરોક્ત વાંધાઓ સુસ્થાપિત નથી અને સ્પષ્ટપણે પશ્ચાત્તિચારરૂપ છે, કારણ કે અગાઉ કોઈ એકપણ વ્યક્તિએ પ્રોક્સીઓ પરત ખેંચવા બાબતે અદાલત દ્વારા બોલાવવામાં આવેલી બેઠકના અધ્યક્ષને અથવા કંપની સમક્ષ કોઈ પત્ર આપ્યો નહોતો.

જપ.૨ કંપની તરફથી રજૂ થયેલ નિવેદનોને ધ્યાનમાં લેતાં, બેઠકઓના સમયે કંપનીના વિદ્વાન વકીલે જણાવ્યું હતું કે અધ્યક્ષે ખાતરી આપી હતી કે ભલે કર્મચારી-શેરધારકોએ અગાઉ પ્રોક્સી આપેલ હોય, પરંતુ જો તેઓ બેઠકમાં વ્યક્તિગત રીતે હાજર હોય, તો તેમને મતદાન કરવાનો અધિકાર રહેશે અને પ્રોક્સી અમાન્ય ગણાશે, જ્યારે તેમના મતને

વિચારણામાં લેવાશે. અધ્યક્ષે તે મુજબ મતગણતરી નિરીક્ષકોને પણ સૂચના આપી હતી. આ બાબતમાં અધ્યક્ષના અહેવાલમાં પણ તેમ જ ઉદ્દેશ કરવામાં આવ્યો છે. અધ્યક્ષના આ અહેવાલને ધ્યાનમાં લેતાં, મારા મત મુજબ ખાલી પ્રોક્સી ફોર્મ્સ અંગે વાંધેદારની દલીલ સુસ્થાપિત નથી અને તે નકારી કાઢવા પાત્ર છે.

કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ ની યોજના:

૪૫.૩ તમામ વાંધાઓ પર વિચાર કર્યા પછી, હવે આ અદાલત કંપનીઓ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪અ સુધીનો વિચાર કરે છે, જે નીચે મુજબ છે:

૪૫.૪(૧) “કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ ૩૯૧ – દેણદારો અને સભ્યો સાથે સમાધાન કરવા અથવા વ્યવસ્થા કરવા અંગેની સત્તા –

“(૧) જ્યાં કોઈ સમાધાન અથવા વ્યવસ્થાનો પ્રસ્તાવ કરવામાં આવે –

(એ) કોઈ કંપની અને તેના દેણદારો અથવા તેમના કોઈ વર્ગ વચ્ચે; અથવા

(બી) કોઈ કંપની અને તેના સભ્યો અથવા તેમના કોઈ વર્ગ વચ્ચે; ત્યારે અદાલત, કંપની અથવા કંપનીના કોઈ દેણદાર અથવા સભ્યની અરજી પર, અથવા જે કંપનીનું વિસર્જન ચાલી રહ્યું હોય તેવા કિસ્સામાં લિક્વિડેટરની અરજી પર, પ્રકરણ અનુસાર, દેણદારો અથવા દેણદારોના વર્ગની, અથવા સભ્યો અથવા સભ્યોના વર્ગની બેઠક બોલાવવા, યોજવા અને ચલાવવા બાબતે અદાલત જે રીતે નિર્દેશ આપે તે રીતે આદેશ કરી શકે છે.

(૨) જો લેણદારો, અથવા લેણદારોના વર્ગ, અથવા સભ્યો, અથવા સભ્યોના વર્ગ, જેવી પરિસ્થિતિ હોય તે મુજબ, તેમની સંખ્યામાં બહુમતી જે મૂલ્યમાં ચારમાંથી ત્રણ ભાગનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, અને જે બેઠકમાં હાજર રહી મતદાન કરે છે, તેઓ વ્યક્તિગત રીતે

અથવા, જ્યાં પ્રતિનિધિ દ્વારા મતદાનને મંજૂરી હોય (કલમ ૬૪૩ હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમો મુજબ), પ્રતિનિધિ દ્વારા, કોઈ સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા માટે સંમત થાય, તો તે સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા, જો અદાલત દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવે, તો તમામ લેણદારો પર, તે વર્ગના તમામ લેણદારો પર, તમામ સભ્યો પર, અથવા તે વર્ગના તમામ સભ્યો પર, જેવી પરિસ્થિતિ હોય તે મુજબ, તથા કંપની પર પણ બંધનકારક રહેશે, અથવા એવી કંપનીના મામલામાં કે જેનું સમાપન ચાલી રહ્યું હોય, કંપનીના લિક્વિડેટર અને ફાળો આપનારાઓ પર પણ બંધનકારક રહેશે:

(પરંતુ શરતે કે કોઈપણ સમાધાન અથવા વ્યવસ્થાને મંજૂરી આપતો કોઈ આદેશ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવશે નહીં, જો સુધી અદાલતને આથી સંતોષ ન થાય કે કંપનીએ અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિએ, જેના દ્વારા ઉપકલમ (૧) હેઠળ અરજી કરવામાં આવી હોય, સોગંદનામા દ્વારા અથવા અન્ય રીતે, કંપની સંબંધિત તમામ મહત્વપૂર્ણ હકીકતો અદાલત સમક્ષ જાહેર કરી છે, જેમ કે કંપનીની તાજેતરની નાણાકીય સ્થિતિ, કંપનીના હિસાબો અંગેનો તાજેતરનો ઓડિટરનો અહેવાલ, કંપની સંબંધિત કલમો ૨૩૫ થી ૨૫૧ હેઠળની કોઈ તપાસ કાર્યવાહીની લંબિતતા અને તે જેવી અન્ય બાબતો).

૪૫.૪(૨) સમાધાન અને વ્યવસ્થાને અમલમાં મૂકવાની અદાલતની સત્તા:

“કલમ ૩૯૨(૧) જ્યાં અદાલત કોઈ કંપની સંબંધે સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા મંજૂર કરતી કલમ ૩૯૧ હેઠળ આદેશ કરે છે, ત્યાં, જો –

(એ) સમાધાન અથવા વ્યવસ્થાના અમલીકરણ પર દેખરેખ રાખવાની સત્તા ધરાવશે; અને
(બી) એવો આદેશ કરતી વેળાએ અથવા તે પછી કોઈપણ સમયે, સમાધાન અથવા

વ્યવસ્થાના યોગ્ય અમલીકરણ માટે જરૂરી ગણે તેવી કોઈપણ બાબત અંગે આવા નિર્દેશો આપી શકશે અથવા સમાધાન અથવા વ્યવસ્થામાં એવા ફેરફારો કરી શકશે.

(૨) જો ઉપરોક્ત અદાલતને એવું સંતોષ થાય કે કલમ ૩૯૧ હેઠળ મંજૂર કરાયેલ સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા, ફેરફારો સાથે અથવા ફેરફારો વિના, સંતોષકારક રીતે અમલમાં મૂકી શકાય તેમ નથી, તો તે પોતાની સ્વપ્રેરણાથી અથવા કંપનીના કારોબારમાં હિત ધરાવતા કોઈપણ વ્યક્તિની અરજી પર, કંપનીને વિસર્જિત કરવાનો આદેશ કરી શકે છે, અને એવો આદેશ આ અધિનિયમની કલમ ૪૩૩ હેઠળ કરવામાં આવેલ આદેશ ગણાશે.”

૪૫.૪(૩) કલમ ૩૯૧ અને ૩૯૪ હેઠળની અરજી માટે કેન્દ્રીય સરકારને નોટિસ આપવાની

“કલમ ૩૯૪એ – અદાલત સમક્ષ કલમ ૩૯૧ અથવા ૩૯૪ હેઠળ કરવામાં આવેલી દરેક અરજીની નોટિસ અદાલત કેન્દ્રીય સરકારને આપશે, અને આ કલમોમાંથી કોઈપણ કલમ હેઠળ કોઈ આદેશ પસાર કરતાં પહેલાં તે સરકાર દ્વારા અદાલત સમક્ષ કરવામાં આવેલી રજૂઆતો, જો કોઈ હોય, ધ્યાનમાં લેશે.”

૪૫.૪(૪) કલમ ૩૯૨ – સમાધાન અને વ્યવસ્થાને અમલમાં મૂકવા બાબતે અદાલતની સત્તા: આ કલમ હેઠળ કલમ ૩૯૧ અનુસાર મંજૂર કરાયેલ વ્યવસ્થા યોજના વગેરેના અમલીકરણની જોગવાઈ કરવામાં આવે છે.

જપ.જ(પ) કલમ ૩૯૩: દેવાનારાઓ અને સભ્યો સાથેના સમાધાનો અથવા વ્યવસ્થાઓ અંગેની માહિતી.

જપ.જ(ક) કલમ ૩૯૪: આ કલમ કંપનીઓના પુનર્નિર્માણ અને વિલીનીકરણને સુગમ બનાવવા માટેની જોગવાઈઓ પ્રદાન કરે છે.

કલમોનું મહત્વ:

જપ.પ 'એરેન્જમેન્ટ' શબ્દનો અર્થ કેટલાક અર્થમાં સમાધાનને અનુરૂપ એવી કોઈ બાબત થાય છે. કલમ ૩૯૧ 'સમાધાન' અથવા 'વ્યવસ્થાઓ' પર લાગુ પડે છે.

જપ.ક આ કલમમાં આવેલો 'એરેન્જમેન્ટ' શબ્દનું વ્યાપક અર્થઘટન થવા પાત્ર છે. જ્યારે કોઈ પ્રસ્તાવિત યોજના કંપની અને તેના સભ્યો વચ્ચે અસ્તિત્વમાં રહેલા કરારાત્મક સંબંધને એ રીતે અસર કરતી હતી કે જેમાં કંપનીને હાલના સભ્યોના સ્થાને તૃતીય પક્ષના અરજદારને કંપનીના શેરોના ધારક તરીકે નોંધણી કરવાનો અવશ્યક બનતો હતો, ત્યારે તે યોજના આ કલમના અર્થમાં એક વ્યવસ્થા હતી.

જપ.ગ "વ્યવસ્થા", આ શબ્દનો અર્થક્ષેત્ર વિશાળ છે અને તેમાં વિવિધ વર્ગોના શેરોના એકીકરણ દ્વારા શેર મૂડીનું પુનર્ગઠન, અથવા શેરોને વિવિધ વર્ગોના શેરોમાં વિભાજિત કરીને, અથવા બન્ને પદ્ધતિઓ દ્વારા, સમાવેશ થાય છે.

વિલીનીકરણ/સંલયન:

જપ.ઢ "વિલીન" નો શું અર્થ થાય છે – "વિલીન" નો અર્થ –

“વિલીનનો અર્થ એ થાય છે કે એક કંપની બીજી કંપનીમાં ભળી જાય અથવા તેની અંદર સમાઈ જાય, જેમાં પછીની કંપની પોતાનું નામ અને ઓળખ જાળવી રાખે છે અને અગાઉની કંપનીની સંપત્તિઓ, દેવાઓ, અધિકારાધિકારો અને સત્તાઓ હાંસલ કરે છે, અને સમાઈ ગયેલી કંપની એક અલગ અસ્તિત્વ તરીકે અસ્તિત્વમાં રહેતી નથી. તે સમેકનથી ભિન્ન છે, જેમાં બધી નિગમો પોતાનું અસ્તિત્વ સમાપ્ત કરે છે અને એક નવી નિગમની પક્ષકાર બને છે.

[હેલ્સબરીઝ લોઝ ઓફ ઇન્ડિયા ખંડ ૨૭, પેરા ૪૦.૬૩૪ પાનું ક્રમાંક ૪૧૫)

૪૫.૮એ એકીકરણથી શું અર્થ થાય છે –

“એકીકરણ અથવા પુનઃરચના” નો કોઈ ચોક્કસ કાનૂની અર્થ નથી. એકીકરણમાં, બે અથવા વધુ કંપનીઓ વિલય દ્વારા અથવા બીજી દ્વારા અધિગ્રહણ થવાથી એકમાં સંયોજિત થાય છે. જ્યારે બે કંપનીઓનું વિલય થાય છે અને તે રીતે જોડાય છે કે ત્રીજી કંપની રચાય, અથવા એક બીજીમાં શોષાઈ જાય છે અથવા બીજી સાથે ભળી જાય છે, ત્યારે એકીકૃત થતી કંપની પોતાની ઓળખ ગુમાવે છે. એકીકરણ એ બે અથવા વધુ વર્તમાન ઉપક્રમોને એક ઉપક્રમમાં ભેળવી દેવાની પ્રક્રિયા છે, જેમાં ભળી રહેલી દરેક કંપનીના શેરધારકો મુખ્યત્વે તે કંપનીના શેરધારકો બને છે, જે આ ભળેલા ઉપક્રમોને આગળ ચલાવવાની હોય છે. એકીકરણ બે અથવા વધુ ઉપક્રમોના હસ્તાંતરણ દ્વારા નવી કંપનીને, અથવા એક અથવા વધુ ઉપક્રમોના હસ્તાંતરણ દ્વારા વર્તમાન કંપનીને, એમ કોઈપણ રીતે થઈ શકે છે. કડક અર્થમાં, એવું જણાય છે કે એકીકરણમાં માત્ર એ હદ સુધીનો સમાવેશ થતો નથી કે એક કંપની બીજી કંપનીની શેર મૂડીનો અધિગ્રહણ કરે અને તે બીજી કંપની યથાવત્ રહી પોતાની અસ્તિત્વ અને ઉપક્રમો ચાલુ રાખે; પરંતુ જે સંદર્ભમાં આ શબ્દનો ઉપયોગ થયો

હોય તે દર્શાવી શકે છે કે એવો અધિગ્રહણ પણ તેમાં સમાવેશ કરવાનો ઉદ્દેશ હતો.”

(સંદર્ભ: હેલ્સબરીઝ લોઝ ઓફ ઇન્ડિયા, ખંડ ૨૭, પરિચ્છેદ ૪૦.૬૩૬, પાનું નં.

૪૧૫)

૪૫.૯ આ કલમો હેઠળ અદાલતની ફરજો કઠિન સ્વરૂપની છે અને તેનું સાવધાનીપૂર્વક પાલન કરવું આવશ્યક છે. અધિનિયમની કલમ ૩૯૪ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે જાહેર હિતના વિચારને ધ્યાનમાં લેવો આવશ્યક છે.

હિંદુસ્તાન લીવર એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન વિ. હિંદુસ્તાન લીવર લિ. એસ(૧૯૯૫) ૮૩ કોમ.

કેસિસ ૩૦ [પૃષ્ઠ ક્રમાંક ૩૯, ૪૦, ૬૩, ૬૪ પર].

યોજનાને લગતી સામાન્ય નોંધો:

૪૫.૧૦ જ્યારે કોઈ યોજનાને મંજૂરી આપવાનો વિચાર કરવામાં આવે છે, ત્યારે અદાલતે નીચેના પાસાઓનો વિચાર કરવો પડે છે:

(૧) બેઠક યોગ્ય રીતે યોજાઈ અને સંચાલિત કરવામાં આવી હતી;

(૨) સમાધાન વાસ્તવિક સમાધાન હતું;

(૩) તે સક્ષમ બહુમતી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું;

(૪) કે તે બહુમતી સદ્ભાવના સાથે અને સમગ્ર વર્ગના સામૂહિક હિત માટે કાર્ય કરી રહી હતી;; અને

(૫) કે તેમણે જે કર્યું તે વાજબી, સુવિચારિત અને યોગ્ય હતું.

જપ.૧૧ અદાલતે પોતાને આ બાબતે પણ સંતુષ્ટ કરવું રહે છે કે:

જપ.૧૧(૧) શું અધિનિયમની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે;

જપ.૧૧(૨) શું યોજના વાજબી અને વ્યવહારુ છે અથવા તેના વિરુદ્ધ કોઈ વાજબી વાંધો છે;

જપ.૧૧(૩) શું લેણદારો પ્રામાણિકતા અને સદ્ભાવથી વર્ત્યા હતા અને તેમની પાસે પૂરતી માહિતી હતી;

જપ.૧૧(૪) શું જાહેર હિતમાં અદાલતે લેણદારો અને શેરહોલ્ડરોના નિર્ણયને અવગણી દેવું જોઈએ.

[વિષે: સીએચપીએલ એન્ટરપ્રાઇઝીસ પી.લિ. રે. (૨૦૦૦) ૨ કોમ્પ. એલ.જે. ૨૧૮ (એપી)].

જપ.૧૨ કોઈ યોજના, જે ન્યાયસંગત અને વાજબી હોય અને સદ્ભાવપૂર્વક બનાવવામાં આવી હોય, તેને મંજૂરી આપવામાં આવી શકે, જો સમજદાર લોકો દ્વારા સંબંધિત સભ્યો અથવા ઋણદાતાઓના દરેક વર્ગના હિત માટે તે વાજબી રીતે સમર્થનીય માનવામાં આવી શકે. જો અદાલત આ બાબતે સંતોષ પામે કે યોજના ન્યાયસંગત અને વાજબી છે તથા શેરધારકોના સામાન્ય સમૂહના હિતમાં છે, તો અદાલત અસંમતિ દર્શાવનારાઓના પક્ષમાં કોઈ જોગવાઈ કરશે નહીં.

૪૫.૧૩ જ્યાં કોઈ યોજનાને વાજબી અને ન્યાયસંગત હોવાનું માનવામાં આવે છે, ત્યાં સંબંધિત કંપનીઓના શેરહોલ્ડરોની સામૂહિક પ્રજ્ઞા સ્થાને અદાલતે પોતાનો નિર્ણય સ્થાપિત કરવો એ અદાલતનું કાર્ય નથી.

૪૫.૧૪ જ્યાં વિલય યોજનાને સત્તાવાર લિક્વિડેટર, લેણદારો અને કર્મચારીઓ સહિત સર્વાંગી મંજૂરી પ્રાપ્ત થઈ હતી, ત્યાં અદાલતે તેની એવી અસરથી પુષ્ટિ કરી હતી કે તે બંને કંપનીઓના તમામ શેરધારકો, લેણદારો, સુરક્ષિત તથા અસુરક્ષિત, સૌ પર બાધ્યકારી બની ગઈ.

૪૫.૧૫ જ્યાં શેર વિનિમય અનુપાત માટે કરવામાં આવેલ મૂલ્યાંકન વિરુદ્ધ દુરાશય અથવા છેતરપિંડીનો કોઈ આક્ષેપ ન હોય, ત્યાં કંપની અદાલત મૂલ્યાંકન સંબંધિત વિવાદમાં પ્રવેશ કરશે નહીં, કારણ કે હસ્તાંતરીત કંપનીના શેરહોલ્ડરોએ ઓડિટરો દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવેલ અનુપાત સ્વીકારી લીધો હતો. સંબંધિત શેરહોલ્ડરોના માત્ર એક અંશને બાદ કરતાં બાકીના તમામે વિચારપૂર્વક યોજનાના પક્ષમાં મત આપ્યો હતો અને તે પોતાના વિશાળ હિતમાં છે એમ સ્વીકાર્યું હતું, તેથી યોજના ન્યાયસંગત અને યથોચિત છે એવી ઉપધારણા કરવી જરૂરી હતી અને તેને મંજૂરી આપવી આવશ્યક હતી.

૪૫.૧૬ યોજનાની અમલકારી તારીખ : અદાલતની મંજૂરીને આધીન રહીને, સમાધાન અથવા વ્યવસ્થા તે કરવામાં આવે છે તે તારીખથી અમલમાં આવે છે. જો અદાલત મંજૂરી આપવાનો ઇનકાર કરે, તો તે અસરોપિહોણી બને છે. જો અદાલત મંજૂરી આપે, તો તે મંજૂરીની તારીખથી નહીં, પરંતુ તે કરવામાં આવી હતી તે તારીખથી અમલમાં આવે છે.

સમાધાન માટે અદાલતની મંજૂરીને પૂર્વપ્રભાવી અસર હોય છે અને કંપનીના લેણદારો દ્વારા મંજૂર કરાયેલ યોજના અથવા વ્યવસ્થા તે જે બેઠકમાં મંજૂર કરવામાં આવી હોય તે તારીખથી અમલકારી બને છે, અદાલતની મંજૂરી આપવામાં આવે છે તે તારીખથી નહીં.

જપ.૧૭ આ અદાલત હિંદુસ્તાન લીવર અને અન્ય વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૯ એસ.સી.સી. ૪૩૮, પેરા ૧૧ માં સર્વોચ્ચ અદાલતના માનનીય નિર્ણય પર આધાર રાખે છે, “સમજૂતીની યોજના મંજૂર કરવાની પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અદાલતે તપાસ કરવી પડે છે કે કાયદાની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં. એકવાર અદાલત એ નિષ્કર્ષે પહોંચે કે કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૩૯૪ માં નિર્ધારિત પરિમાણો પૂર્ણ કરવામાં આવ્યા છે, ત્યારબાદ જેઓએ સંપૂર્ણ સમજ સાથે પોતાની મંજૂરી આપી છે એવા વ્યક્તિઓના વર્ગની વ્યાવસાયિક સુબુદ્ધિ અંગે અપીલમાં બેસવા માટે અદાલતને વધુ કોઈ અધિકારક્ષેત્ર રહેતું નથી, ભલે અદાલતના મત મુજબ વધુ સારી યોજના ઘડી શકાય તેવી હતી.”

જપ.૧૮ આ અદાલત વધુમાં હિંદુસ્તાન લીવર અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્રા અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૯ એસીસી ૪૩૮ માં અહેવાલિત ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૯ થી ૧૩ તથા ૧૮ પર આધાર રાખે છે. આ અદાલત મિહીર મફતલાલ વિ. મફતલાલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ., (૧૯૯૭) ૧ એસીસી ૫૭૯ તેમજ ટોરેન્ટ પાવર્સ – એઈસી લિ., (૨૦૦૭) ૧૩૮ કમ્પ. કેસેસ ૧૩૯ (ગુજરાત) પર પણ આધાર રાખે છે.

સામાન્ય અવલોકનો:

જક.૧ કેટલાક કર્મચારી શેરહોલ્ડરો તરફથી એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે આઈ.પી.સી.એલ. મૂળરૂપે ભારત સરકારનું ઉપક્રમ હતું. વર્ષ ૨૦૦૨માં આંશિક

વિનિયોજનના ભાગરૂપે, રિલાયન્સ પેટ્રોલિયમએ કંપનીના ૨૬% શેરો મેળવ્યા અને આઈ.પી.સી.એલ. પર નિયંત્રણ કબજે કર્યું. વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું કે હવે આઈ.પી.સી.એલ. તથા રિલાયન્સ બંને એકીકરણ કરવા ઇચ્છે છે. રિલાયન્સનો આશય આઈ.પી.સી.એલ.ની સંપત્તિઓનો લાભ લેવાનો છે જેથી તેઓ તેની અનામતો તથા આઈ.પી.સી.એલ.ની કેટલીક સંપત્તિઓનો ઉપયોગ કરી શકે. ઉપરોક્ત દલીલ આ સંદર્ભમાં સંપૂર્ણપણે ભૂલભરેલી છે. કંપની અરજી ક્રમાંક ૮૩/૦૭ સાથે તેમણે વર્ષ ૨૦૦૫-૨૦૦૬ માટેની, અર્થાત ૩૧.૩.૨૦૦૬ના રોજ પૂર્ણ થયેલ વર્ષની તલપત્રિકા સંલગ્ન કરી છે. ઉક્ત તલપત્રિકાના પાનું ૨૮ પર ૧૦ વર્ષના નાણાકીય મુખ્ય મુદ્દાઓ એક નજરે દર્શાવવામાં આવ્યા છે. તેમાં ૩૧.૩.૨૦૦૨ના રોજ પૂર્ણ થયેલ વર્ષ માટે વ્યવહાર વટાવ ૫૫૨૭ કરોડ હતો. કુલ આવક ૫૬૯૧ કરોડ હતી અને કર બાદનો નફો ૧૦૭ કરોડ હતો. રિલાયન્સ પેટ્રોલિયમએ ૨૬% શેરો મેળવી અને વર્ષ ૨૦૦૫-૨૦૦૬ માટે વ્યવસ્થાપન સંભાળ્યા બાદ, વ્યવહાર વટાવ ૧૨,૩૬૨ કરોડ થયો, કુલ આવક રૂપિયા ૧૨,૬૨૮ કરોડ થઈ અને કર બાદનો નફો ૧૧૬૪ કરોડ થયો. આ દર્શાવે છે કે આઈ.પી.સી.એલ.નું નાણાકીય વ્યવસ્થાપન અત્યંત સારું છે અને વ્યવહાર વટાવ લગભગ બમણા કરતાં વધુ થયો છે, પરંતુ નફો ૧૦ ગણો વધ્યો છે. આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે અપનાવવામાં આવેલી નીતિ અમલમાં મૂકવામાં આવી છે અને આઈ.પી.સી.એલ.ને અત્યંત નફાકારક સ્થિતિમાં મૂકવામાં આવ્યું છે.

૪૬.૨ કેટલાક કર્મચારી શેરહોલ્ડરો તરફથી ઉઠાવવામાં આવેલ દલીલોમાંથી એક એવી રજૂ કરવામાં આવી હતી કે તાજેતરમાં ૨૦૦૬ના વર્ષમાં છ બીમાર એકમો, અર્થાત્ એપોલો ફાઇબર્સ લિમિટેડ, સેન્ટ્રલ ઇન્ડિયા પોલિયેસ્ટર્સ લિમિટેડ, ઇન્ડિયા પોલિફાઇબર્સ

લિમિટેડ, ઓરિસ્સા પોલિફાઇબર્સ લિમિટેડ, રેકોન સિન્થેટિક્સ લિમિટેડ અને સિલવાસા ઇન્ડસ્ટ્રીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, નો આઇપીસીએલમાં વિલય થવાને કારણે ઓછામાં ઓછું કાગળ પર તો આઇપીસીએલના નફામાં ઘટાડો થયો છે. શેર વિનિમય અનુપાત નક્કી કરતી વખતે નિષ્ણાતોએ આ પાસાને ધ્યાનમાં લેવો જોઈએ હતો.

૪૬.૩ ઉપરોક્ત દલીલ પણ સ્પષ્ટપણે અનુવિચારરૂપ છે, કારણ કે આ વિલીનીકરણ ૨૦૦૬ માં થયું હતું અને વિલીનીકરણનો ઉક્ત આદેશ પડકારવામાં આવ્યો નથી અને તેથી આ બાબતમાં આઇ.પી.સી.એલ.ના શેરહોલ્ડરો પહેલેથી જ મૌન સંમતિ આપી ચૂક્યા હતા. હાલની કાર્યવાહીમાં ઉક્ત અધિગ્રહણને પડકારવામાં ઘણો વિલંબ થયો છે. વાસ્તવમાં, આ બાબતમાં ઉક્ત વિલીનીકરણને પડકારવા માટે હાલની કાર્યવાહી યોગ્ય કાર્યવાહી નથી.

૪૬.૪ ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ, ટર્નઓવર, કુલ આવક અને કર બાદનો નફો પણ સમયાંતરે નોંધપાત્ર રીતે વધ્યો છે. ૩.૩.૨૦૦૫ના વર્ષની ટર્નઓવર ૯૩૮૬ કરોડ હતી, જે વધીને ૧૨,૩૬૨ કરોડ થઈ. ૨૦૦૫માં ટર્નઓવર ૯૫૧૮ કરોડ હતી, જે ૩૧.૩.૨૦૦૬એ વધીને ૧૨,૬૨૦ કરોડ થઈ અને ૨૦૦૫ના વર્ષનો નફો ૭૮૬ કરોડ હતો, જે વધીને ૧૧૬૪ કરોડ થયો. તેથી, ઉપરોક્ત હકીકત સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે ઉપરોક્ત દલીલ કેસના અભિલેખ પરથી સમર્થિત થતી નથી.

૪૬.૫ હસ્તાંતરક કંપનીએ ૩૧.૩.૨૦૦૬ ના રોજ સમાપ્ત થતા વર્ષ માટે આઇ.પી.સી.એલ.ની તુલનાપત્રક જોડેલી છે. એક પાનામાં ૧૦ વર્ષના નાણાકીય મુખ્ય મુદ્દાઓ એક નજરે દર્શાવવામાં આવ્યા છે. ઉક્ત પાનું આ ચુકાદા સાથે પરિશિષ્ટ-એ તરીકે

જોડવામાં આવ્યું છે, જે દર્શાવે છે કે છેલ્લા ૧૦ વર્ષથી આઈ.પી.સી.એલ.એ વિશાળ પ્રગતિ કરી છે, ખાસ કરીને ૨૦૦૨ પછી, જ્યારે આઈ.પી.સી.એલ.માં વિનિયોજનમુક્તિ થઈ હતી. આવકવેરા પહેલાંનો વેપાર વળતર લગભગ અઢી ગણાથી વધુ વધ્યો છે. આવક પણ લગભગ અઢી ગણાથી વધી છે. અવમૂલ્યન, વ્યાજ અને કર પહેલાંની કમાણીમાં પણ વધારો થયો છે. કર બાદનો નફો લગભગ દસ ગણો વધ્યો છે. ઇક્વિટી ડિવિડન્ડની ટકાવારી લગભગ બમણી થઈ છે. ડિવિડન્ડ ચૂકવણીમાં પણ વધારો થયો છે. ઇક્વિટી શેર મૂડી, અનામતો અને વધિયારામાં પણ વધારો થયો છે. મુખ્ય સૂચકો અંગે, પ્રતિ શેર કમાણીમાં પણ વધારો થયો છે. પ્રતિ શેર વેપાર વળતર, પ્રતિ શેર પુસ્તક મૂલ્ય અને શુદ્ધ નફાકીય અંતર પણ વધ્યા છે. આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે કંપનીએ બહુ સારું કાર્ય કર્યું છે. તેથી, આક્ષેપકારોનો આ આક્ષેપ કે ૨૦૦૨ પછી કબજો સંભાળનાર આર.આઈ.એલ. આઈ.પી.સી.એલ.ની સંપત્તિઓ તેમજ તેની અનામતોનો લાભ લેવા ઇચ્છે છે, તે ગેરસ્થાને છે અને નિરાધાર છે.

અંતિમ નિર્દેશ:

૪૭.૧ કે અરજી સાથે આંક “જી” તરીકે જોડાયેલ વિલીનીકરણ યોજનાની કલમમા સમાયેલ વ્યવસ્થા આ અદાલત દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવે છે અને ૧લી એપ્રિલ, ૨૦૦૬ થી, નિમણૂક તારીખથી, તે કંપની, હસ્તાંતરી કંપની તથા તેમના સંબંધિત તમામ શેરધારકો અને દેણદારો અને સંબંધિત તમામ વ્યક્તિઓ ઉપર બંધનકારક રહેશે;

૪૭.૨ કે નિયુક્ત તારીખથી અમલમાં આવતાં અને વિલીનીકરણ યોજનાના ભાગે અને આધીન રહીને, હસ્તાંતરક કંપનીના સમગ્ર ઉપક્રમ સહિત, આ સાથે જોડાયેલ અનુસૂચિ ૧માં દર્શાવ્યા મુજબ હસ્તાંતરક કંપનીની તમામ મિલ્કતો, હકો અને સત્તાઓ

તથા હસ્તાંતરક કંપનીની અન્ય તમામ મિલ્કતો, હકો અને સત્તાઓ, કંપનીઝ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ તથા અન્ય લાગુ પડતી જોગવાઈઓ, જો કોઈ હોય, અનુસાર, કોઈપણ વધુ કાર્ય, લેખ, દસ્તાવેજ, બાબત અથવા વસ્તુ વિના, ચાલુ વ્યવસાય તરીકે, હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીને હસ્તાંતરિત થયેલ અને તેમાં નિહિત થયેલ ગણાશે અથવા હસ્તાંતરિત થયેલ અને તેમાં નિહિત થયેલ માનવામાં આવશે, જેથી તે વિલીનીકરણ યોજનાના બળે અને તેમાં નિર્ધારિત રીત અનુસાર હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીનો ઉપક્રમ બની જાય.

૪૭.૩ કે, નિર્ધારિત તારીખથી અમલમાં આવતાં, હસ્તાંતરક કંપનીની દરેક પ્રકારની, સ્વરૂપની અને વર્ણનની બધી જવાબદારીઓ, કંપનીઓ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ તથા કંપનીઓ અધિનિયમની અન્ય લાગુ પડતી જોગવાઈઓ, જો કોઈ હોય, અનુસાર, વિલીનીકરણ યોજનાના ભાગ ૩ માં નિર્ધારિત રીતે પુનર્ગઠિત કરવામાં આવશે.

૪૭.૪ નિમણૂક તારીખથી અમલમાં આવતી રીતે, ટ્રાન્સફર કંપનીની દરેક પ્રકારની, સ્વભાવની અને વર્ણનની તમામ જવાબદારીઓ, કંપનીઓ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧ થી ૩૯૪ અને કંપનીઓ અધિનિયમની અન્ય લાગુ પડતી જોગવાઈઓ, જો કોઈ હોય, અનુસાર, કોઈ પણ વધુ કૃત્ય, લેખિત દસ્તાવેજ, દસ્તાવેજ, બાબત અથવા વસ્તુ વિના, ટ્રાન્સફરી કંપનીને હસ્તાંતરિત થયેલી ગણાશે અથવા હસ્તાંતરિત માનવામાં આવશે, અને અસરકારક તારીખે જેટલી બાકી હશે એટલી હદ સુધી તે જ ટ્રાન્સફરી કંપની દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે, જેથી નિમણૂક તારીખથી અને તે તારીખથી, ટ્રાન્સફર કંપનીને લાગુ પડતી હતી તેવી જ શરતો અને નિયમો પર, તે ટ્રાન્સફરી કંપનીની જવાબદારીઓ બની જશે, અને ટ્રાન્સફરી કંપની તે જ પૂરી કરશે, મુક્ત કરશે અને સંતોષશે; અને આવા

હસ્તાંતરણને અમલમાં મૂકવા માટે, એવી કોઈ પણ સંધિ અથવા વ્યવસ્થા, જેના બળે આવી જવાબદારીઓ ઊભી થઈ છે, તેના પક્ષકાર એવા કોઈ તૃતીય પક્ષ અથવા અન્ય વ્યક્તિની સંમતિ મેળવવી આવશ્યક રહેશે નહીં.

૪૭.૫ કે હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની, કોઈ વધુ અરજી, કાર્યવાહી, દસ્તાવેજ અથવા ખત વિના, હસ્તાંતરક કંપનીના તે ઇક્વિટી શેરહોલ્ડરોને, જેઓના નામ નોંધ તારીખે હસ્તાંતરક કંપનીના સભ્યોના રજિસ્ટરમાં નોંધાયેલા હોય (જે નોંધ તારીખ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ અથવા આવા બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સની સમિતિ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવનાર હોય) અથવા તેના/તેણીના/તેનાં વારસદારો, વસિયતના અમલદારો અથવા, જે લાગુ પડે તે મુજબ, ઉત્તરાધિકારીઓને, હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના પ્રતિ રૂ.૧૦/- (માત્ર રૂપિયા દસ) ના ઇક્વિટી શેરો, સંપૂર્ણ ચૂકવાયેલ તરીકે જમા ગણાવી, આ યોજનામાં ઉલ્લેખિત અને સાથે સંલગ્ન હકો સાથે, હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીના રૂ.૧૦/- (માત્ર રૂપિયા દસ) ના નામમાત્ર મૂલ્યવાળા ૧ ઇક્વિટી શેરના પ્રમાણમાં, હસ્તાંતરક કંપનીમાં આવા ઇક્વિટી શેરહોલ્ડરો અથવા તેમના અનુક્રમે વારસદારો, વસિયતના અમલદારો અથવા, જે લાગુ પડે તે મુજબ, ઉત્તરાધિકારીઓ દ્વારા ધારિત પ્રતિ રૂ.૧૦/- (માત્ર રૂપિયા દસ) ના નામમાત્ર મૂલ્યવાળા, સંપૂર્ણ ચૂકવાયેલ તરીકે જમા ગણાવવામાં આવેલા દર ૫ ઇક્વિટી શેર બદલ, જારી અને ફાળવે કરશે.

૪૭.૬ કે, આ યોજનાની જોગવાઈઓ અનુસરીને અરજદાર કંપનીના ઉપક્રમના હસ્તાંતરણ અને પ્રાપ્તકર્તા કંપનીમાં તેના ન્યાસકરણના પ્રતિફળરૂપે, પ્રાપ્તકર્તા કંપની તેની ડિપોઝિટરીને ("પ્રાપ્તકર્તા ડિપોઝિટરી") સૂચના આપશે કે તે, ટ્રાન્સફરકર્તા કંપનીના હાલના જી.ડી.આર.ના સંદર્ભમાં, લાગુ કાયદા તથા પ્રાપ્તકર્તા કંપની, બેંક ઓફ ન્યૂ યૉર્ક અને પ્રાપ્તકર્તા કંપનીના જી.ડી.આર.ના સમયાંતરે નોંધાયેલા તમામ ધારકો તથા હિતલાભી

માલિકો વચ્ચે કરાયેલા ડિપોઝિટ કરાર (“ડિપોઝિટ કરાર”)ની શરતો મુજબ, ટ્રાન્સફરકર્તા કંપનીના જી.ડી.આર.ના હાલના પાત્ર ધારકોને યોગ્ય રીતસર પ્રાપ્તકર્તા કંપનીના જી.ડી.આર. જારી કરે. ટ્રાન્સફરકર્તા કંપની તેની ડિપોઝિટરીને (“પ્રાપ્તકર્તા ડિપોઝિટરી”) જરૂરી સૂચનાઓ આપશે અને પ્રાપ્તકર્તા કંપની, પ્રાપ્તકર્તા ડિપોઝિટરી, ટ્રાન્સફરકર્તા કંપની તથા ટ્રાન્સફરકર્તા ડિપોઝિટરી આ બાબતમાં જરૂરી અને યોગ્ય હોય તેવા વધુ દસ્તાવેજોમાં પ્રવેશ કરશે, જેમાં આવા જારીકરણની તમામ વિગતવાર શરતો અને નિયમો સમાવિષ્ટ રહેશે.

૪૭.૭ અરજીકર્તા કંપનીના તમામ કર્મચારીઓ, જે અસરકારક તારીખે નોકરીમાં હશે, તેઓ અસરકારક તારીખથી સેવા માં કોઈપણ પ્રકારનો વિરોધ અથવા વિરોધ વિના, અને તે જ સેવા શરતો તથા વેતન-પરિભાગોની શરતો પર, જેઓ હેઠળ તેઓ અરજીકર્તા કંપની દ્વારા નિમણૂક પામેલા અથવા રોજગારિત છે, સ્થાનગ્રાહી કંપનીના કર્મચારીઓ બની જશે (કાર્યકારી આદેશમાં પ્રદાન કરાયેલા વિકલ્પને આધીન).

૪૭.૮ કે અમલકારી તારીખથી અને તે તારીખથી આગળ, અરજદાર કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધના તમામ દાવાઓ, નટપટીઓ અને કાનૂની કાર્યવાહીનો ચાલુ રાખવો અને/અથવા અમલ કરવો, પ્રાપ્તકર્તા કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધ એટલી જ અસરકારક રીતે અને તે જ રીતથી તથા તે જ હદ સુધી કરવામાં આવશે, જાણે કે તે બધું પ્રાપ્તકર્તા કંપનીના નામે દાખલ કરવામાં આવ્યું હોય અને/અથવા પ્રતિબંધિત હોય અને/અથવા ઉદ્ભવેલું હોય (તેમાં અનુગામી ઉદ્યોગો અંગે આપવામાં આવેલ અમલકારી નિર્દેશનો પણ સમાવેશ થાય છે).

૪૭.૯ કે અરજીકર્તા કંપની વિલય યોજનામાં જોગવાઈ કરવામાં આવેલ મુજબ વિસર્જન કાર્યવાહી વિના વિસર્જિત ગણાશે.

૪૮. અત્રે આ મામલામાં આઈ.પી.સી.એલ.નું રિલાયન્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ સાથે વિલય થયું છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે બન્ને કંપનીઓ મોટી છે અને આ બન્ને કંપનીઓના વિલય બાદ પરિણામી સંયુક્ત કંપની વધુ મોટી અને વૈશ્વિક કંપની બનશે. તેમ છતાં, આ અદાલતનો દષ્ટિકોણ એવો છે કે કંપની કદમાં મોટી બને તો પણ, જ્યાં સુધી કંપની પોતાના ગ્રાહકો, કામદારો, શેરધારકો અને અંતે પોતાને પ્રત્યેની સેવાઓની ગુણવત્તામાં સુધારો ન કરે, ત્યાં સુધી તે બાબતનું કોઈ પ્રાસંગિક મહત્વ નથી; ત્યારબાદ જ કંપની વૈશ્વિક સ્તરે સ્પર્ધાત્મક બનશે. કંપની તેની કદમાપ માટે નહીં પરંતુ સેવાઓની ગુણવત્તા માટે ઓળખાય છે. તે હેતુસર આ અદાલત મૂળભૂત આચાર સંહિતાનો આધાર લે છે, જે નવી કંપની પર લાગુ પડી શકે છે.

મૂળભૂત આચરણ સંહિતા

૪૮.૧ વર્તન, જે સર્વોચ્ચ નૈતિક ધોરણો—બૌદ્ધિક, આર્થિક અને નૈતિક—નું હોય અને અન્ય પ્રત્યે સૌજન્ય તથા વિચારશીલતાના સર્વોચ્ચ સ્તરોને પ્રતિબિંબિત કરે.

૪૮.૨ એવું આચરણ, જે ટીમવર્કનું નિર્માણ કરે અને તેને જાળવી રાખે, અને જેમાં પરસ્પર વિશ્વાસ તમામ કાર્યસંબંધોનું આધારરૂપ હોય.

૪૮.૩ વર્તન, જે ગ્રાહકને પ્રથમ સ્થાન પર, કંપનીને દ્વિતીય સ્થાન પર અને પોતાને અંતિમ સ્થાન પર મૂકે છે.

૪૮.૪ વર્તન, જે જરૂરિયાતની પૂર્વકલ્પના, વિગત પ્રત્યેનું ધ્યાન, ઉત્તમતા, સૌંદર્યબોધ અને શૈલી તેમજ ઉષ્મા અને કાળજી સાથે ગોપનીયતાના માનના માધ્યમથી ગ્રાહક પ્રત્યેની કાળજીનું દષ્ટાંત આપે છે.

૪૮.૫ એવું આચરણ, જે દ્વિમાર્ગી સંચાર દર્શાવે છે, જેમાં રચનાત્મક ચર્ચા અને મતભેદનો સ્વીકાર કરવામાં આવે છે અને સાથે સાથે દૃઢ વિશ્વાસ સાથે નિર્ભયતાપૂર્વક કાર્ય કરવામાં આવે છે.

૪૮.૬ આચરણ, જે દર્શાવે છે કે લોકો અમારી મુખ્ય સંપત્તિ છે, દરેક કર્મચારી પ્રત્યે માન-આદર દ્વારા, તેમજ કાર્યનિષ્પત્તિની સિદ્ધિઓ અને વ્યક્તિગત વિકાસ અંગે મોખરે રહીને નેતૃત્વ આપવું.

૪૮.૭ વર્તન, જે દરેક સમયે ગ્રાહકો, કર્મચારીઓ તથા કંપનીની સંપત્તિઓની સલામતી, સુરક્ષા, આરોગ્ય અને પર્યાવરણનું સંરક્ષણ સુનિશ્ચિત કરે છે.

૪૮.૮ એવી વર્તણૂક, જે ટૂંકા ગાળાના તાત્કાલિક ઉપાયને ટાળીને દીર્ઘગાળામાં સુસ્થ પરંપરાના સ્થાપનને પ્રાધાન્ય આપે છે.

૪૮.૯ એકવાર હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની ઉપરોક્ત આચરણનું અનુસરણ કરવાનો પ્રયત્ન કરશે, ત્યારે આ અદાલત આશા અને વિશ્વાસ વ્યક્ત કરે છે કે નવી કંપની વિચારશે કે તેઓ સામાન્ય જનતા પ્રત્યેની પોતાની સેવાના દરેક પાસામાં પરિપૂર્ણતા પ્રત્યેની પોતાની અવિરત નિષ્ઠા દ્વારા પોતાના ગ્રાહકોની અપેક્ષાઓ પૂર્ણ કરવા તથા તેને વટાવવા માટે પ્રતિબદ્ધ છે; આ હકીકતને સાકાર કરવા માટે જેઓ કર્મચારીઓ સહિત પોતાના લોકો પર તેઓ નિર્ભર છે, તેમના વિકાસ, પ્રગતિ અને કલ્યાણ માટે કંપની પ્રતિબદ્ધ રહેશે; અને કંપની પોતાની વિશિષ્ટતા જાળવી રાખશે તથા સાથે સાથે ઉત્પાદન ઉદ્યોગમાં અગ્રગામી રહેવાની પોતાની પરંપરા ભારતભરમાં અને સમગ્ર વિશ્વમાં ઊંચી સંભાવનાવાળા ક્ષેત્રોમાં અદ્વિતીય શ્રેષ્ઠતા હાંસલ કરવા માટે પ્રયત્નશીલ રહીને ચાલુ રાખશે અને તેના પરિણામે તેઓ પોતાના હિતધારકો માટે અસાધારણ મૂલ્યનું સર્જન કરશે.

[ઈ.આઈ.એચ. લિમિટેડ, ધ ઓબેરોય ગ્રૂપના સભ્ય, ના તાજેતરના વાર્ષિક અહેવાલ ૨૦૦૬-૨૦૦૭ ના પૃષ્ઠ ૬ અને ૭ માંથી અલ્પ ફેરફારો સાથે ઉદ્ધૃત]

૪૮.૧૦ આ ચુકાદો પૂર્ણ કરતાં પહેલાં, આ અદાલત અરજદાર કંપની તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કે.એસ. નાણાવટી, શ્રી મિહિર ઠાકોર અને શ્રી એસ.એન. સોપારકર, જેઓ અરજદાર કંપનીના વિદ્વાન વકીલ શ્રી નંદિશ ચુડગર સાથે હાજર રહ્યા હતા, તેમજ કામદારો/આક્ષેપકર્તાઓ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ગિરીશ પટેલ, જેઓ વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાલિન મહેતા, શ્રી પી.આર. ઠક્કર અને શ્રી રામનંદન સિંહ સાથે હાજર રહ્યા હતા, દ્વારા આ મામલા સંદર્ભે આપવામાં આવેલી તેમની મૂલ્યવાન સહાય માટે અત્યંત કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરે છે.

૪૯. આ અદાલત દ્વારા ૧૬.૮.૨૦૦૭ના રોજ ઉચ્ચારવામાં આવેલ અંતિમ નિર્દેશો/કાર્યકારી આદેશ.

૧. આનુષંગિક ઉદ્યોગોના સંબંધમાં, સ્પષ્ટીકરણરૂપે આદેશ આપવામાં આવે છે કે ગુજરાતની વડોદરા અદાલત તથા મહારાષ્ટ્રની રાયગઢ અદાલત બંનેમાં હસ્તાંતરક કંપની વિરુદ્ધ આનુષંગિક ઉદ્યોગો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દીવાની દાવાઓ, વિલયના આદેશ બાદ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની વિરુદ્ધ ચાલુ રાખવામાં આવશે. સંબંધિત અદાલતો દ્વારા પસાર કરવામાં આવનાર અંતિમ હુકમનામું (અર્થાત્, કોઈપણ એક પક્ષ દ્વારા પડકારને આધીન) હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની પર બંધનકારક રહેશે.

૨. અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓ અંગે, સ્પષ્ટીકરણરૂપે એવું નિર્દેશ કરવામાં આવે છે કે રસાયણ અને પેટ્રોકેમિકલ્સ મંત્રાલય સમક્ષ અનુસૂચિત જાતિ/અનુસૂચિત જનજાતિના કર્મચારીઓ દ્વારા તા. ૫.૬.૨૦૦૭ના રોજ દાખલ કરાયેલા

આક્ષેપો પર વિચાર કરતી વખતે, સંબંધિત સત્તાધિકારી તે કર્મચારીઓ તેમજ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપનીની સુનાવણી કરીને આદેશ કરશે. સત્તાધિકારી કારણસભર આદેશ કરશે. એવો આદેશ, યોગ્ય કાર્યવાહી દ્વારા યોગ્ય મંચ સમક્ષ, કોઈપણ પક્ષકાર દ્વારા પડકારને આધીન રહેશે અને અંતિમ રીતે ન્યાયનિર્ણિત થયેલો આદેશ હસ્તાંતરગ્રાહી કંપની માટે બાધ્યકર્તા રહેશે.

૩. ચાર ટ્રેડ યુનિયનોના કર્મચારીઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ વાંધાઓ અંગે જેટલું સંબંધિત છે, ટ્રાન્સફરર કંપની તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા નીચેની દિશાઓ માટે સંમતિ દર્શાવતું નિવેદન કરવામાં આવેલ હોવાથી, આ પ્રમાણે આદેશ કરવામાં આવે છે કે:

(એ) (હસ્તાંતરક)/હસ્તાંતરી કંપની હસ્તાંતરક કંપનીના હાલના કર્મચારીઓને હસ્તાંતરી કંપનીમાં જોડાવા (અથવા તેની સાથે કામ કરવા) અથવા જોડાયા વગર રહેવાનો વિકલ્પ આપશે [નોટિસ બોર્ડ પર સૂચના મૂકીને], જેથી સંબંધિત કર્મચારીઓ પર કોઈ દબાણ કે બળજબરી ન રહે. આવો વિકલ્પ આ અદાલતના આદેશની તારીખથી બે મહિનાની અવધિમાં અમલમાં મૂકવામાં આવશે.

(બી) વધુમાં, એવો પણ આદેશ કરવામાં આવે છે કે ટ્રાન્સફરર કંપનીના જે કર્મચારીઓ ટ્રાન્સફરી કંપનીમાં જોડાશે, તેઓ યોજના દ્વારા શાસિત રહેશે, આ ફેરફાર સાથે કે આવા કર્મચારીઓને વિલીનીકરણ પહેલાં ટ્રાન્સફરર કંપની દ્વારા જેવો સમાન પગાર અને અન્ય અનુસંગિક લાભો તેમજ અન્ય લાભો ચૂકવવામાં અને આપવામાં આવતા હતા, તે જ રીતે આગળ પણ ચૂકવવામાં અને આપવામાં આવતા રહેશે. વધુમાં એવો પણ આદેશ કરવામાં આવે છે કે આવા કર્મચારીઓને ચૂકવવાના અને આપવાના ચુકવણાં અને અન્ય લાભો,

જેમાં પગાર તેમજ પ્રોવિડન્ટ ફંડ્સનો સમાવેશ થાય છે, હાલમાં જેમ વડોદરા ખાતે ચૂકવવામાં આવે છે તેમ તેમને વડોદરા ખાતે જ ચૂકવવામાં અને આપવામાં આવશે.

૪. જ્યાં સુધી એકાધિકાર અંગેની આપત્તિનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી આ અદાલતે કરેલી ચર્ચાના પ્રકાશમાં, તે આપત્તિમાં કોઈ સાર નથી અને તે નકારી કાઢવામાં આવે છે.

૫. જ્યાં સુધી પડદો ઊંચકવાની બાબતનો સંબંધ છે, આ અદાલતની ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતા, વાંધાકારકો પડદો ઊંચકવા માટે કોઈ આધાર દર્શાવવામાં સમર્થ થયા નથી. તેથી આ વાંધો પણ નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૬. છુપાયેલા હેતુ અંગે, આક્ષેપકર્તાએ ઉઠાવેલા આ વાંધામાં કોઈ સાર નથી. તેથી તે જ નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૭. હિસ્સાના મૂલ્યાંકન સંબંધિત વાંધા બાબતે, એકવાર બે પ્રતિષ્ઠિત ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટોએ કાયદાને માન્ય એવી પદ્ધતિ અપનાવી હોય અને તેઓ સ્વતંત્ર હોય તથા પ્રસિદ્ધ ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટો અને સ્વતંત્ર ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટો હોય, ત્યારે આ અદાલત તેમના દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવેલ વિનિમય અનુપાતમાં દખલ કરશે નહીં. તેથી, આ તમામ દલીલો નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૮. ડિબેન્યર ધારકો અને સુરક્ષિત દેવુંદારો અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, આ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલી ચર્ચાના પ્રકાશમાં, આ વાંધામાં કોઈ સાર નથી. તેથી, તે નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૯. ઉપરોક્ત અવલોકનોના પ્રકાશમાં, પરિચ્છેદ ૨૮(એ), (બી), [સી], (એફ), (જી) મુજબની પ્રાર્થનાઓ મંજૂર કરવામાં આવે છે અને પરિચ્છેદ ૨૮(ડી) અને (ઈ) મુજબની પ્રાર્થનાઓ ઉપરોક્ત ફેરફારોને આધીન રહીને મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૧૦. પરિણામે, ઉપરોક્ત અવલોકનો અને નિર્દેશો સાથે અરજિ મંજૂર કરવામાં આવે છે અને વિલીનીકરણની યોજના તે મુજબ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૧૧. સહાયક સોલિસિટર જનરલ શ્રી હરિન પી. રાવલની ફી બાબતે, તે રૂપિયા ૩૫૦૦/- નક્કી કરવામાં આવે છે અને તબદીલીગ્રાહી કંપનીને તે જ ચૂકવવા નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

૧૨. આ તબક્કે, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે મારું ધ્યાન કંપનીઓ (અદાલત) નિયમો ના નિયમ ૩૭ તરફ દોર્યું છે, જેમાં આદેશો તૈયાર કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. તેમણે વધુમાં મારું ધ્યાન નિયમ ૮૧ હેઠળના ફોર્મ નંબર ૪૧ અને નિયમ ૮૪ હેઠળના ફોર્મ નંબર ૪૨ તરફ દોર્યું છે. કંપનીઓ (અદાલત) નિયમો, ૧૯૫૯ ના નિયમ ૩૭ ને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત આ નિર્દેશ આપે છે કે રજિસ્ટ્રાર દ્વારા કોઈ આદેશ તૈયાર કરવાની

આવશ્યકતા રહેશે નહીં અને આ આદેશ અંતિમ આદેશ ગણાશે, અને ટ્રાન્સફર કંપની આ અદાલતનો અંતિમ ચુકાદો સંચાલનાત્મક આદેશ સાથે રજૂ કરે ત્યારબાદ, તે નિયમ ૮૪ હેઠળના ફોર્મ જર સાથે વાંચવાની કલમ ૩૯૪ ના પાલનરૂપ ગણાશે અને તે પૂરતું પાલન ગણાશે; તેમજ ટ્રાન્સફર કંપનીએ અનુસૂચિ, વિશેષ કરીને ઉક્ત ફોર્મ નંબર જર ના ભાગ-૧, ૨ અને ૩, રજૂ કરવાની જરૂર રહેશે નહીં. તે જ કંપનીઓ અધિનિયમની કલમો ૩૯૧(૩) અને ૩૯૪(૩) ના પૂરતા પાલનરૂપ ગણાશે.

તારીખ: ૧૬/૮/૨૦૦૭

(કે.એમ. મેહતા, ન્યાયમૂર્તિ)

૧૧. ચુકાદો ઉચ્ચાર્યા પછી, શ્રી ગિરીશ પટેલ, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ, શ્રી શાલિન મહેતા, વિદ્વાન વકીલ સાથે, કેટલાક વાંધાકર્તાઓ તરફથી હાજર રહ્યા અને રજૂઆત કરી કે વાંધાકર્તાઓને અપીલાત્મક મંચનો આશરો લેવા સક્ષમ બનાવવાના હેતુથી ચુકાદાના અમલીકરણના પ્રભાવ અને અમલને થોડા સમય માટે સ્થગિત રાખવામાં આવે.

૧૨. શ્રી કે.એસ. નાણાવટી, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે જણાવ્યું છે કે વિલીનીકરણના મામલામાં સામાન્ય રીતે જ્યારે અદાલત યોજનાને મંજૂરી આપે છે, ત્યારે કોઈપણ સ્થગિતી મંજૂર કરવાની બાબત જ ઉદ્ભવતી નથી. તેમણે કોર હેલ્થ કેર લિમિટેડના મામલામાં આ અદાલતના [૨૦૦૭] ૧૩૮ કંપની કેસેસ ૨૦૪ માં આવેલા ચુકાદા પર આધાર મુક્યો છે, જેમાં પણ સમાન પરિસ્થિતિમાં વાંધો ઉઠાવનારોએ સ્થગિતી માગી હતી ત્યારે આ અદાલતે સ્થગિતી માટેની ઉક્ત પ્રાર્થના નામંજૂર કરી હતી. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું છે કે તે જ મામલામાં ઓ.જે. અપીલ એચ.ડી.એફ.સી. બેંક લિમિટેડ દ્વારા ઓ.જે. અપીલ નં. ૩૬

ઓફ ૨૦૦૭ તરીકે દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તેમાં સિવિલ એપિલકેશન નં. ૯૯ ઓફ ૨૦૦૭ દાખલ કરવામાં આવી હતી. આ અદાલતની ઢિ-ન્યાયાધીશીય ખંડપીઠે (કોરમ: એમ.એસ. શાહ અને એચ.બી. અંતાણી, ન્યાયાધીશો) તા. ૪.૪.૨૦૦૭ના આદેશ ઢ્વારા નીચે મુજબનો આદેશ પસાર કર્યો હતો:

નિયમ ૧૮.૪.૨૦૦૭ના રોજ પરત ફરવા યોગ્ય. શ્રીમતી સ્વાતિ સોપારકર કોર હેલ્થ કેર લિ. તથા નિર્મા લિ. તરફથી નિયમની તામીલ માફ કરે છે.

પ્રતિવાદીઓ જે કોઈ કાર્યવાહી કરશે તે અપીલના પરિણામને આધીન રહેશે અને તે અંગે લાભાર્થીને પણ તદનુસાર જાણ કરવામાં આવશે.

નોટિસ વિઢ્ઢાન સ્ટેઝિંગ સેન્ટ્રલ ગવર્મેન્ટ કાઉન્સેલને પણ જારી કરવામાં આવશે.”

૧૩. આ પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, શ્રી નાણાવટીએ જણાવ્યું કે અપીલ અદાલતે પણ સ્થગન આપ્યું નથી, તેથી આ અદાલત ઢ્વારા સ્થગન આપવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.

૧૪. આ અદાલત ઢ્વારા, માનનીય એકલ ન્યાયાધીશ ઢ્વારા અને તેમજ વિભાગીય ખંડપીઠ ઢ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, તેથી શ્રી ગિરીશ પટેલ માનનીય પરિષ્ઠ વકીલ ઢ્વારા શ્રી શાલિન મહેતાની સાથે કરવામાં આવેલી સ્થગિતીની પ્રાર્થનાને આ અદાલત નકારી કાઢે છે. તે જ દષ્ટિએ, ઉક્ત પ્રાર્થના નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

તારીખ: ૧૬/૮/૨૦૦૭

(કે.એમ. મહેતા, ન્યાયમૂર્તિ)

The translation of this judgment has been provided by M/s. Hyperlink E–
Solutions Pvt. Ltd.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.